

JORGE AMADO

căpitanii nisipului

 logos

JORGE AMADO

Căpitanii nisipului

Născut în 1912 la Pirangi-Itabuna, statul brazilian Bahia, Jorge Amado se lansează de foarte tânăr în viitoarea vieții literare și politice. Studiind în capitala statului Bahia și urmând apoi cursurile Facultății de drept din Rio, Amado își începe cariera literară în 1931, cu *Lenitașv O Pais de Carnaval*, în contextul apariției, în Brazilia, a curentului modernist. Stabilite la Rio, ia contact cu adevărata efervescentă literară a țării, dar nu rămâne pasiv nici la cea politică, reflectată în prima și a doua perioadă de creație a scriitorului, respectiv epoca romanelor bahiane și politice. Devine membru al Alianței Naționale Eliberatoare, care încearcă o insurecție înăbușită de autoritățile dictatoriale. Arestat și apoi exilat de mai multe ori, revine definitiv în țară la mijlocul anilor '40, continuându-și ambele preocupări: literatura și politica „de stânga”. În 1958, atingând deplina măiestrie stilistică, Jorge Amado publică *Gabriela, Cravo e Canela*, primul său roman din perioada numită academică. Autorul se mai îmblânzise, devenise membru al Academiei și scriitorul brazilian cel mai cunoscut în străinătate.

Principalele romane: *O Pais do Carnaval* (Țara Carnavalului), 1931; *Cacau* (Cacao), 1933; *Suor* (Sudoare), 1934; *Jubiabá*, 1935; *Mar Morto* (Marea Moartă), 1936; *Capitães da Areia* (Căpitanii nisipului), 1937; *Terras de Seni Fim* (trad. rom., Pământul fructelor de aur), 1942; *Seara Vermelha* (trad. rom., Secerișul roșu), 1946; *Os Subterrâneos da Liberdade* (trad. rom., Subteranele libertății), 1952; *Gabriela, Cravo e Canela* (trad. rom., Gabriela), 1958; *Os Velhos Marinheiros* (Bătrânii marinari), 1961; *Os Pastores da Noite* (trad. rom., Păstorii nopții), 1964; *Dona Flor e Seus Dois Maridos* (Dona Fior și cei doi soți ai ei), 1966; *Tenda dos Milagres* (Cortul

miracolelor), 1969; *Tocaia Grande* (Pânda mare), 1986.

JORGE AMADO

Căpitanii nisipului

Traducere și note de GABRIELA BANU

LOGOS

București, 1995

Coperta: MARIANA NEGRU

Toate drepturile pentru versiunea românească rezervate Editurii Logos.

© Jorge Amado

Traducerea s-a făcut după: *Capitães da Areia*, ed. a 8-a, 1986, Publicações Europa-America

ISBN: 973 - 95560 - 4 - 3

PENTRU

Aydon de Couto Ferraz, José Olímpio, José Américo de Almeida, João Nascimento Filho și lui Anísio Teixeira, prieten din copilărie.

MATILDE.

Ne jucam gajuri.

Mergeam cu carul cu boi.

Locuiam într-o casă întunecoasă.

Stăteam de vorba cu fete și cu scamatori. Spuneai că Bahia este mare și misterioasă. Poezia acestei curți vine de la tine".

Scrisori la redacție

Copii hoți

SINISTRELE AVENTURI ALE „CĂPITANILOR NISIPULUI”

ORAȘUL INFESTAT DE COPII CARE TRĂIESC DIN FURT

SUNT NECESARE MĂSURI URGENTE ALE JUDECĂTORIEI DE MINORI ȘI ALE ȘEFULUI POLIȚIEI IERI, ÎNCĂ O SPARGERE

De multă vreme ziarul nostru, care este faraon de ia la organul celor mai legitime aspirații ale locuitorilor Bahiei, v-a informat despre activitatea delincventă a „Căpitanilor nisipului”, nume sub care este cunoscută o bandă de minori, spărgători și hoți de buzunare, care infestază urbea noastră. Acești copii, care s-au dedicat atât de timpuriu tenebroasei cariere a delincvenței, nu au un domiciliu fix – sau cel puțin el nu a putut fi încă descoperit Tot necunoscut a rămas locul unde ei ascund câștigul spargerilor aproape zilnice, impunându-se luarea de măsuri imediate de către Judecătorul de minori și de către domnul Șef al Poliției.

Această bandă, cât e trăiește din furt se compune, după cât se știe, dintr-un număr de peste o sută de copii de cele mai variate vârste, de la opt la șaisprezece ani. Din cauza disprețului cu care le-a fost privită educația de către părinți prea puțin animați de sentimente creștinești, s-au dedat, din fragedă pruncie, unei vieți criminale. Sunt numiți „Căpitani nisipului”, deoarece plaja este cartierul lor general, iar căpetenia lor este un flăcăiandru de vreo paisprezece ani, cel mai rău dintre toți, nu numai hoț, dar și autorul unei răniri grave săvârșite aseară. Din păcate, identitatea acestui cap de bandă nu este cunoscută.

Sunt necesare măsuri urgente ale Poliției și ale Judecătoriei de Minori pentru a stârpi definitiv acest flagel și a-i strânge pe acești delincvenți precoci în instituțiile de reeducare sau în închisori, întrucât ne aflăm în fața unor tâlhari care nu lasă orașul să-și doarmă în liniște binemeritul somn.

Dar să trecem la relatarea spargerii de ieri, a cărei victimă a fost un onorabil comerciant din Piața Centrală, căruia i s-au furat din casă peste o mie de réis; în plus, un angajat al său a fost rănit de bestia de șef al acestei clici de bandiți minori.

LA REȘEDINȚA COMANDORULUI JOSÉ FERREIRA

Pe Corredor da Vitória, în inima celui mai cochet cartier din oraș, se înalță frumoasa reședință a unuia dintre cei mai înstăriți și mai respectabili comercianți din urbea noastră, comandorul José Ferreira, proprietarul magazinului de stofe de pe strada Portugal. Este o plăcere să vezi micul palat al comandurului, înconjurat de verdeată, cu arhitectura lui în stil colonial. Teri, acest refugiu de pace și muncă cinstită a trăit o oră de agitație și spaimă de nedescris din cauza invadării lui de către „Căpitanii nisipului”.

Ceasurile băteau orele trei după-amiaza, iar orașul gâfâia de căldură când grădinarul a observat că trei copii zdrențăroși dădeau târcoale reședinței comandurului. Grădinarul a încercat să îi gonească din fața casei pe oaspeții nepoftiți. Și, cum ei și au văzut de drum, Ramiro s-a întors la treburile lui, în grădina din spatele micului palat. Dar, câteva minute mai târziu, se petrecea

SPARGEREA

Nu trecuseră cinci minute și grădinarul Ramiro a auzit strigăte speriate din interiorul reședinței. Erau strigăte de oameni îngroziți. Înarmându-se cu o seceră, grădinarul a pătruns în casă și a mai apucat să vadă câțiva băietani care, asemeni unei bande de diavoli (după ciudata exprimare a lui Ramiro), săreau pe ferestre, încărcăți cu obiecte de valoare din sufragerie. Servitoarea care țipase o îngrijea acum pe soția comandurului, leșinată de sperietură. Grădinarul s-a îndreptat în graba spre grădină, unde a avut loc

LUPTA

Drăgălașul Raul Ferreira, un băiețel de unsprezece ani, nepotul comandurului, aflat în vizită la bunici, a fost găsit stând de vorbă cu șeful „Căpitanilor nisipului”, care poate fi recunoscut după cicatricea de pe obraz. În inocența lui, Raul râdea către răufăcător, care, mai mult ca sigur, se gândea să-l răpească. Grădinarul s-a aruncat

atunci asupra hoțului. Nu se aștepta însă la reacția flăcăului, care s-a dovedit maestru în asemenea încăierări. Și tocmai când credea că l-a prins pe șeful bandei, a primit o lovitură de cuțit în umăr și alta în braț, fiind obligat să dea drumul delincentului, care a fugit.

Poliția a fost încunostințată de această faptă, dar până la ora la care scriem aceste rânduri nu s-a dat de urma „Căpitanilor nisipului”. Comandorul José Ferreira, intervievat de noi, estima prejudiciul la peste o mie de réis, deoarece numai un cesuleț al soției sale, furat cu acel prilej, este evaluat la nouă sute de réis.

SUNT NECESARE MĂSURI

Locuitorii aristocraticului cartier sunt alarmați și îngrijorați de posibilitatea continuării atacurilor, deoarece acesta nu este primul comis de „Căpitanii nisipului”. Sunt necesare măsuri de pedepsire exemplară a unor asemenea vagabonzi/pentru ca distinsele familii să se poată bucura de liniștea pe care o merită din plin. Sperăm că ilustrul nostru Șef al Poliției și nu mai puțin ilustrul domn Judecător de Minori vor ști să ia măsurile care se impun împotriva acestor răufăcători atât de tineri, dar atât de îndrăzneți.

OPINIA INOCENȚEI

Reporterul nostru l-a ascultat și pe micul Râul care, după cum am mai spus, are unsprezece ani și se numără printre cei mai sânguincioși elevi ai colegiului „António Vieira”. Râul a dat dovadă de mult curaj. Iată ce ne-a relatat el în legătură cu îngrozitorul șef al „Căpitanilor nisipului”:

— Mi-a zis că sunt un bleg și că nu știu să mă joc. Eu i-am răspuns că am bicicletă și multe jucării. El a râs și mi-a spus că el are strada și cheiul. Mi-a plăcut de el, seamănă cu unul din copiii aceia din filme care fug de acasă și trăiesc tot felul de aventuri.

Câte idei greșite despre viață le poate inculca

cinematograful copiilor! Dar aceasta este o altă problemă, care merită întreaga atenție a domnului Judecător de Minori. Vom reveni.

(Reportaj publicat de *Gazeta de seară* la rubrica „Aflăm de la Poliție”, cu două fotografii: una a locuinței comandorului, alta a acestuia, cu decorație)

Scrisoare primită de la Secretariatul Șefului Poliției de redacția *Gazetei de seară*

Domnule Director,

Luând cunoștință, din reportajul publicat ieri, în a doua ediție a ziarului dumneavoastră, despre isprăvile „Căpitanilor nisipului”, bandă de copii delincvenți, ca și despre spargerea efectuată la reședința comandorului José Ferreira, domnul Șef al Poliției se grăbește să comunice direcțiunii acestui ziar că soluția problemei este mai degrabă de competența Judecătoriei de Minori. Poliția trebuie să acționeze numai la cererea domnului Judecător de Minori. În orice caz, Poliția va lua măsuri serioase pentru ca asemenea atentate să nu se mai repete și pentru ca autorii celui de ieri să fie prinși și să-și primească pedeapsa cuvenită.

Din cele de mai sus reiese în mod clar că Poliția nu merită niciun fel de critici. Dacă nu a acționat cu mai multă eficiență, aceasta s-a întâmplat numai pentru că nu a fost solicitată de către Judecătoria de Minori.

Cu salutări cordiale, secretarul Șefului Poliției

(Publicată pe prima pagină a *Gazetei de seară*, cu o fotografie a șefului poliției și un lung comentariu elogios)

Scrisoarea domnului Judecător de Minori către redacția *Gazetei de seară*

Mult stimat Domnule Director al *Gazetei de seară*.

Dragul meu compatriot, într-unul din puținele momente de relaxare pe care mi le permit numeroasele și atât de variatele îndeletniciri dictate de dificila mea funcție, răsfoind strălucitul dumneavoastră ziar, am luat

cunoștință de o epistolă a neobositului Șef al Poliției Statului, în care se arătau motivele pentru care, până în prezent, Poliția nu ar fi putut să-și intensifice meritoria campanie contra răufăcătorilor minori care infestază urbea noastră. Domnul Șef al Poliției se justifică declarând că nu poseda ordinul Judecătoriei de Minori pentru a acționa contra delincvenței juvenile. Fără a dori în niciun fel să-i culpabilizez pe strălucitul și neobositul Șef al Poliției, mă văd obligat, în numele adevărului (pe care l-am urmărit ca pe un far ce călăuzește cu lumina lui pură calea vieții mele), să declar că dezvinovățirea nu este valabilă. Și nu este valabilă, Domnule Director, pentru că nu este de competența Judecătoriei de Minori să urmărească și să prindă delincvenții minori, ci doar să desemneze locul unde ei trebuie să-și ispășească pedeapsa, să numească un avocat, ca să-i asiste la un eventual proces împotriva lor etc. Nu cade în sarcina Judecătoriei de Minori să-i prindă pe micii delincvenți. Sarcina ei este să vegheze la destinul lor ulterior. Iar Domnul Șef al Poliției mă va întâlni totdeauna acolo unde mă cheamă datoria, pentru că niciodată, în cincizeci de ani de viață neîntinată, n-am încetat să o îndeplinesc.

Chiar în lunile din urmă am trimis la Școala de Reeducare câțiva minori, răufăcători sau abandonati. Nu este vina mea dacă ei fug, dacă nu se lasă seduși de exemplul muncii care li se dă în acel stabiliment educațional și dacă, evadând, părăsesc un mediu în care domnesc liniștea și munca și unde sunt tratați cu cea mai caldă afecțiune. Fug și devin și mai vicioși, ca și cum învățătura primită ar fi un rău periculos.

De ce? Aceasta este o problemă pe care psihologii trebuie să o rezolve și nu eu, un simplu iubitor de filosofie.

Ceea ce doresc să precizez, domnule Director, este că domnul Șef al Poliției poate conta pe deplin ajutor din partea Judecătoriei de Minori pentru a-și întări campania

împotriva delincvenților minori.

Cu înaltă stimă și mii de mulțumiri.

Judecătorul de Minori

(Publicat în *Gazeta de seară*, cu o fotografie a judecătorului de minori însoțită de un scurt comentariu elogios)

Scrisoarea unei mame, croitoreasă, către redacția *Gazetei de seara*

Dom'le Redactor.

Iertaț greșelile și scrisu că nu mi-s obișnuită cu dalde astea și dacă o fac acu e ca să pun deștu' pe rană. Am văzut în ziar o știre despre furturile căpitanilor nisipului ș-am mai văzut că poliția cică o să-i urmărească și p-ormă judecătoru de minori a venit co poveste zicând că le păcat că ei nu se îndreaptă la școala de corecție unde îi trimitе dânsu. Ca să vă zic de școala asta v-am scris io rândurile de față așa strâmbe cum sunt. Io aș vrea ca ziaru 'mneavoastră să trimită pe cineva să viziteze școala aia ca să vedeț cum îs tratați copiii săracilor care au nenorocu să cază pe mâna temnickerilor ălora fără suflet. Fiu-miu Alonso a stat acolo șase luni și dacă n-aș fi aranjat să-l scot din iadu ăla nu știu dacă ar mai fi rezistat încă șase luni. Cel mai blând lucru care li se întâmplă bieților copii le să primească de două trei ori pe zi câte o chelfăneală zdravănă. Directoru de acolo e tot timpul beat și tare-i mai place să vadă biciu mângâind coastеle copiilor săraci. Io cu ochii mei am văzut de multe ori toate astea fiindcă nu mă luau în seamă și ziceau că o fac să le fie de învățătură. D-asta l-am scos pe băiatu' meu d-acolo. Dacă ziaru 'mneavoastră trimite pe cineva în secret acolo o să vază ce mănâncă, la ce muncă de sclavi îi pun de niciun bărbat în putere n-ar duce-o și snopelile de le înghit. Da trebui să meargă în secret că altfel dacă se află or să-i arate raiul pe pământ. Să meargă imediat șo să se vază cine are dreptate. D-asta și de altele exista căpitanii nisipului. Io

prefer să-mi văz băiatu' în mijlocul lor decât în școala aia de corecție. Dacă vreți să vedeți un lucru care să vă rupă inima mergeți acolo. Și puteți dacă vreți să vorbiți și cu părintele José Pedro care le duhovnic acolo șa văzut tot. Și iei poa' să vă povestească mai bine tot ce eu n-am știut să spui.

Maria Ricaràina, croitoreasa

(Publicată în pagina a cincea a *Gazetei de seara*, la rubrica de anunțuri, fără fotografie și fără comentariu)

Scrisoarea preotului José Pedro către redacția *Gazetei de seara*

Domnule Redactor.

Slăvit fie Domnul nostru Iisus Hristos!

Citind în reputatul Dvs. ziar scrisoarea Mariei Ricardina, care făcea referire la mine ca la o persoană care ar putea să lămurească ce viață duc copiii la Școala de Reeducare, mă văd obligat să ies din anonimatul în care trăiesc ca să vă spun că, din nefericire, Maria Ricardina are dreptate. Copiii din respectiva Școală de Reeducare sunt tratați ca niște animale, ăsta-i adevărul. S-a uitat lecția blândului nostru învățător, Domnule Redactor, și în loc să se poarte frumos cu ei, să-i câștige, îi bat crunt, sistematic, inuman, făcându-i să se răzvrătească și mai mult. Eu trebuie să merg acolo ca să duc mângâierea religiei și îi găsesc prea puțin dispuși să o primească, datorită, desigur, urii pe care au strâns-o în sufletele lor fragede, atât de vrednice de milă. Domnule Redactor, tot ce am văzut eu acolo ar putea umple un roman.

Vă mulțumesc pentru atenție.

Slujitorul lui Hristos.

Preot José Pedro

(Scrisoare publicată în pagina a treia a *Casetei de seara*, sub titlul: SĂ FIE OARE ADEVĂRAT?)

Scrisoarea directorului Școlii de Reeducare către redacția *Gazetei de seară*

Mult stimate Domnule Director al *Gazetei de seara*.

Urmărind cu viu interes campania pe care strălucitul organ de presă bahian ce cu atâta abilitate și inteligență conduceți, campanie pornită împotriva crimelor înfiorătoare ale „Căpitanilor nisipului”, bandă de delincvenți care înspăimântă orașul și îl împiedică să trăiască liniștit, m-am hotărât să vă scriu aceste rânduri.

Astfel, am citit două scrisori care acuză stabilimentul pe care îl conduc și pe care modestia (și numai modestia, Domnule Director) mă împiedică să-l numesc exemplar.

În ceea ce privește scrisoarea acelei amărâte de femei, nu-mi fac probleme, nu merită atenția mea! Fără îndoială că ea este una dintre numeroasele mame care vin aici și vor să împiedice Școala de Reeducare să-și îndeplinească sfânta misiune de educare a copiilor lor. Femeile acestea își cresc copiii în stradă, în cloacă, și cum aici ei sunt supuși unei vieți pilduitoare, ele se pun pe reclamații în loc să sărute mâna acelora care fac din fiii lor niște oameni de bine. Mai întâi vin să ceară adăpost pentru copiii lor. Apoi, simțindu-le lipsa, lor și produsului obținut de ei prin furt, se apucă să clevească la adresa Școlii. Dar, cum v-am mai spus, Domnule Director, scrisoarea aceasta nu mă interesează. O femeie din popor nu are cum să înțeleagă opera pe care o realizez conducând acest stabiliment.

Ceea ce m-a uluit, Domnule Director, a fost scrisoarea preotului José Pedro. Acesta, uitând de obligațiile pe care i le impune misiunea sa, vine să lanseze împotriva stabilimentului pe care îl conduc acuzații grave. Acest preot (pe care, dacă mi se permite o mică ironie, Domnule Director, l-aș numi mai degrabă preotul diavolului) a abuzat de funcția sa pentru a pătrunde în lăcașul nostru educațional la ore prohibite de Regulament, și împotriva lui am să formulez o plângere serioasă: el i-a instigat la revoltă, la neascultare pe minorii pe care statul

mi i-a dat în grijă. Din clipa când a trecut pragul acestei case s-au înmulțit cazurile de revoltă și de încălcare a Regulamentului. Pentru minorii aflați sub oblăduirea mea, acest preot este numai un instigator la rău. Iată de ce ușa acestui sanctuar va fi, de acum înainte, închisă pentru el.

Acceptând, domnule Director, îndemnul croitoresei care s-a adresat ziarului Dvs., vă cer să trimiteți un reporter la școala noastră. Ba chiar insist să o faceți. În felul acesta, Dvs. și publicul veți lua cunoștință cu exactitate și în mod real de felul în care sunt tratați minorii care se regenerează la Școala de Reeducare a Minorilor Delincvenți și Abandonați din Bahia. Îl aștept pe redactorul Dvs. luni. Și dacă nu spun să vină în ce zi dorește este pentru că aceste vizite trebuie făcute în zilele stabilite de Regulament. Este unicul motiv pentru care îl invit pe redactorul Dvs. într-o zi anume. Pentru aceasta și pentru publicarea scrisorii de față vă rămân veșnic îndatorat. În felul acesta, falsul slujitor al lui Hristos va fi dovedit drept mincinos.

Al Dos. umil admirator.

Directorul Șcttiii de Reeducare a Minorilor Delincvenți și Abandonați din Bahia

(Publicată în pagina a treia a *Gazetei de seara*, cu o fotografie a școlii și o notă care anunța că luna următoare un redactor de la ziar va merge la fața locului)

UN STABILIMENT EXEMPLAR ÎN CARE DOMNESC PACEA ȘI MUNCA

DIRECTORUL „UN PRIETEN AL COPIILOR”.

MÂNCARE EXCELENTĂ

COPII CARE MUNCESC ȘI SE RECREEAZĂ

MICUȚII HOȚI PE DRUMUL REGENERĂRII

ACUZAȚII FALSE ȘI NEÎNTEMEIATE

UN SINGUR CAZ INCORIGIBIL, CARE UMBLĂ CU RECLAMAȚII

ȘCOALA DE REEDUCARE BAHIANĂ ESTE O MARE

FAMILIE

LOCUL UNDE AR TREBUI SĂ SITA „CĂPITANII NISIPULUI”.

(Titluri ale reportajului despre Școala de reeducare, publicat în ediția a doua a *Gazetei de seara*, pe toată pagina întâi, cu mai multe fotografii ale clădirii și o fotografie a directorului)

Sub clar de lună, într-o veche magazie părăsită

Magazia

SUB CLAR de lună, într-o veche magazie părăsită, copiii dorm.

Pe vremuri, aici era marea. Valurile se spărgeau, când bubuitoare, când unduioase, de bolovanii negri ai temeliei. Apa clipocea sub podeaua pe care copiii se odihnesc acum, luminați de razele palide ale lunii. De la magazia aceasta au plecat, încărcate, nenumărate veliere, mai mici sau mai mari, ciudat colorate, pe drumul aventuros al mării. Veneau aici să-și umple calele și ancorau la cheiul acesta de scânduri, astăzi putrezite. Înainte, în fața magaziei se întindea, tainic, oceanul. Noaptea erau de un verde închis, aproape negru, de culoarea aceea misterioasă care este culoarea mării, noaptea.

Acum, noaptea este albă în fața magaziei. Pentru că acum, între ea și cheiul portului se întinde nisipul. Sub podea nu mai răsună vuietul valurilor. Nisipul a invadat totul, făcând marea să se retragă. Încet-încet, nisipul a câștigat bătălia cu apa și s-a instalat în fața depozitului. Velierile n-au mai ancorat la cheiul de unde altă dată plecau încărcate. Negrii cei vânjoși care veneau din sclavie n-au mai trudit aici. Niciun marinăr visător n-a mai fredonat pe vechiul chei o melodie. Nisipul s-a întins, alb, în fața bătrânei magazii. Și niciodată uriașul depozit nu s-a mai umplut cu saci, baloturi sau lăzi. A rămas părăsit în mijlocul nisipurilor, pată neagră pe albul plajei.

Ani de zile a fost locuită numai de șobolanii care o străbăteau în alergări jucăușe, rozându-i lemnul ușilor grele. Erau singurii ei stăpâni. Într-o vreme, a folosit-o ca adăpost împotriva vântului și a ploii un câine vagabond. În prima noapte n-a dormit, a fost ocupat cu decapitarea șobolanilor care-i treceau pe dinainte. În nopțile următoare s-a mai liniștit, lătrând din când în când la lună, fiindcă mare parte din acoperiș se prăbușise și razele ei pătrundeau nestingherite, luminând podeaua de scânduri groase. Dar aceia era un câine fără stăpân și a plecat curând, în căutarea altui popas – în pragul vreunei uși, în umbra vreunui pod sau lângă trupul cald al vreunei cățele. Așa că șobolanii au devenit iarăși stăpâni, până ce Căpitanii nisipului au pus ochii pe căsoaia părăsită.

Între timp, ușa căzuse într-o rină și cineva din grup, care se plimba pe întinderea domeniilor (pentru că toată plaja din zona cheiului, ca de altfel tot orașul Bahía, aparține Căpitanilor nisipului), a intrat în magazie.

Ar fi fost un culcuș mai bun decât nisipul gol sau decât celelalte magazine, unde apa suia câteodată așa de mult, că era cât pe ce să-i ia cu ea. Așa că din noaptea aceea, mare parte din Căpitanii nisipului au dormit în vechiul depozit, în compania șobolanilor, sub lumina galbenă a lunii. În față, imensitatea nisipurilor, o albeață fără sfârșit. În depărtare, marea care se spargea de chei. Prin ușă se vedeau luminile ambarcațiunilor intrând și ieșind din port. Prin acoperiș vedeau cerni și stelele, luna care-i mângâia cu razele ei.

Curând după aceea, au transferat aici și depozitul de obiecte obținute prin munca lor zilrdea. Ciudate lucruri au pătruns atunci în adăpost! Totuși, nu mai ciudate decât copiii înșiși, puștani de toate vârstele și culorile, de la nouă la șaisprezece ani, care noaptea se întindeau pe jos și se odihneau, fără să le pese de vântul ce se învârtejea vuind în jurul căsoaiei, nici de ploaia care de atâtea ori îi spăla,

în timp ce ei stăteau cu ochii ațintiți asupra luminilor de pe vapoare, cu urechile ciulite la cântecele ce veneau dinspre salupe...

Tot aici locuiește și șeful Căpitanilor nisipului: Pedro Glonț. Din prima clipă i-au spus așa, de când avea cinci ani. Acum să tot aibă cincisprezece. Și sunt vreo zece de când hoinărește pe străzile Bahici. N-a cunoscut-o niciodată pe roaică-sa, iar tatăl i-a murit de glonț. El a rămas singur și i-au trebuit ani și ani ca să cunoască orașul. Acum îi știe toate străzile, toate cotloanele. Nu există magazin, dugheană sau cârciumă pe care să nu le cunoască. Pe vremea când a intrat la Căpitani (cheiul nou construit i-a atras pe toți copiii părăsiți din oraș), șef era Raimundo Indianul, un metis roșcat și puternic”.

Dar Indianul-n-a rezistat mult la conducere. Deși mai mic, Glonț era mult mai activ, știa să organizeze treaba, să se poarte cu ceilalți; avea în ochi și-n glas autoritatea șefului înăscut. Într-o zi s-au certat. Piaza-rea l-a împins pe Raimundo să scoată șişul și să-i cresteze obrazul lui Pedro, însemnându-l pe viață. Ceilalți au intervenit și, cum Pedro era dezarmat, lui i-au dat dreptate; și au rămas în așteptarea revanșei, care n-a întârziat. Într-o noapte, când Raimundo a vrut să-l bată pe Ciupit, Pedro a luat partea negrișorului și s-au rostogolit amândoi în cea mai senzațională luptă pe care au văzut o vreodată nisipurile cheiului. Raimundo era n; ax înalt și mai mare ca ani. Dar Pedro Glonț, cu pletele-i blonde fâturând, cu cicatricea roșie pe obraz, era de o agerime amețitoare. Din ziua aceea, Raimundo nu numai că a părăsit șefia Căpitanilor nisipului, dar a plecat și de pe plajă. După o vreme, s-a angajat pe un vapor.

Toți au recunoscut drepturile lui Pedro Glonț la șefie și din clipa aceea orașul a început să audă vorbindu-se de Căpitani nisipului, copiii părăsiți care trăiau din furt. Nimeni n-a știut niciodată numărul exact al puștanilor care

trăiau așa. Erau vreo sută și, dintre ei, mai mult de patruzeci dormeau în dărăpănăturile bătrânei magazii.

Zdrențăroși, murdari, înfometați, agresivi, înjurând și fumând chiștdace, erau cu adevărat stăpânii orașului, cei care-l cunoșteau cel mai bine, cei care i iubeau cel mai mult – poeții lui.

Noaptea Căpitanilor nisipului

NOAPTEA MĂREAȚĂ și liniștită a Bahiei a venit dinspre chei, a învăluit vapoarele și bărcile, fortul și digul, s-a întins peste străzi și peste turlele bisericilor. Clopotele au amuțit, ora rugăciunii de seară a trecut de mult. Iar cerul este plin de stele, chiar dacă luna nu a apărut încă în noaptea cea limpede. Magazia se profilează pe albul nisipului, care păstrează urmele pașilor Căpitanilor, ale celor care s-au întors. În depărtare, lumina palidă a felinarului de la Porta de Mar, cârciumă marinărească, pare că agonizează. Bate un vânt rece care răscolește nisipul și îngreunează pașii negrului João Babanul în drumul lui spre culcuș. Merge aplecat, ca vela unei bărci sub vânt. E înalt, cel mai înalt din bandă și cel mai puternic, negru, cu o hălăciugă de păr și cu mușchi de oțel. Să tot aibă vreo treisprezece ani, dintre care patru petrecuți în deplină libertate, colindând străzile Bahiei alături de Căpitani. Din seara când tatăl lui, un căruțaș cât un munte, a fost lovit de un camion pe când trăgea calul spre bordură, João Babanul nu s-a mai întors la căsuța mică de pe deal. În fața lui se întindea orașul misterios, iar el a pornit să-l cucerească. Orașul Bahia, negru și credincios, e aproape la fel de misterios ca și verdele mării. De asta João Babanul nu s-a mai întors acasă. Pe la nouă ani a rămas la Căpitani. Pe atunci încă mai era șef Indianul, iar grupul era puțin cunoscut, fiindcă Indianului nu-i plăcea să riște. Curând, João a devenit unul dintre șefi și niciodată n-a fost sărit de la sfaturile în cursul cărora cei mari puneau la cale loviturile. Nu pentru că ar fi fost un

bun organizator sau cine știe ce minte ascuțită. Dimpotrivă, când trebuia să gândească îl lua cu durere de cap. Rămânea cu ochii scăpărând, cum îi scăpărau și când vedea că i se face vreo nedreptate unuia mai mic. Atunci, mușchii i se încordau și era gata să sară la bătaie. Forța lui teribilă îl făcuse temut. Șchiopul spunea despre el:

— Negrul ăsta are creier de bibilică, dă-i o matahală...

Cei mici, copilașii care intrau în gașcă plini de teamă, aveau în el cel mai hotărât protector. Și lui Pedro, șeful, îi plăcea să-l asculte, iar Babanul știa că nu din cauza mușchilor se bucura de prietenia lui Glonț. Pedro găsea că negrul e bun la suflet și nu contenea să-i spună:

— Tu ești bun, Babane. Ești mai bun ca noi toți, d-aia îmi place mie de tine - și-l bătea pe spate, iar negrul se rușina.

João Babanul vine către magazie. Vijelia vrea să-i oprească pașii, dar el se apleacă și înaintează tăind vântul care răscolește nisipul plajei. A fost La Porta de Mar să tragă o dușcă împreună cu Pescarul, care sosise azi din mările sudului. Pescarul este cel mai faimos capoeirist¹ din oraș. Cine nu-l respectă în Bahia? Nimeni nu se poate măsura cu Pescarul la capoeira angoleză, nici chiar Zé Flăcău', care-i celebru în Rio de Janeiro. Pescarul și-a deșertat sacul cu noutăți și a anunțat că a doua zi avea să vină la magazie să continue lecțiile de capoeira cu Pedio Glonț, João Babanul și Cotoi. Babanul fumează și se îndreaptă spre magazie. Urmele pașilor lui rămân doar o clipă pe nisip, apoi vântul le șterge în grabă. Negrul își zice că, pe o noapte de vântoasă ca asta, drumurile mării sunt periculoase.

Sub nisipul gros de la ușă, João mai mult ghicește

---

¹ Capoeirist: luptător de capoeira, întrecere sportivă populară, originară din Angola și practică de negrii brazilieni, descendenți ai sclavilor aduși pe continentul sud-american.

dușumeaua, în timp ce încearcă să ocolească trupurile camarazilor care dorm deja. Înaintează cu grijă spre fundul magaziei. Se uită în jur, nehotărât, până ce observă pâlpâirea de la luminarea Scamatorului. E acolo, în cel mai îndepărtat colț al magaziei, citind la flăcăriua unei luminări. João își spune că luminița aceea e chiar mai chioară decât a felinarului de la crâșma Porta de Mar și că Scamatorul își prăpădește ochii tot buchisind cărțile alea cu litere mărunte. Babanul se îndreaptă într-acolo, deși el doarme totdeauna la ușa magaziei, ca un câine de pază, cu pumnalul la îndemână, ca să evite orice surpriză.

Umblă printre grupurile care stau de vorbă, printre tâncii adormiți și ajunge lângă Scamator. Se așază pe vine și rămâne cu ochii la lectura atentă a celui alt.

Din ziua în care a furat o carte de povești din biblioteca unei case din Barra, João José - Scamatorul - a devenit expert în asemenea furturi. Dar niciodată nu vindea cărțile, le păstra, unele peste altele, într-un colț al magaziei, pe cărămizi, ca să nu le roadă șobolanii. Le citea pe toate, cu o aviditate care aducea a boală, îi plăcea să știe tot felul de lucruri și adesea, noaptea, le spunea celorlalți povești cu aventurieri, cu jameni ai mării, cu personaje eroice și legendare, povești care făceau ca ochii să scapere cătând către mare sau către tainicele străduțe ale orașului, într-o foame nestăpânită de aventuri și eroism. João José era singurul care citea fluent, deși nu fusese la școală decât un an și jumătate. Lectura zilnică îi trezise imaginația și era, poate, singurul oarecum conștient de viața eroică pe care o duceau. Știința și talentul lui de povestitor îl făcuseră respectat printre Căpitani, chiar dacă era slăbuț, mărunț și trist, cu părul negru căzut peste ochii miopi. L-au poreclit Scamatorul pentru că învățase dintr-o carte șterpelită să facă scamatorii cu batiste și bănuți, dar și pentru că, povestind lucruri citite sau chiar scoase din capul lui, reușea marea

și misterioasa scamatorie de a-i purta prin tot felul de lumi, făcând ca ochii Căpitanilor nisipului să lucească precum stelele din noaptea Bahici. Pedro Glonț nu hotăra nimic fără să-l consulte și de multe ori imaginația Scamatorului a născocii cele mai grozave planuri de spargerii. Nimeni nu-și închipuia însă că într-o bună zi, peste ani și ani, el va fi cel care va prezenta, în tablouri ce vor uimi o țară întreagă, povestea acelor vieți și multe alte povești, cu oameni care luptă și suferă. Poate doar Don Aninha, mama de la terenul-de-sfânt¹ de la Cruz de Opô Afonjá să fi știut, fiindcă Don Aninha știe tot, i-a spus Ya²³, prin sunetul bucinelor celor bătrâne, într-o noapte cu furtună grozavă.

João Babanul a urmărit multă vreme, cu atenție, lectura celui alt. Pentru negru, literele acelea n-aveau nicio noimă. Privirea lui se plimba de la carte la lumina pâlpâindă a luminării și, de aici, la părul ciufulit al Scamatorului. Într-un târziu, plictisit, întreabă cu vocea lui plină și caldă:

— Bună, Scamatoriile?

Scamatorul își ridică ochii de pe carte și bate, cu mâna lui numai oase, umărul negrului, cel mai mare admirator al lui:

— O poveste trăsnet, neică Babane.

Ochii-i străluceau.

— Cu marinari?

— Cu un negru ca tine. Un bărbat și jumătate.

— Îmi zici și mie?

— Când oi termina de citit, o să-ți povestesc. O să vezi atunci ce mai negru...

---

² Teren-de-sfânt: lăcaș de cult în candomblé, religie de origine africană. Ca organizare și complexitate, terenul-de-sfânt poate fi comparat cu mănăstirea creștină.

³ Yd: zeitate de candomblé, cultul afro-brazilian care domină spiritualitatea Braziliei negre.

Și se întoarse la citit. João Babanul își aprinse o țigară ieftină, îi oferă alta, tăcut, Scamatorului și rămase să fumeze ciucit, ca și cum ar fi păzit lectura celuilalt, în magazie se râdea, se vorbea, se striga. Babanul distingea bine vocea Șchiopului, stridentă și nazală. Șchiopul vorbea tare, râdea mult. Era spionul grupului, știa să se bage în câte o casă timp de o săptămână, trecând drept copil cuminte, pierdut de părinții lui în imensitatea agresivă a orașului. Avea un picior mai scurt, iar betesugul fizic îi atrăsese porecla. Dar îi atrăgea și simpatia oricărei mame care-l vedea în poartă, umil și melancolic, cerând puțină mâncare și adăpost pentru o noapte. Acum, în mijlocul magaziei, Șchiopul își bătea joc de Cotoi, care pierduse o zi întreagă să fure un ghiul cu piatră de culoarea vinului, dar lipsit de orice valoare - piatră falsă, frumusețe falsă.

Cu o săptămână în urmă, Cotoi anunțase:

— Am văzut o bubă, neică, nici episcopu' n-are. Un ghiul numa bun pentru deștu' meu. A-ntâia! O să vedeți când l-oi aduce...

— Din ce vitrină?

— Din deștu' unui clapon. Un grăsan care ia-n fiecare zi tramvaiu' de la Brotas până la Baixa de Sapateiro.

Și Cotoi n-a avut liniște până n-a reușit, la o înghesuială în tramvai, să tragă inelul din degetul stăpânului, dispărând iute în hărmălaia creată, fiindcă individul simțise. Acum își arăta degetul mijlociu împodobit cu inel, mândru nevoie mare. Șchiopul râdea:

— Să riști pușcăria pentru un rahat! Pentru o urâtenie...

— Ce-ți pasă? Pentru mine-i frumos...

— Ești prost! Asta-n târg nu face o para.

— Da' mă face pă mine simpatic. Tocmai aranjez treaba c-o gagică...

Vorbeau despre femei, chiar dacă cel mai mare abia dacă făcuse șaisprezece ani. Cunoșteau devreme secretele

sexului.

Pedro Glonț sosi la țănc, numai bine ca să oprească încăierarea care se anunța. João Babanul îl lăsă pe Scamator citind și veni lângă șef. Șchiopul râdea singur, pălăvrăgind despre inel. Pedro îl chemă și se duseră cu toții spre colțul Scamatorului.

— Fă-te-ncoa, Scamatorule.

S-au așezat toți patru. Șchiopul își aprinse un rest de trabuc scump, din care trase cu nesaț. Babanul se uita la petecul de mare ce se zărea prin ușă, dincolo de nisipuri. Pedro zise:

— Gonzales mi-a spus o vorbă azi...

— Mai vrea lăntuguri de aur? Data trecută... - începuse Șchiopul.

— Nu, vrea pălării. Da' numa stofă de fetru. Paiu' nu-i bun, cică nu se vinde. Și mai vrea...

— Ce mai vrea? - îl întrerupse Șchiopul.

— Vrea să nu fie prea purtate.

— Da' multe mai vrea! Măcar dac-ar plăti cât face...

— Știi bine, Șchiopule, că-i catăru' dracului. Nu plătește el bine, da' tot iese ceva, acolo. De-aici nu isse nimic, nici cât negru supt unghie.

— Oricum, plătește o mizerie. Și-i interesu' lui să nu suflăm o vorbă. Dacă ciripim, nici dracu' nu-l mai scapă de pârnaie...

— Bine, Șchiopule, nu vrei să te bagi, du-te, lasă-i pe ceilalți să-și aranjeze treburile.

— N-am zis că nu vreau. Io zic numa că dacă muncești pentr-un împufit de hoț ca ăsta, nu-i o afacere. Da' dacă așa vrei tu...

— A zis că de data asta o să plătească mai bine. Așa, ca să merite osteneala. Da' numai pălării de fetru, noi și bune. Tu, Șchiopule, ai putea să iei câțiva băieți și să faci treaba. Măine seară Gonzales trimite un om de la dugheană să ne dea mălaiu' și să ia capacele dă creier.

— Un loc bun ar fi la film - zise Scamatorul, întorcându-se către Șchiop.

— Bun e și la Vitória... - și Șchiopul făcu un gest de dispreț. Numa să intri în pasaj și gata pălăria, garantat. Numa granguri...

— Da' au și portar la coadă.

— Și ce, tu te-mpiedici d-un portar? Măcar dac-ar fi un sticlete, acolo... Portaru-i bun doar ca să pună puțoi pă fugă. Vii cu mine, Scamatoriile?

— Vin. Chiar am nevoie de-o pălărie.

Pedro Glonț zise:

— Ia pe cine vrei, Șchiopule. E afacerea ta. Afară de Babanu' și de Cotoi, că am o treabă cu ei mâine.

Se întoarse către João Babanul:

— O afacere de-a Pescarului.

— Mi-a spus. Și a mai zis că vine diseară pentru capoeira.

Pedro strigă după Șchiop, care se ducea spre Aghiazmă, să formeze împreună grupul care să pornească la vânătoare de pălării:

— Auzi, Șchiopule, spune-le că dacă e luat vreunu' la ochi, să fugă în altă parte. Să nu vină aici.

Ceru o țigară și João Babanul îi întinse una. Șchiopul, pus pe treabă, îl chema pe Aghiazmă. Pedro se duse să-l caute pe Cotoi, avea ceva de vorbit cu el. După asta se înapoie și se întinse lângă Scamator. Acesta se întorsese la cartea lui, peste care a stat aplecat până ce luminarea a ars de tot și întunericul din magazie a cuprins și colțul lui. João Babanul a pornit pe bâjbâite spre ușă, unde s-a ghemuit cu pumnalul în mână.

Aghiazmă era înalt și foarte slab; avea fața suptă, gălbejită, cu ochii încercânați și duși în fundul capului, iar gura ca o ață doar arareori zâmbea. Mai întâi Șchiopul l-a luat peste picior, întrebându-l dacă „și-a spus rugăciunea”, apoi a intrat în subiectul furtului de pălării. Au hotărât să

ia cu ei un anumit număr de copii aleși cu grijă, au fixat zonele unde aveau să opereze, apoi s-au despărțit. Aghiazmă s-a dus la culcușul lui. Totdeauna dormea în același loc, în unghiul format de pereții magaziei. Își aranjase cu meticulozitate lucrurile: o pătură veche, o pernă șterpelită dintr-un hotel unde pătrunsese odată cărând niște bagaje, o pereche de pantaloni pe care-i îmbrăca duminica, împreună cu o cămașă de culoare incertă, mai mult sau mai puțin curată. Și pe perete, agățate cu piueze, două icoane: un sfânt Anton (Aghiazmă se numea Antonio și auzise că sfântul lui era brazilian) și o Maică a Domnului cu un Iisus străpuns de săgeți. Sub poza aceasta, o floare ofilită.

Aghiazmă a luat floarea, a mirosit-o și, constatând că nu mai avea parfum, și-a prins-o la scapularul de la piept; din buzunarul sacoului jerpelit, cu care era îmbrăcat, a scos o garoafă roșie, ruptă dintr-o curte chiar sub nasul portarului, la ceasul incert al apusului. A așezat garoafa sub tablou, privind-o pe sfântă cu ochi înduioșați. Apoi a îngenuncheat la început, ceilalți își băteau joc de el crunt de câte ori îl vedeau în genunchi, rugându-se. Dar pe urmă s-au obișnuit și nimeni nu l-a mai băgat în seamă. A început să se roage și aerul lui de ascet s-a înăsprit, chipul lui de copil a devenit mai palid și mai grav, mâinile lungi și slabe s-au înălțat spre poză. Fața îi era parcă înconjurată de o aureolă, iar vocea-i căpăta tonalități și vibrații necunoscute celorlalți. Parcă ar fi fost pe altă lume, nu în magazia veche și dărăpănată, ci pe alt tărâm, alături de Maica Domnului. Ruga îi era simplă, nici măcar n-o învățase la catehism: îi cerea Maicii Domnului să-l ajute ca într-o zi să poată intra la seminarul din Sodr , de unde băieții ieșeau preoți.

Șchiopul, care tocmai se întorcea să mai pună la punct un amănunt pentru a doua zi, a dat cu ochii de Aghiazmă. Când l-a văzut rugându-se s-a hotărât să-i joace

o festă, a început chiar să râdă-n sinea lui, dar când a ajuns aproape și l-a văzut cu brațele ridicate, cu privirea ațintită cine știe unde, cu chipul cuprins de extaz, ca învăluit în fericire, a înțepenit, râsul batjocoritor i s-a veștejit pe buze și a rămas observându-l cu teamă, cuprins de un sentiment pe jumătate de invidie, pe jumătate de disperare.

Șchiopul a rămas pe loc, privind. Aghiazmă nu se mișca. Numai buzele îi fremătau ușor. Șchiopul obișnuia să-și bată joc de el, ca de toți ceilalți, chiar și de

Scamator, de care-i plăcea, chiar și de Glonț, pe care-l respecta. Când un novice intra la Căpitani, își făcea despre el o idee tit se poate de proastă. Pentru că Șchiopul îi găsea imediat o poreclă, râdea de-un gest, de un cuvânt al noului venit, lua totul în derâdere și era unul dintre cei mai răi și mai certăreți. Avea chiar faimă de sadic. Odată, s-a purtat cu o cruzime înspăimântătoare cu o pisică răătăcită în magazie. Iar în altă zi, când îi ieșise un furuncul la picior, a luat șișul și l-a scurmat cu sânge rece, în văzul tuturor, storcându-l și râzând. Multora din grup nu le era pe plac, dar cei care treceau peste toate astea și se împrieteneau cu el spuneau că-i băiat bun. În străfundul sufletului îi era milă de nefericirea tuturor. Și dacă râdea, dacă-și bătea joc era ca să fugă de propria-i nefericire. Era ca o doctorie. Acum rămăsese nemișcat, privindu-l pe Aghiazmă care, concentrat, se ruga. Pe chipul lui se citea o exaltare, ceva ce Șchiopul a crezut la început că era veselie sau fericire. Dar fixând figura celui alt își dădu seama că era o expresie pe care nu știa s-o definească. Și încruntându-și fruntea mică, se gândi că poate de-asta nu-i dăduse prin gând să se roage, să se îndrepte către Cerul despre care părintele José Pedro spunea atâtea când venea să-i vadă. Ce voia el era fericirea, era bucuria, era să fugă de toată mizeria aceea, să scape de toată nefericirea care-i înconjura și-i sufoca. Sigur, aveau hoinăreala pe străzi, dar

le lipsea un dram de iubire, le lipseau vorbele bune... Aghiazmă căuta toate astea în cer, în icoanele sfinților, în florile ofilite pe care i le aducea Maicii Domnului, așa cum un îndrăgostit romantic din cartierele șic ale orașului le oferea celei pe care o iubea cu intenții de căsătorie. Dar Șchiopul nu credea că toate astea erau de ajuns. El voia ceva palpabil, imediat, ceva care să-i lumineze fața și să-l facă să zâmbească, ceva care să-l elibereze de nevoia de a plânge care-l năpădea în nopțile de iarnă. Nu voia ceea ce avea Aghiazmă, adică un chip luminat de exaltare. Voia bucuria, o nună care să-l mângâie, cineva care, cu multă dragoste, să-l facă să-și uite defectul fizic și anii nenumărați (poate doar luni sau săptămâni, dar lui i se păruseră totdeauna ani lungi) în care trăise singur pe străzile orașului, bruftuluit de trecători, îmbrâncit de polițiști, bătut de băieții mai mari. Niciodată nu avusese familie. Trăise în casa unui brutar căruia îi spunea „nașule” și care-l bătea. Fugise imediat ce a înțeles că fuga îl va elibera. A răbdât de foame, într-o zi l-au și arestat. El dorea căldură, o mână care să-i mângâie fruntea și să-i șteargă amintirea acelei nopți de pușcărie când polițiștii beți l-au pus să fugă, cu piciorul lui șchiop, în jurul încăperii. În fiecare colț stătea câte unul cu un baston de cauciuc. Urmele de pe spate i-au dispărut, dar dinlăuntru lui niciodată n-a dispărut durerea acelor ceasuri. Fugea prin cameră ca un animal hăituit de alte animale mai puternice. Piciorul șchiop refuza să-l ajute, iar bastonul vuia prin aer ori de câte ori oboseala îl făcea să se oprească. La început a plâns mult, pe urmă, nici el nu știa cum, lacrimile au secat la un moment dat n-a mai putut, s-a aruncat la pământ. Sângera, și până-n ziua de azi mai aude behăitul polițiștilor și cum râdea tipul ăla cu vestă cenușie care trăgea din trabuc. După asta, i-a întâlnit pe Căpitanii nisipului - l-a adus la ei Scamatorul, se împrieteniseră pe o bancă în parc. N-a întârziat să se

afirme, fiindcă știa că nimeni altul să mimeze durerea cea mai adâncă, reușind astfel să le înșele pe cucoanele ale căror case erau mai apoi vizitate de grup, avizat în felul acesta asupra cotloanelor pe unde se aflau lucruri de valoare și asupra obiceiurilor casei.

Iar Șchiopul simțea o adâncă mulțumire, gândindu-se cât îl blestemau cucoanele alea care-l luaseră drept un orfan zdrențăros. Numai așa se răzbuna, fiindcă sufletul îi era plin de ură. Dorea în mod confuz să aibă o bombă, ca acelea dintr-o povestire de-a Scamatorului, care să radă întreg orașul, să arunce totul în aer. Așa s-ar fi bucurat și el. Sau poate s-ar fi bucurat dacă ar fi venit cineva, vreo femeie cu păr sur și cu mâini ușoare care să-i mângâie fruntea și să-l facă să adoarmă ca un bebeluș, fără să mai viseze noaptea aceea petrecută la pușcărie. Așa s-ar bucura și el, iar ura n-ar mai încăpea în sufletul lui. Și n-ar mai simți dispreț, invidie și furie privindu-l pe Aghiazmă cum, cu mâinile ridicate și privirea fixă, fuge din lumea suferinței spre o alta, cunoscută doar din spusele părintelui José Pedro.

Se apropie un zvon de voci. Un grup de patru pătrunde în liniștea ce domnește de-acum peste magazin. Șchiopul se scutură, râde în hohote lângă Aghiazmă, care continuă să se roage. În cele din urmă ridică din umeri și se hotărăște să lase pe a doua zi amănuntele furtului de pălării. Și cum îi e teamă să adoarmă, iese în întâmpinarea grupului nou-sosit, cerc o țigară și se pornește să turuie porcării despre aventura amoroasă cu care se mândresc cei patru:

— Niște puțoi ca voi, cin să vă creadă că sunteți în stâne să răsturnați o femeie? Trebu' să fi fost vreun fătălău îmbrăcat în fustă.

Ceilalți se supără:

— Faci pe prostu'! Dacă vrei, n-ai decât să vii mâine cu noi. Și-o să vezi de ce bucățică e vorba...

Șchiopul râde, sardonice:

— Nu-mi plac poponarii...

Și pleacă printre trupurile adormite.

Cotoi n-a adormit încă. Totdeauna iese după unsprezece noaptea. E fantele grupului. Când a venit, curat și rozaliu, Huzur a încercat să-l cucerească. Dar încă de pe atunci Cotoi era de o agerime nemaipomenită și nu venea, cum credea Huzur, dintr-o familie avută. Venea din mijlocul Indienilor Trăsniți, copii care trăiesc pe sub podurile din Aracaju. Făcuse călătoria pe tampoanele unui tren. Cunoștea bine viața dintr-un grup de copii abandonati. Și avea deja peste treisprezece ani. Așa că dintr-o ochire a înțeles motivul pentru care Huzur, mulatru îndesat și viclean, îl trata așa de bine, îi dădea țigări și împărțea cu el cina, după ce alergaseră toată ziua prin oraș. Văzuseră o pereche de pantofi noi, expuși la ușa unei prăvălii de pe Baixa de Sapateiro. Huzur zisese:

— Las că știu eu un loc de unde putem cumpăra...

Cotoi s-a uitat la gioarșele lui scâlciate.

— Io pe ăștia îi voiam. Am mare nevoie...

— Tu? Când ai niște pantofi așa de frumoși?... - se mirase Huzur, care arareori purta pantofi, iar în acel moment era desculț. Dacă vrei numaidecât, îți dau eu ceva bani. Cât îți trebuie?

Huzur se uita la el. Cotoi purta, cravată, un sacou cârpit și, Doamne păzește! chiar și ciorapi.

— Ești **d** ai eleganți, ai? și zâmbi.

— Nu-s născut io pentru viața asta. Îs făcut pentru lumea bună, zisese Cotoi, repetând o frază auzită odată de la un comis-voiajor, într-un cabaret din Aracaju.

Hotărât lucru, Huzur îl găsea frumos. Cotoi avea un aer nerușinat, dar și dacă n-ar fi fost o frumusețe efeminată tot i-ar fi plăcut, căci Huzur, una peste alta, nu prea avea noroc la femei, părea mult mai mic decât cei treisprezece ani împliniți, era scund și cocârjat. Cotoi,

însă, era înalt și, deasupra buzelor lui de băietan de paisprezece ani, începuse să mijească o mustață pe care el și-o puneă în evidență. În acel moment, Huzur îl iubi sincer, așa că zise din toată inima:

— Uite... pui și tu ceva și-ți dau și eu partea mea din câștigul de azi...

— Bine. Îți rămân dator.

Huzur vruse să profite imediat de mulțumirile celui alt, ca să-și înceapă cucerirea. Își lăsase mâna să alunece pe coapsele Cotoiului, care s-a ferit însă cu o mlădiere. Cotoi râdea-n sinea lui și nu zicea nimic. Huzur crezu că nu era cazul să insiste, ca să nu sperie copilul. Nu știa nimic despre el și nici nu bănuia că acesta îi înțelesese jocul. Au umblat împreună până spre miezul nopții, ca să vadă luminile orașului. Cotoi era uluit și încântat Abia pe la unsprezece au pornit către magazie. Huzur i l-a prezentat lui Pedro, apoi l-a dus la culcușul său.

— Am acilea o pătură. Ajunge pentru amândoi.

Cotoi s-a culcat. Huzur s-a întins lângă el. Când a crezut că celălalt a adormit, l-a îmbrățișat cu o mână, cu cealaltă dându-i încet pantalonii jos. Cât ai clipi, Cotoi era în picioare:

— Te-ai înșelat, negrule. Bărbatu' sunt io!

Dar Huzur nu mai vedea nimic înaintea ochilor, nu știa decât că trebuie să aibă trupul alb al Cotoiului, să-și înfunde fața în pletele brune ale acestuia, să-i pipăie carnea tare a coapselor. S-a aruncat asupra lui cu intenția să-l răstoarne și să-l violeze. Dar, pisicește, Cotoi și-a ferit trupul și i-a pus piedică, iar Huzur a căzut pe brânci. Ceilalți se și strânseseră ciorchine în jurul lor. Cotoi i-a zis:

— Credeai că io's dintr-ăia? Ai rămas de prost...

I-a smuls pătura lui Huzur, s-a dus în celălalt colț și s-a culcat. O vreme au fost dușmani, dar pe urmă s-au împăcat Acum, când Cotoi se satură de câte-o puștoaică, trece și pe la Huzur.

Într-o noapte, Cotoi se plimba pe străzile cu fete, cu părul strălucind de briantină ieftină, cu cravata la gât, fluierând ca peștii târșiți ai orașului. Femeile îl priveau și chicoteau:

— Ia uite-l și pe bobocu' ăsta... Ce-o fi căutând pe aici?

Cotoi răspundea la zâmbete, dar nu se oprea. Aștepta ca vreuna să-l cheme și să facă dragoste cu el. Dar nu pe bani, nu că nu i-ar fi ajuns mărunțișul din buzunare, ci fiindcă unui Căpitan al nisipului nu-i plăcea să plătească femeile. Răsturnau pe plajă negrișoarele de șaisprezece ani...

Femeile priveau la chipul lui de flăcăiandru și zâmbeau. Îl găseau frumos în copilăria lui viciată și le-ar fi plăcut să facă dragoste cu el. Dar nu-l chemau, pentru că era ora la care-i așteptau pe bărbații care plătesc și trebuia să se gândească la casă și la prânzul de a doua zi. Așa că se mulțumeau să râdă și să glumească.

Știau că din el avea să iasă unul din acei escroci care umplu viața unei femei, îi iau banii, o bat, dar îi oferă și multă dragoste. Multora le-ar fi plăcut să fie prima femeie a acestui bandit așa de tânăr. Dar era ora zece, ora bărbaților care plătesc, iar Cotoi umbla de colo-Colo de pomană. Atunci a zărit-o pe Bălaia, care, în ciuda nopții de vară, venea înfășurată într-o haină de blană. Ea a trecut fără să-l observe. Era o femeie de vreo treizeci și cinci de ani, cu trupul pietros, cu chipul senzual. Cotoi a dorit-o de cum a zărit-o. S-a luat după ea. A văzut-o intrând în casă, fără să întoarcă privirea. A rămas la colț, așteptând. Câteva minute mai târziu, ea a apărut la fereastră. Cotoi patrula pe stradă, în sus și-n jos, dar ea nici nu se uita la el. Apoi a trecut un bătrân, a răspuns la chemarea ei și a intrat. Cotoi a mai așteptat, chiar și după ce bătrânul, foarte grăbit, a ieșit încercând să nu fie văzut, dar ea n-a mai venit la fereastră.

Noapți întregi, Cotoi s-a întors în același loc, numai ca s-o vadă. Acum, toți banii care-i picau îi folosea ca să-și cumpere haine vechi și să se îmbrace arătos. Avea înclinație pentru eleganța de mahala, care constă mai mult în felul de a te mișca, de a-ți pune pălăria și de a lega șmecherește cravata, decât în hainele propriu-zise. O dorea pe Bălaia la fel cum dorea mâncarea când era înfometat, cum dorea somnul când pica din picioare. Nu mai răspundea chemării altor femei când, mult după miezul nopții, după ce-și asiguraseră hrana zilei de mâine, ele doreau iubirea juvenilă a micului vagabond. S-a dus odată cu una, ca să afle despre viața Bălaiei. Așa a aflat că avea un amant, flautist într-o cafenea, care-i lua banii și pe deasupra trăgea niște chiolhanuri îngrozitoare, făcând imposibilă viața tuturor prostituatelor din casă.

Cotoi venea în fiecare noapte. Bălaia nici măcar o privire nu-i arunca. Asta îl ațâța și-l făcea să o dorească și mai mult. Rămâne a într-o așteptare dureroasă până la miezul nopții, când sosea flautistul, care, după ce o săruta la fereastră, intra pe ușa întunecată. Atunci pleca și Cotoi, se ducea la magazie cu capul plin de speranțe: dacă într-o zi nu mai vine flautistul... Dacă ar muri flautistul... Era slăbănog rău, poate că n-ar rezista puterilor lui de flăcău de paisprezece ani. Și strângea șișul pe care-l purta pe sub bluză.

Și într-adevăr, într-o noapte, flautistul n-a mai venit. În noaptea aceea, Bălaia a umblat pe străzi ca o nebună, s-a întors târziu acasă, n-a primit niciun bărbat, iar acum stătea proptită la fereastră, cu toate că bătuse de mult de douăsprezece. Curând, strada a rămas pustie. Nu mai erau decât Cotoi la colț și Bălaia așteptând la fereastră. El știa că va fi noaptea lui și se bucura. Bălaia nu mai avea nicio speranță. La un moment dat, Cotoi a început să se plimbe de colo-colo, până ce, în sfârșit, femeia l-a observat și i-a făcut semn. El s-a apropiat imediat, zâmbind.

— Nu ești tu puștiu' ăla de stă la colțul străzii toată noaptea?

— Că eu îs ăla de la colțul străzii, așa-i. Da' chestia cu puștiu'...

Ea zâmbi trist:

— Vrei să-mi faci un bine? Îți dau ceva - dar imediat se răzgândi și făcu un gest. Mai bine lasă... Cu siguranță că aștepti ceva carne și n-o să-ți pierzi timpul.

— Ba da, ba da. Aia pe care o așteptnti vine acu'.

— Atunci aș vrea, băiețel, să te duci în strada Rui Barbosa. La numărul 35. La primul câț. Cată-l pe nenea Gastão. Spune-i că-l aștept.

Cotoi a plecat umilit. Mai întâi s-a gândit să nu se ducă și să nu mai vină niciodată s-o vadă pe Bălaia. Dar apoi s-a hotărât să meargă să-l vadă cu ochii lui pe gornistul care avea îndrăzneala să lase o femeie așa de frumoasă. Ajuns la clădire, o hardughie neagră și înaltă, a urcat scările și la primul etaj l-a întrebat pe un băiat adormit pe jos care era camera domnului Gastão. Băiatul i-a arătat ultima cameră. Cotoi a bătut la ușă. Flautistul a venit să deschidă, era în izmene, iar în pat Cotoi a zărit o slăbănoagă. Amândoi erau beți. Cotoi a spus:

— Vin din partea Bălaiei.

— Spune-i individei ălei a să nu mă mai piseze... M-am săturat de ea până aici... - arată cu mâna la gât.

Dinăuntru, femeia vorbi:

— Da' cine-i pațachina de care zice?

— Nu te băga, zise flautistul, dar pe urmă se înmuie: e un mesaj de la gaga aia, Bălaia, Se smiorcăie să mănânce.

Femeia râse scârbos, beată cum era:

— Da' acuma tu n-o vrei decât pe Bețivica ta, nu-i așa? Vino să-mi dai un pupic, înger fără aripi.

Flautistul râse și el:

— Vezi, muceo? Spune-i și Bălaiei.

— Văd un sac cu oase colo-n pat, asta văd. Ce cioroi te-o mai fi făcut și pe tine, ai, gagico?

Flautistul sughiță solemn:

— Nu vorbi așa cu logodnica mea!

— Și apoi: - Vrei un gât? E rachiul de-al bun.

Cotoi intră. Femeia își trase cearșaful pe ea. Flautistul râse:

— E numai un puștan. Nu te speria.

— Nu mă-nfierbântă deloc, se strâmbă Cotoi. Nici ca să mă scarpine nu-mi trebui.

Bău rachiul. Flautistul se dusesese în pat și-și săruta aleasa. Nici nu l-au văzut pe Cotoi ieșind cu geanta prostituatei, uitată pe scaun, peste haine. Pe stradă, băiatul a numărat șaiszeci și opt de mii de réis. A aruncat geanta la capul scârilor și a pus banii în buzunar. Apoi s-a îndreptat spre strada Bălaiei, fluierând.

Ea îl aștepta la fereastră. Cotoi o privi fix:

— Sui... - și intră, fără să aștepte răspuns.

Bălaia, de pe coridor, întrebă:

— Ce ți-a zis?

— Îți spui în cameră.

Au intrat. Primul lucru pe care l-a văzut Cotoi a fost o poză de-a lui Gastão, cântând la flaut, îmbrăcat în smoking. S-a așezat pe pat privind fotografia. Bălaia se uita speriată, abia a putut să îngaime:

— Ce-a zis?

Cotoi răspunse:

— Așază-te coalea - și-i arăta patul.

— Ia uite-te la puștiu'... - a murmurat ea.

— Ascultă, păpușico, tipul încurcat cu alta, știi? Și le-am zis eu vreo două la amândoi. Și p-ormă am curățat-o pe individă.

— Băgă mâna în buzunar, scoțând banii.

— Hai să-mpărțim...

— E cu alta, așa-i? Deie Domnul să nu le tihnească,

să ajungă amândoi în iad!

Merse până la icoană, se închină și se întoarce.

— Păstrează banii. I-ai câștigat pe drept.

Cotoi repetă invitația:

— Așază-te colea.

De data asta ea s-a așezat, iar el a prins-o și a răsturnat-o pe pat. După ce a gemut de dragoste și s-a lăsat încălzită de mângâierile lui, ca a murmurat:

— Puștiu' pare bărbat adevărat...

El s-a ridicat, și-a îndreptat pantalonii, s-a dus la portretul flautistului Gastão și l-a rupt.

— O s-aduc o poză, s-o pui aici.

Femeia a râs:

— Vino, pușorule. Ce mai codoș o să iasă din tine! O să te-nvăț toate cele, porumbelule...

A încuiat ușa camerei. Cotoi s-a dezbrăcat

De-asta, Cotoi pleca în fiecare noapte și nu dormea la magazie. Venea doar dimineața, ca să meargă împreună cu ceilalți spre aventurile zilei.

Șchiopul se apropie și râde:

— O să te dai mare cu inelul, ai?

— Nu-i treaba ta!

— Cotoi pufăia din țigară.

— Vii să vezi dacă te place vreo femeie, așa șontorog cum ești?

— Nu intru în case cu femei ieftine. Știu unde-s lucrurile care să merite osteneala.

Cotoi era însă îmbufnat și fără chef, așa că Șchiopul a plecat mai departe, învărtindu-se prin magazie.

Într-un târziu, Șchiopul s-a așezat lângă un perete, lăsând timpul să curgă. L-a văzut pe Cotoi ieșind pe la unsprezece. A zâmbit, pentru că celălalt se spălase pe ochi, își dăduse cu briantină și pornise cu acel pas legănat caracteristic marinarilor și vagabonzilor. Pe urmă, Șchiopul a rămas multă vreme privind la copiii adormiți.

Erau vreo cincizeci atunci, copii fără mamă, fără tată, fără căpătâi. Nu aveau nimic, în afară de libertatea de a bate străzile. Duceau o viață deloc ușoară, făceau rost de mâncare și de îmbrăcăminte fie cărând bagaje, fie ca hoți de portofele ori de pălării, amenințând oamenii, uneori cerșind. Cu totul erau mai mult de o sută, dar nu toți dormeau în magazie. Se răspândeau pe la ușile zgârie-norilor, pe sub poduri, prin bărcile pescărești trase pe nisip în Porto da Lenha. Niciunul nu se plângea. Uneori, mai murea câte unul de vreo boală pe care nimeni nu știa să o vindece. Dacă se întâmplă să-l vadă părintele José Pedro sau mamade-sfânt⁴ Dori Aninha, sau chiar Pescarul, mai avea o șansă. Dar niciodată nu era ca la copiii care-și au casa lor. Șchiopul căzuse pe gânduri.

Își spuse că bucuria acelei libertăți era puțină pentru atâta nefericire.

Se întoarce; simțise o mișcare. Cineva se ridicase în mijlocul căsoiului. Șchiopul îl recunoscuse pe negrișorul Ciupitul, care se furișa afară. Crezu că merge să ascundă vreun lucru furat pe care nu voia să-l arate tovarășilor, asta fiind o încălcare a legilor bandei. Șchiopul porni în urmărirea Ciupitului care sărea peste cei adormiți. Negrul trecuse de prag și dădea colțul magaziei, la stânga. Deasupra, cerul înstelat. Ciupitul grăbise pasul. Șchiopul își dădu seama că se îndrepta spre celălalt capăt al depozitului, unde nisipul era încă și mai fin. O luă atunci prin spate și-i ieși înainte, la timp ca să vadă cum Ciupitul se întâlnea cu o umbră. Imediat o recunoscuse: era Almiro, unul din gașcă, de vreo doisprezece ani, molatic și puturos. Se așezaseră amândoi, negrul mângâindu-l pe Almiro. Șchiopul prinse câteva frânturi de vorbă, șoapte înfundate: „puiul meu, puiul meu...” spunea unul dintre ei. Se dădu înapoi. Neliniștea crescuse în el. Cu toții căutau o

---

⁴ Mama-de-sfânt: slujitoare de rang înalt a zeităților din candomblé, un fel de preoteasă.

mângâiere, ceva în afara acelei vieți aspre: Scamatorul în cărțile pe care le citea toată noaptea, Cotoi în patul unei prostituate care-i dădea și bani pe deasupra, Aghiazmă în rugăciunea care-l transfigura, Ciupitul și Almiro în dragostea de la malul mării. Șchiopul simțea cum îl roade neliniștea, acum chiar că nu mai putea să adoarmă. Dacă ar fi încercat l-ar fi năpădit coșmarurile cu pușcăria. Ar fi vrut să apară cineva pe care să-l ia la înjurături, să se certe, să se bată... Dar când dădu cu ochii de copiii adormiți în magazie nu mai simți decât milă și dorința nebună de a fugi. Alergă pe plajă, fără țință, fugind de propria-i spaimă.

Pe Pedro Glonț îl trezi un zgomot. Dormea pe burtă, așa că a privit pe sub brațul stâng. A văzut un copil apropiindu-se tiptil de colțul lui Aghiazmă. Somnoros, Glonț a crezut la început că e vorba de un caz de pederastie. Și a rămas la pândă, ca să-l dea afară pe pasiv, fiindcă una din legile grupului spunea că nu se admit pederastii pasivi. Dar s-a trezit de-a binelea și și-a dat seama că era imposibil: Aghiazmă nu era din ăștia. Trebuie să fi fost vorba de vreun furt. Într-adevăr, flăcăiașul deschidea geamantanul lui Aghiazmă. Pedro s-a aruncat asupra lui. Lupta a fost scurtă. Aghiazmă s-a trezit, dar ceilalți dormeau în continuare.

— Furi un camarad, ai?

Celălalt tăcea, strângându-și brațul rănit Pedro Glonț era pornit:

— Măine te cari de-aicea... Să piei din fața mea! Du-te la ciumeții lui Ezequiel, care se manglesc unii pe alții...

— Vream numai să mă uit...

— Cum să te uiți, mă, cu mâinile?

— Jur că vream numa să văd medalia aia a lui.

— Spune tot, dacă nu vrei să dai de dracu'.

A intervenit Aghiazmă:

— Stai, Pedro. Poate o fi vrut s-o vadă. E-o medalie pe

care mi-a dat-o părintele José Pedro.

— Aia, da - zise copilul. Voiam numai s-o văd. Jur - și tremura de frică. Știa că viața unui expulzat de la Căpitani era grea. Sau intra în grupul lui Ezequiel, care e mai tot timpul în pușcărie, sau ajungea la Școala de corecție.

A intervenit Aghiazmă, iar Pedro Glonț s-a depărtat o clipă. Atunci copilul a vorbit cu glas tremurat:

— Vă spun tot. M-am întâlnit azi c-o fată. În Cidade de Palha⁵. Io intrasem în casa cu gând să manglesc o haină, da' ea m-a văzut și m-a-ntrebat ce cătam. Așa am început să vorbim. Io i-am zis că mâine o să-i duc un dar. Pentru c-a fost bună, a fost așa de bună cu mine! - acum țipa și părea tare mânios.

Aghiazmă a luat medalia pe care i-o dăduse părintele și a privit-o. Apoi i-a întins-o brusc copilului:

— Ia-o! Dă-i-o! Da' nu-i spune lu' Pedro.

Mutul a intrat în magazie când se crăpa de ziuă. Părul de mulatru din sertão⁶ îi intra în ochi. Avea pantaloni de călărie, din stofă, parcă venea direct din caatinga⁷. Umbra lui sumbră se proiecta pe peretele căsoiului. A sărit peste trupul Babanului. A scuipat mai înainte, apoi și-a trecut un picior pe deasupra adormitului. Sub braț ținea strâns un ziar.

A privit prin toată magazia, căutând pe cineva. A apucat ziarul cu mâinile lui mari și noduroase - îl zărise pe Scamator. Și fără să-i pese de oră, s-a îndreptat spre acela și a început să strige:

— Scamatoare... Scamatoare...

---

⁵ Cidade de Palha: în traducere, Orașul de Paie, cartier sărac, unde colibele sînt acoperite cu paie (n trad.)

⁶ Sertão (serton): zona din nord-estul Braziliei, un fel de stepă secetoasă. Sertonul este asimilat și noțiunilor de "necivilizat", "sălbatic", "țărănesc", "înapoiat".

⁷ Caatinga: zona cea mai aridă a sertonului, cu vegetație semi-deșertică de cactacee.

— Ce-i?

— Scamatorul era buimac de somn.

— Vreau ceva de la tine.

Scamatorul se ridicase. Fața întunecată a Mutului era aproape invizibilă în întuneric.

— Tu ești, Mutule? Ce vrei?

— Să-mi citești știrea asta despre Lampião⁸, din Gazeta. Are și o poză.

— Mâine dimineată...

— Citește-acu', și mâine te învăț să cânti ca un canar.

Scamatorul a căutat o lumânare, a aprins-o și a început să citească știrea. Lampião intrase într-un oraș din statul Bahia, ucisese opt soldați, deflorase fete, prădase seifurile prefecturii.

Fața mohorâtă a Mutului s-a luminat. Gura cu buzele strâmtse și subțiri se deschise într-un «îmbet. Fericit, l-a părăsit pe Scamator, care a stins luminarea și s-a cuibărit în colțul lui. A luat cu el ziarul, ca să taie poza cu banda lui Lampião. Ducea cu el bucuria primăverii.

Podul Palmierilor

AU AȘTEPTAT să plece polițaiul. Acesta a mai zăbovit o vreme ca să privească cerul, apoi s-a uitat în lungul străzii pustii. Tramvaiul a dispărut după colț. Era ultimul de pe linia Brotas din noaptea aceea. Polițaiul și-a aprins o țigară. Din cauza vântului, a trebuit să scapere trei chibrituri. Apoi și-a ridicat gulerul mantalei, fiindcă venea un aer rece și umed dinspre vilele de vacanță, unde arborii de mango și de sapoti⁹ se aplecau sub rafale. Cei trei copii îl pândeau să plece ca să poată traversa strada și să intre pe ulicioara pietruită. Pescarul nu putuse veni. Își petrecuseră toată seara la Porta de Mar, așteptându-l pe

---

⁸ Lamptão: tilhar celebru, un fel de justițiar al sertonului: și săracilor, din perioada anilor '20-'3CL

⁹ Mango și sapoti: pomi fructiferi tropicali, cel de-al doilea o specie de ananas.

omul cu mesajul, care nu apăruse. Dacă ar fi venit ar fi fost mai ușor, cu Pescarul nu i-ar fi mers, îi datora multe capoeiristului. Dar nu venise, informația o fi fost greșită, iar Pescarul nu mai putuse aștepta, avea ar/unită o călătorie pentru noaptea asta. Plecase la Itaparica. Toată după-amiaza, pe un mic teren din spatele cârciumii Porta de Mar, făcuseră antrenamente la capoeira. Cotoi promitea să ajungă, cu timpul, un luptător demn să se măsoare cu însuși Pescarul. Și Pedro Glonț avea mult talent. Dintre cei trei, cel mai puțin iute era João Babanul, foarte bun însă într-o luptă în care își putea folosi uriașa forță fizică. Dar și așa, învățase destul ca să se poată descotorosi de unul mai puternic decât el. Când au obosit, au intrat în cârciumă. Au cerut patrii halbe, în timp ce Cotoi scotea un pachet de cărți din buzunarul pantalonilor, cărți vechi și soioase, îngroșate de jeg. Pescarul susținea că omul avea să vină, cel care-i făcuse lipitura era de încredere. Era o afacere bănoasă, iar Pescarul prefera să apeleze la Căpitanii nisipului, prietenii lui, decât la vreun golan de pe chei. Știa că ei, Căpitanii, făceau mai multe parale decât mulți oameni maturi și, în plus, își țineau gura. Porta de Mar era aproape pustie la ora aceea. Numai doi marinari și un bahian¹ beau bere în fund, discutând. Cotoi pusese cărțile pe masă și propusese:

— Care face o ronda¹⁰¹¹?

Pescarul luă pachetul.

— E mai rău decât dacă ar fi fost însemnate, Cotoiule, nene. Cam vechi cărțișoarele astea...

— Dacă ai altele, n-am nimic împotrivă.

— N-am. Hai cu astea...

Începuseră să joace. Cotoi întoarse două cărți pe

---

¹⁰ Bahtatu locuitor al orașului Salvador-de-Bahia-de-Todos-os- Santos; numele capitalei statului Bahia dezvăluie, într-un mod foarte plastic, amestecul de rase și credințe care formează fondul populației locale.

¹¹ Ronda: joc de cărți, asemănător cu faraon.

masă, ceilalți merseseră pe una, banca mergea pe cealaltă. La început, Pescarul și Glonț au câștigat. João Babanul nu juca (cunoștea prea bine cărțile Cotoiului), chibița numai, râzând și arătându-și dinții strălucitori când Pescarul zicea că are noroc în ziua aceea, fiindcă era ziua lui Xangô¹², sfântul lui. João știa că norocul o să fie doar la început, că atunci când o să înceapă să câștige, Cotoi n-o să mai poată fi oprit. La un moment dat începu, într-adevăr, să câștige. La primul noroc, zise cu o voce cam tristă:

— Era și căzu'. Credeam c-am îmbulinat-o!

João Babanul zâmbi și mai larg.

Cotoi iarăși câștigă. Pedro Glonț se ridică, își strânse bănuții care-i mai rămăseseră. Cotoi privi îngrijorat:

— Nu mai pui nimica?

— Acuma nu... - și se duse la barul din fund.

Pescarul pierdea în continuare. Babanul râdea, capoeiristul se afunda tot mai mult. Glonț se întoarse, dar nu juca. Râdea cu João. Pescarul pierdu tot ce câștigase. Babanul îi suflă printre dinți:

— O să intri-n capital...

— Mi-o mai veni și mie ghinionul'... - încercă s-o dreagă Cotoi.

Văzu că Pedro se întorsese:

— Nu mai încerci nimica? Nu mergi pe damă?

— M-am plictisit de joc... - și-i făcu cu ochiul câștigătorului, parcă zicându-i să se mulțumească doar cu Pescarul.

Capoeiristul cheltuisese cincirtiii de réis din capital. Nu câștigase decât de două ori în ultimele jocuri și devenise bănuitor. Cotoi tăie cărțile. Puse pe masă un popă și un șeptar.

— Care mai vrea?

Nu-i răspunse nimeni. Nici chiar Pescarul, care

---

12 Xangô: divinitate de candomblé, zeul fulgerelor, mei-marele celorlalți zei,

privea cărțile cu mare neîncredere. Cotoi întrebă:

— Credeți că trișez? Uitați-vă. Io joc curat...

Babanul dădu drumul unui hohot bubuitoare. Pedro și Pescarul râdeau și ei. Cotoi îl privi pe João furios:

— Negru' ăsta-i prost ca noaptea. Nu vezi, mă...

Dar nu-și termină vorba, pentru că doi marinari, care priveau de multă vreme jocul, se apropiară. Unul dintre ei, cel scund, beat, îl întrebă pe Pescar:

— Putem să intrăm și noi în jocul ăsta?

Capoeiristul arătă spre Cotoi:

— Banca-i a băiatului ăstuia.

Marinarii priviră neîncredători la copil. Dar cel scund îi dădu cu cotul celui alt și-i șopti ceva la ureche. Cotoi râse în sinea lui, fiindcă își dăduse seama că îi zicea c-o să fie simplu să scoată banii de la un mucos ca el. S-au așezat amândoi, dar Pescarului i se păru ciudat că se așezase și Pedro Glonț. João nu numai că nu găsi nimic curios într-asta, dar se așază și el. Știau că trebuie să i jumulească pe marinari, iar pentru asta trebuia ca unul din grup să piardă. Marinarii, după cum se întâmplase și cu Pescarul, au început prin a câștiga. Dar briza norocului a durat puțin. Curând, din toți patru numai Cotoi câștiga. Pedro exclamă:

— Cotoi ăsta, când are noroc, e de groază...

— Da' și când pierde, o ține toată noaptea - replică Babanul, iar spusele lui le dădură marinarilor mare încredere în onestitatea jocului și întoarcerea norocului. Așa încât, continuară să joace și să piardă. Cel scund atâta zicea:

— Se-ntoarce ea roata...

Celălalt, cu mustăcioară, juca tăcut și de fiecare dată mărirea miza. Și Glonț sporea cota mizelor. La un moment dat, mustăciosul îl privi fix pe Cotoi:

— Mergi la cinci mii?

Cotoi își scărpină ciuful încleiat cu briantină ieftină,

mimând o nehotărâre pe care fârtății i-o știau prefăcută.

— S-a făcut! Da' numa ca să-ți dau și matale prileju' să mai scoți din pierdere...

Cel cu mustață puse cinci mii. Scundul merse și el cu trei mii de réis. Au mizat amândoi pe as, contra valetului de pe masă. Pedro și João au mers și ei tot pe as. Cotoi a început să dea cărțile. Prima era un nouar. Scundul bătea darabana, celălalt se trăgea de mustață. Veni apoi un doi și scundul zise:

— Acu-i asu'. Doi, după aia unu...

— Și bătea cu degetele în masă.

Dar veni un șeptar, pe urmă un decar și la urmă un valet. Cotoi strânse banii de pe masă, în timp ce Glonț făcea o mutră de mare jale, zicând:

— Măine, când te-oi prinde, să vezi ce-o să te rad...

Scundul se declară lefter. Mustăciosul își întoarse buzunarele pe dos:

— Mai am doar mărunțișu' pentru bere. Puștiu-i dat dracului...

S-au ridicat, au salutat grupul și au plătit berea băută la cealaltă masă. Cotoi îi invită să mai vină. Cel scund răspunse că vaporul lor pleca spre Caravelas chiar în noaptea aceea. Poate când s-or întoarce. Și au ieșit la braț, comentând nemaipomenitul lor ghinion.

Cotoi făcu socoteala câștigului. Fără banii pe care-i pierduseră Pedro și João, ieșea un câștig de treizeci și opt de mii de réis. Le înapoie banii lui Glonț și lui João și rămase o clipă pe gânduri. Băgă mâna în buzunar și scoase cei cinci mii de reis pe care Pescarul îi pierduse:

— Ia-i, nene, că ești de gașcă. A fost cu șmecherie, nu iau io banu' matale...

Pescarul pupă banii mulțumit și-l bătu pe spate pe câștigător:

— O s-ajungi departe, copile. Poți să te îmbogățești cu trucuri de-astea...

Dar soarele apunea, iar omul nici gând să apară. Au mai cerut un rând. Vântul dinspre mare se întetise odată cu lăsarea serii. Pescarul începuse să-și piardă răbdarea. Fuma țigară după țigară. Glonț sta cu ochii la ușă. Cotoi împărți cei treizeci și opt de mii de réis în trei. Babanul își aduse aminte:

— Cum s-o fi descurcat Șchiopu' cu pălăriile?

Nu-i răspunse nimeni. Îl așteptau pe omul ăla, iar acum aveau impresia că n-o să mai vină. Informația o fi fost greșită. Nu auzeau nici măcar vuietul mării. Porta de Mar era goală, iar nea Filipe dormita la tejghea. Dar nu mai era mult și cârciuma avea să se umple, iar atunci orice combinație devenea imposibilă. Omul n-o să consimtă pentru nimic în lume să stea de vorbă în cârciuma plină. Ar fi putut fi recunoscut, iar el nu voia asta. Și nici Căpitanii nisipului nu doreau una ca asta, nici pentru ei, nici pentru el. În realitate, Cotoi habar n-avea despre ce e vorba. Iar Pedro Glonț și cu João știau ceva mai mult decât nimic. Tot atâta știa și Pescarul, căruia-i fusese propusă afacerea și care o acceptase pentru Pedro și Căpitanii lui. Și totuși, el însuși nu avea decât informații vagi, dar le va spune totul omul care le dăduse întâlnire la Porta de Mar, după-amiază. Vezi, însă, că era șase și el nu venise! În locul lui veni cel care vorbise cu Pescarul. Sosi tocmai când grupul ieșea. Le spuse că omul nu putuse să vină, dar că-l aștepta pe Pescar noaptea, la el acasă, pe la unu. Pescarul îi răspunse că nu putea merge, dar că le pasează afacerea Căpitanilor nisipului. Intermediarul îi privi neîncredător pe copii. Pescarul întrebă:

— N-ai auzit niciodată de Căpitanii nisipului?

— Ba da, dar...

— Oricum, tot ei s-ar fi ocupat de treabă. Așa că...

Intermediarul păru că se mulțumește și cu rezolvarea asta. Se înțelesesă pentru ora duu noaptea și se despărțiră. Pescarul plecă spre șalupa lui. Căpitanii o luară înspre

magazie, iar intermediarul dispăru pe chei.

Șchiopul încă nu venise. Nu era nimeni în magazie. Trebuie să fi fost cu toții împrăștiți pe străzile orașului, luându-și cina. Cei trei ieșiră iar, îndreptându-se spre un restaurant ieftin din piață. La ușă, Cotoi, vesel nevoie mare din cauza câștigului de la cărți, vru să-i pună piedică lui Pedro Glonț. Dar acesta își zvâcni trupul și-l puse jos pe șmecher:

— Sunt hârșit în de-alde astea, nărodule.

Intrară în restaurant cu tămbălău. Un chelner bătrân se apropie, neîncrezător. Știa că nici unui Căpitan nu-i plăcea să plătească și că cel cu tăietura pe obraz era cel mai de temut. Deși era multă lume în bodegă, bătrânul zise:

— S-a terminat! Nu mai avem nimica.

Pedro Glonț răspunse prompt:

— Lasă-te de povești, unchiule. Vrem să mâncăm.

Babanul dădu cu pumnul în masă:

— Dacă nu, te ia mandea și te spânzură de picioare ca pe-un nagăț.

Bătrânul îi privea nehotărât. Atunci Cotoi aruncă banii pe masă:

— Azi o facem lată!

A fost un argument. Chelnerul a început să aducă platourile, unul cu friptură la tavă, altul cu fasole. A plătit Cotoi. Glonț a propus să pornească spre Brotas, fiindcă aveau să meargă pe jos și era mult de umblat.

— Nu face să luăm tranvaiu' - zise Pedro Mai bine să nu știe nimeni de unde am venit și unde ne-am dus.

Cotoi zise că el vine mai târziu și-i întâlnește acolo. Avea o treabă mai înainte... Se ducea să-i spună Bălaiei să nu-l aștepte în noaptea aia.

Iar acum stăteau aici, la Podul Palmierilor, așteptând să se care polițaiul. Ascunși în golul unui portic, tăceau mîlc. Ascultau zborul liliecilor care se repezeau la fructele coapte de sapoti. Într-un târziu, polițaiul plecă, iar ei

rămaseră la pândă până ce silueta dispăru după colț. Atunci au traversat și au intrat pe aleea dinspre vile și iarăși s-au ascuns sub un portic. Omul nu întârzie mult. Sări dintr-un taxi oprit la colț, plăti șoferului și veni pe alea în sus. Nu se auzeau decât zgomotul pașilor lui și foșnetul frunzelor mișcate de vânt. Când omul se apropie, Glonț ieși din ascunzătoare. Ceilalți îl urmară, de parcă ar fi fost garda lui personală. Tipul se apropie și mai mult Pedro îi ieși înainte. Ajunși față în față, se opri:

— Aveți un foc, domnule?

— Ținea în mână o țigară stinsă.

Omul nu zise nimic. Scoase cutia de chibrituri și i-o întinse băiatului. Pedro aprinse unul și privi chipul celuilalt. Apoi, întinzându-i cutia, întrebă:

— Vă cheamă cumva Joel?

— De ce? - vru să știe omul.

— Ne-a trimis Pescarul.

João Babanul și Cotoi se apropiaseră și ei. Omul îi privi pe toți trei cu spaimă:

— Dar sunteți niște copii! Asta nu-i joacă!

— Spuneți despre ce-i vorba, că ne descurcăm noi - îl asigură Glonț.

— Dar e o chestie pe care nici oamenii mari...

Și duse mâna la gură, ca unul care se teme că vorbit mai mult decât trebuia.

— Noi știm să păstrăm un secret - mormânt. Iar Căpitaniile nisipului fac totdeauna bine treaba...

— Căpitaniile nisipului... Grupul ăla despre care vorbesc ziarele? De copii abandonați? Voi sunteți?

— Noi, da. Și încă din cei de frunte.

Omul căzu pe gânduri. Într-un târziu se hotărî:

— Preferam, totuși, să încredințez afacerea unor bărbați. Dar, cum trebuie să fie chiar în noaptea asta... N-am încotro...

— O să vedeți că știm să facem treabă bună. Nu vă

fie teamă!

— Veniți cu mine. Dar lăsați-mă s-o iau eu înainte. Voi veniți la câțiva pași în urmă.

Copiii îl ascultară. În dreptul unui portic omul se opri, deschise și așteptă. Dinăuntru veni un câine uriaș care-i linse mâna. Omul îi conduse pe cei trei, străbătură o alee străjuită de copaci și ajunseră la ușa casei, pe care tot el o deschise. Intrară într-o încăpere mică, iar bărbatul își puse pelerina și pălăria pe un scaun, apoi se așează. Cei trei rămăseseră în picioare. Omul le făcu semn să se așeze. În prima clipă, ei priviră descumpăniți la fotoliile largi și comode. Dar numai Pedro și João - Cotoi se tolănise deja, într-o atitudine flegmatică la un nou îndemn, Glonț și Babanul se așezară și ei - Babanul pe o margine, ca și cum i-ar fi fost teamă să nu murdărească fotoliul. Bărbatul îi privea cu aer amuzat. Deodată se ridică și vorbi, adresându-se lui Pedro, în care îl recunoscuse pe șef:

— Ceea ce trebuie să faceți voi e și greu, și ușor Dar important e că nimeni nu trebuie să afle despre treaba asta.

— Suntem mormânt! - zise Glonț.

Bărbatul își scoase ceasul din buzunar:

— E unu și un sfert El nu se întoarce până la două și jumătate... - încă îi mai privea pe Căpitani cu aer nehotărât.

— Atunci nu mai e vreme de pierdut, vorbi Glonț. Dacă vreți să mergem, e bine să-i dați drumu'.

Omul se hotărî:

— Două străzi mai încolo, penultima vilă pe dreapta. Trebuie să vă feriți de un câine, care probabil că nu-i legat. E rău...

Babanul îl întrerupse:

— Aveți aici o bucată de carne?

— De ce?

— Pentru câine. Ajunge o bucățică.

— O să caut.

Îi privea pe copii. Părea să se întrebe dacă poate avea încredere în ei.

— Voi intrați prin spate. Lângă bucătărie, separat de casă, este o cameră deasupra garajului, E a șoferului, care acum trebuie să fie acolo, așteptându-și stăpânul. În camera asta trebuie să intrați voi. Și să căutați un pachetel la fel, la fel ca ăsta...

Se duse la buzunarul pelerinei și scoase o cutie legată cu o fundă roz.

— E la fel ca ăsta. Nu știu însă dacă se mai află în cameră. S-ar putea ca șoferul să-l țină în buzunar. Și dacă-i așa, nu se mai poate face nimic...

Păru dintr-odată cuprins de disperare.

— Dacă-aș fi putut merge după-amiază... Atunci cu siguranță era în cameră. Acum însă, cine mai știe?

Își acoperi fața cu mâinile.

— Chiar dacă-i la șofer, tot se poate lua... - zise Pedro.

— Nu. Nimeni nu trebuie să știe că pachetul a fost furat. Ce trebuie să faceți voi e să schimbați pachetele între ele, dacă celălalt e în cameră.

— Și dacă-i la șofer?

— Atunci...

Fizionomia omului se alteră din nou. Lui João i se păru că aude un nume care aducea a Elisa. Dar poate că numai i se păruse lui, care uneori auzea și vedea lucruri pe care nimeni nu le percepea. Și pe deasupra, negrul era și-un mare mincinos.

— Dacă 1 găsim, schimbăm pachetele cât ai clipi. Nu vă faceți griji. Nu-i cunoașteți pe Căpitani nisipului, nici ce le poate pielea.

Cu toată disperarea, omul zâmbi de lăudăroșenia lui Pedro.

— Atunci, duceți-vă! După ce terminați, înainte de

ora două, vă întoarceți aici. Dar numai când strada e pustie. O să ră aștept. Atunci facem și socoteala. Dar trebuie să vă mai spun ceva, cinstit: dacă vă prinde sau sunteți arestați, nu mă amestecați. Nu fac nimic pentru voi, fiindcă numele meu nu poate apărea în chestia asta, încercați să vă descurcați repede și bine și nu mă chemați pentru nimic în lume. În treaba asta sau câștigi, sau pierzi...

— În căzu' ăsta - replică Glonț - trebuie să fixăm prețu' dinainte. Cât ne dați?

— Dau o sută de mii de réis. Treizeci de mii pentru fiecare și încă zece pentru tine - și-l arată pe Glonț.

Cotoi se foi în fotoliu. Pedro îi făcu semn să tacă.

— Dați cincizeci de mh pentru fiecare și cred că și atâta e puțin. Face o bătrână jumate la toți trei. Dacă nu, n-aveți pachetu'.

Bărbatul nu stătu la tocmeală. Privea ceasul și minutarul care fugea.

— Bine.

Atunci se băgă și Cotoi:

— Să nu credeți că n-avem încredere. Da' treaba poate să iasă și pe dos, și chiar 'mneavoastră ați zis că nu vă privește ce-o să ni se întâmple.

— Și ce-i cu asta?

— Drept îi să ne dați ceva chiar acum.

João îl aprobă pe Cotoi cu un gest din cap.

Pedro Glonț repetă cuvintele celuiilalt:

— E drept, așa-i. Dacă pe urmă nu putem să vă căutăm...

— Corect - zise și omul.

Scoase portofelul din buzunar și lua o hârtie de o sută de mii. I-o dădu lui Pedro:

— Acum, la treabă. Se face târziu.

Ieșiră. Pedro Glonț zise:

— Stați liniștit. Într-o oră suntem înapoi cu pachetu'.

În fața casei (strada era pustie, la o fereastră luminată se vedea umbra unei femei plimbându-se de colo-colo), Babanul se lovi cu palma peste frunte:

— Am uitat carnea pentru dulău!

Glont, care privea la fereastra luminată, se întoarse:

— Nu-i nimic.

— Apoi adăugă: - Asta-mi miroase a prieteșug. Tipu' ăla o răsturna pe gagica d-aici, iar acu' șeferu' are scrisorile pe care și le-au scris ei și vrea să ciripească. Pachetu' ăsta-i parfumat. La fel trebu' să fie și ăllalt.

Făcu un semn ca amândoi să aștepte pe partea cealaltă a străzii și se apropie de poartă. Imediat sări dulăul, lătrând. Pedro legă o sfoară de zăvorul porții, în timp ce câinele umbla nervos pe lângă gard, mârâind înfundat. Apoi își chemă tovarășii:

— Tu - arată spre Cotoi - rămâi aici în stradă ca să dai alarma dacă vine cineva. Tu, Babanule, intri cu mine.

Suiră pe coama zidului. Glont trase de sfoara legată de zăvor și poarta se deschise. Cotoi se duse la colț. Câinele, văzând drumul liber, se repezi în stradă, drept la o cutie de gunoi în care începu să scurme. Pedro și João săriră de pe zid, închiseră poarta ca să nu mai vină dulăul și înaintară printre copaci. La fereastra luminată, umbra femeii continua să se miște de colo-colo. Babanul zise cu glas șoptit:

— Mi-e milă de ea.

— Cine-o pune să se culce cu alții...

Aproape de casă, negrul se opri ca să audă semnalul Cotoiului, că nu venea nimeni. Aveau fluierături aminte pentru astfel de situații. Pedro înconjură vila și ajunse la bucătărie. Ușa era deschisă, ca și aceea a camerei de deasupra garajului. Dar, înainte de a urca scara ce ducea în cameră, Glont aruncă o privire în bucătărie. La oficiu era lumină și un bărbat își dădea pasiențe. „Trebu' că-i șoferu'", se gândi Glont și într-o clipă dispăru pe scara

garajului. Sui scările câte patru și pătrunse în cameră. Era întuneric. Băiatul aprinse un chibrit. Nu erau decât un pat, un cufăr și un dulap în perete. Chibritul se stinsese, dar Pedro era deja în pat, scotocindu-l cu amândouă mâinile. Căută și sub saltea. Nimic! Coborî din pat și se apropie, fără zgomot, de cufăr. Propti capacul și aprinse alt chibrit, ținându-l între dinți. Cotrobăi prin haine cu grijă, dar tot nimic. Scuipe chibritul (pe urmă își dădu seama că se putea ca omul să nu fumeze, așa că-l căută și-l băgă în buzunar) și se duse la dulap. Nici aici nu găsi nimic, nici în buzunarele hainelor spânzurate. Mai scapără un chibrit și se uită prin cameră:

— E la tip, sigur. Acolo trebuie să fie...

Deschise ușa camerei și coborî scările. Ajunse la ușa bucătăriei - omul era tot acolo, pe același scaun. Atunci Pedro văzu că stătea pe pachet. Se vedea un colț sub piciorul lui. Glonț își zise că totul era pierdut. Cum să ia pachetul de sub piciorul tipului? Plecă de la ușa bucătăriei și se duse unde era Babanul. Doar dacă el și João l-ar fi atacat pe ciumetele ăla... Dar ar fi ieșit cu tâmbălău, ar fi aflat toată lumea. Iar domnu' care-i angajase nici nu voia să audă de așa ceva. Deodată îi veni o idee. Ajunse aproape de locul unde era João și fluieră încetișor. Babanul apărură imediat. Pedro vorbi în șoaptă:

— Ascultă, Babanule, șoferu' ăla-i așezat pe pachet. Du-te la poartă, sună și șterge-o. Ca să se ridice omu' și să pot eu șterpeli pachetu'. Da' să fii iute, să nu te vadă... să creadă c-a visat. Așteaptă s-ajung eu la bucătărie.

Cât ai clipi, se întoarce la bucătărie. Peste un minut suna și clopoțelul. Șoferul s-a ridicat repede, s-a încheiat la haină și s-a îndreptat spre partea din față a casei, spre un culoar de unde a aprins lumina. Glonț a pătruns repede în oficiu, a schimbat pachetele și a zbughit-o pe lângă vilă. A sărit gardul și i-a fluierat pe Cotoi și pe João. Primul a venit imediat Dar João nu era nicăieri. S-au mai învărtit o vreme,

dar negrul tot nu venea. Pedro a început să se frământa la gândul că șoferul l-o fi surprins pe Baban și l-o fi ancorat lângă el. Dar când trecuse pe acolo n-a auzit niciun zgomot... Zise:

— Dacă întârzie, intrăm după el.

Au fluierat iarăși, dar tot n-au primit răspuns. Pedro s-a hotărât:

— Hai să mai intrăm o dată...

Dar au auzit fluieratul Babanului, care a și ajuns lângă ei. Pedro îl întreabă:

— Unde dracu' te-ai băgat?

Cotoi prinsese dulăul de zgardă și-l mâna pe poartă în curte. Au tras zăvorul la loc și au dispărut în susul străzii. Mai încolo, Babanul le-a explicat:

— Când am pus deștu' pe sonerie, dama de la fereastră s-a speriat rău de tot. A venit, a deschis geamul - era gata să se arunce. Se uita și iar se uita, de groază, nu alta. Ba chiar plângea. Atunci mi s-a făcut milă și m-am cățarat pe burlan, să-i zic să nu mai plângă, că nu mai are de ce... Că am șterpelit hârtiile. Și, cum a trebuit să-i explic toate astea, am întârziat...

Cotoi întreabă foarte curios:

— Era bună, ai?

— Buună! M-a mângâiat pe creștet și mi-a zis că mulțumesc frumos și că să-mi ajute Dumnezeu.

— Nu fi prost, mă negrule! Io te-am întrebat dacă era bucățică bună. I-ai văzut lăptăria, măcar...?

Negrul nu răspunse. Un automobil intra pe stradă. Glonț îl bătu pe umăr pe João și acesta înțelese că șeful era de acord cu ce făcuse. Atunci fața i se luminează și murmură:

— Aș fi vrut să-i văd mutra măgarului ăluia, când stăpână-su o să deschidă pachetul și n-o să găsească ce caută.

Și ajunși pe cealaltă stradă, cei trei dădură drumul hohotului prelung, liber și zgomotos al Căpitanilor

nisipului, adevărat imn ai poporului din Bahia.

Luminile caruselului

MARELE CARUSEL JAPONEZ nu era decât un amărât de carusel autohton, care venea dintr-o tristă peregrinare prin orașelele tilmite din interior, în lunile de iarnă când ploile sunt lungi, iar Crăciunul este încă foarte departe. Vopseaua călușeilor era așa de decolorată de soare, că albastrul și roșul deveniseră un alb murdar și un roz pricăjit, iar de la cai și de la bănci lipseau atâtea bucăți, încât Nhôzinho França hotărî să-l monteze nu în vreuna din piețele centrale ale orașului, ci în Itapagipe. Aici oamenii nu prea sunt avuți, străzi întregi sunt numai de muncitori, iar copiii săraci vor ști să se bucure și de călușeii decolorați. Și acoperișul avea multe găuri, pe lângă ruptura enormă care făcea ca întreg caruselul să depindă de ploaie. Altă dată fusese frumos, mândria nuștimii din Maceió, dar asta fusese în alte vremuri. Stătea atunci lângă o roată mare și lângă niște lanțuri mai mici, mereu în aceeași piață, iar duminicile și zilele de sărbătoare, copii bogați, băieți îmbrăcați în costum de marinar sau de lord englez, fetițe în rochițe tiroleze sau în mătasuri fine veneau să încalece pe căluții preferați, cei mai mici suind în trăsurici cu guvernantele. Tinerii se dădeau în roata mare, alții preferau lanțurile, unde mai puteau să înghiontească femeile, atingându-le uneori șoldurile și fesele. Parcul de distracții al lui Nhôzinho França era, în acea perioadă, bucuria orașului. Și mai presus de orice, caruselul aducea bănet, învârtindu-se neobosit, cu luminile lui multicolore, Nhôzinho găsea că viața e frumoasă, femeile la fel, că bărbații sunt amabili, că băutura e bună, făcând bărbații mai buni și femeile mai frumoase. Așa că bău mai întâi lanțurile, apoi roata mare. Apoi, fiindcă nu voia să se despartă de călușei, pe care-i avea la suflet, îi demontă într-o noapte cu ajutorul prietenilor și porni să străbată orașele din Alagoas și

Sergipe. În timpul acesta, creditorii îl înjurau, împodobindu-l cu cele mai urâte cuvinte. Mult a călătorit Nhôzinho França cu călușeii lui! După ce a străbătut toate orașele celor două state, după ce s-a îmbătat în toate crâșmele lor, a intrat în statul Bahia, unde a dat o reprezentație până și pentru faimoasa bandă a lui - Lămpião. Era un biet orașel din sertão și nu-i ajungeau banii nici măcar pentru transportul caruselului. N-șvea cu ce plăti nici pentru hotelul mizer la care trăsese, singurul din oraș, de altfel, nici pentru o dușcă de rachiu, nici măcar pentru o bere, în niciun caz rece, dar care tot îl ispitea. Călușeii, montați pe un teren buruienos în Piața Mare, stăteau de o săptămână. Nhôzinho aștepta noaptea de sâmbătă și seara de duminică, să vadă dacă ieșea vreun bănuț ca să o apuce către locuri mai prielnice. Dar vineri, Lampião a intrat în oraș cu douăzeci și doi de oameni și atunci călușeii au avut de trudit. Ca niște copii, pistolarii, ditamai bărbații având pe suflet câte douăzeci ori treizeci de morți, se bucurau de călușei, găseau că cea mai mare fericire era să privești luminile învârtindu-se, să asculți muzica veche a flașnetei și să călărești cai stricați de lemn. Așa a salvat caruselul lui

Nhôzinho França orașul de la prădăciune, fetele de la deflorare, bărbații de la moarte. Numai cei doi polițiști, care-și lustruiau cizmele în fața postului, au fost împușcați de tâlhari, dar asta a fost înainte de a vedea călușeii din Piața Mare. Căci până și pe polițiști i-ar fi iertat, poate, Lampião în acea noapte de fericire supremă a bandei lui de haiduci. Fiindcă bandiții s-au simțit atunci ca niște copii, au cunoscut fericirea, niciodată trăită în copilăria lor de țăranuși: să te învârtești cocoțat pe spinarea călușului de lemn al unui carusel, în muzică de flașnetă și în lumini de toate culorile: și albastre, și verzi, și galbene, și roz, și - roșii - ca sângele care țâșnește din cei uciși.

Toate astea, Nhôzinho França le-a povestit Mutului,

care privea extaziat, și Șchiopului, în seara când i-a întâlnit la Porta de Mar și i-a invitat să-l ajute la carusel pe timpul cât avea să stea montat aici, la Bahia, în Itapagipe. Nu putea să stabilească un preț, dar poate că ieșeau pentru fiecare vreo cinci mii de réis pe seară. Iar când Mutul și-a arătat talentul de a imita tot felul de animale, Nhôzinho França a fost în culmea entuziasmului, a mai cerut o halbă de bere și a hotărât ca acesta să stea la intrare ca să cheme publicul, în timp ce Șchiopul îl va ajuta la mașinărie și se va îngriji de flașnetă. Tot el avea să vândă biletele când se opreau călușeii. În timpul mersului, le vindea Mutul. Și din când în când, zise făcând cu ochiul, unul mai dă o fugă să radă o halbă, iar celălalt îi ține locul, făcând treaba amândurora.

Nici Mutul și nici Șchiopul nu mai primiseră vreodată cu atâta entuziasm o propunere. Văzuseră de multe ori călușei, dar aproape întotdeauna de departe, înconjurați de mister, cu armăsarii cei iuți călăriți de copii bogați și smiorcăiți. Șchiopul reușise chiar (într-o zi, când pătrunsese într-un parc de distracții instalat pe Promenadă) să cumpere un bilet, dar paznicul l-a dat imediat afară, fiindcă era îmbrăcat în zdrențe. Iar casierul n-a vrut să-i dea banii înapoi, ceea ce l-a făcut să-și înfigă mâinile în sertarul aceluia și să-l golească de tot mărunțișul, ca apoi să dispară în grabă pe Promenadă, fiindcă din toate părțile se auzeau strigăte de „Hoțul! hoțul!”. A fost o zăpăceală grozavă, timp în care Șchiopul a coborât foarte calm pe strada Gamboa de Cima, ducând în buzunar cel puțin de cinci ori mai mult decât dăduse pe bilet. Dar fără îndoială că ar fi preferat să se învâртеască în călușei, pe spinarea calului fantastic cu cap de balaur, lucrul cel mai straniu și mai ispititor din caruselul care lui i se părea o minunăție fără seamăn. Crescuse în el o ură și mai mare împotriva paznicilor și mai multă dragoste pentru îndepărtații călușei. Iar acum, dintr-odată, apărea

un om care dădea de băut și făcea minunea de a-l chema să trăiască zile la rând lângă niște călușei adevărați, mișcându-se odată cu ei, văzând de aproape cum se învârtesc luminile de toate culorile. Așa că, pentru Șchiop, Nhôzinho França nu era un bețivan care ședea în fața lui la masa sărăcăcioasă de la Porta de Mar. În ochii lui era o ființă extraordinară, ca Dumnezeuul căruia i se ruga Aghiazmă sau precum Xangô, care era sfântul lui João Babanul și al Pescarului. Pentru că nici părintele José Pedro, nici mama-de-sfânt Dori Aninha nu erau în stare să facă o asemenea minune. În nopțile Bahiei, într-o piață din Itapagipe, luminile se vor învârti nebunește, pornite chiar de el. Parcă era un vis, dar un vis cu totul diferit de cele pe care Șchiopul le avea în nopțile care îl înfricoșau atâta. Și pentru prima oară, își simți ochii umezi de lacrimi, dar nu erau lacrimi de furie. Iar ochii aceia umezi îl priveau pe Nhôzinho

França ca pe un idol. Pentru el, ar fi fost în stare să ia gâtul unui om cu șişul pe care-l purta la brâu, între pantaloni și vesta cea veche și murdară care-i ținea loc de haină.

— E-o frumusețe - zise Pedro Glonț, cu ochii ținți la vechiul carusel, gata montat. João Babanul făcea ochii mari ca să vadă mai bine. Lampioanele albastre, verzi, galbene și roșii spânzurau de lanțuri.

O fi vechi și prăpădit caruselul lui Nhôzinho França, dar are și el farmecul lui. Poate de la lampioane, sau de la muzica flașnetei - valsuri vechi, din alte vremuri - sau de la armăsarii de lemn. Între ei este și un rățoi, pentru cei mici. Sigur că are frumusețea lui, dar părerea unanimă a Căpitanilor este că-i o adevărată minunăție. Ce dacă-i vechi, rupt și decolorat? Dacă-i bucură pe copii, e de ajuns.

A fost o surpriză colosală în noaptea când Șchiopul a intrat în magazie, anunțând că el și Mutul aveau să lucreze mai multe zile la călușei. Mulți nici n-au crezut, s-au gândit

că era încă o glumă răutăcioasă de-a Șchiopului. Și s-au dus să-l întrebe pe Mut, care, ca totdeauna, sta-n colțul lui fără să scoată o vorbă, cercetând un revolver pe care-l furase dintr-un magazin de arme. Mutul dădu din cap aprobator și adăugă:

— Lampião s-a și dat în călușeei ăștia. Lampião e naș-miu...

Șchiopul i-a invitat pe toți să vină să vadă călușeei în noaptea următoare, când îl vor termina de montat. Și a plecat la întâltdrea cu Nhôzinho França. În clipa aceea, toate inimioarele care băteau în magazie au invidiat nemaipomenita baftă a Șchiopului. Până și inima lui Aghiazmă, care, în colțul lui, avea icoane atârdate pe perete, până și a Babanului, care în noaptea aceea mergea cu Pescarul la candomblé-ul lui Procopio, în Matatu, până și a Scamatorului, tobă de carte cum era, poate chiar și a lui Pedro Glonț, carertu invidiasse niciodată pe nimeni, pentru că el era șeful tuturor... Toți l-au invidiat. După cum l-au invidiat și pe Mut, care din colțul lui, cu părul de metis ciufulit, cu oclúi mijiți și gura strâmbată într-un rictus de încrâncenare, ochea cu revolverul fără gloanțe, când un copil, când vreun șobolan care fugea, când stelele, multe pe cerul senin.

În seara următoare s-au dus cu toții cu Șchiopul și cu Mutul (care-și petrecuseră toată ziua ajutându-l pe Nhôzinho França să monteze caruselul) să vadă călușeei porniți. Se opriseră în fața lor, extaziați de atâta frumusețe, cu gura căscată de admirație. Șchiopul le arăta toate cele. Mutul îl ducea pe fiecare în parte să-i arate calul care fusese călărit de nașul lui, Virgulino Ferreira Lampião. Se strânseseră aproape o sută de copii care priveau vechiul carusel al lui Nhôzinho França, care la ora aceea trăgea o beție cruntă la Porta de Mar.

Șchiopul le arată mașinăria - un motorăș care făcea mare tămbălău - cu un orgoliu de proprietar. Mutul nu se

mai dădea dus de pe calul pe care se-nvârtise Lampião. Șchiopul era foarte grijuliu cu călușeii și nu lăsa pe nimeni să-i atingă, nu cumva să strice ceva. La un moment dat, Scamatorul întrebă:

— Știi să umbli la mașinărie?

— Măine o să știu - zise Șchiopul cam amărât o să mă-nvețe nea Nhôzinho mâine.

— Atunci mâine, după ce se termină reprezentația, poți să-i dai drumu' să se-nvârtască și cu noi? Îi dai drumu' și cu noi un pic...

Pedro Glonț sprijini ideea cu entuziasm. Ceilalți așteptau răspunsul Șchiopului cu sufletul la gură. În sfârșit> Șchiopul zise „da” și mulți începuseră să bată din palme, în timp ce alții strigau fericiți.

Mutul lăsa o clipă calul lui Lampião și veni la ei: - Vreți să vedeți ceva frumos?

Firește că voiau! Țărănușul se sui în carusel, învârti manivela flașneteii și se auzi melodia unui vals vechi. Fața lui întunecată se deschise într-un surâs. Se uita când la flașnetă, când la copiii cuprinși de bucurie. Ascultau cu pioșenie muzica ce ieșea din măruntaiele caruselului în magia nopții, numai și numai pentru urechile sărace și iubitoare de aventură ale Căpitanilor nisipului. Toți ascultau în tăcere. Un salahor ce trecea pe stradă, văzând înghesuiala copiilor în piață, veni lângă ei. Și rămase locului, ascultând vechiul vals. Atunci luna și-a cernut lumina peste toți, stelele au strălucit mai puternic pe cer, marea s-a potolit dintr-odată (poate și Yemanjá¹³ venise să audă melodia), iar orașul era ca un carusel imens în care, pe cai invizibili, se învârtteau Căpitanii nisipului. În acel moment, cu muzica aceea, se simțiseră stăpânii orașului. Și un val de prietenie îi uni, erau ca frații, pentru că toți erau lipsiți de dragoste și de mângâiere, iar acum aveau dragostea și mângâierea muzicii. Cu siguranță că Mutul

---

13 Yemanjá: zeița mărilor în cultul candomblé.

încetase în clipele acelea să se mai gândească la Lampião. Nici Pedro Glonț nu se mai gândea cum să ajungă într-o bună zi șeful tuturor răufăcătorilor din oraș. Iar Șchiopului nici vorbă să-i mai treacă prin minte să se arunce în mare, acolo unde toate visele sunt frumoase. Fiindcă muzica ieșea dinlăuntrul bătrânului carusel numai pentru ei și pentru nevoiașul care se oprise în stradă. Și era un vals vechi și trist, uitat de mult de tot orașul.

Curge lumea de pe toate străzile. E sâmbătă seara, mâine nimeni nu se duce la lucru. În noaptea asta oamenii pot să întârzie prin oraș. Mulți preferă să meargă la cârciumă, Porta de Mar e plină, dar cei care au copii vin cu ei în piața prost luminată. În schimb, aici sunt luminile călușeilor care se învârtesc. Copiii se uită la ele și bat din palme. În fața casei de bilete, Mutul imită vocile animalelor și cheamă publicul. Poartă cartușieră, de parcă ar fi în sertão. Nhôzinho França crede că asta atrage atenția publicului, așa că Mutul pare un cangaçeiro¹⁴ adevărat, cu pălărie cu boruri largi și cartușieră în diagonală. Și imită animalele până ce se strâng bărbații, femeile și copiii în fața lui. Atunci scoate biletele, pe care copiii le cumpără imediat. E o veselie grozavă în toată piața. Luminile caruselului îi bucură pe toți. În mijloc, așezat pe vine, Șchiopul îl ajută pe Nhôzinho França să pornească motorul. Și călușeii pornesc, plini de copii, flașneta cântă vechile-i valsuri, Mutul vinde bilete.

În piață se plimbă perechi de îndrăgostiți. Mamele cumpără suc și înghețată, un poet, pe faleză, compune versuri despre luminile caruselului și bucuria copiilor. Călușeii luminează toată piața și toate sufletele. Lumea curge neîncetat dinspre străzi spre piață. Mutul, neobosit, imită animalele, îmbrăcat în cangaçeiro. Când se oprește caruselul, copiii îl iau cu asalt și e greu să-i mulțumești pe

---

14 Cangaçeiro: pistolar, uneori ucigaș, alteori pază personală a "coloneilor" brazilieni.

toți. Când rămâne vreunul fără loc, face o mutrișoară tristă și își așteaptă nerăbdător rândul. Iar când călușeii se opresc, nu vor să coboare, așa că Șchiopul trebuie să vină și să strige la ei:

— Hai, valea, valea! Sau mai luați un bilet...

Altfel nu e chip să-i ridice de pe căluții cei bătrâni și scorojiți, care nu obosesc niciodată în goana lor. Și alți copii se suie atunci pe armăsari, și goana reîncepe, cu luminile învârtindu-se, cu toate inimile bătând ca o singură inimă, cu flașneta cântând muzica aceea veche.

În trăsură se suie și perechi de îndrăgostiți, și-n vreme ce caruselul se învârteste, își șoptesc vorbe dulci. Ba chiar se mai fură și câte un sărut din mersul cailor, când motorul hârâie și luminile se sting. Atunci Nhôzinho França și Șchiopul se apleacă peste motor și examinează defectiunea, o repară și goana reîncepe, înăbușind protestele copiilor. Șchiopul a prins deja toate chichițele motorului.

Când și când, Nhôzinho França îl trimite pe Șchiop să-l înlocuiască pe Mut la vânzarea biletelor. Și-l trimite pe acesta în călușei. Iar copilul alege totdeauna calul pe care s-a suit Lampião. Și cât durează mersul călușeilor, chiuie de parcă ar călări pe un cal adevărat. Și țintește cu degetul, ca și cum ar trage asupra celor din fața lui, iar în imaginație îi vede căzând pe polițai în sânge, sub tirul armei lui cu repetiție... Iar calul fuge mai iute, și mai iute, iar el îi ucide pe toți, pentru că toți sunt în solda bogătanilor cu pământuri fără de sfârșit. Pe urmă batjocorește pe băncile trăsuricilor toate femeile, pradă sate, orașe, trenuri, călare pe calul lui, înarmat cu pușca lui cea grozavă.

Pe urmă suie Șchiopul. Călărește tăcut și o ciudată emoție îl stăpânește. Merge ca un drept-credincios la slujbă, ca un îndrăgostit la pieptul femeii iubite, ca un sinucigaș la moarte. E palid și șchioapătă. Se urcă mereu

pe un cal albastru cu stele pictate pe coapsa de lemn. Are buzele strânse și nu aude muzica flașneteii. Vede numai luminile care se învârtesc odată cu el și care-i aprind în suflet siguranța că se află în călușei, învârtindu-se ca toți copiii care au mamă, și tată, și o casă, și pe care are cine să-i iubească și să-i dezmierde. Se crede unul dintre ei și închide ochii ca să păstreze mai bine siguranța asta. Acum nu mai vede polițaii care l-au stâlcit în bătaie, nici pe omul cu vestă care râdea. I-a ucis Mutul în goana lui... Șchiopul stă mândru pe calul lui. Parcă ar alerga pe apa mării, către stele, în cea mai minunată călătorie din lume. O călătorie cum n-a citit nicicând Scamatorul, nici n-a inventat. Iar inima-i bate atât de tare, că o apasă cu mâna.

În noaptea asta Căpitanii nisipului nu se vor da în călușei. Nu numai că goana caruselului din piață - se termină foarte târziu (la două noaptea, oamenii încă se mai învârtteau), dar mulți dintre ei, chiar și Pedru Glonț, Huzur, Ciupitul sau Scamatorul, sunt ocupați cu tot felul de treburi. Au hotărât să meargă în zori, pe la patru dimineața. Pedro îl întreabă pe Șchiop dacă a învățat să umble bine cu motorul:

— Nu se face să-ți bagi patronu' la cheltuială - explică el.

— Știu tot, pe dinafară și pe dinăuntru. E un fleac de motor...

Scamatorul, care juca dame cu Babanul, întreabă:

— Nu era bine să fi mers acu', după-masă, să dăm o raită prin piață? Cine știe, poate pică ceva!

— Eu merg - răspunde Glonț Da' cred că nu putem merge mulți. Dacă văd o gașcă mai mare intră la bănuielei...

Cotoi a zis că nu poate merge. Avea o treabă, și cum la noapte avea să fie ocupat cu călușeii... Șchiopul îl zgândări:

— Nu poți o zi fără gagica aia, nu-i așa? O s-ajungi de tot sub papucu' ei...

Cotoi n-a răspuns nimic. Nici João nu avea să meargă după-amiaza. Trebuia să se vadă cu Pescarul, să meargă la un prânz la Don Aninha, mama-de-sfânt. Până la urmă, au hotărât ca în piață să meargă să opereze un grup mic. Ceilalți pot să meargă unde vor. Dar noaptea se vor întâlni toți, ca să se dea în călușei. Șchiopul îi anunță:

— Trebu' s-aduceți motorină, fraților, pentru motor.

Scamatorul, care până atunci îi luase trei partide Babanului, făcu o chetă ca să cumpere doi litri de motorină.

— Aduc cu.

S-a întâmplat ca, la puțin timp după discuția lor, să apară părintele José Pedro, unul dintre foarte puținii oameni care cunoșteau adăpostul permanent al Căpitanilor nisipului. Părintele se împrietenise cu ei de mult. Îi cunoscuse datorită lui Huzur. Acesta pătrunsese într-o zi în sacristia unei biserici unde slujea preotul. Intrase mai mult din curiozitate. Huzur nu era dintre cei care se omorau cu munca. Îi plăcea să lase viața să curgă, fără a-și bate prea mult capul. Era un fel de parazit al grupului. Din când în când, și numai dacă avea chef, intra în câte o casă de unde aducea un obiect de valoare sau șterpelea ceasul vreunui trecător. Aproape niciodată nu-l preda intermediarilor. Îl aducea și i-l dădea lui Pedro, ca un fel de contribuție pe care o oferea grupului. Avea mulți prieteni printre hamalii de pe chei, în casele sărace din cartierul Cidade de Palha, în multe puncte ale Bahiei. Mânca pe unde apuca, pe la bucătăria câte unei case bogate, niciodată aceeași. În general, nu plictisea pe nimeni, se mulțumea cu femeile care-i prisoseau Cotoiului și cunoștea ca nimeni altul orașul, străzile, locurile ciudate, serbările unde puteau merge să bea și să danseze. Când trecea prea multă vreme de când nu mai contribuise cu vreun obiect de valoare la bugetul grupului, făcea un efort, aranja ceva care să aducă bani și-i dădea lui Glonț. Dar în realitate nu-i plăcea să

facă nimic, nici cinstit, nici necinstit. îi plăcea să stea tolănit pe nisipul plajei, ore întregi, privind vapoarele, sau așezat pe vine la ușa cârciumilor din port și să asculte povești de vitejie. Era îmbrăcat în zdrențe, fiindcă nu se ostenea să facă rost de vreo haină până ce îmbrăcămintea veche nu cădea de pe el. Și-i mai plăcea să hoinărească pe străzile orașului, intrând în parcuri ca să fumeze pe o bancă, pătrunzând în biserici ca să admire frumusețea aurului patinat de vreme, rătăcind pe străzile pavate cu pietre mari, negre.

În dimineața aceea, când a văzut lumea ieșind de la slujbă, s-a furișat până în sacristie. Se uita la tot, la altare, la sfinți, ba chiar a râs de un Sfânt Benedict cam tuciuriu. În sacristie nu era nimeni și a observat un obiect de aur care trebuie să fi făcut mulți bani. S-a mai uitat o dată în jur și tot n-a văzut pe nimeni. Atunci a întins mâna, dar cineva l-a bătut ușor pe umăr. Părintele José tocmai intra:

— De ce faci asta, fiule? l-a întrebat cu un zâmbet, în timp ce lua din mâna lui Huzur relicvarul de aur.

— Vream doar să mă uit, părinte. E grozav - adăugă el cu oarecare teamă - Chiar grozav! Da' să nu credeți că voiam să-l iau. Chiar acilea vream să-l pun. Sunt băiat de familie...

Părintele s-a uitat la hainele lui și a râs. Copilul s-a privit și el:

— Mi-a murit tata, știți? Da' am fost chiar și la școală... Pă bune! De ce să iau eu treaba asta? - și arătă spre relicvariu. Și-ncă într-o biserică... Do? **r** nu-s păgân!

Preotul zâmbi iarăși. Știa bine că băiatul minte. De mult aștepta el un prilej să intre în legătură cu copiii părăsiți ai orașului. Credea că aceea era misiunea lui. Făcuse deja mai multe vizite la Școala de corecție, dar acolo i se ridicau piedici peste piedici, fiindcă nu în partășea ideile directorului, după care un copil trebuie bătut ca să-i îndrepti greșelile. Iar directorul avea păreri

ciudate despre greșeli. De multă vreme auzise părintele José Pedro vorbindu-se de Căpitanii nisipului, iar visul lui era să intre în legătură cu ei, să poată îndrepta toate acele suferințe spre Dumnezeu. Vuia, mai mult ca orice, să lucreze cu acei copii, să-i ajute să fie buni. De aceea se purta cât putu mai blând cu Huzur. Cine știe, poate că prin el putea ajunge la Căpitanii nisipului... Și așa a și fost.

Părintele José Pedro nu era considerat o mare inteligență printre clerici. Era chiar unul dintre cei mai umili din toată acea legiune de preoți din Bahia. Înainte de a intra la seminar, fusese timp de cinci ani muncitor într-o fabrică de textile. Directorul fabricii, într-o zi când venise un episcop în vizită, hotărî să-și arate mărinimia și spuse că „dacă înalt-prea-sfinția-sa domnul episcop se plânge de lipsa vocației preotești, în ceea ce-l privește, este dispus să plătească studiile unui seminarist sau ale cuiva care voia să devină preot*^{*}. Auzind asta, José Pedro, care tocmai croia la o masă, se apropiase și zisese că el voia să se facă preot. Patronul și episcopul s-au prbrit surprinși. José Pedro nu mai era un copil și nu avea niciun fel de studii. Dar patronul nu voia să dea înapoi în fața episcopului; așa că José Pedro a plecat la seminar. Ceilenți seminariști râdeau de ei, fiindcă niciodată n-a reușit să fie un elev bun. De purtat, se purta bine. Și era dintre cei mai credincioși, dintre cei care se apropiiau cel mai mult de credință. Nu era de acord cu multe lucruri care se întâmplau în seminar, de aceea ceilalți băieți îl persecutau. Nu reușea să pătrundă tainele filosofiei, ale teologiei și latinei. Dar era pios și voia să creștineze copii sau indieni. A suferit mult, mai ales după ce, doi ani mai târziu, stăpânul fabricii a încetat să-i mai plătească taxele, așa că a trebuit să se angajeze portar la seminar, ca să poată continua. A reușit, în cele din urmă, să se hirotonisească și a rămas pe lângă o biserică din capitală, așteptând o parohie. Totuși, visul lui era să-i creștineze pe orfanii din oraș, pe copiii care, fără

mamă, fără tată, trăiau din furt, în mijlocul viciilor. Părintele José Pedro voia să îndrepte spre Dumnezeu toate acele sufăețele. Așa că a început să frecventeze Școala de corecție, unde, la început, directorul l-a primit cu multă amabilitate. Dar când s-a arătat împotriva pedepselor corporale, împotriva înfometării, zile întregi, a copiilor, lucrurile s-au schimbat. Într-o zi, a scris despre toate astea la un ziar. Din clipa aceea i-a fost interzisă intrarea în școală, ba chiar s-a făcut împotriva lui o plângere la Arhiepiscopie. De asta nu are o parohie a lui. Îi mai rămăsese visul cu Căpitanii cei mititei. Problema minorilor abandonati și delincvenți, care aproape că nu preocupă pe nimeni în tot orașul, a devenit cea mai importantă grijă a părintelui José Pedro. El voia să se apropie de acele ființe nu numai ca să le îndrepte spre Dumnezeu, ci și ca să vadă dacă nu exista vreun mijloc să le îmbunătățească situația. Puțină putere avea părintele José Pedro... Ba chiar nu avea nicio putere. Nici măcar experiență nu avea, nu știa cum să se poarte ca să câștige încrederea acelor pui de hoți. Știa doar că viața lor e lipsită de cea mai mică urmă de afecțiune, de îndestulare, că e o viață de foame și de părăsire completă. Și dacă el nu avea pat, mâncare sau haine să le ducă, avea cel puțin vorbe de mângâiere și, fără îndoială, multă dragoste în suflet. Cu un singur lucru s-a înșelat la început părintele: atunci când le-a oferit, în schimbul renunțării la libertatea lor, la hoinăreala pe străzi, posibilitatea unei vieți mai bune. Părintele știa prea bine că nu-i putea obișnui cu Școala de corecție. Cunoștea pe de rost legile școlii, cele scrise și cele nescrise. Și mai știa că nu exista nicio șansă ca la Corecție un copil să devină frun și muncitor. Dar preotul avea încredere în câteva enoriașe, bătrâne credincioase și cu frica lui Dumnezeu. Ele ar fi putut să se îngrijească de câțiva Căpitani, educându-i și dându-le de mâncare. Dar asta ar fi însemnat ca ei să renunțe la tot ce era măreț în viața lor:

aventura libertății pe străzile celui mai misterios și mai frumos oraș din lume, Bahia-de-Todos-os-Santos. Așa că, după ce, prin intermediul lui Huzur, părintele José Pedro i-a cunoscut pe Căpitanii nisipului, și-a dat seama că dacă le-ar fi propus un asemenea lucru ar fi pierdut imediat încrederea lor, ei s-ar fi mutat și de la magazie și le-ar fi pierdut urma. În plus, nu prea avea încredere în acele fete bătrâne pe care nu le mai scoteai din biserică și care se foloseau de orice pauză dintre slujbe ca să bârfească viețile altora. Își aduse aminte cum se supăraseră pe el când, la sfârșitul primei slujbe pe care o ținuse în acea biserică, un grup de bigote se apropiase cu intenția vădită de a-l ajuta să-și schimbe straietele preoțești. În jurul lui răsunau exclamații emoționate:

— Părințele... îngere Gabriel...

O băbătie slabă își împreună mâinile în adorație:

— Cristișorul meu...

Parcă îl adorau, iar părintele José Pedro s-a revoltat. De fapt, știa că majoritatea preoților nu se revoltau și câștigau cadouri frumoase - găini, curcani, lenjerie brodată, ba uneori chiar și ceasuri vechi de aur care se transmiteau din generație în generație. Dar el avea altă concepție despre misiunea unui slujitor al bisericii, socotea că ceilalți greșesc, așa că zise cu o furie sfântă:

— N-aveți de lucru? N-aveți casă de îngrijit? Eu nu sunt nici Cristișor, nici Îngerul Gabriel... Duceți-vă acasă, la treburi, să pregătiți masa, să coaseți...

Bigotele au înlemnit. Parcă-l vedeau în fața ochilor pe însuși Antihristul. Părintele a adăugat:

— Muncind în casa voastră îl slujiți mai bine pe Dumnezeu decât aici, cu nasul în fustele preoților... Plecați... Plecați...

Și în timp ce ele ieșeau speriate, el repeta, mai mult cu amărăciune decât cu furie:

— Cristișor, auzi... Numele Domnului în deșert...

Babele s-au dus drept la părintele Clóvis, care era gras, chel și mereu bine dispus, confesorul preferat de toate. I-au povestit, printre exclamații de uimire, ce se întâmplase. Păriștele Clóvis le-a aruncat o privire blândă și le-a consolat:

— O să-i treacă repede... Așa-i la început. Pe urmă o să vadă că sunteți niște sfinte, adevărate fice ale Domnului. Nu fiți triste. Mergeți și spuneți un Tatăl nostru și nu uitați că azi e zi de spovedanie.

Cum au ieșit, l-a apucat râsul. Și murmură pentru sine:

— Preoții ăștia nou-hirotonisiți strică obiceiurile...

După aceea, s-au apropiat din nou, încet-încet, de părintele José Pedro. Însă niciodată n-au ajuns la o comuniune perfectă. Aerul serios al preotului, bunătatea pe care o păstra ca s-o dea doar când era nevoie de ea, oroarea pe care i-o provocau intrigile de amvon îl făceau mai mult respectat decât iubit. Totuși, unele, în general cele văduve sau cu soți răi, s-au apropiat mai mult de el, devenindu-i un fel de prietene. Și mai era un lucru care-l îndepărta de credincioase: el era negația predicatorului. Niciodată nu reușise să descrie infernul cu forța părintelui Clovis, de exemplu. Retorica lui era săracă și seacă. Dar el credea, era credincios, [ar asta cu greu s-ar fi putut spune despre părintele Clovis, nu prea convins de ceea ce propovăduiește, cel puțin în ceea ce privește infernul.

La început, părintele José Pedro s-a gândit să-i ducă pe Căpitani la credincioasele lui. Se gândea că astfel îi va salva nu numai pe copii de la o viață de mizerie, dar și pe bătrâne de la o inutilitate periculoasă. S-ar fi putut ca ele să se dedice copiilor cu aceeași devoțiune ferventă cu care se dedicaseră bisericii și preoților rotofei. Părintele ghicea (mai degrabă decât știa) că dacă ele își petreceau ziua în conversații inutile la biserică sau brodind lenjerie pentru părintele Clovis, o făceau pentru că nu avuseseră, în

nefericita lor existență de fecioare, un copil sau un soț cărora să le dedice timpul și afecțiunea. Acum el le va aduce copii. Multă vreme părintele a cochetat cu acest proiect. A mers până acolo încât i-a adus uneia un copil de la Școala de corecție. Asta, însă, înainte de a-i cunoaște pe Căpitanii nisipului, când auzise doar vorbindu-se despre ei. Experiența a dat însă rezultate proaste: copilul a fugit din casa domnișoarei luând cu el câteva obiecte de preț, preferând libertatea străzii, chiar îmbrăcat în zdrențe și fără siguranța unui prânz, în locul hainelor frumoase, a mâncării asigurate, dar și a obligației de a spune cu voce tare Crezul, de a asista la tot felul de slujbe și de a se spovedi toată ziua bună-ziua. După aceea, preotul a înțeles că experiența eșuase mai degrabă din vina domnișoarei decât a copilului. Pentru că e clar - se gândea părintele este imposibil să transformi un copil părăsit și cu apucături de hoț într-un țârcovnic. Dar este foarte posibil să-l faci un muncitor cinstit... Și așteaptă să-i cunoască pe Căpitani, ca să ajungă la o înțelegere cu câțiva dintre ei și cu bătrânele, încercând o nouă experiență, de data asta mai bine îndrumată. Dar după ce Huzur l-a prezentat grupului și după ce, încet-încet, a câștigat încrederea celor mai mulți Căpitani, a văzut că era zadarnic să se mai gândească la acel plan. Și-a dat seama că era absurd, pentru că libertatea era sentimentul cel mai înrădăcinat în inimile acelor copilandri, așa că trebuia să caute alte mijloace.

La început, băieții l-au privit cu neîncredere. Auziseră de multe ori pe stradă că popa e cu ghinion, că doar muierile se bagă în treburile de-astea bisericesti. Numai că părintele José Pedro pornise de jos și știa cum să-i ia pe copii. îi trata ca pe niște bărbați, ca pe niște prieteni. Așa le-a câștigat încrederea, a devenit prietenul tuturor, chiar și al aceluia - ca Pedro Glonț sau Scamatorul - cărora ne le plăcea să se roage. De fapt, cel mai greu a

fost cu Șchiopul. Dacă Scamatorul, Glonț sau Cotoi erau indiferenți la vorbele lui (deși Scamatorului îi plăcea de el, pentru că-i aducea cărți), dacă Aghiazmă, Mutul și Babanul și în special primul îi sorbeau fiecare cuvânt, Șchiopul, în schimb, i se împotriva pe față, la început cu încăpățănare. Cu toate acestea, preotul a sfârșit prin a câștiga încrederea tuturor. Iar la Aghiazmă descoperise o adevărată vocație preotească.

În ziua aceea, însă, nu l-au primit cu prea multă bucurie. Aghiazmă s-a apropiat și i-a sărutat mâna. Mutul, la fel. Ceilalți l-au salutat. Părintele a început direct:

— Am venit să vă fac o invitație...

Copiii au ciulit urechile. Șchiopul a mârâit:

— Ne-oi fi chemând la împărtășanie. Să-l văd și io p-al de merge...

Dar a tăcut, fiindcă Pedro Glonț îl privea mânios. Preotul a zâmbit cu îngăduință. Când s-a așezat pe cutie, Babanul a văzut că sutana îi era murdară și roasă. Era cârpită cu ață neagră și părea cam largă pentru trupul firav al preotului. I-a dat cu cotul lui Glonț, care s-a uitat și el atent. Atunci, Pedro a strigat:

— Fraților, părintele José Pedro, care-i prietenul nostru, are ceva pentru noi. Trăiască părintele José Pedro!

João știa că totul era din cauza anteriului rupt, prea larg pentru trupul firav al preotului. Ceilalți au răspuns „ura!”, părintele a zâmbit și a făcut un gest cu mâna, în vreme ce João nu-și putea lua ochii de la sutană. Și-și spusese că Pedro Glonț era un șef adevărat, pe toate le știa, pe toate le făcea bine. Pentru Glonț, João s-ar fi lăsat tăiat în bucățele, ca negrul ăla din Ilhéus pentru Barbosa, regele tâlharilor. Preotul băgă mâna în buzunar și scoase breviarul negru. îl deschise și dintre foile lui apărură câteva hârtii de zece mii de réis:

— Asta-i pentru voi, ca să vă dați în călușei... Vă invit să mergem azi la caruselul din piața Itapagipe.

Credea că fețele li se vor lumina, că o bucurie extraordinară o să izbucnească în toată încăperea. Pentru că așa i s-ar fi întărit convingerea că-l slujea pe Dumnezeu: din cei cinci sute de mii de réis pe care dona Guilhermina Silva îi dăduse ca să cumpere luminări Fecioarei, el luase cincizeci de mii ca să-i dea pe Căpitani în călușei. Și cum fețele lor n-au înflorit pe dată, părintele rămase descumpănit, cu banii în mână, cu ochii la copii. Glonț își scarpină clăia care îi cădea peste urechi, vru să vorbească, dar nu știa cum să înceapă. Privi spre Scamator, iar acesta explică:

— Părinte, sunteți tare bun.

O clipă vru să spună că era bun ca João Babanul, dar se gândi că poate o să-l jignească dacă îl compară cu un negru. Așa încât continuă:

— Numai că Șchiopul și Mutul lucrează amândoi la călușei. Și suntem invitați - făcu o pauză - de proprietar, care-i prieten cu ei, să ne dăm la noapte pe gratis. N-o să uităm de invitația dumneavoastră...

Scamatorul vorbea rar, căutându-și vorbele, cu gândul la cât de delicat era momentul, ghicind multe lucruri, și-l vedea pe Pedro Glonț, care dădea din cap aprobator.

— Rămâne pe altă dată. Da' nu vă supărați că n-am primit, nu? Nu-i așa că nu?

— Și-l privea atent pe părinte, al cărui chip era iarăși vesel.

— Nu. Rămâne pe-altă dată.

Îi privi zâmbind pe copii.

— E chiar mai bine așa. Că banii pe care-i aveam...

Dar se opri brusc, speriat de ce era să-i iasă din gură. Și se gândea că a fost poate un semn de la Dumnezeu, o lecție, și că era păcat ce voia el să facă. Privirea îi devenise atât de ciudată, încât copiii se strânseseră în jurul lui.

Îl priveau și nu pricepeau: Pedro era încruntat, ca și

când ar fi avut cine știe ce problemă de rezolvat, Scamatorului îi sta pe limbă s-o spună, dar João a înțeles primul, cu toate că era cel mai tont:

— Erau ai bisericii, părinte?

Și se bătu cu palma peste gură, a spaimă.

Ceilalți se luminară și ei, Aghiazmă se gândi că ar fi fost tare păcat, dar simți că bunătatea părintelui era mai mare decât păcatul. Atunci Șcitiopul veni, șontăcând mai tare ca de obicei, parcă luptându-se cu sine, ajunsse lângă preot și începu aproape strigând, ca mai apoi să coboare vocea:

— Noi putem să-i ducem la locu' lor. TE nimica toată pentru noi. Nu fiți așa trist...

— Și zâmbi.

Zâmbetul Șchiopului, prietenia pe care o citea în ochii tuturor - iar în cei ai Babanului parcă erau și lacrimi - i-au redat liniștea, seninătatea, încrederea în fapta lui și în Dumnezeu. Spuse cu vocea lui obișnuită:

— O văduvă bătrână a dat cinci sute de mii de réis pentru luminări. Eu am luat de acolo cincizeci ca să vă dați voi în călușei. Dumnezeu va judeca dacă am făcut bine-sau rău. Acum chiar că o să cumpăr luminări pentru Fecioară.

Pedro Glonț simțea că are o datorie față de preot. Voia ca el să știe că îl înțeleseseră. Și cum n-avea nimic altceva la îndemână, se gândi să renunțe la treaba pe care puteau s-o facă și mai târziu, așa că îl invită pe părinte:

— Noi mergem la călușei, să-i vedem pe Șchiop și pe Mut acum, după-masă. Veniți cu noi, părinte?

Preotul José Pedro accepta, fiindcă știa că acela era încă un pas care-l apropia de Căpitanii nisipului. Așa că se formă un grup în jurul lui. Mulți n-au mers, printre ei Cotoi, care s-a dus s-o vadă pe Bălaia. Dar cei care s-au hotărât păreau un grup de copii binecrescuți care veneau de la catehism. Dacă ar fi fost bine îmbrăcați și curați ai fi zis că e un colegiu, așa de ordonați mergeau.

În piață, merseră peste tot cu părintele. I-l arătau cu mândrie pe Mut cum imită animalele, îmbrăcat în cangaçeiro, pe Şchiop pornind singur motorul caruselului, fiindcă Nhôzinho França se dusese la o bere. Păcat că după-amiaza luminile căluşeiilor nu erau aprinse! Nu era așa de frumos ca noaptea, cu luminile învârtindu-se multicolore. Dar ei erau mândri de Mut, de cum imită animalele, de Şchiop, care făcea caruselul să meargă, suind și coborând copiii. Scamatorul, cu un ciot de cretă pe o bucată de carton, îl desenă pe Mut îmbrăcat în cangaçeiro. Avea talent la desen și uneori câştiga ceva bani desenând pe trotuar trecătorii, logodnici care umblau la braț. Aceştia se opreau o clipă, râdeau de desenul încă naiv, iar fetele ziceau:

— Seamănă foarte bine...

El strângea bănuții și se apleca asupra desenului făcut cu creta, îl mărea, îl popula cu oameni de pe chei și cu femei ușoare, până ce vreun polițist îl gonia de pe trotuar.

Uneori se strângea câte un grup mai mare în jurul lui și mereu se găsea cineva care să remarce:

— Copilul ăsta promite. Păcat că guvernul nu are ochi pentru asemenea talente...

Și aminteau de cazuri de copii sărmani care, ajutați de familii înstărite, deveniseră mari poeți, cântăreți sau pictori.

Scamatorul termină desenul - în care, în spatele caruselului, îl pusese pe Nhôzinho França beat turtă - și i-l dădu preotului. Se strânseseră toți în cerc și priveau desenul pe care părintele îl lăuda, când se auzi o voce:

— Dar e părintele José Pedro...

Și lorgnon-ul doamnei uscățive se opri asupra grupului, ca o armă de război. Preotul rămase fără glas, copiii priveau curioși claviculele ieșite în afară ale bătrânei, pe al cărei piept descărnat strălucea la lumina

soarelui un medalion de mare preț. O clipă, toți au amuțit, până ce părintelui i-a revenit glasul:

— Bună scara, dona Margarida.

Dar văduva Margarida Santos amenința cu lorgnonul de aur:

— Nu vă este rușine să stați într-o asemenea companie, părinte? Un servitor al Domnului? Un om cu responsabilitate, în mijlocul unei asemenea șlente...

— Sunt copii, doamnă...

Bătrâna îi privi de sus și făcu o grimasă disprețuitoare. Preotul continuă:

— Hristos a spus: „Lăsați copiii să vină la mine”...

— Copii... copii... - scuiță printre dinți bătrâna.

— „Vai de cel ce face rău unui copil”, a spus Domnul nostru.

Preotul ridicase vocea deasupra disprețului bătrânei.

— Țștia nu sunt copii, sunt hoți. Bandiți, hoți. Nu copii. Se poate chiar să fie dintre Căpitani nisipului... Hoți - repetă ea cu năduf.

Copiii o priveau curioși. Numai Șchiopul, care vedea de carusel, fiindcă apăruse Nhôzinho, o privea cu ură. Pedro Glonț făcu un pas înainte, vrând să explice:

— Părintele a vrut doar să ne aju...

Dar bătrâna îi dădu un brânci și se depărtă:

— Piei, jegosule, nu te apropia de mine. Dacă nu era părintele, chemam poliția.

Aici Pedro Glonț râse cu poftă, gândindu-se că dacă n-ar fi fost părintele, baba n-ar mai fi avut nici medalion, nici lorgnon.

Bătrâna se depărtă cu un aer de mare superioritate, nu fără a i se adresa mai întâi părintelui José Pedro:

— Așa n-o să ajungeți prea departe, părinte. Aveți mai multă grijă în alegerea companiei dumneavoastră!

Pedro râdea din ce în ce mai tare, preotul râse și el, deși îl întristase bătrâna, cu lipsa ei de înțelegere. Dar

caruselul se învârtea cu copiii bine îmbrăcați și, la scurt timp după incident, ochii Căpitanilor nisipului se întoarseră într-acolo, plini de dorința de a călări căluții, de a se învârti odată cu luminile. Erau copii, da, se gândi părintele.

La căderea nopții a venit o ploaie repede. Dar norii negri au dispărut curând și cerul a strălucit din nou, plin de stele și luminat de luna plină. Mult după miezul nopții, Căpitanii nisipului au sosit și ei. Șchiopul a dat drumul la motor. Și au uitat cu toții că nu erau ca și ceilalți copii, au uitat că nu aveau un cămin, nici tată, nici mamă, că trăiau din furt, ca pungașii cei bătrâni, că erau temuți în oraș ca niște bandiți. Au uitat cuvintele bătrânei cu lorgnon, au uitat de toate și au devenit la fel ca toți copiii, călărind armăsarii caruselului, învârtindu-se odată cu luminile. Stelele străluceau, luna plină strălucea și ea. Dar, mai tare decât toate, străluceau în noaptea Bahiei luminile verzi, albastre, galbene și roșii ale Marelui Carusel Japonez.

Docurile

PEDRO GLONȚ a aruncat moneda de patru sute de réis în peretele Vămii și ea a căzut înaintea lui Huzur, Apoi Aghiazmă a aruncat-o pe a lui și banul a căzut între cel al lui Huzur și cel al lui Pedro. Huzur sta pe vine, uitându-se atent. Și-a scos țigara din gură:

— Așa-mi place mie. Să înceapă unt...

Și jocul a continuat, până ce Huzur și Aghiazmă și-au pierdut monezile de patru sute, pe care Glonț le-a vârat în buzunar:

— N-am treabă, sunt bun...

În fața lor erau șalupele ancorate. Din piață ieșeau femei și bărbați. Ei așteptau în seara asta barca Pescarului. Capoeiristul era la pescuit, fiindcă meseria lui era chiar aceea de pescar. Au continuat să mai joace, până ce Glonț i-a curățat pe cei doi. Cicatricea de pe față îi strălucea. îi plăcea să câștige cinstit, mai ales că partenerii

erau de talia lui Aghiazmă, care fusese multă vreme campionul grupului, și a lui Huzur. La un moment dat, Huzur își întoarse buzunarele pe dos:

— Să-mi împrumuți măcar un cruzado. Sunt lefter.

Pe urma privi marea și bărcile ancorate:

— Pescaru' o să vină târziu. Mergem la docuri?

Aghiazmă zise că el rămâne să aștepte, dar Pedro Glonț plecă împreună cu Huzur spre docuri. Au traversat străzile ce dădeau spre chei și și-au înfundat picioarele în nisip. Un vapor descărca la dana cinci, oamenii forfoteau încoace și încolo, intrând și ieșind. Pedro îl întrebă pe Huzur:

— Nu ți-ar plăcea să fii marinar?

— Știu io... îmi place acilea. N-am chef să mă car...

— Eu, da. E frumos să te cațeri pe-n catarg. Și o furtună, ce zici? Ți-aduci aminte de povestea aia de ne-a citit-o Scamatoru'? Aia cu furtuna... Grozavă!

— Îhî, era a-ntâia.

Glonț rămase cu gândul la povestire. Lui Huzur i se părea o prostie să plece din Bahia, unde, când avea să crească, i-ar fi fost așa de ușor să ducă o viață de vagabond - cuțitul la brâu, ghitara sub braț, oricând o brunetă s-o răstoarne pe nisip. Asta era viața pe care și-o dorea când avea să devină bărbat.

Ajunseră la poarta danei șapte. João de Adão, un hamal negru, puternic ca un taur, vechi grevist, temut și iubit de tot cheiul, stătea pe o cutie. Trăgea dintr-un chiștoc și mușchii îi jucau pe sub cămașă. Cum îi văzu pe băieți exclamă:

— Uite-l pe prietenul Huzur! Și pe căpitanu' Pedro.

Lui Pedro așa-i spunea mereu, „căpitanu' Pedro”, și-i plăcea să stea de vorbă cu ei. îi făcu loc lui Glonț pe cutie. Huzur se ghemui în fața lor, pe jos. Ceva mai încolo, o negresă bătrâna vindea portocale și prăjituri cu cocos, îmbrăcată cu o fustă de stambă și o bluză care lăsa să i se

vadă sâinii încă tineri, în pofida vârstei. Huzur se uita la pieptul negresei, în timp ce curăța o portocală luată din sortul acesteia.

— Ia uite ce țâțe are mamaie!

Negresa zâmbi certându-l:

— Copiii din ziua de azi nu-i mai respectă pe-ai bătrâni, cumetre João de Adão. Unde s-a mai pomenit ca un puștan ca ăsta să vorbească de pieptul unei bătrâne albite, ca mine?

— Lasă-te de bancuri, mătușă. Încă-ți mai place...

Negresa râse bine dispusă.

— Am închis prăvălia, Huzur. Am ieșit la pensie. Întreabă-l pe-ăsta...

Și arată spre João de Adão. Apoi se întoarce iar:

— Când era așa, ca tine, un copil, l-am văzut. Făcuse prima grevă aici, la docuri. Pe vremea aia, nimeni nu știa ce dracu' era aia o grevă. Ți-aduci aminte, cumetre?

João de Adão dădu din cap aprobator și închise ochii, amintindu-și vremurile îndepărtate ale primei greve pe care o condusesse la docuri. Acum era unul dintre docherii cei mai bătrâni, chiar dacă nimeni nu-i dădea vârsta pe care o avea.

Pedro Glonț zise:

— Negru' când albește duce suta-n creștet.

Negresa își aranja părul coliliu. Își scoase basmaua legată ca un turban, iar Huzur izbucni în râs:

— De-aia stai cu asta pe cap? Aoleu, că fudulă mai ești!

João de Adão întrebă:

— Ți-aduci aminte de Raimundo, cumătră Luisa?

— Blondu' de-a murit la grevă? Cum să nu-mi aduc aminte? în fiecare seară trecea pe la mine și stăm un pic de vorbă. Ce-i mai plăcea să toarne la minciuni...

— L-au omorât chiar aici, în ziua când a năvălit poliția călare peste oameni.

Privi spre Pedro:

— N-ai auzit niciodată de el, Căpitane?

— Nu.

— Tu aveai vreo patru ani. După asta, ai stat când la unu', când pe la altu', până ce ți-ai luat tălpășița și ai dispărut. N-am mai știut nimic de tine. Până ai ajuns șef la Căpitanii nisipului. Da' eram sigur c-o să te aranjezi. Câți ani ai acu'?

Pedro începu să facă tot felul de socoteli „dar João de Adão îl întrerupse:

— Trebuie să ai vreo cinșpe. Nu-i așa, cumătră?

Negresa dădu din cap. João de Adão continuă:

— Dacă te hotărăști, oricând poți veni aici, la docuri. Avem un loc păstrat pentru tine.

— De ce? - întrebă Huzur în locul lui Pedro, care înlemnise, speriat.

— Pentru că Raimundo a fost taică-tău și a murit luptând pentru noi, pentru drepturile noastre. Era un om și jumătate. Făcea cât zece de-ăștia care se învârt pe aici.

— Taică-nieu? - făcu Pedro, care nu auzise despre asta decât zvonuri vagi.

— Taică-tău, da. Lumca-i zicea Blondu'. Atunci, and cu greva, le vorbea oamenilor, nici nu ziceai că-i docher. L-a nimerit un glonț. De-aia avem un loc pentru tine la docuri.

Pedro Glonț zgâria asfaltul cu un băț. îl privi pe João de Adão:

— De ce nu ind-ai spus până acum?

— Erai prea mic ca să înțelegi. Acum te-ai făcut bărbat - și râse mulțumit.

Râse și Pedro Glonț. Era mulțumit să afle povestea tatălui său, mai ales că fusese un om curajos. Apoi întrebă, rostind vorbele rar:

— Da' pe marna ai cunoscut-o?

João de Adão cugetă câteva clipe:

— Nu, n-o știu. Când l-am cunoscut pe Blond, nu avea nevastă. Da' tu stăteai cu el.

— Eu am cunoscut-o - zise negresa. O femeie dintr-o bucată. Umbla vorba că taică-tău a furat-o de acasă, că era dintr-o familie bogată, de-acolo - și arată cu mâna spre cartierele din orașul de sus. A murit când tu nu împliniseși încă șase luni. Pe vremea aia Raimundo lucra la fabrica de țigări din Itapagipe. Aici, la docuri, a venit mai târziu.

João de Adão repetă:

— Când vrei...

Pedro Glonț aprobă din cap. După aceea, întreabă:

— A fost de milioane greva, nu-i așa? - și-l ascultă pe João de Adão povestind despre grevă. Apoi zise:

— Mi-ar plăcea să fac grevă. Trebu' că-i grozav.

Un vapor tocmai arunca ancora. João de Adão se ridică:

— Acuma mergem să-l încercăm pe olandezu' ăla.

Sirena vaporului suiera în timpul manevrelor. Din toate părțile apăreau docheri care se îndreptau spre magazia cea mare. Pedro Gonț îi privi cu drag. Tatăl lui fusese unul dintre ei, murise apărându-i. Treceau albi, mulatri, negri, mai ales negri. Aveau să umple cala unui vapor cu cacao, cu baloți de tutun, cu zahăr, cu toate fructele acelui pământ care luau drumul unor țări îndepărtate, unde alți oameni, aidoma lor, poate doar mai blonzi și mai înalți, descărcau vaporul și-i lăsau cala goală. Tatăl lui fusese unul dintre ei. Abia acum aflase. Pentru ei se suise pe o ladă, să le vorbească, pentru ei se luptase și primise un glonț în ziua când poliția călare venise peste greviști. Poate chiar aici, pe locul unde stătea el acum, cursese sângele tatălui său. Pedro privea pământul, acum acoperit cu asfalt. Poate că sub asfalt era sângele care se scursese din trupul tatălui său. De-asta, oricând ar fi vrut, avea un loc la docuri, printre oamenii aceia, locul care fusese al tatălui lui. Și va trebui să care poveri... Viață

aspră, cu baloți de șaizeci de kilograme în spate... Dar putea să facă și grevă, ca taică-său și ca João de Adão, să se lupte cu polițaii, să moară pentru drepturile acelor oameni. Așa o să-și răzbune tatăl, o să-i ajute pe oamenii aceia, să lupte pentru drepturile lor. Asta, însă, Pedro Glonț mai mult o simțea decât o știa. Se și vedea într-o grevă, luptând. Iar ochii-i râdeau, cum îi râdea toată fața.

Huzur, care mușcase din a treia portocală, îi întrerupsese visul:

— Te gândești la moartea babacului, frățioare?

Bătrână negresă îl privi duios pe Pedro:

— E taică-su întreg. Numai că are părul buclat al maică-sii. Dacă n-ar fi tăietura asta pe obraz, ai jura că-i Raimundo. Frumos bărbat...

Huzur râse mânzește. Întrebă cât făceau portocalele și plăti cu mărunțișul din buzunar. Pe urmă, mai privi o dată pieptul negresei și întrebă:

— N-ai vreo fată, mătușă?

— Da' de ce-ntrebi, amărătule?

Huzur râse:

— Să mă-mprietenesc cu ea...

Negresa aruncă cu papucul după el, dar Huzur se feri.

— Dac-aș avea o fată, n-ar fi de nasu' tău, golane...

Apoi își aminti:

— Nu te duci azi la Gantóis? O să fie bairam mare. Un chef, clasa-ntâi. E sărbătoarea lui Omolu¹.

— Haleală multă? Și aluă¹⁵¹⁶?

— Gârlă...

— Privi apoi spre Pedro Glonț: Tu de ce nu mergi, albule? Omolu nu-i numai sfântă negrilor. E sfântă tuturor săracilor...

---

15 Omolu: zeitate de candomblé, care răspîndește sau stinge epidemiile tropicale.

16 Altid: băutură răcoritoare din lămîie, pudră de orez, zahăr.

Huzur făcu un gest de salut când negresa pomenise numele lui Omolu, zeița bubei negre. Se lăsase seara. Un trecător cumpără o prăjitură. Deodată, luminile se aprinseră. Negresa se ridică și Huzur o ajută să-și pună coșul pe cap. În depărtare, Aghiazmă vorbea cu Pescarul. Pedro Glonț mai privi o dată la oamenii care, pe docuri, încărcau vaporul olandez. Pe spinările largi, negre și metise, se vedeau șiroaie de sudoare. Piepturile musculoase se curbau sub povară, scripeții se învârteau scrâșnind. Într-o zi o să facă și el grevă, ca tată-său... O să lupte pentru dreptate... Și într-o zi, un om, așa, ca João de Adão, o să le istorisească altor copii, pe chei, povestea lui, așa cum o istoriseau acum pe a tatălui său. Ochii îi străluceau în întunericul care tocmai se lăsase.

L-au ajutat pe Pescar să descarce peștele; captura fusese bogată, îl ajutase Yemanjá. Unul care ținea o prăvălie de pește în piață a luat toată marfa. S-au dus pe urmă să mănânce la un restaurant din apropiere. Aghiazmă a plecat la părintele José Pedro, care-l învăța să citească și să scrie. Dar mai întâi a trecut pe la magazie, ca să ia o cutie de creioane șterpelite dintr-o papetărie chiar în dimineața aceea. Pedro Glonț, Huzur și Pescarul s-au dus la candomblé-ul de la Gantóis (Pescarul era ogan¹⁷), unde Omolu a apărut cu hainele ei cele roșii și i-a vestit pe copilașii ei cei săraci - într-o cântare dumnezeiască - că foarte curând mizeria se va sfârși, că o să aducă buba neagră în casele bogaților și că săracii vor fi cu burta plină și fericiți. Tobele băteau în noaptea lui Omolu. Iar ea vestea că ziua răzbunării celor săraci va sosi. Negresele dansau, bărbații se veseleau. Ziua răzbunării va sosi...

Pedro Glonț mergea singur pe stradă (Huzur se dusesese cu Pescarul să danseze la un bal de mahala.) Coborî

---

17 Ogan: rang înalt la slujitorii zeilor de candomblé, ierarhia se stabilește după ușurința cu care credinciosul poate cădea în transă și intra în comunicare cu "sfintul".

pe străduțele care dădeau în orașul de jos. Mergea agale, de parcă ar fi purtat o greutate în el, de parcă ar fi fost îndoit pe dinăuntru. Se gândea la discuția cu João de Adão, discuție care-l bucurase, fiindcă aflase că tatăl lui fusese un om curajos al cheiului, un om care reușise să lase în urma lui o poveste. Dar João de Adão vorbise și despre un știu ce drepturi ale docherilor. Glonț nu mai auzise niciodată de așa ceva, chiar dacă pentru asta murise taică-său. Iar pe urmă, la macumba¹⁸ de la Gantóis, Omolu, împodobită cu veșminte roșii, spusese că ziua răzbunării săracilor nu va întârzia. Or, toate astea apăsau sufletul lui Pedro mai ceva decât cele șaizeci de kilograme din cârca docherilor.

Când a ajuns la capătul străzii, s-a îndreptat spre plajă, cu gând să se ducă la magazie să tragă un pui de somn. Un câine mârâi când a trecut pe lângă el, crezând poate că voia să-i ia osul pe care tocmai îl rodea. Înainte de a intra pe nisip, Glonț a zărit o siluetă. Părea o femeie care se grăbește. Un fior a străbătut trupul băiatului, care a tresărit așa cum tresare un animal tânăr când adulmecă o femelă. S-a apropiat iute de ea, tocmai când intra pe plajă. Nisipul îi scârțâia sub picioare și femeia și-a dat seama că e urmărită. Pedro a putut s-o vadă mai bine când a trecut pe sub felinar: era o negresă foarte tânără, dacă avea cincisprezece ani, ca el. Dar sânii îi săltau, ascuțiți, iar fesele i se legănau sub fustă, pentru că negrii, chiar când merg, parcă dansează. Dorința a crescut năvalnic în băiat, o dorință născută din nevoia de a înăbuși neliniștea care-l apăsa. Când vedea șoldurile unduitoare ale micuței negrese nu se mai gândea la moartea tatălui său pentru drepturile greviștilor, nici la Omolu cerând răzbunare în noaptea de macumba. Se gândea cum s-o răstoarne pe negresă pe nisipul care scârțâia sub pașii lor, cum o să-i

---

18 Macumba: aici, sinonim pentru candomblé. Are însă și sensul de totalitate a candomblé-urilor.

mângâie sâni tari, poate de fecioară, dar sigur de copilă, cum o să-i posede trupul fierbinte de negresă. A grăbii pasul, fiindcă fata trecuse străduța care dădea spre plajă și o luase pe nisip, depărtându-se de felinare. Când a văzut că Pedro Glonț se apropie tot mai mult, fata a luat-o la fugă. Pedro și-a dat seama că fata voia să ajungă la una dintre străzile din spatele magaziiilor, pierdute între maidanele năpădite de buruieni și mare, și că dacă o luase prin nisip o făcuse ca să scurteze drumul și să scape de el. Și era liniște în jur, numai scârțâitul pașilor lor făcea să tremure înspăimântată inima negresei, să bată de nerăbdare inima băiatului. Dar era tot mai aproape de ea. Se mișca mult mai repede decât fata și în mai puțin de zece pași avea s-o ajungă. Iar ea mai avea încă mult de mers prin nisip, până la magazii și apoi la străduțele pustii din spatele acestora. Pedro zâmbea, un zâmbet cu dinți strânși: semăna în clipa aceea cu un aminal care vânează alt animal ca să-și astâmpere foamea.

Când a ridicat mâna să-i atingă umărul și s-o facă să-și întoarcă fața spre el, negresa a rupt-o la fugă.

Glonț s-a aruncat după ea și a ajuns-o imediat. Dar elanul fusese atât de mare, încât s-a împiedicat de ea și s-au rostogolit amândoi în nisip. Pedro s-a ridicat dintr-un salt și a venit lângă ea, care voia să se pună pe picioare:

— Nu-i nevoie, frumoaso. Așa-i mai bine.

Fața micuței negrese era numai groază. Dar când a văzut că următorul ei era un băiat de cincisprezeceșaisprezece ani a prins un pic de curaj și a întrebat furioasă:

— Ce vrei, mă?

— Nu te mai ține așa bătoasă, oacheșo. Hai să stăm un pic de vorbă...

Și a prins-o de braț, trântind-o iar în nisip. Spaima a cuprins-o iar pe fată, o groază nebună. Venea de la bunica și se ducea acasă, unde o așteptau mama și surorile. De ce

plecase seara, de ce se avântase pe plajă? Nu ştia că nisipul plajei era pat de dragoste pentru toţi vagabonzii, toţi hoţii, toţi marinarii, toţi Căpitanii nisipului, pentru toţi cei care nu pot plăti un trup de femeie, dar jinduiesc în sfântul oraş al Bahiei? Nu, nu ştia nimic despre toate astea, abia împlinise cincisprezece ani şi devenise femeie de foarte puţină vreme. Şi Pedro Glonţ tot cincisprezece ani avea, dar el cunoştea de mult timp nu numai plaja şi secretele ei, dar şi tainele iubirii. Pentru că dacă bărbaţii cunosc toate secretele astea înaintea femeilor, Căpitanii nisipului le află cu mult înaintea oricărui alt bărbat. Glonţ o dorea pentru că de mult simţea dorinţe de bărbat şi cunoştea mângâierea dragostei. Ea nu-l voia, pentru că abia devenise femeie şi voia să-şi păstreze trupul pentru un mulatru care ar fi ştiut s-o facă să iubească. Nu voia să se dea aşa, primului venit care o întâlnea pe plajă. Şi se uita cu ochi înfricoşaţi la el. Glonţ îi mângâie părul creţ:

— reşti o bucăţică pe cinste, oacheşo. Să vezi ce bebeluş frumos o să facem...

Ea se lupta să se desprindă de el.

— Lasă-mă, lasă-mă, nemernicule!

Şi privea în jur, doar – doar o zări pe cineva care s-o audă, care s-o ajute să-şi păstreze fecioria, despre care i se spusese că e preţioasă. Dar noaptea, pe nisipurile Bahiei nu se văd decât umbre şi nu se aud decât gemete de amor, bufnituri de trupuri care se rostogolesc împreunate.

Pedro îi mângâia sânii, iar ea, cu toată spaima, începuse să simtă un fir de dorinţă, ca o şuviţă de apă care curge printre stând şi tot creşte, până se transformă într-un râu vijelios. Iar asta făcu să-i crească şi mai mult spaima. Dacă nu rezista dorinţei şi se lăsa în voia ei, era pierdută, avea să lase pe nisip o pată de sânge de care vor râde a doua zi hamalii. Certitudinea slăbiciunii îi dădu noi forţe. Lăsă capul în jos şi muşcă mâna care îi ţinea sânul. Pedro ţipă, îşi trase mâna, iar ea se ridică şi o luă la goană.

Dar el o prinse, iar acum dorința îi era amestecată cu furie.

— Ia, gata cu baba-oarba!

Și-ncerca s-o trântească.

— Lasă-mă să plec, nemernicule. Vrei să mă nenorocești, omul lui Dumnezeu? Lasă-mă în pace, că n-am nimic cu tine.

Pedro nu răspundea. Știa de la altele că astea-s mofturi. În general, pentru că aveau un iubit care le aștepta. Nici prin minte nu-i trecea că negresa ar fi putut fi virgină. Dar ea rezista și-l înjura, îl mușca, dădea cu pumnii ei mici în pieptul lui.

— Da' de ce nu vrei, frumoaso? Crezi c-o să te las să pleci așa? Lasă bățosenia! Omu' tău n-o să știe nimic, nimeni n-o să știe. Și-o să vezi ce înseamnă un bărbat adevărat...

Și o tot mângâia, voia să-i domolească furia, s-o facă să-l dorească. Mâinile i se plimbau de-a lungul trupului ei și cu greu au reușit s-o culce. Ea repeta acum ca într-un refren:

— Lasă-mă, nemernicule... Lasă-mă, nemernicule...

I-a ridicat fusta de stambă ieftină și au apărut coapsele ei tari de negresă. Dar pulpele îi erau strânse și Glonț încerca să i le desfacă. Fata se apăra, dar cum băiatul continua s-o dezmierde, s-a simțit deodată cuprinsă de dorință, nu l-a mai înjurat, i-a spus doar cu glas sugrumat:

— Lasă-mă, că-s fecioară. Fii bun, lasă-mă. Găsești tu alta. Io's domnișoară, îmi faci rău.

El o privi: plângea de frică, dar și pentru că simțea că i se frânge voința, că i se umflaseră sânii.

— Ești domnișoară de-adevăratelea?

— Jur pe Dumnezeul meu, pe sfânta Fecioară - și săruta crucea făcută cu degetele.

Glonț șovăi. Simțea sânii negresei, umflâți sub

degetele lui. Șoldurile cu carnea tare, smocul creț...

— Nu mă minți? – și o mângâia în continuare.

— Nu, jur. Lasă-mă să plec, m-așteaptă mama.

Plângea, și lui Pedro îi era milă, dar nu-și mai putea stăpâni dorința. Atunci îi propuse la ureche – și o gâdila cu limba:

— N-o vâr decât în spate...

— Nu, nu...

— O să rămâi tot fecioară. N-o să pățești nimic...

— Nu, nu, că doare.

Dar el o mângâia și un fior îi străbătu trupul. Înțelese că dacă nu făcea ce-i spune el, fecioria ei acolo rămânea. Și când el îi promise, cu limba în ureche, excitând-o:

— Dacă te doare, mă opresc... – ea consimți.

— Furi că nu treci în față?

— Jur.

Dar după ce s-a ușurat prima dată (iar ea țipase și-i mușcase mâinile), văzând că ea parcă tot mai era stăpânită de dorință, încercă s-o dezvirgineze. Dar, de cum i-a înțeles gândul, ea a sărit ca o nebună:

— Nu-ți ajunge nemernicule, ce mi-ai făcut? Vrei să mă nenorocеști?

Și plângea, și-și înălța brațele, parcă era nebună, singura ei apărare erau țipetele, lacrimile, înjurăturile împotriva șefului Căpitanilor nisipului. Dar pentru Pedro, cea mai teribilă stavilă erau ochii ei plini de spaimă, ochi de animal care nu mai are putere să se apere. Și fiindcă valul cel mare al dorinței trecuse, și neliniștea de la căderea serii punea iarăși stăpânire pe el, zise:

— Dacă te laș, vii și mâine?

— Vin, da!

— Facem tot ca azi. Te las fecioară...

Ea dădu din cap aprobator. Parcă avea ochi de nebună și în clipa aceea nu mai simțea decât durere, și spaimă, și dorința de a fugi. Acum, când mâinile lui, buzele

lui, sexul lui nu-i mai atingeau trupul, dorința i se risipise și nu se gândea decât să-și apere fecioria. Răsuflă ușurată când el spuse:

— Atunci, du-te. Da' dacă nu vii mâine... Cum te prind, cum o să numeri câte bețe am în pantaloni...

Ea se ridică fără o vorbă. Dar băiatul i se alătură;

— Te conduc, să nu te prindă vreun golan.

Au plecat, iar ea plângea. El a vrut s-o ia de mână, dar ea s-a smucit și s-a depărtat de el. El a mai încercat, dar ea și-a tras iarăși mâna. Atunci Pedro i-a spus supărat:

— Ce dracu' mai e și asta?

Mai departe au mers de mână. Ea plângea și plânsul acela îl neliniști pe Pedro, îl făcu să revină la starea lui de la căderea serii, la imaginea tatălui murind în luptă, la viziunea lui Omolu vestind răzbunarea, în sinea lui începu să blesteme întâlnirea cu puștoaica și grăbi pasul, ca să ajungă mai repede la stradă. Ea suspina mereu și asta îl făcu să spună mânios:

— Ce-ai pățit? N-ai pățit nimica...

Fata abia dacă se uită la el și ochii ei (deși era tot lângă el și încă mai era înspăimântată) erau plini de ură și de dispreț. Pedro își coborî privirea, nu știa ce să mai spună, nu mai simțea nicio dorință, nici mânie, ci numai inima mâhnită. S-a auzit melodia unei sambe pe care o cânta un om pe stradă. Ea suspină și mai tare, el dădu un șut nisipului. Acum se simțea mai slab decât micuța negresă, mâna ei îl apăsa de parcă ar fi fost de plumb. îi lăsă mâna, iar ea se depărtă imediat Glonț nu protestă. Ar fi vrut să n-o fi întâlnit niciodată, nici pe ea, nici pe João de Adão, ar fi vrut să nu fi mers niciodată la Gantóis. Când au ajuns la capătul străzii, i-a spus:

— Acum poți să te duci, nimeni n-o să-ți mai facă vreun rău.

Ea-l mai privi odată cu ură, apoi o rupse la fugă. Dar se opri la primul colț, se întoarse spre el, care încă mai

privea în urma ci, și-și înălță blestemul cu o voce care-l umplu de groază:

— Numa de ciumă, foame și groază de cuțit să ai parte, nenorocitele! Nu ți-ar mai ajuta Dumnezeu să apuci ziua de mâine, nemernicule! Lovi-te-ar dambla, nenorocitele, nenorocitele...

Vocea ei solitară străbătea strada, răvășea sufletul lui Pedro.

Și înainte de a dispărea după colț, scuipă jos, într-un suprem dispreț, și repetă:

— Nenorocitele... Nenorocitele...

În prima clipă el a rămas ținut, apoi a luat-o la goană spre plajă, de parcă l-ar fi mânat vântul, de parcă ar fi fugit de blestemele negresei. Ar fi vrut să se arunce în mare ca să spele neliniștea din el, dorința de răzbunare a tatălui ucis, ura ce-o simțea împotriva orașului bogat care se întindea de cealaltă parte a mării, în Barra, în Vitória, în Graça, disperarea vieții lui de copil părăsit și hăituit, mila ce-o simțea pentru biata negresă, și ea tot un copil.

„Și ea tot un copil”, repetau parcă vântul, samba din depărtare, un glas dinlăuntrul lui.

Aventura lui Ogum

ERA O NOAPTE neagră de iarnă, noapte în care bărcile pescărești nu se mai aventurau pe mare, noaptea furiilor lui Yemanjá și ale lui Xangô, când fulgerele erau atotstăpânitoare cerului greu de nori. În noaptea aceea, Pedro Glonț, Șchiopul și João Babanul au fost s-o conducă pe mama-de-sfânt Don7 Aninha până la casa ei cea depărtată. Venise la magazie după-amiază, avea nevoie de ei și, până să le explice, căzuse noaptea teribilă și înspăimântătoare.

— E supărat Ogum1... - începuse mama-de-sfânt.

De asta venise la ei. La o razie¹⁹ într-un teren-de-sfânt (nu al ei, că niciun polițai nu s-ar fi aventurat să facă

---

19 Ogum: zeul metalelor și al războiului.

o razie la candomblé-ul Aninhei, era protejat), un polițai îl luase pe Ogum, pe când se odihnea pe altarul lui. Don Aninha își folosise întreaga putere, apelase și la un polițist ca să i-l dea pe sfânt înapoi. Se dusese chiar și la casa unui profesor de la Facultatea de medicină, prieten cu ea, care studia religia neagră a candomblé-ului, și-i ceruse să intervină pentru restituirea zeului, Profesorul era sigur că polițistul o să-i dea statueta, dar ca s-o pună în colecția lui de idoli negri, nu să o restituie altarului. De asta, fiindcă Ogum stătea în arestul poliției, de-asta își trimitea Xangô fulgerele prin noapte.

Până la urmă, Don Aninha a venit la Căpitanii nisipului, prietenii ei de demult, fiindcă prietenii ai mamei-de-sfânt sunt toți negrii și toți săracii Bahiei. Ea are pentru fiecare câte o vorbă bună, câte o mângâiere maternă. Vindecă boli, unește îndrăgostiți, iar farmecele ei îi ucid pe cei răi.

I-a explicat lui Pedro Glonț toată trășenia. Șeful Căpitanilor nisipului mergea rar pe la candomblé, cum rar asculta și predica părintelui José Pedro. Dar era prieten și cu mama-de-sfânt, și cu preotul, iar la Căpitani, când ești prieten cu cineva, atunci trebuie s-o dovedești.

Acum o conducea pe Aninha acasă. Noaptea îi înconjura furtunoasă și mânioasă. Ploaia apăsa umbrela albă, mare, a mamei-de-sfânt Candomblé-urile își băteau tobele pentru a-l potoli pe Ogum și poate că tot atunci, pe alte terenuri-de-sfânt, Omolu vestea răzbunarea poporului sărac. Dori Aninha le spuse copiilor cu amărăciune:

— Nu-i lasă pe săraci să trăiască și ei... Nici pe Dumnezeu lor nu-l lasă în pace. Săracu' n-are voie să danseze, n-are voie să cânte pentru Dumnezeu lui, nu-i poate cere mila și ajutorul.

Avea o voce aspră, parcă nici nu era a mamei-de-sfânt Dori Aninha.

— Nu le-ajunge că-l omoară pe sărac cu înfometarea.

Acum îi iau și sfinții din altar...

Și-și ridică pumnii spre cer.

Pedro Glonț simți cum crește un val înăuntrul lui. Amărății n-aveau parte de nimic. Părintele José Pedro spusese că într-o zi săracii aveau să meargă în împărăția cerurilor, unde Dumnezeu e la fel pentru toți. Dar judecata tinerească a băiatului nu găsea drept lucrul acesta. În împărăția cerurilor or să fie toți egali. Dar dacă nu fuseseră și pe pământ, balanța tot într-o parte trăgea.

Blestemele mamei-de-sfânt răsunau în noapte, acoperind glasul instrumentelor africane, ale agogô-ului și ale tobelor care încercau să-l potolească pe Ogum. Don Aninha era înaltă și slabă, tipul aristocratic de negresă, și știa să poarte ca nimeni alta costumul de bahiană. Avea un chip vesel, deși era de ajuns o privire ca să impună respect. La asta semăna cu părintele José Pedro. Dar acum avea un aer teribil și afuriseniile cu care-i acoperea pe bogați și pe polițiști înfiorau noaptea Bahiei și inima lui Pedro.

Când ajunseră, ficele-de-sfânt²⁰ au înconjurat-o, venind repede să-i sărute mâna, iar Glonț i-a spus:

— Fii liniștită, mamă Aninha, mâine-l aduc pe Ogum.

Ea îi mângâie părul bălai și zâmbi. João Babanul și

Șchiopul sărutară mâna negresei și o luară pe stradă în jos. Răsunau în depărtare trâmbițele africane, tradiționalele agogô și tobele, încercând să-l liniștească pe Ogum.

Șchiopul nu credea în nimic și în nimeni, dar îi era îndatorat donei Aninha. Întrebă:

— Cum să facem? Chestia este la poliție...

João Babanul scuipe, era îngrijorat:

— Nu-i spune lui Ogum chestie, Șchiopule, că te

---

20 Fiice-de-sfint: slujitoare ale zeităților de candomblé, un fel de novice, care se lasă "călărite" de zei - cad în transă - și transmit voința acestuia în cadrul ritualului.

pedepsește...

— E la gherlă, nu poa' să facă nimica, râse Șchiopul.

Babanul tăcu, știa că Ogum e mare de tot și chiar din pușcărie îl putea pedepsi pe zeflemist. Glonț își scărpină claiă de păr și ceru o țigară:

— Lăsați-mă să rumeg. Trebuie să-i dăm de capăt, I-am promis Aninhei. Acu' avem treabă.

Au coborât spre magazie. Ploaia curgea prin găurile din acoperiș, aproape toți copiii se înghesuiseră în colțurile unde acesta mai rămăsese întreg. Scamatorul încerca să-și aprindă lumânarea, dar vântul parcă șugua cu el, i-o stingea mereu. Până la urmă, renunță să mai citească în noaptea asta și rămase să chibîțeze un joc de cărți pe care, într-un colț, îl conducea Cotoi, ajutat de Huzur. Clinchet de monede, glasuri, dar niciun zgomot nu-l abătea pe Aghiazmă de la rugăciunile pe care le spunea în fața Sfintei Fecioare și a Sfântului Antonio.

În nopțile ploioase copiii nu puteau dormi. Din când în când, un fulger lumina magazia și atunci ei vedeau fețele supte și murdare ale celorlalți. Mulți dintre ei erau atât de cruzi, că încă le mai era frică de zmeii din povești. Se strângeau lângă cei mari, căroră le era frig și somn. Alții, negrii, auzeau vocea lui Xangô. Pentru toți, însă, aceste nopți ploioase erau îngrozitoare. Chiar și pentru Cotoi, care avea o femeie la sânul căreia să-și ascundă capul lui de tânăr înfierbântat, nopțile cu furtună erau nopți rele. Pentru că în asemenea nopți, bărbații care n-aveau unde-și pune capul plin de spaime, care n-aveau decât un pat de holtei și voiau să-și ascundă frica la sânul unei femei o plăteau pe Bălaia - și o plăteau bine... Așa încât Cotoi rămânea în magazie, organizând partide cu cărțile lui însemnate, secondat de Huzur. Erau toți strânși grămadă, neliniștiți, încă și mai singuri, simțind că le lipsește ceva, nu doar un pat cald și o cameră uscată, ci și cuvinte blânde de mamă sau de soră care să le gonească

teama. Se băgau unii într-alții și mulți tremurau de frig în cămășile și pantalonii ferfeniți. Numai câțiva aveau sacouri furate sau luate de la gunoi, pe care le foloseau ca pardesie. Scamatorul avea chiar un palton, dar era așa de mare, că mătura cu el pe jos.

Odată, într-o vară, un bărbat, îmbrăcat cu un palton gros se opri să bea o oranjadă pe o terasă. Părea străin. Era la amiază și soarele ardea cumplit. Dar omul părea să nu-l simtă, îmbrăcat în paltonul lui cel nou. Scamatorul îl găsi simpatic și citi în el omul cu bani, așa că începu să-l deseneze cu creta, pe trotuar. Desenă paltonul enorm, mai mare ca omul din el, de fapt paltonul era omul. Și râdea mulțumit, gândindu-se că probabil tipul o să-i dea un argint de două mii de réis. Bărbatul se întoarse în scaun și privi desenul aflat pe terminate. Scamatorul râdea, găsea că desenul e frumos, cu paltonul dominând personajul, paltonul mai mare ca omul. Dar tipului nu-i plăcu, fu cuprins de mânie, se ridică de pe scaun și-i dădu două șuturi Scamatorului. Unul i-a atins rinichii și l-a făcut să se rostogolească genund. Atunci tipul i-a pus piciorul pe piept, spunându-i cu chipul congestionat de furie:

— Na, derbedeule, să înveți să mai batjocorești oamenii!

Și plecă zăngănindu-și monedele în palmă, după ce ștersese pe jumătate desenul cu piciorul. Picoița de la restaurant a venit să-l ajute pe Scamator să se ridice. L-a privit cu milă pe copilul care-și pipăia șalele rupte, s-a uitat la desen și a zis:

— Ce brută! Și uite ce seamănă desenu'! Un prost!

A vârât mâna în buzunarul unde ținea bacșișul, a scos un argint de o mie și a vrut să i-l dea Scamatorului. Dar el l-a respins cu mâna, știa că ei avea să-i lipsească. A mai privit o dată desenul aproape șters și a plecat, ținându-se cu mâinile de șale. Mergea fără țință, cu un nod în gât. Voise să-i facă o bucurie omului, să câștige și el un bănuț

de argint. Și se alesese cu două șuturi și cu vorbe grele. Nu înțelegea. De ce erau priviți ca atâta ură în oraș? Erau bieți copii, fără tată, fără mamă. De ce atâta dușmănie la oamenii aceia bine îmbrăcați? Umbla cu sufletul îndurerat.

S-a întâmplat însă ca în drumul lui spre magazie, în pustietatea nisipurilor, sub soarele torid, să se întâlnească iarăși cu omul cu paltonul. Părea să se îndrepte către unul din vapoarele ancorate în port, dar paltonul îl purta acum pe mână, fiindcă soarele era din cale-afară de dogoritor.

Scamatorul scoase șişul - pe care arareori îl folosea - și se apropie de individ. Căldura alungase lumea de pe plajă, iar omul cu paltonul o luase pe nisip ca să scurteze drumul. Scamatorul se apropie cu pași de pisică, prin spate, și când îl ajunse din urmă, îi sări în față cu șişul în mână. La vederea individului sentimentele confuze i se transformară într-o singură dorință: răzbunarea. Tipul îl privea speriat. Scamatorul creștea în fața lui, cu șişul strălucind în soare. Reuși doar să îngaime:

— Lasă-mă-n pace, puștiule...

Scamatorul se apropie de el, iar tipul se îngălbeni.

— Ce-i asta? Ce-i asta? repeta el și privea în toate părțile, cu speranța că va vedea pe cineva. Dar nu se zăreau decât niște siluete, departe, la docuri. Atunci, bărbatul cu paltonul a rupt-o la fugă, dar Scamatorul i-a sărit în cărcă și l-a tăiat la braț. Paltonul a rămas pe jos. Din mușchiul tăiat râșnea sângele. Scamatorul a adunat haina de pe jos și a luat-o la goană în sens opus, oprindu-se la un moment dat, fiindcă nu mai știa ce să facă. Acuși-acuși o să apară un polițai, apoi alții și alții, însoțindu-l pe tip pe urmele lui. Dacă vaporul individului pleca imediat era bine, urmărirea dura puțin. Dar dacă pleca mai târziu, mai mult ca sigur că individul' l-ar fi căutat și-n gaură de șarpe, ca să-l bage la răcoare. Deodată, Scamatorul își aminti de picoliță. Merse drept la restaurant și, din grădinița din față, îi făcu semn fetei. Ea veni și, cum văzu

paltonul, înțelese tot. Scamatorul îi spuse:

— L-am tăiat la mână.

Ea râse:

— Te-ai răzbunat, ai?

A dus paltonul în restaurant, ca să i-l păstreze. Scamatorul a șters-o și n-a mai apărut până ce vaporul n-a ieșit din rada portului. Dar de acolo de unde se ascunsese vedea vânzoleala polițiștilor, care scotoceau plaja și străzile din jur.

Așa a căpătat Scamatorul acel palton, pe care niciodată n-a vrut să-l vândă. Câștigase un palton și multă, multă ură. Și, mai târziu, când frescele lui au uimit o țară (totdeauna erau pe teme din viața copiilor părăsiți, a bătrânilor cerșetori, a muncitorilor și hamalilor din port care rupeau lanțuri), toți au observat că în ele bogătanii cei grași apăreau mereu cu paltoane enorme, care aveau mai multă personalitate decât cei care le purtau.

Pedro Glonț, João Babanul și Șchiopul au intrat în magazie. S-au dus drept la grupul din jurul Cotoiului. Când au ajuns, jocul s-a oprit o clipă, iar Cotoi i-a ispitit pe cei trei:

— Faceți o mână?

— Am io față de tâmpit? - răspunse Șchiopul.

Babanul s-a așezat să chibîțeze, iar Glonț s-a retras cu Scamatorul într-un colț mai liniștit. Voia să găsească o cale ca să fure statueta lui Ogum de la poliție. Au vorbit multă vreme, se făcuse unsprezece noaptea când Pedro Glonț, pregătindu-se de plecare, s-a adresat tuturor Căpitanilor nisipului:

— Băieți, am de făcut o treabă grea. Dacă nu apar până mâine dimineată, să știți că-s ori la poliție, ori la Școala de corecție. Pe urmă, ori fug, ori mă scoateți voi de-acolo...

Și a plecat. João Babanul l-a condus până la ușă. Scamatorul a venit iar lângă Cotoi. Cei mici priveau

plecarea șefului cu oarecare teamă. Aveau mare încredere în Pedro Glonț și fără el mulți nu știau să se descurce.

Aghiazmă a venit din colțul lui, lăsându-și rugăciunea la jumătate:

— Ce-a zis?

— Pedro are de făcut o treabă grea. Dacă nu vine până dimineată, înseamnă că-i la răcoare...

— Îl scoatem noi de-acolo - răspunse Aghiazmă pe un ton cât se poate de firesc și nici n-ai fi zis că numai cu câteva minute în urmă se afla în fața unei icoane a Sfintei Fecioare, rugându-se pentru mântuirea micului său suflet de hoț. Și s-a întors la sfinții lui, să se roage pentru Pedro Glonț.

Jocul a reînceput. Ploaie și fulgere, tunete și nori negri. Frig și umezeală în magazie. Picături de apă cădeau peste copiii care se jucau. Dar se juca fără chef, până și Cotoi uita să mai câștige, plutea ca o buimăceală în toată magazia. A trecut multă vreme până ce Scamatorul a zis:

— Mă duc să văd...

João și Cotoi au mers cu el. În noaptea aceea, la ușă a rămas Aghiazmă cu pumnalul sub cap. Și, lângă el, Mutul privea noaptea cu uitătura lui încruntată. Și se întreba pe unde o fi oare grupul lui Lampião în noaptea asta cu furtună, bântuind prin caatinga fără sfârșit. Poate s-or fi luptând prin furtună cu poliția, cum făcea acum Pedro Glonț. Și Mutul se gândi că atunci când o să fie mare, bărbat adevărat, Pedro va fi la fel de curajos ca și Lampião. Acesta era stăpân peste sertão, peste caatinga fără sfârșit. Glonț o să fie stăpân peste oraș, peste case, străzi și chei. Iar Mutul, care era din sertão, putea umbla și prin caatinga și prin oraș, pentru că Lampião era nașul lui, iar Pedro Glonț îi era prieten. Și imită cucurigul unui cocoș, semn că era bine dispus.

Suind strada Montanha, Pedro își revedea planul. Fusese conceput cu ajutorul Scamatorului și era

încurcătura cea mai riscantă în care se băgase vreodată. Merita, însă. Merita din plin să riști pentru Dorî Aninha. Când vreunul dintre ei era bolnav, ea venea cu leacuri făcute din buruieni, îl îngrijea pe copil, de multe ori îl vindeca. Iar dacă vreun Căpitan al nisipului se ducea la terenul-de-sfânt, ea-l trata ca pe un bărbat adevărat, ca pe un ogan, îi dădea tot ce avea mai bun de mâncare și de băutură.

Planul era nebunesc, putea foarte bine să nu reușească, Pedro s-ar fi ales cu câteva zile de închisoare și ar fi sfârșit prin a fi băgat la Corecție, unde viața era mai rea decât a unui câine. Există însă o șansă la mie. Ajunse în Piața Teatrului. Ploua cu găleata și polițiștii se ascuseseră sub glugile lor. Începu să suie pe strada São Bento, mergând fără țință. Coti pe São Pedro, traversă Pledade, o luă pieptiș pe Rosário, iar acum stătea în Mercês, chiar în fața sediului central al poliției, privind ferestrele și mișcarea polițiștilor care intrau și ieșeau. Din când în când trecea câte un tramvai, făcând zgomot cu clopoțelul lui, luminând strada și așa luminată. Polițaiul prieten cu Dori Aninha spusese că Ogum era în sala deținuților, aruncat pe un dulap, în mijlocul altor obiecte confiscate în timpul raziilor prin casele de hoți. În sala aceea îi băgau pe arestați noaptea, înainte de a fi ascultați fie de delegat²¹, fie de comisarul de serviciu, după care ori erau trimiși la pușcărie, ori aruncați în stradă. Aici, într-un colț, la început într-un dulap, care încet-încet s-a umplut, apoi lângă el sau chiar pe el erau așezate obiectele fără valoare confiscate în timpul raziilor. Planul lui Pedro era să petreacă noaptea - sau o parte a ei - în sala deținuților și să ia la plecare (dacă mai ieșea) statueta lui Ogum. Avea un mare avantaj: nu era cunoscut la poliție. Numai câțiva știau că el e stăpânul străzilor, deși toți - polițai sau procurori - doreau cu ardoare să-l captureze pe șeful

---

21 Delegat: funcție în poliția braziliană.

Căpitanilor nisipului. Nu știau despre el decât că are tăietura aceea pe obraz – și Glonț își pipăi cicatricfea. Dar îl credeau mai mare și erau convinși că e mulatru. Dacă descopereau că el este șeful Căpitanilor, poate că nici la Corecție nu mai ajungea. Foarte posibil să-l trimită direct la penitenciar! Iar din Școală mai reușești să fugi, dar de la închisoare nu-i așa ușor. În sfârșit, fie ce-o fi... Și Glonț se duse pe Campo Grande. Dar acum nu mai mergea cu pasul lui nepăsător de golan. Umbla legănându-se ca un băiat de marinar, cu șapca trasă pe ochi din cauza ploii și cu gulerul de la haină (care trebuie să fi fost a unuia foarte solid) ridicat.

Polițaiul stătea sub un copac, încercând să se apere de ploaie. Pedro făcu o mutră de puști speriat rău, iar când îi vorbi polițaiului, avea vocea unui țânc înspăimântat de furtuna ce se abătuse peste noaptea orașului.

— Nene polițistule...

Polițistul se întoarse:

— Ce-i, puștiule?

— Eu nu sunt de-aici. Sunt străin de oraș, stau în Mar Grande, am venit azi cu tata...

Polițaiul îl întrerupse:

— Și ce-i cu asta?

— N-am unde dormi. Voiam să vă rog să mă lăsați să dorm la poliție...

— Poliția nu-i hotel, piciule. Hai, circulă, circulă... – și-i făcu semn lui Pedro să o ia din loc.

Glonț încercă să mai spună ceva, dar polițistul îl amenință cu bastonul:

— Dormi în parc... Hai, cară-te!

Pedro plecă smiorcăindu-se. Polițistul rămase privind după el. Se opri în stația de tramvai și aștepta. Din primul vagon n-a coborât nimeni, dar de la clasa a doua a sărit o pereche. Pedro s-a aruncat asupra femeii, bărbatul a văzut că voia să-i ia geanta și l-a prins de braț. Totul

fusesse atât de prost făcut, că dac-ar fi trecut pe-acolo vreun Căpitan al nisipului nu și-ar fi recunoscut nici în ruptul capului șeful. Polițistul, care urmărise scena, era deja lângă ei.

— Vasăzică străin de-ăștia-mi erai, ai? Pungașule!

Și îl apucă pe Glonț de braț, trăgându-l după el.

Copilul îl urma cu o mutrișoară pe jumătate speriată, pe jumătate zâmbitoare.

— Am făcut asta ca să mă luați...

— Hm!

— Zău! Tata e marinar, are șalupă în Mar Grande. Azi dimineață m-a lăsat aici și n-a mai putut să se întoarcă să mă ia, din cauza furtunii. Acu' cu un știu unde să dorm, v-am rugat să mă duceți la poliție. Dacă nu m-ați lăsat, m-am făcut c-o fur pe doamna numa ca să mă luați... Acu' am unde dormi.

— Ai pentru mai multă vreme - replică polițistul.

Intrară în sediu. Polițistul străbătu un culoar și-l lăsă pe Pedro în sala deținuților. Aici mai erau vreo cincigașe oameni. Polițaiul îi zise ironic:

— Acu' poți să dormi, băiete. Și când te-o chema comisarul, o să vedem cât o să dormi acilea...

Glonț nu i-a răspuns. Ceilalți deținuți nici nu se uitau la el, erau foarte ocupați să-l ia peste picior pe un pederast, poreclit Mariazinha. Într-un colț, Glonț a văzut dulapul. Statueta lui Ogum era alături, lângă un coș de hârtii. Pedro s-a îndreptat într-acolo, și-a scos haina și a pus-o peste statueta. Și, pe când ceilalți stăteau de vorbă, el l-a înfășurat pe Ogum - nu era mare, alte statuete erau uriașe față de asta - în haină și s-a așezat pe jos. A pus capul pe pachet și s-a prefăcut că doarme. Deținuții din acea noapte continuau să râdă de pederast, toți, în afară de un bătrân care tremura într-un colț. Pedro nu putea ști dacă de frig sau de frică. Auzea vocea unui negru tânăr care-l întreba pe Mariazinha:

- Cine ți-a scos dopu' prima oară?
- Ia mai lasă-mă... - răspunse pederastrul râzând.
- Nu, hai, spune, spune - îl îndemnară ceilalți.
- Ah! Leopoldo... Ah!

Bătrânul continua să tremure. Un golan cu fața suptă de frică îl zări și-i spuse Mariazinhei:

- De ce nu te cuplezi cu moșu'?

Dar pederastrul făcu bot.

— Nu-mi plac moșii. Și mai scutește-mă, că n-am chef de vorbă...

Acum un gardian se distra la ușă, iar cel cu fața suptă se-n toarse către bătrân, care se încovcie tot:

- Da' ție ți-ar fi plăcut, nu-i așa, unchiule?

— Eu sunt bătrân... Eu n-am făcut nimic... - murmură moșul abia auzit. N-am făcut nimica, mă așteaptă fata mea...

Pedro, care stătea cu ochii închiși, ghici că bătrânul plângea. Dar se prefăcu mai departe că doarme. Ogum îl ghiontea în ceafă. Arestații au continuat să glumească pe seama pederastului și a bătrânului, până când a venit un polițist și i s-a adresat bătrânului:

- Ei, moșule, hai...

— Eu n-am făcut nimica... - repeta bătrânul. Mă așteaptă fică-mea...

Și le vorbea tuturor, polițiști și arestați. Tremura așa de tare că pe toți i-a înduioșat, până și golanul cu fața suptă a lăsat capul în jos. Numai pederastul zâmbea

Bătrânul nu s-a mai întors. După el a urmat pederastul. El a stat mai mult Cel cu fața suptă a explicat că Mariazinha era de familie bună. Cu siguranță că au telefonat acasă, la ai lui, cerându-le să vină să-l ridice. Uneori, când lua mai multă cocaină, făcea scandal pe stradă și era adus de vreun polițist. Mariazinha s-a întors, dar numai ca să-și ia pălăria. L-a văzut pe Glonț dormind și a zis:

— Ia te uită ce puștan! E ca un îngerăș!

Pedro scuipă, fără să deschidă ochii:

— Șterge-o, fătălăule, înainte să-ți pocesc mutra...

Ceilalți au izbucnit în râs și abia atunci l-au observat pe Pedro:

— Da' tu ce faci aici, șoarece de biserică?

— Nu te privește, maimuțoiule... - i-a întors-o Pedro celui cu fața suptă.

A râs până și gardianul, spunându-le apoi povestea lui Pedro. Dar negrul cel tânăr a fost chemat, iar ei au rămas tăcuți în așteptare. Știau că negrul tăiasse în noaptea aceea un om, la un bairam, Când s-a întors, avea mâinile vinete. Le-a explicat:

— A spus c-o să fiu acuzat pentru rănire ușoară. Și mi-au dat două de vergi...

N-a mai zis nimic, a căutat un colț și s-a așezat. Ceilalți au tăcut și ei. Intrau pe rând în biroul comisa rului. Unii erau puși în libertate, alții erau duși la închisoare, alții veneau plouați înapoi.

Furtuna încetase și venise dimineața. Pe Glonț l-au chemat ultimul. Pe Ogum l-a lăsat înfășurat în haină. Comisarul era un tânăr cu un inel cu rubin pe deget și cu trabucul în colțul gurii. Când Pedro a intrat însoțit de gardian, tocmai striga după o cafea. Băiatul s-a oprit în fața biroului. Gardianul a raportat:

— Ăsta-i copilul cu furtul de pe Campo Grande.

Comisarul a făcut semn cu mâna.

— Vezi dacă mai vine cafeaua aia sau nu...

Gardianul s-a retras. Comisarul a citit raportul întocmit de polițistul care-l prinsese pe Glonț, apoi l-a privit:

— Ce ai de spus? Și să nu-mi vii cu gogoși...

Pedro a povestit cu glas temător o istorie scurtă: că taică-su era meșter barcagiu în Mar Grande, că ieri dimineață venise cu șalupa și-l luase și pe el. Se-ntorsese

apoi după altă marfă și-l lăsase în oraș să se plimbe, fiindcă avea să vină încă o dată la Bahia și atunci avea să-l ia acasă. Dar, din cauza furtunii, taică-său nu mai făcuse al doilea drum și el, care nu cunoștea pe nimeni în oraș, rămăsese în ploaie, fără să aibă unde pune capul jo». L-a întrebat pe un om de pe stradă ce să facă, iar acesta a zis că la poliție ar putea găsi un adăpost. Atunci i-a cerut unui polițist să-l ducă la sediu, dar acesta n-a vrut și atunci el s-a făcut că-i fură femeii geanta, numai ca să-l ia polițistul, să aibă și el unde dormi...

— Așa că n-am furat și n-am fugit... - termină el.

Comisarul, care-și sorbea cafeaua cu înghițituri mici, își zise: „Nu se poate ca un copil de-vârsta lui să inventeze o asemenea istorie...” Apoi, cum avea oarecari veleități literare, murmură: „Uite, asta-i o nuvelă formidabilă...” Și zâmbi, bine dispus

— Cum îl cheamă pe tatăl tău? - îl întreabă pe Pedro.

— Augusto Santos - răspunse copilul, dând numele unui barcagiu din Mar Grande.

— Dacă ce mi-ai povestit e adevărat, o să-ți dau drumul. Dar dacă vrei să mă duci cu preșul, o să fie vai de tine...

Agită clopoțelul, chemând gardianul. Pe dinăuntru, Pedro era încordat ca un arc. Polițistul veni, iar comisarul îl întreabă dacă aveau cumva un registru cu barcagiii din Mar Grande care ancorau la cheiul pieții.

— Da, să trăiți, avem.

— Du-te și vezi dacă e vreunu' Augusto Santos și vino să-mi spui. Dar repede, că mi se termină tura!

Glont privi la ceasul de pe perete: era cinci și jumătate dimineața. Gardianul a întârziat câteva minute, iar comisarul nu s-a mai ocupat de Pedro, care rămăsese în picioare lângă birou. Doar când polițistul s-a întors și a zis:

— Da, domnule, este... A fost chiar azi la chei, dar a plecat imediat... - comisarul a făcut un semn cu mâna și a

ordonat:

— Pune-l în libertate pe puștiul ăsta.

Pedro a cerut să-și ia haina. Și-a strâns-o sub braț și nici nu se vedea că are o statueta înfășurată acolo. Au străbătut iar culoarul și gardianul l-a lăsat la ușă. Băiatul s-a îndreptat spre Largo dos Aflitos, a ocolit vechea cazarmă și a apucat pe Gamboa de Cima. Acum o luase la fugă, dar auzi pași pe stradă. Parcă-l urmăreau. S-a uitat în spate. Scamatorul, João Babanul și Cotoi veneau în urma lui. I-a așteptat și i-a întrebat curios:

— Da' ce căutați pe-aici?

Scamatorul a clătinat din cap:

— Nu vezi că umblăm cu noaptea-n cap? Am venit să mirosim cum stă treaba, nu știam ce să facem și tocma când am dat cu ochii de tine, ai și luat-o la picior...

Pedro a desfăcut haina și le-a arătat statueta lui Ogum. João râdea bucuros:

— Cum i-ai păcălit?

Coborau strada în pantă, spălată de ploaie în timpul nopții. Pedro povestea aventura de la pușcărie. Cotoi întreabă:

— Și nu ți-a fost deloc, deloc frică?

La început, Glonț a vrut să spună că nu, dar apoi a mărturisit:

— Ca să spun drept, era groasă la fundu' meu...

Și a râs de bucuria care încă se mai citea pe chipul lui João.

Acum cerul era albastru, fără nori, soarele strălucea, iar ei vedeau, din stradă, cum plecau șalupele de la cheiul pieței.

Dumnezeu a zâmbit ca un pui de negru

PRUNCUL era o tentație din cale-afară de mare.

Parcă nici nu era o amiază de iarnă. Soarele lăsa să cadă peste străzi o strălucire mată. Căldura lui nu ardea, ci mângâia ca o mână de femeie. În grădina din apropiere

florile explodau în culoare. Margarete și narcise, trandafiri și garoafe, dălii și violete. Peste stradă plutea un parfum subtil, pe care Aghiazmă îl simțea pătrunzându-i în nări și îmbătându-l. Mâncase, la ușa unor portughezi bogăți, resturile unui prinz care fusese aproape un banchet. Slujnica îi adusese farfuria plină și spusese, privind străzile, soarele de iarnă, oamenii îmbrăcați în haine ușoare:

— O să fie o zi frumoasă.

Cuvintele astea l-au însoțit pe Aghiazmă pe stradă. O zi frumoasă, în care copilul se plimba fără griji, fluierând o samba pe care o învățase de la Pescar, gândindu-se la cuvintele părintelui José Pedro, care îi promisese să încerce totul pentru a-i obține un loc la seminar. Părintele îi spusese că toată acea frumusețe care învăluia pământul și oamenii era un dar al lui Dumnezeu și de aceea Lui trebuia să-i mulțumim. Aghiazmă privi cerul albastru unde trebuie să se fi aflat Dumnezeu și-i mulțumi cu un zâmbet, gândindu-se că Dumnezeu era într-adevăr bun. Și gândindu-se la El, s-a gândit și la Căpitani. Furau, se băteau pe străzi, înjurau de sfinți, tăvăleau negresele pe plajă, câteodată chiar răneau cu șişul oameni sau polițiști. Și totuși erau buni, se aveau ca frații. Dacă făceau toate relele alea era pentru că n-aveau o casă, nici tată, nici mamă, n-aveau mâncarea asigurată și dormeau într-o hardughie aproape fără acoperiș. Dacă n-ar face toate astea ar muri de foame, fiindcă rare erau casele care mai dădeau de mâncare ori te îmbrăcau. Și nici măcar orașul întreg n-ar fi reușit să le dea la toți. Aghiazmă se gândi că erau condamnați să meargă în iad. Pedro Glonț nu credea în iad, nici Scamatorul, râdeau amândoi de el. João Babanul credea în Xangô, în Omolu, în zeii negri veniți din Africa. Pescarul, care era un bărbat viteaz și capoeirist fără pereche, credea și el în ei, dar îi punea între oală cu sfinții albi veniți din Europa. Părintele José Pedro zicea că

zeii negri sunt superstiții, că era greșit să crezi în ei, dar că nu-i putea învinui pentru asta. Aghiazmă se întrista în splendoarea zilei. Oare chiar toți erau condamnați la iad? Iadul era un loc al focului veșnic, unde condamnați! ardeau timp de o viață care nu se mai sfârșea niciodată. Iar în iad erau chinuri necunoscute chiar la poliție, chiar la Școala de corecție. Aghiazmă văzuse cu câteva zile în urmă un călugăr german care descria infernul într-o predică, la Igreja da Pledade. Pe bănci, bărbații și femeile primeau cuvintele de foc ca pe niște bice. Călugărul se înroșise și de pe fața lui curgea sudoarea. Avea o limbă ascuțită și cu ea făcea infernul încă și mai groaznic, flăcările ardeau trupuri ce fuseseră frumoase pe pământ și se dedaseră iubirii, mâini ce fuseseră iuți și se dedaseră furtului sau mânăuirii pumnalului. Dumnezeu din predica acelui călugăr era justițiar și răzbunător, nu era Dumnezeu senin al părintelui José Pedro. Apoi, lui Aghiazmă i s-a explicat că Dumnezeu-era suprema bunătate, dar și suprema dreptate. Iar Aghiazmă și-a învăluit iubirea de Dumnezeu într-o mantie de frică de Dumnezeu, așa că acum trăia între cele două sentimente. Viața lui era o viață nefericită de copil părăsit și de aceea trebuia să fie o viață de păcate, de furturi aproape zilnice, de minciuni pe la ușile caselor bogate. De-asta acum, în splendoarea zilei, Aghiazmă privește cerul cu ochii umbriți de teamă, cerând iertare Domnului atât de bun (dar și atât de drept...), pentru păcatele lui și ale Căpitanilor nisipului. Chiar dacă ei n-aveau nicio vină. Vina era a vieții. Așa spunea părintele José Pedro, și făcea totul ca să le mai îndulcească viața, fiindcă știa că era singura cale pentru ca ei să aibă o existență mai curată. Totuși, într-o seară, când era și João de Adão și era și preotul, docherul spusese că vina era a societății rău alcătuite, a bogaților... Că dacă n-o să se schimbe ceva, copiii n-or să poată deveni oameni de treabă. Și mai spusese că părintele nu putea face nimic

pentru ei, pentru că nu-l lăsaus bogății. Preotul s-a întristat atunci, iar când Aghiazmă a venit să-l consoleze, spunându-i că el nu înțelesese ce voia să spună João de Adão, José Pedro răspunsese, cu figura lui ascetică și gânditoare:

— Uneori ajung să cred că are dreptate, că toate astea-s strâmbe. Dar Dumnezeu e bun și va ști să găsească leacul...

Preotul credea că Dumnezeu va ști să-i ierte și voia să-i ajute. Dar nu găsea calea, ci numai bariere înaintea-i, fiindcă toți voiau să-i trateze pe Căpitanii nisipului fie ca pe niște criminali, fie ca pe niște copii asemenea celor crescuți într-un cămin, de o familie. De asta era uneori cuprins de disperare și avea momente când nu mai știa încotro s-o apuce. Dar trăgea nădejde că bunul Dumnezeu avea să-l lumineze într-o zi și până atunci era alături de copii, reușind uneori să preîntâmpine faptele lor necinstite. El a fost cel care a contribuit, în cea mai mare măsură, la eradicarea pederastiei din grup. Și asta a fost una din cele mai importante experiențe ale sale, care i-a arătat cum să acționeze, cum să-i trateze pe Căpitanii nisipului. Cât timp le-a spus că trebuia să înceteze să mai facă așa ceva, fiindcă era păcat, că era un lucru unt și imoral, copiii râdeau pe la spatele lui și continuau să se culce cu cei mai mici și cu cei mai frumoși. Dar în ziua când părintele, de data asta ajutat de Pescar, le-a spus că era o treabă nedemnă de bărbați, că făcea din bărbat femeie, ba chiar mai rău ca o femeie, Pedro Glonț a luat măsuri violente, expulzându-i pe pasivi din grup. Și oricât a încercat părintele să-l înduplece, nu l-a putut scoate dintr-ale lui.

— Dacă se întorc ei se întoarce și porcăria, părinte.

Într-un fel, Glonț extirpase pederastia la Căpitani așa cum medicul extirpă apendicele dureros din trupul unui om.

Cel mai greu îi era părintelui José Pedro să împace lucrurile. Dar încerca, și uneori zâmbea satisfăcut de rezultate. Afară de cazul când João de Adão râdea de el, susținând că numai revoluția ar reuși așa ceva. Acolo sus, în orașul de pe coline, bogății - bărbați și femei - ar fi vrut să-i vadă pe Căpitanii nisipului la pușcărie sau la Corecție, mai rea ca toate pușcăriile. Acolo jos, la docuri, João de Adão voia să se sfârșească o dată pentru totdeauna cu bogății, să fie toți egali, copiii să meargă la școală. Iar preotul voia să li se dea copiilor casă, școală, afecțiune și confort fără revoluție, fără să se termine cu bogății. Dar peste tot se lovea de un zid. Ca un rătăcit, îi cerea lui Dumnezeu să-l lumineze. Și vedea îngrozit că ori de câte ori se gândea la asta, îi dădea, fără voia lui, dreptate lui João de Adão. Atunci se înfricoșa, fiindcă nu așa-l învățaseră, și se ruga ore întregi, așteptând lumina de la Dumnezeu.

Aghiazmă era cea mai mare cucerire a părintelui José Pedro printre Căpitanii nisipului. Avusese faima unuia dintre cei mai răi, se povestea despre el că odată îi pusese șișul la beregată unui copil care nu voia să-i dea bani și începuse să-l înfigă încet, fără să tremure, până ce sângele țâșnise și celălalt îi dăduse tot ce-i cerea. Mai povesteau că altă dată l-a tăiat pe mulatrul Chico Piele fiindcă tortura o pisică ce se aventurase în magazie fugărind doi șoareci. Dar din ziua în care părintele José Pedro a început să vorbească de Dumnezeu, de cer, de Hristos, de bunătate și credință, Aghiazmă a început să se schimbe. Îl chema Dumnezeu și el îi auzea chemarea chiar acolo, în vizuina lor. Îl vedea pe Dumnezeu în vis și-l auzise chemarea despre care vorbea părintele José Pedro. Așa s-a întors cu totul către Dumnezeu, îi asculta cuvântul și se ruga la icoanele pe care i le dăduse preotul. În prima zi și-au bătut joc de el. L-a pocnit pe unul mai mic, iar ceilalți au tăcut. Dar a doua zi părintele i-a spus că trebuie să suferi pentru

Dumnezeu și atunci Aghiazmă i-a dat șișul lui puștiului pe care-l plesnise. Și n-a mai bătut pe nimeni, evita certurile și dacă n-a încetat să fure a fost pentru că ăsta era mijlocul lor de trai, altul n-aveau. Copilul auzea chemarea Domnului ore-n șir în magazie, dormea pe dușumeaua goală, se ruga până când îl doboră somnul, fugea de negresele care-și ofereau iubirea pe nisipul fierbinte al plajei. Îl iubea, în schimb, pe Dumnezeul-Cel-Bun și suferea ca să-l plătească patimile de pe pământ. Pe urmă a venit revelația Dumnezeului-Celui-Drept (care pentru Aghiazmă era un fel de Dumnezeu-Cel-Răzbunător) și teama i-a invadat sufletul, amestecându-se cu iubirea pentru Dumnezeu. Rugile îi deveniseră mai lungi, frica de infern se contopea cu frumusețea Lui. Ținea post zile în șir și chipul îi devenise palid ca al unui sihastru. Avea o privire de mistic și dorea să-l întâlnească pe Dumnezeu în vise. De aceea își ferea ochii de șoldurile și sânii negreselor care mergeau ca dansând pe străzile sărace ale orașului. Speranța lui era să ajungă într-o bună zi slujitor al lui Dumnezeu, să trăiască numai în contemplarea Lui, numai pentru El. Bunătatea Lui îl făcea să spere că va reuși odată și odată. Teamă de Dumnezeul-Cel-Răzbunător pe păcatele omenești îl aduce însă la disperare. Și tocmai această iubire și această teamă îl fac pe Aghiazmă să stea nehotărât în fața vitrinei, în amiaza aceasta plină de frumusețe. Soarele e alb și limpede, florilor le-au plesnit bobocii, peste tot plutește pacea. Dar cel mai frumos lucru dintre toate este chipul Fecioarei cu pruncul, așezată pe raftul acelei prăvălii cu o singură intrare. În vitrină, tablouri cu sfinți, cărți de rugăciune ferecate în argint, tiare de aur, relicvării de argint. Dar înăuntru, chiar lângă ușă, Sfântă Fecioară întinde Pruncul către Aghiazmă. Băiatul se gândește că Maria i-L încredințează pe Dumnezeu, pe Dumnezeu-Pruncul, dezbrăcat, sărac ca și el. Sculptorul L-a făcut pe Prunc slab, iar pe Fecioară tristă

din cauza slăbiciunii Pruncului ei, arătându-L oamenilor grași și cu parale. De asta nu se vindea sculptura asta micuță. Pruncul, în toate icoanele și statuile, e totdeauna rotofei, cu aer de copil avut, un Dumnezeu bogat. Ăsta-i un Dumnezeu sărac, un copil amărât, ca Aghiazmă, ba, mai degrabă, ca noii veniți în grup, ca bebelușul de câteva luni părăsit în stradă, fiindcă maică-sa avusese o criză și murise cu el în brațe, iar João Babanul îl adusese în magazie. L-au ținut acolo până seara (copiii Veneau și se uitau, râzând de Scamatot și de Baban, care erau ocupați să-i dea lapte și apă bebelușului), când a venit mama-de-sfânt Dori Aninha și l-a luat cu ea, strângându-l la piept. Atâta doar că acela era un prunc negru, iar acesta-i un prunc alb. În rest, asemănarea-i perfectă. Are și buza lăsată în jos, a plâns. Pruncul cel slăbuț și sărac din brațele Fecioarei. Iar Ea i-L oferă lui Aghiazmă, mângâierilor lui, iubirii lui. Ziua e frumoasă, soarele blând, florile îmbobocesc, dar Pruncului îi este foame și frig. O să-L ducă la magazia Căpitanilor nisipului. O să se roage pentru El, o să-L îngrijească/ o să-L hrănească cu iubirea lui. Nu vedeți. că, spre deosebire de toate celelalte icoane și statui, Fecioara nu-L strânge în brațe, ci îl oferă iubirii lui Aghiazmă? Aghiazmă face un pas. În magazin, doar o domnișoară așteaptă clienții, dându-și cu ruj pe buze. E floare la ureche să iei Pruncul. Aghiazmă mai face un pas, dar frica de Dumnezeu îl cotopește. Rămâne așa, gânditor.

Îi jurase lui Dumnezeu, în frica de El, că n-o să fure decât ca să mănânce sau dacă așa stabileau legile grupului, dacă i-o cerea Pedro Glonț. Fiindcă Aghiazmă se gândea că încălcarea legilor (niciodată scrise, dar scrijelite în conștiința fiecărui Căpitan al nisipului) era tot un păcat. Iar acum voia să fure numai ca să-L ia pe Prunc cu sine, să-L hrănească cu dragostea lui. Era un păcat, n-o făcea nici de foame, nici ca să asculte de legile grupului.

Acum voia să fure doar ca să-L ia pe Prunc cu sine,

să-L hrănească cu dragostea lui. Dumnezeu era drept și avea să pedepsească, avea să-l trimită în focul infernului. Carnea o să-i ardă, mâinile lui care au furat Pruncul or să fie pârlolite de foc o veșnicie. Pruncul era al proprietarului prăvăliei.

Dar proprietarul avea atâția Prunci, toți grași și frumoși, nu. avea să-i lipsească unul singur, și acela slab și înfrigurat! Ceilalți aveau burtica învelită cu scutece scumpe și fine, totdeauna albastre. Acesta era gol complet, îi era frig la burtică, era slab, n-avusese parte nici măcar de dragostea sculptorului. Iar Fecioara i-L oferea lui Aghiazmă, nu-L strângea în brațe pe Prunc... Proprietarul prăvăliei avea atâția Prunci... Ce-i mai trebuia și ăsta? Poate nici nu i-ar păsa, poate chiar ar râde când ar afla că i-au furat Pruncul pe care niciodată nu reușise să-l vândă, pe care Fecioara nu-L strângea în brațe și în fața căruia bătrânele credincioase venite la cumpărături ziceau scârbite:

— ăsta nu... E așa de urât; Doamne, iartă-mă... Și pe deasupra, nici Fecioara nu-L strânge în brațe, îl ține doar așa... Cade pe jos și gata. Nu, ăsta nu...

Așa că Pruncul rămânea, mai departe, nevândut. Mana îl oferea iubirii trecătorilor, dar nimeni nu-l voia. Bătrânele bisericose nu-L voiau, cumpărau doar Prunci încălțați în sandale aurite, cu coroană de aur pe frunte. Numai Aghiazmă văzuse că Pruncului îi era foame, și sete, și frig și voise să-L ia. Dar el nu avea bani și nici nu-i stătea în obicei să cumpere. Putea să-L ia cu el, să-l dea de mâncare, de băut, să-L îmbrace, totul numai din iubirea lui pentru Dumnezeu. Dar dacă o făcea, Dumnezeu l-ar fi pedepsit, focul infernului l-ar fi mistuit, veșnic i-ar fi pârlolit mâna cu care ar fi luat Pruncul, fruntea sub care s-a născut gândul. Fiindcă Aghiazmă își amintise că păcătuia și cu gândul. Era de ajuns să te gândești - și păcătuia. Călugărul neamț spusese că de multe ori

păcătuiai și nici nu știai, fiindcă păcătuiai cu gândul. Aghiazmă păcătuia, simțea că păcătuiește, îi era frică de Dumnezeu, așa că o luă la goană. Dar nu fugi prea mult, se opri la colț, nu putea să se rupă de imaginea Pruncului. Privi la alte vitrine, așa nu păcătuia. Își băgă mâinile în buzunar (or să se usuce...), se gândi la altceva. Dar acum oamenii își terminaseră pauza de prânz și se întorceau la lucru. Și un gând îl străfulgeră: or să vină și ceilalți vânzători și atunci n-ar mai fi putut lua Pruncul. Ar fi fost imposibil... Aghiazmă se întoarse în fața magazinului de obiecte religioase.

Uite Pruncul: iar Fecioara i-L oferă. Se auzi bătând ora unu. În curând or să apară și ceilalți vânzători. Câți or fi? Și unul dac-ar fi fost, magazinul era așa de mic, că ar fi fost imposibil... Parcă i-ar fi vorbit Fecioara. Parcă-i spune că dacă nu-L ia acum n-o să-L mai poată lua niciodată, parcă așa-i spune, cu gura Ei. Da, sigur c-a fost Ea, fiindcă imediat a făcut-o pe domnișoară să intre după perdeaua din fundul magazinului și să lase singură statuia. Da, fără îndoială, Fecioara a fost, acum îi întinde Pruncul și-l invită cu glas blând:

— Ia-l și ai grijă de el... îngrijește-l...

Aghiazmă mai face un pas. Vede infernul, pedeapsa lui Dumnezeu, mâinile și fruntea pârjolite veșnic. Dar își scutură trupul, ca pentru a alunga o vedenie, primește Pruncul din brațele Fecioarei și L strânge la piept, dispărând în stradă.

Nu privește Pruncul. Dar simte că acum, strâns la pieptul lui, Pruncul zâmbește, nu-I mai este foame, nu-I mai este sete, nu-I mai este frig. Pruncul zâmbește la fel ca negrișorul de câteva luni când s-a văzut în magazie și când João Babanul îi dădea lapte cu lingura, cu mâinile lui mari, în timp ce Scamatorul îl sprijinea, încălzindu-l la piept. Așa zâmbea și Pruncul ăsta.

Familia

CEL CARE i-a spus lui Glonț că în casa aceea din Grața era la aurăraie ceva de speriat a fost Huzur. Stăpânul părea colecționar, Huzur îl auzise pe un borfaș spunând că aveau acolo o cameră ticsită cu obiecte de aur și argint care, vândute celor ce cumpărau chestii de furat, puteau aduce o avere. Seara, Pedro s-a dus cu Huzur să vadă casa. Era o clădire modernă și elegantă, cu grădină în față, garaj în fund, reședință spațioasă de om avut Huzur scui-pă printre dinți, desenând o floare pe trotuar, apeii zise:

— Și când te gândești că-n harabaua asta stau numa doi boșorogi...

— Las că-i bine - răspunse Glonț.

O slujnică deschise ușa din față și ieși în grădină. Pe holul deschis vederii zăriră tablouri pe pereți și statuete pe măsuțe. Pedro râse:

— Dacă vede Scamatorul, înnebunește... N-am mai văzut atâta morman de cărți și de picturi.

— O să facă o pictură și cu mine, uite-așa de mare... Și Huzur își arată cu un gest larg dorința.

Glonț mai privi o dată casa și se apropie câțiva pași de grădină, fluierând. Slujnica se aplecase să culeagă flori și i se vedeau sânii albi în decolteu. Glonț era numai ochi. Erau albi și se terminau cu sfârcuri roz. Huzur suspină alături:

— Ce lăptărie, Gloanțe...

— Tacă-ți fleanca!

Dar slujnica îi zărise și se uita la ei parcă întrebându-i ce doresc. Glonț își scoase șapca și ceru:

— Vreți să ne dați o cană cu apă, vă rugăm? Soarele ăsta ne-a topit...

Și zâmbea, ștergându-și cu dosul palmei fruntea șiroind de sudoare. Era roșu ca racul, pletele blonde îi intrau în ochi, iar slujnica îl privi cu simpatie. Alături, Huzur trăgea dintr-un chiștoc, cu un picior pe postamentul de piatră al grilajului. Fata îi spuse cu dispreț:

— Ia piciorul de-acolo...

Apoi îi zâmbi lui Pedro:

— Uite-acuma vin cu apa...

Se întoarse cu două pahare cum nu mai văzuseră în viața lor, așa erau de frumoase. Au băut apa și Glonț a spus:

— Foarte mulțumesc...

— Și apoi încet: - frumusețe.

Slujnica îi răspunse tot încet:

— Puști obraznic...

— La ce oră ieși?

— Ia-ți gândul! Am prieten. M-așteaptă diseară la nouă la colțul străzii...

— Atunci eu o să fiu vizavi...

Au plecat. Huzur își fuma chiștocul, făcându-și vânt cu dopul pe care-l purta mereu în creștet.

Pedro se făli:

— Sunt chiar simpatic. Am băgat-o-n cofă pe tipesă...

Celălalt scuipă iarăși printre dinți:

— Mai ales cu pletele astea de muiere, pline de păduchi...

Glonț râse, arătându-i pumnul:

— Lasă oftica, măscăriciule...

Huzur schimbă vorba:

— Și aurăria?

— Mai întâi se apucă de treabă Șchiopu'... Mâine o să-ncerce să intre în casă și să stea câteva zile pe aici. După ce află pe unde-s bucățile alea mai babane, venim noi, cinci-șase, și adunăm toată aurăria...

— Și tu? Pierzi bucățica?

— Bucățica? Ba o halesc chiar azi... La nouă sunt în colț...

Se întoarse și privi casa. Slujnica se zărea la poartă, iar Pedro îi făcu un semn cu mâna. Ea-i răspunse, iar Huzur scuipă:

— Așa noroc porcesc, n-am mai văzut...

A doua zi, pe la unsprezece dimineața, Șchiopul apărui în fața casei. Când a sunat, cu siguranță că slujnica încă se mai gândea la noaptea petrecută cu Glonț, pentru că nu a auzit clopoțelul. Băiatul a sunat din nou și la fereastra unei încăperi de la primul cât a apărut capul încărunțit al unei femei, care văzându-l pe Șchiop a făcut ochii mari:

— Ce-i, copile?

— Doamnă, sunt un biet orfan...

Doamna i-a făcut semn să aștepte și în două minute era la poartă, fără să mai asculte scuzele slujnicei:

— Spune, dragule - și măsura cu privirea zdrențele Șchiopului.

— Doamnă, eu nu am tată, și acum câteva zile Cel de-Sus a chemat-o la El și pe mama.

Arată spre o bentiță neagră de pe mânecă, făcută din panglica de la pălăria cea nouă a Cotoiului, care se făcuse foc pentru asta.

— Nu mai am pe nimeni pe lume și sunt suferind, nu pot munci prea mult, de două zile n-am mâncat nimica și n-am unde dormi...

Părea că o să izbucnească în plâns. Doamna îl asculta foarte impresionată:

— Ești suferind, dragule?

Băiatul își arată piciorul șchiop și făcu doi pași, forțând defectul. Ea îl privea cu milă:

— De ce a murit mamă-ta?

— Nu prea știu. A lovit-o o boală, o fierbințeală mare, s-a dus în cinci zile. Și m-a lăsat singur pe lume... Dacăș putea munci m-aș aranja. Da' cu beteșugu' ăsta, poate doar într-o casă de oameni cumsecade... Dumneavoastră nu vă trebuie un băiat să se ducă la cumpărături, să v-ajute prin casă? Vă rog, doamnă...

Și, cum vedea că ea încă mai șovăie, Șchiopul adăugă

cinic, suspinând:

— Dacă vream, mă duceam la Căpitanii nisipului. Da' io nu-s dintr-ăștia, vreau să muncesc. Numai că nu pot face o muncă prea grea. Sunt un biet orfan, mi-e foame...

Dar doamna nu era nehetărâtă. Era gânditoare, își amintea de fiul ei, care murise la vârsta băiatului ăstuia și, murind, ucisese toată bucuria ei și pe a soțului. El tot mai avea colecțiile lui de artă, dar ei nu-i mai rămăsese decât amintirea acelui băiat care o părăsise atât de devreme. De asta îl privea pe Șchiop cu afecțiune, așa zdrențaros cum era, și când vorbe, vocea ci era plină de dulceață, parcă mijise puțină bucurie în ea, iar asta o sperie pe servitoare:

— Intră, fiule. Vino, că-ți găsesc eu ceva de făcut.

Puse mâna fină și aristocratică, pe care strălucea un singur inel, pe creștetul murdar al băiatului și-i spuse slujnicei:

— Maria José, pregătește camera de deasupra garajului pentru copilul ăsta. Arată-i baia și dă-i un halat de-al lui Raul, pe urmă hrănește-l...

— Înainte de a pregăti prânzul, dona Ester?

— Da, înainte. N-a mâncat de două zile, sărăcuțul.

Șchiopul nu zicea nimic, doar cu dosul palmei își ștergea două lacrimi prefăcute.

— Nu plânge... - îi spuse doamna, mângâindu-i chipul de copil.

— Sunteți așa de bună... Dumnezeu să vă răsplătească...

Apoi l-a întrebat cum îl cheamă, iar el dădu drumul primului nume care-i trecu prin minte:

— Augusto...

Și pentru că-și repeta în gând numele, ca să nu-l uite, n-a observat emoția doamnei, care murmură:

— Augusto, același nume...

Și spuse cu voce tare, fiindcă acum Șchiopul îi privea chipul emoționat:

— Și pe fiul meu tot Augusto îl chema... A murit când era așa, de vârsta ta... dar intră, fiule, mergi să te speli și să mănânci.

Dona Ester îl însoți, tulburată-Văzu că servitoarea i-a aranjat baia, i-a dat un prosop și s-a îndreptat spre camera de deasupra garajului ca să facă ordine (șoferul plecase, iar camera rămăsese goală). Dona Ester se apropie și-i spuse Șchiopului, care se opri în ușa băii:

— Aruncă hainele astea. O să-ți aducă Maria José altele...

Șchiopul privi în urma doamnei și era furios, dar nu știa dacă pe ea sau pe el însuși.

Dona Ester se așezase în fața măsuței de toaletă și rămăsese cu privirea pierdută - cine ar fi văzut-o ar fi zis că privește cerul în depărtare. Dar ea nu se uita la mânia, nu vedea nimic. Privea, dar în sine, își privea amintirile de atâția ani îngropate, privea băiatul de vârsta Șchiopului, îmbrăcat în marinar, fugind prin grădina altei case, din care se mutaseră după moartea lui. Era un copil plin de viață, vesel, îi plăcea să râdă și să zburde. Când obosea să tot fugărească pisica, să se cațere prin pomii din grădină, să se joace cu mingea și cu câinele lup care i-o aducea, venea și-și trecea brațele pe după gâtul donei Ester, o săruta pe obraz și se așeza lângă ea să se uite pe cărți cu poze, învățând să citească și să deseneze litere colțuroase. Ca să-l aibă mai mult lângă ei, dona Ester și soțul ei hotărâseră să-l învețe abecedarul acasă. Într-o zi - și ochii donei Ester se umplură de lacrimi - a venit febra. Apoi micul sicriu a ieșit pe ușă și ea-l privea cu ochi înspăimântați, nu putea înțelege că fiul ei murise. Un portret mărit încă se mai găsea în camera lui, dar era tot timpul acoperit cu un văl, fiindcă ei nu-i plăcea să-i revadă chipul, ca să nu-și reînnoiască durerea. Iar hainele toate erau încuiate într-un cufăr, niciodată nu mai umblaseră la ele. Numai că astăzi, dona Ester scoate cheia din caseta cu

bijuterii. Și, cu mișcări lente, foarte lente, se îndreaptă spre cufăr. Împinge un scaun și se așază. Ridică, cu mâini tremurânde, capacul. Privește pantalonii și bluzele, costumul de marinar, pijamalele și cămășuțele cu care dormea. Strânge costumul de marinar la piept, ca și cum și-ar fi îmbrățișat copilul. Și izbucnește în plâns.

Acum, un copil sărac și orfan venise să-i bătă la ușă. După ce-i murise fiul nu mai voise altul, nu-i plăcea nici măcar să vadă sau să se joace cu copiii, ca să nu răscolească amintirile. Numai că venise acesta, sărac și orfan, suferind și trist, care spunea că-l cheamă Augusto, ca pe finii ei, și-i ceruse pâine, adăpost și afecțiune. De asta avusese curajul să deschidă cufărul în care păstra hainele purtate odinioară de băiatul ei. De asta alesese costumul de marinar, cel care-i plăcuse lui cel mai mult. Fiindcă donei Ester i se întorsese fiul, sub chipul acestui băiat zdrențaros și schilod, fără tată, fără mamă. I se întorsese puiul, iar lacrimile nu-i mai erau de durere. Se întorsese, gălbejit și înfometat, cu un picior mai scurt și îmbrăcat în zdrențe. Dar curând va fi același Augusto, vesel și fericit din anii care au trecut, și iar va veni să-și treacă brațele pe după gâtul ei și va citi literele mari din abecedar.

Dona Ester se ridică. Ia cu sine costumul de marinar, costumul în care Șchiopul va mânca cel mai bun prinz din viața lui.

Nici dacă ar fi fost făcut pentru el nu i-ar fi stat așa de bine. Îi venea perfect – și când s-a privit în oglinda din sufragerie, mai că nu s-a recunoscut. Era curat, slujnica îi dăduse cu briantină și cu parfum. Costumul de marinar era o frumusețe. Șchiopul se privea în 6 glindă. Își trecu mâna prin păr, își netezi hainele și zâmbi, gândindu-se la Cotoi. Ce n-ar fi dat să-l vadă așa de elegant! Avea și pantofi noi, dar adevărul e că nu-i plăceau, fiindcă aveau fundiță și păreau pantofi de femeie. I se părea caraghios să fii îmbrăcat marinar și cu pantofi de femeie. Se duse în

grădină - voia să fumeze, niciodată nu renunțase la obiceiul de a trage un fum-două după prinz. Câteodată nu exista niciun fel de prânz, dar totdeauna avea un chiștoc de țigară sau de trabuc. Acum trebuia să fie cu ochii-n patru, nu putea fuma decât pe ascuns. Dacă l-ar fi dus la bucătărie, laolaltă cu servitorimea, cum îl lăsau în celelalte case în care pătrunsese ca să pregătească furtul, ar fi putut să fumeze, să vorbească redusă limbă a Căpitanilor nisipului. Dar acum îl spălaseră, îl îmbrăcaseră și-i dăduseră cu briantină și parfum. Unde mai pui că îi dăduseră să mănânce în sufragerie! Iar doamna, în timpul ăsta, stătuse de vorbă cu el de parcă ar fi fost un copil bine crescut. Acum îl trimiseseră la joacă, în grădină, unde motanul cel galben, Berloque, se încălzea la soare. Șchiopul se așază pe o bancă și scoate pachetul de țigări ieftine. Când și-a schimbat hainele n-a uitat de țigări. Își aprinde o țigară și savurează fumul, gândindu-se la noua lui viață. De câte ori nu făcuse treaba asta: să pătrundă într-o casă sub chipul unui copil sărac, orfan și suferind și să stea atât cât să facă o recunoaștere completă a locului unde se păstrau obiectele de valoare, a ieșirilor în caz de urgență... Apoi veneau Căpitanii nisipului și călcau casa într-o noapte, luau tot ce era de luat și în magazie Șchiopul se simțea cuprins de o mare bucurie, bucuria răzbunării. Pentru că în acele c-e îl primeau, îi dădeau să mănânce și-l adăposteau parcă dintr-o obligație supărătoare. Stăpânii îl evitau, îl lăsau în murdăria lui, niciodată nu aveau o vorbă bună pentru el. Îl priveau de parcă L» ar fi întrebat când ale de gând să plece. Și de multe ori, stăpâna, care îl primise înmuiată de povestea lui, spusă printre suspine, dădea senine vădite de regret. Îl primeau din cauza remușcărilor. Fiindcă, își spunea ȘcMopul, erau cu toții vinovați de situația copiilor săraci. Și-i ura pe toți, cu o ură adâncă. Cea mai mare și aproape singura lui bucurie era să calculeze disperarea și furia neputincioasă a acelor

familiei după furt la gândul că puștiul cel înfometat căruia îi dăduseră de mâncare venise în recunoaștere și le arătase altor copii înfometați unde erau obiectele de valoare. Dar acum totul era altfel. De data asta nu-l lăsaseră la bucătărie, cu sărăntocii de teapa lui, nu-l lăsaseră să doarmă sub șopron. îi dăduseră haine, o cameră, mâncare în sufragerie. Era ca un oaspete drag. Și fumându-și țigara pe ascuns (chiar se întreabă: oare de ce s-o fi ascuns ca să fumeze?), Șchiopul se tot gândește

— Și nu înțelege. Nu înțelege nimic din tot ce se petrece cu el. Stă așa, încruntat și își amintește de zilele de la poliție, de bătaia pe care a înghițit-o, de coșmarurile care n-au încetat nicio clipă. Și deodată îl cuprinde frica: nu cumva, în casa asta, să fie buni cu el! Da, asta era, nu cumva să fie buni! Nu știe de ce, dar îi e frică. Și se ridică, iese din ascunzătoare și merge drept sub geamul doamnei. Așa or să vadă că-i un copil pierdut, rău, că nu merită nici cameră, nici haine noi, nici mâncare în sufragerie. Așa or să-l trimită la bucătărie, iar el își va putea duce mai departe răzbunarea, își va putea păstra ura în suflet. Fiindcă dacă-i dispăre ura el o să moară, n-o să mai aibă niciun motiv să trăiască. Prin fața ochilor îi trece imaginea bărbatului cu vestă, uitându-se la polițistii care-l zvântă în bătaie râzând brutal. Asta o să-l împiedice totdeauna să vadă chipul bun al doinei Ester, gestul protector al părintelui José Pedro, solidaritatea mușchilor greviști ai lui João de Adão. Va fi singur – și ura lui îi cuprinde pe toți, albi și negri, bărbați și femei, săraci și bogați. De asta se teme, nu cumva să fie buni cu el.

Spre seară, stăpânul casei, Râul, a venit de la birou. Era avocat de renume, se îmbogățise prin profesie, era și profesor la Facultatea de drept, dar înainte de toate era colecționar. Avea o adevărată galerie de tablouri, monede antice, opere de artă rare. Șchiopul le-a văzut de cum a intrat. Tocmeli se uita pe o carte pentru copii și râdea

singur de elefantul prostănac pe care-l înșelase maimuța. Răul nu l-a văzut. A suit scările, dar imediat a venit slujnica și l-a chemat, conducându-l în camera donei Ester. Răul era numai în cămașă, fuma și se uita la copil cu un zâmbet amuzat, fiindcă Șchiopul rămăsese în ușă, cu o mutră cam stingheră.

— Intră...

El intră șchiopătând parcă mai tare, fără să știe unde să-și țină mâinile. Dona Ester i-a vorbit cu blândețe:

— Așază-te, băiete, nu-ți fie frică...

Șchiopul se așază pe marginea unui fotoliu și rămase în așteptare. Avocatul îl studia, îi privea chipul, dar o făcea cu simpatie, iar el își pregăti răspunsurile la inevitabilele întrebări. Povesti iarăși istoria inventată de dimineață, dar când începu să verse la lacrimi, avocatul îi ceru să se oprească și se ridică, îndreptându-se spre fereastră. Șchiopul înțelese că era emoționat, iar rezultatul „artei” lui îl umplu de mândrie. Zâmbi în sinea lui. Dar acum avocatul se apropiase de dona Ester și o sărutase pe creștet, apoi pe buze. Băiatul lăsă ochii-n jos. Răul veni la el și-i puse mâna pe umăr:

— Lasă, că acumă n-o să mai rabzi de foame, Du-te, du-te să te joci, să te uiți pe cărți. Diseară mergem la cinema. Ți place să mergi la cinema?

— Da, domnule, îmi place.

Avocatul îi făcu semn că poate pleca. Șchiopul ieși, dar avu timp să-l vadă pe Răul apropiindu-se de dona Ester și spunându-i:

— Ești o sfântă. O să facem om din el...

Era pe la asfințit, luminile se aprindeau, iar Șchiopul se gândi că la ora asta Căpitanii nisipului băteau străzile în căutare de mâncare.

Păcat că la cinema n-a putut striga atunci când băiatul cel bun l-a pocnit pe cel rău, cum făcea ori de câte ori reușea să pătrundă la galeria de la Olimpia sau în

cinematograful din Itapagipe. Aici, la Guarani, în luxul fotoliilor comode, trebuise să vadă filmul în liniște, dar când nu s-a mai putut abține, tot i-a tras un fluierat. Râul s-a-ntors spre el. Zâmbea, e-adevărat, dar i-a făcut semn să nu mai fluiera.

Apoi l-au dus să mănânce înghețată la un bar din apropiere. În timp ce o savura, se gândea ce prostie era să facă: când avocatul l-a întrebat ce voia, i-a stat pe limbă să ceară o bere rece, dar și-a dat seama la timp și a cerut o înghețată.

În mașină, avocatul s-a așezat la volan, iar Șchiopul în spate, cu dona Ester, care discuta cu el. Conversația era un lucru tare greu pentru Șchiop, tot timpul trebuia să-și controleze cuvintele, care după ce că nu erau multe, mai puteau fi și deochete... Dona Ester îl întreba despre mama lui, iar el răspundea cum putea, făcând un mare efort să țină minte detaliile inventate, să nu se contrazică mai târziu. În sfârșit, au ajuns la casa din Graça și dona Ester l-a condus în camera de deasupra garajului:

— NU ți-e frică să dormi singur?

— Nu, doamnă...

— Aici o să stai numai o zi, două. Pe urmă te duc în camera lui Augusto...

— Nu-i nevoie, dona Ester, aici e foarte bine.

Ea se apropie de el și-l sărută pe obraz:

— Noapte bună, copilul meu.

Ieși, închizând ușa. Șchiopul rămase înmărmurit, fără să schițeze un gest, fără să răspundă măcar „noapte bună”; stătea cu mâna pe față, pe locul unde-l sărutase dona Ester. Nu se mai gândea la nimic, nu mai vedea nimic, simțea numai mângâierea sărutării, o mângâiere de care nu mai avusese parte, mângâiere de mamă.

Parcă lumea s-ar fi oprit în acel moment și totul s-ar fi schimbat în tot universul nu mai era decât senzația suavă a aceluia sărut matern pe obrazul lui.

Pe urmă a venit oroarea viselor cu pușcăria, bărbatul cu vestă care râdea scârbos, polițaii care-l băteau, și el fugind cu piciorul. mai scurt în jurul odăii. Dar deodată a apărut dona Ester, iar omul cu vestă și polițaii au murit în torturi groaznice, fiindcă acum Șchiopul era îmbrăcat în costum de marinar și a-ea un bici în mână, ca băiatul de la cinema.

Au trecut opt zile. Pedro Glonț venise de mai multe ori pe acolo, să afle noutăți de la Șchiop, care nu se mai întorcea odată la magazie. Avusese timp mai mult decât suficient să afle unde erau obiectele ușor de transportat și ieșirile cele mai bune pentru fugă. Dar, în loc să-l vadă pe Șchiop, Glonț o întâlnea pe servitoare, care credea că vine pentru ea. Într-o zi, pe când stăteau de vorbă, Pedro aduse vorba despre Șchiop:

— Tipa d-aici are un băiat, nu-i așa?

— E un copil pe care-l crește. Tare drăguț.

Glonț zâmbi, fiindcă știa că Șchiopul, când voia, trecea drept cel mai bun copil din lume. Slujnica adăugă:

— F puțin mai mic decât tine, dă-i chiar un copil. Nu un păcătos ca tine, care se culcă deja cu femeii...

— Și chicotea.

— Tu m-ai făcut bărbat... Altfel...

— Las-o mai moale... Prea e gogonată!

— Jur!

Ei i-ar fi plăcut să fie așa și chiar dacă nu-l credea, tot îi plăcea să audă asta. Se simțea nu numai amantă, dar și puțin mamă...

— Vino azi, că te-nvăț o chestie grozavă...

— Diseară, la colț. Da' spune adevărat: nu te hârjonești deloc cu copilu' ăsta d'acilea?

— Țsta habar n-are ce-i aia. E tolomac rău. Copil răsfățat. Da' tu ești un prost. Să știi că nici nu-mi pasă de el...

Altă dată, Pedro a-reușit să-l vadă pe Șchiop. Stătea

tolănit în grădină (motanul torcea lângă el) și se uita pe o carte cu poze. Glonț s-a speriat rău când l-a văzut, îmbrăcat cu pantaloni de stofă gri și cămașă de mătase. Avea până și părul pieptănat, iar Pedro a rămas o clipă cu gura căscată, a și uitat să-l fluiera. Când și-a revenit, a tras un țignal, iar Șchiopul a sărit în picioare și și-a zărit șeful pe trotuarul celălalt. I-a făcut semn să-i aștepte și a ieșit pe poartă, după ce s-a asigurat că nu-l vede nimeni. Au mers până la colț. Când l-a văzut de aproape, Pedro s-a speriat și mai tare.

— Ptiu! Miroși a parfum...

Șchiopul a făcut o mutră lehamesită, dar Glonț a continuat:

— Ești de-o mie de ori mai dichisit decât Cotoi. Să fiu al dracu', dacă apari așa pe la gaură - așa-i ziceau ei magaziei - se dau toți la tine. Parc-ai fi o fetiță...

— Las-o baltă! Io tot adulmec pe-acilea. Nu mai e mult și poți veni cu ceilalți...

— De data asta o cam lungești...

— Fiindcă bucățile mai babane sunt încuiate - minți Șchiopul.

— Vezi ce poți să faci...

Și dintr-odată, Glonț își aminti:

— Turcului i-a fost rău. Aproape c-o mierlise. Mai-mai să-i sune ceasu'. Dacă nu era Dori Aninha, să-i dea fiertură de buruieni să-l pună pe picioare, nu-l mai vedeai. Te uiți prin el de străveziu ce-i...

Și cu asta s-au despărțit, Glonț îndemnându-l să se grăbească.

Șchiopul s-a întors în grădină, dar acum se uita la pozele din carte fără să le vadă. îl vedea în schimb pe Turc. Fusese unul din cei mai persecutați de Șchiop. Fiu de arabi, vorbea cu un accent ciudat, iar asta-l făcea pe Șchiop să-l ia tot timpul în râs. Turcul nu era solid și niciodată nu reușise să fie cineva printre Căpitani, deși

Glont și Scamatorul încercaseră să-l ajute, le plăcea să aibă printre ei un străin – sau aproape străin. Turcul se mulțumea însă cu mici găinării, evita spargerile riscante și n-avea decât un vis: un cufăr al lui, plin cu mărunțișuri pe care să le vândă servitoarelor din casele bogate. Șchiopul îl chinuia fără milă, batjocorindu-l pentru cum vorbea, pentru lipsa lui de curaj, pentru tot. Dar acum, așezat pe gazonul tuns din grădina bogată, bine îmbrăcat, pieptănat și parfumat, cu o carte cu poze alături, se gândea că Turcul era pe moarte, în timp ce el mânca bine și era bine îmbrăcat. Și nu era numai Turcul. În cele opt zile Căpitanii nisipului trăiseră tot goi, tot nemâncați, dormind în magazia cu acoperișul plin de găuri sau pe sub poduri, în timp ce el dormise pe pernă moale, mâncase bunătați și avea chiar și o doamnă care-l pupa și-i spunea „băiatul meu”. Se simți ca un trădător. Era la fel ca docherul ăla despre care João de Adão povestea scuipând și ștergând scuipatul cu piciorul, în semn de dispreț. În timpul grevei celei mari, docherul ăla trecuse de partea cealaltă, a patronilor, se făcuse spărgător de grevă și angajase oameni din afară să lucreze la docuri. Nimeni de pe chei nu i-a mai întins vreodată mâna, nimeni nu l-a mai tratat ca pe-un prieten. Și dacă Șchiopul făcea vreo-excepție de la ura cu care privea lumea întreagă, aceasta era numai pentru copiii din banda Căpitanilor nisipului. Erau tovarășii lui, erau la fel ca el, victime ale celorlalți, se gândea Șchiopul. Iar acum simțea cum îi părăsește, cum trece de partea cealaltă. Gândul ăsta îl făcu să sară în picioare. Nu, el n-o să trădeze! Legea grupului era mai presus de orice – legea Căpitanilor nisipului. Cei care trădau erau izgoniți și nu-i mai aștepta nimic bun pe lumea asta. Și nimeni, niciodată, nu trădase așa cum avea să trădeze el, acum. Ca să devină un copil alintat, unul dintre copiii aceia de care își băteau tot timpul joc. Nu, n-avea să trădeze! I-ar fi fost de ajuns trei zile ca să localizeze

obiectele de valoare din casă. Dar mâncarea, hainele, camera și - mai mult decât toate astea la un loc - dragostea donei Ester făcuseră ca el să petreacă opt zile acolo. Fusesse cumpărat cu această dragoste așa cum hamalul fusesse cumpărat cu bani. Nu, n-o să trădeze! Dar se trezi întrebându-se dacă nu cumva o trăda pe dona Ester. Ea avea încredere în el. Și în casa ei exista o lege, ca la Căpitanii nisipului: pedepsea numai greșeala, plătea binele cu bine. Șchiopul avea să trădeze această lege și să plătească binele cu rău. Își aminti că-n alte dăți, când dădea semnalul ca o casă să fie jefuită, simțea că-l cuprinde o bucurie imensă. Acum nu simțea nici o bucurie. E drept, ura nu-i dispăruse, dar făcea o excepție pentru oamenii din acea casă, pentru că dona Ester îi spunea „băiatul meu” și-l săruta pe obraz. Se simțea rupt în două. I-ar fi plăcut să continue viața aceasta. Dar la ce le-ar folosi asta Căpitanilor nisipului? Iar el era unul dintre ei, niciodată nu va înceta să fie unul dintre ei, pentru că odată polițiștii îl prinseseră și-l bătuseră și-n vremea asta omul cu vestă râdea ca o brută. Șchiopul s-a hotărât. Dar privea cu drag spre fereastra donei Ester, iar aceasta, care tocmai se uita la el, a observat că plânge.

— Plângi, băiatul meu?

Și a dispărut de la fereastră ca să vină lângă el.

Abia atunci și-a dat scama Șchiopul că plânge cu adevărat; și-a șters lacrimile, și-a mușcat mâna. Dona Ester tocmai ajunsese lângă el:

— De ce plângi, Augusto? S-a întâmplat ceva?

— Nu, doamnă. Nu plâng deloc...

— Nu minți, băiatul meu! Doar te am văzut... Ce s-a întâmplat? Ți-ai adus aminte de mama?

Și l-a tras lângă ea, s-a așezat pe bancă și i-a așezat capul pe pieptul ei matern.

— Nu mai plânge pentru mama. Acum ai altă mămică și ea te iubește și va face orice ca să o înlocuiască pe cea

pe care ai pierdut-o... (iar el va face orice ca să-l înlocuiască pe fiul pe care l-a pierdut, a auzit Șchiopul un glas înăuntrul lui).

Dona Ester i-a sărutat obrazul ud de lacrimi:

— Nu mai plânge, c-o întristezi pe mămica ta...

Atunci buzele Șchiopului dădură druipul unui suspin și plânse mult, ia pieptul mamei sale. Și-n timp ce o îmbrățișa și se lăsa mângâiat, suspina pentru că avea s-o părăsească ba - mai mult decât atât avea s-o fure. Iar ea poate că nu va ști niciodată că Șchiopul simțea că se fură și pe el însuși. Așa cum nu va ști că plânsul, suspinele lui îi cereau de fapt iertare.

Lucrurile s-au precipitat, fiindcă Râul a trebuit să facă o călătorie la Rio de Janeiro, unde-l chemau afaceri avocățesti importante. Iar Șchiopul s-a gândit că nu putea fi o ocazie mai bună pentru jaf.

În seara dinaintea plecării a mai privit o dată toată casa, l-a mângâiat pe motanul Berloque, a stat de vorbă cu slujnica, s-a uitat pe cărțile cu poze, apoi s-a dus în camera donei Ester și i-a spus că pleacă până în

Campo Grande să se plimbe. Atunci ea i-a spus că Râul o să-i aducă o bicicletă de la Rio și că o să se plimbe în fiecare seară în Campo Grande, că n-o să mai meargă pe jos. Șchiopul și-a plecat privirea și, înainte de a ieși, s-a dus la dona Ester și a sărutat-o. Era prima oară când o săruta și ea s-a bucurat mult. El i-a zis încetișor, parcă smulgând vorbele din el:

— Sunteți foarte bună. N - o să vă uit niciodată...

A plecat și nu s-a mai întors. În noaptea aceea, a dormit în colțul lui din magazie. Pedro Glonț și alți câțiva s-au dus la casa donei Ester. Ceilalți au făcut cerc în jurul Șchiopului, admirându-i hainele și părul pieptănat, parfumul pe care-l răspândea în jur. Dar el i-a îmbrâncife și s-a dus la locul lui. Și a rămas acolo, rozându-și unghiile, fără să închidă un ochi, stând ca pe ghimpi până ce Glonț

s-a întors cu roadele asaltului. I-a zis Şchiopului că fusese treaba cea mai simplă de pe lume, nu-i simţise nimeni, toţi dormeau, Poate că nici a doua zi n-or să-şi dea seama de furt. Şi arăta argintăria şi durul:

— Măine Gonzales ne dă un sac de bani pe astea...

Şchiopul închise ochii, să nu mai vadă. După ce au adormit toţi, s-a dus la Cotoi:

— Vrei să faci o afacere cu mine?

— Ce?

— Ip-ţi dau hainele astea şi tu mi le dai pe ale tale...

Cotoi s-a uitat la el îngrozit, Hainele lui erau cele mai bune din toată gaşca, fără îndoială, dar erau vechi, nici nu se comparau cu hainele de stofă şi de mătase cu care era îmbrăcat Şchiopul. „S-a ţicnit”, s-a gândit Cotor dar cu voce tare a răspuns:

— S-a făcut! Mă mai întrebi?...

Au sdximbat hainele. Şchiopul s-a întors în colţul lui şi a încercat să adoarmă.

Pe stradă venea avocatul Râul cu doi poliţai. Erau aceiaşi care-l bătuseră la puşcărie. Şchiopul fugea, dar avocatul îl arăta cu degetul şi poliţaii îl duceau în aceeaşi sală. Scena era aceeaşi din toate nopţile: poliţaii se distrau punându-l să alerge cu piciorul lui şchiop, îl băteau, iar bărbatul cu vestă râdea. Numai că în sală era şi dona Ester, care-l privea cu ochi trişti şi-i spunea că nu mai este copilul ei, că este un hoţ. Iar ochii donei Ester îl făceau să sufere mai rău ca loviturile poliţiştilor, mai rău ca râsul brutal al bărbatului cu vestă.

Se trezi lac de sudoare şi fugi din magazie. Zorile l-au găsit rătăcind pe plajă.

A doua zi, pe seară, Glonţ i-a adus banii ce i se cuveneau din furt. Dar Şchiopul i-a refuzat fără nicio explicaţie. Pe urmă, Mutul a adus un ziar în care se spunea ceva despre Lampião. Scamatorul i-a citit notiţa şi a răsfoit mai departe ziarul. Deodată, a început să strige:

— Șchiopule! Șchiopule!

Șchiopul a venit, au venit și ceilalți și au făcut cerc în jurul lui. Scamatorul a zis:

— Aici scrie despre tine, Șchiopule.

Și a citit un anunț:

Zilele trecute a dispărut de pe stradă... nr... din cartierul Grața, fiul proprietarilor imobilului, pe nume Augusto. Se pare că s-a pierdut în oraș, pe care îl cunoaște foarte puțin. Șchioapătă, are treisprezece ani e foarte timid și este îmbrăcat cu un costum de stofa gri. Poliția îl caută pentru a-l reda părinților întristați, dar deocamdată cercetările au rămasfără rezultat. Familia oferă mare recompensă celui care poate da relații despre micul Augusto sau îl poate aduce acasă.

Șchiopul a rămas fără glas. Își mușca buzele. Scamatorul a zis:

— Încă n-au descoperit furtul...

Șchiopul a aprobat dând din cap. Când îl vor descoperi, n-or să-l mai caute pe fiul răătăcit. Ciupitul a făcut o mutră veselă și a început să strige:

— Te caută ai tăi, Șchiopule! Te cată mămica să-ți dea țâță, mă...

Dar n-a apucat să mai zică și altceva, că Șchiopul era deasupra lui, cu pumnul ridicat. Și l-ar fi tăiat, fără îndoială, pe negrișor dacă João Babanul și Mutul nu i-ar fi sărit în ajutor. Ciupitul a ieșit speriat. Șchiopul s-a dus în colțul lui și-i privea încruntat pe toți. Pedro a venit după el și i-a pus mâna pe umăr:

— Poate că n-or să descopere niciodată furtul, Șchiopule, și n-or să te bănuiască... Nu Ți mai face griji de pomană.

— Când se-ntoarce avocatul Răul or să afle...

Și a izbucnit într-un plâns care i-a lăsat pe Căpitani și nisipului înmărmuriți. Numai Glonț și Scamatorul au înțeles, dar au ridicat din umeri a neputință. Pedro a adus

vorba despre altceva. Afară, vântul alerga pe nisip și vuietul lui era ca o tânguire...

O dimineată ca un tablou

ÎN TIMP CE suie strada Montanha, Pedro Glonț se gândește că nimic nu-i mai frumos pe lume decât să hoinărești așa, la întâmplare, pe străzile Bahiei. Uncie sunt asfaltate, dar în marea, în imensa lor majoritate sunt pavate cu piatră neagră. La ferestrele caselor mari și bătrâne, în stil colonial, apare câte o fată și nimeni nu poate ști dacă e vreo croitoreasă care așteaptă visătoare căsătoria cu un tânăr bogat, sau dacă e o prostituată care privește din balconul arhistrăvechi, plin de flori. În biserici intră femei cu văluri negre. Soarele bate asfaltul și luminează acoperișurile caselor. La lucarna unei mansarde florile au crescut în cutii ieftine. Sunt de toate culorile, iar soarele le hrănește zilnic cu lumina lui. Clopotele de la biserica Sfânta Fecioară de pe chei bat, chemând femeile îndoliate, iar ele vin grăbite. Pe la mijlocul urcușului, un negru și un mulatru stau aplecați peste niște zaruri pe care primul tocmai le-a aruncat. Din mers, Pedro Glonț îl salută pe negru:

— Ce mai faci, Cucuvaie?

— Să trăiești, Gloanțe! Merge, merge?

Dar mulatru a și întins mâna după zaruri, așa că negrul se întoarce la joc. Pedro își continuă drumul.

E și Scamatorul cu el. Trupul lui firav se aruncă înainte, ca și cum i-ar fi tare greu să învingă urcușul. Dar zâmbește, bucuros de frumusețea zilei. Glonț se întoarce spre el și-i surprinde zâmbetul. Orașul e vesel, plin de soare. „Zilele Bahiei parcă-s zile de sărbătoare” își spune, simțindu-se, la rândul-i, inundat de bucurie. Fluieră tare și-i bate pe umăr pe Scamator. Râd amândoi și curând râsul se transformă în hohot, cu toate că n-au aproape nimic în buzunare, sunt îmbrăcați în zdrențe și nu știu dacă vor mânca azi. Dar s-au săturat cu frumusețea zilei și cu

libertatea de a hoinări pe străzile oraşului. Şi râd fără motiv, Pedro ținându-l pe după umeri pe Scamator. Din capul străzii put vedea piaţa şi cheiul cu şalupe pescăreşti, ba chiar şi bătrâna magazie unde înnoptează ei. Glonţ se reazemă de-un zid şi-i spune Scamatorului:

— Ar trebui să pictezi toate astea...’s grozave...

Chipul Scamatorului se întunecă:

— Ştiu io că niciodată n-o să...

— Să ce?

— Câteodată stau şi mă gândesc...

Şi Scamatorul priveşte cheiul întins la picioarele lor, şalupele ca nişte jucării, oamenii, ca furnicile de mici, cărând saci în spinare. Continuă cu voce răguşită, parcă l-ar fi bătut cineva:

— Aş vrea şi eu să fac un tablou cu toate astea...

— Talent ai. Dac-ai fi mers la şcoală...

— ...dar n-ar ieşi ceva vesel, nu... - parcă nici nu auzise ce spunea Glonţ. Stătea cu ochii pierduţi în zare şi părea şi mai slab.

— De ce?

— Pedro îl privea nedumerit.

— Nu vezi că-i o frumuseţe? Totu-i aşa de vesel...

— Arată acoperişurile roşii ale caselor: - Mai colorat ca un curcubeu...

— Aşa-i. Da’ dacă te uiţi la oameni, totu-i trist. Nu vorbesc de-ai avuţi, ştii? Vorbesc de ăilalţi... de la docuri, din piaţă. Ştii, li se citeşte foamea pe faţă, nu ştiu cum să zic... Eu aşa simt...

Glonţ nu mai era nedumerit:

— De-asta a făcut João de Adão grevă la docuri. Zice că într-o zi lucrurile or să se schimbe, totu’ o să fie altfel...

— Şi eu am citit într-o carte... Era a lu’ João. Dacă aş fi mers la şcoală, cum ziceai tu, ar fi fost bine. Aş fi reuşit să fac tablouri frumoase. Cu zile frumoase, cu oameni veseli pe străzi, care râd şi se iubesc, ca ăia din Nazaret,

știi? Da' de unde școală? Eu vreau să fac un desen vesel, să se vadă ziua frumoasă, totu' frumos, da' oamenii ies triști, nu știu de ce... Chiar aș vrea să fac ceva vesel.

— Poate că-i mai bine să faci lucrurile așa cum le faci... Poate-i mai frumos, mai... mai arătos așa.

— Ce știi tu? Și eu, ce știu? Noi n-am fost niciodată la școală... Eu vreau să fac mutra oamenilor, străzile așa cum sunt, da' dacă n-am fost la școală, nu știu o grămadă de chestii...

Făcu o pauză și privi la Pedro, care-l asculta atent. Apoi continuă:

— Ai intrat vreodată în Școala de belle-arte? E-o frumusețe, băiete. Într-o zi m-am strecurat înăuntru și m-am pitit într-o sală. M-am băgat după o draperie, habar n-au avut că-s acolo. Pictau o femeie goală... Dacă-ăș putea și eu...

Pedro Glonț căzu pe gânduri, fixa pe Scamator și cocea ceva. Apoi zise cu un aer foarte serios:

— Știi cât costă?

— Ce să coste?

— Să plătești școala, profesoru'...

— Ce mai e și asta?

— Punem mână de la mână și plătim pentru tine...

Scamatorul izbucni în râs:

— Las-o baltă... Nu-i lucru ușor... Nici vorbă, astea-s prostii.

— João de Adão zice că într-o zi toți o să putem merge la școală...

Au plecat mai departe. Scamatorul pierduse veselia zilei. Ca și cum ar fi dispărut undeva, departe. Atunci Pedro îl bătu ușor pe spate:

— Într-o zi o să atârni un tablou de milioane într-o sală pe strada Chile, frate-meu. Fără școală, fără nimic. Niciun papă-lapte din școala aia nu face o față cum o faci tu... Ai talent, ce mai...

Scamatorul râse, iar Glonț adăugă, bine dispus:

— Și-o să-mi faci și mie portretu', ai? Punem numele dedesubt: Căpitanu' Pedro, bărbat viteaz.

Luă o atitudine de luptător, cu brațul întins. Scamatorul zâmbi, pe Glonț îl umflă râsul și amândoi sfârșiră într-un hohot și nu s-au potolit decât atunci când au ajuns lângă un grup de gură-cască opriți să asculte un cântăreț ambulant. Oniul se acompania la gitară, cântând o melodie la modă în Bahia:

Când ea mi-a zis adio Mi-a pus o cruce-n piept...

S-au apropiat și ei și au început să cânte odată cu omul. Cântau barcagiii, derbedeii, docherii, până și o prostituată li se alăturase. Omul cu ghitară era complet absorbit de muzică, nu vedea, nu auzea.

Dacă ghtaristul ambulant nu s-ar fi ridicat să plece, dacă n-ar fi plecat cântând, ar fi uitat și ei să-și continue hoinăreala prin orașul de sus. Dar omul plecă, luând cu sine bucuria muzicii. Grupul s-a împrăștiat, un vânzător de ziare a trecut strigând știrile de dimineață.

Scamatorul și Glonț și-au continuat drumul în susul străzii. Din Piața Teatrului au luat-o spre strada Chile. Scamatorul a scos creta din buzunar și s-a așezat pe trotuar. Pedro a rămas lângă el. Când au văzut apropiindu-se o pereche, Scamatorul a început să deseneze. A terminat desenul cât a putut de iute. Perechea era deja aproape când Scamatorul desena chipurile. Fata zâmbea, erau cu siguranță logodiți. Dar erau atât de absorbiți de conversație, încât nici n-au văzut desenul. A trebuit ca Pedro să se apropie de ei:

— Nu căleați pe figura domnișoarei, domnule...

Omul s-a uitat la Glonț și era cât pe-acți să-i zică vreo două, când fata a observat desenul și l-a făcut atent:

— Uite ce frumos...

— Și bătea din palme ca o fetiță căreia i s-a dăruit o păpușă.

Tânărul a privit desenul și a zâmbit. S-a întors către Glonț:

— Tu ai desenat asta, băiete?

— Nu, tovarășu' meu, pictoru' Scamatorul...

Scamatorul trăgea ultimele linii la mustața elegantă a bărbatului. Apoi a corectat puțin figura fetei. Atunci ea s-a așezat ca și cum ar fi pozat. Râdeau amândoi, iar ea se agățase de brațul iubitului. Tânărul a scos portofelul și a aruncat un argint de două mii de réis, pe care Pedro l-a prins din zbor. Și au plecat. Desenul a rămas pe asfalt. Niște domnișoare care veneau de la cumpărături l-au văzut de departe și una a zis:

— Hai repede, că mi se pare că-i o reclamă pentru ultimul film al lui Barrymore... Se zice că-i nemaipomenit... Iar el e-așa de puternic...

Pedro și Scamatorul au auzit și au izbucnit în râs. Umăr la umăr, și-au continuat drumul în libertatea străzilor.

Aproape de palatul primăriei s-au oprit din nou. Scamatorul stătea cu creta în mână, așteptând să coboare din tramvai vreun „clapon”. Pedro fluiera lângă el. În curând or să pice bănuții pentru un prinz pe cinste, dar și ca să-i ducă un cadou Clarei, iubita Pescarului, că era ziua ei.

O bătrânică a dat zece tostoni²² pentru desenul ei. Bătrânica era urâtă și Scamatorul așa o făcuse. Pedro a observat:

— Dac-o făceai mai frumoasă și mai tânără îți dădea mai mult.

Scamatorul a râs. Și uite-așa și-au petrecut dimineața, Scamatorul desenând chipurile trecătorilor, Glonț culegând arginții sau mărunțișul aruncat de ei. Pe la amiază, a trecut un om care fuma dintr-un țigarct scump.

---

22 Toston (tostttQ, în originai): veche monedă de argint portugheza, subdiviziune a unui "escudo", cu circulație și în fosta colonie, Brazilia.

Pedro a venit fuga la Scamator:

— Fă-l pe ăla, că parc un clapon a-ntâia, cu punga groasă...

Scamatorul a început să deseneze fața slabă a bărbatului, țigarctul lung, părul ondulat ce ieșea de sub pălărie. Omul avea și o carte în mână, iar Scamatorul a simțit o dorință irezistibilă să-l reprezinte citind. Bărbatul era cât pe-aci să treacă, dar Pedro i-a atras atenția:

— Priviți-vă portretul, domnule...

Omul și-a scos țigaretul din gură și a întrebat:

— Ce să privesc, băiețel?

Pedro a arătat cu degetul desenul la care Scamatorul încă mai lucra. Îl făcuse așezat, deși nu se vedea niciun scaun, nici nimic, ședea pe aer, fumând din țigaret și citind. Părul ondulat zbura de sub pălărie. Bărbatul s-a uitat la desen cu atenție, din diverse unghiuri, și nu spunea nimic. Când Scamatorul a terminat treaba, l-a întrebat:

— Unde ai învățat să desenezi?

— Nicăieri...

— Cum, nicăieri?

— Așa bine, domnule...

— Atunci, cum desenezi?

— Am chef, m-apuc și desenez...

Omul îl privea neîncrezător, dar probabil își aminti de alte cazuri:

— Vrei să spui că n-ai studiat niciodată desenul?

— Nu, domnule, niciodată.

— Garantez eu - interveni Pedro Glonț. Noi stăm împreună, așa că știu.

— Atunci e o adevărată vocație... - murmură omul.

Se întoarse iarăși spre desen. Trase cu nesaț un fum.

Băieții îi priveau țigaretul încântați. Tipul îl întreabă pe Scamator:

— De ce m-ai desenat așezat și citind?

Scamatorul se scărpină în cap, încurcat, ca și cum ar

fi avut de dat un răspuns dificil. Glonț vru să spună ceva, dar se opri cu gura căscată. Într-un târziu, Scamatorul explică:

— M-am gândit că vă stă mai bine așa...

— Se scărpină iarăși.

— Nu știu ce să zic...

— E într-adevăr vocație - murmură omul pentru sine, cu aerul cuiva care face o descoperire.

Pedro aștepta bănuțul, fiindcă un polițist îi privea suspicios de la colțul străzii. Scamatorul se uita la ținutul bărbatului, un ținut cu desen, o minunăție. Omul continuă:

— Unde stați?

Glonț nu-i dădu celui alt timp să deschidă gura, că răspunse iute:

— Stăm în Cidade de Palha...

Tipul băgă mâna în buzunar și scoase o carte de vizită:

— Știi să citești?

— Da, domnule, știu - răspunse Scamatorul.

— Asta-i adresa mea. Să mă cauți. Poate fac ceva pentru tine...

Scamatorul luă cartea de vizită. Polițaiul se-ndrepta spre ei. Glonț își lua rămas-bun:

— Pe curând, domnule.

Omul tocmai își scotea portmoneul, dar văzând privirea Scamatorului ațintită la ținut, aruncă țigara din el și i-l întinse:

— Ți-o dau pentru portret. Vino la mine acasă...

Dar cei doi o și luaseră la picior, în jos, pe strada Chile, fiindcă polițistul aproape că-i ajunsese. Bărbatul privea cam nedumerit când auzi vocea polițistului:

— V-au furat ceva, domnule?

— Nu. De ce?

— Păi, i-am văzut pe derbedeii ăia lângă

dumneavoastră.

— Niște copii. Și cu un talent uimitor la pictură.

— Aș, sunt hoți. Din gașca aia, Căpitanii nisipului.

— Căpitanii nisipului?... - întrebă omul, scotocind prin memorie - Am citit undeva despre asta... Nu sunt copii abandonți?

— Hoți, asta sunt... Aveți grijă, domnule, când îi vedeți că se apropie. Vedeți dacă nu vă lipsește ceva...

Bărbatul scutură hotărât din cap și privi în lungul străzii. Dar nici urmă nu mai era de copii. îi mulțumi polițistului, asigurându-l că nu fusese furat, apoi o luă agale în jos, murmurând:

— Uite-așa se pierd marii artiști. Ce pictor ar fi ieșit din el!

Polițistul privi în urma lui, apoi comentă, adresându-se nasturilor de la uniformă:

— Bine zic ai de zic că poeții-s țicniți...

Se aflau în spatele unui zgârie-nori, unde era un restaurant șic. Pedro știa să obțină de la bucătărie resturile de pe la mese. Își așteptau prânzul pe strada pustie. După ce mâncară, Glonț îi dădu o țigară, iar Scamatorul își pregăti tacticos țigaretul primit cadou, încerca să-l curețe:

— Individu' era slab ca scândura, o fi ofticos...

Și cum nu găsi cu ce să-l curețe, făcu din cartea de vizită un sul micuț și-l băgă în țigaret. Când a terminat, a aruncat nepăsător cartonașul. Pedro l-a întrebat

— De ce nu-l păstrezi?

— La ce-mi trebui?

— Și a râs. Glonț a râs și el și cele două hohote au umplut strada. Râdeau așa, fără motiv, doar din plăcerea de a râde.

Dar Pedro deveni serios:

— Tipul părea că poate să te-ajute să te faci pictor...

— A luat cartea de vizită și-a citit numele - Ar trebui

s-o păstrezi, cine știe?

Scamatorul a lăsat capul în jos:

— Las-o baltă, Gloanțe! Știi bine că din gașca noastră numai hoț poți ieși... Numa hoț, numa hoț...

Ridicase vocea și striga aproape cu ură. Pedro Glonț aprobă, dând din cap și lăsă cartonașul să cadă în mizerie. Nu mai râdeau, erau triști în bucuria zilei înSORITE, a zilei ca un tablou pictat de un maestru de la belle-arte. Muncitorii se întorceau la lucru, după prânzul sărac, iar copiii, din toată splendoarea care-i înconjura, numai pe ei îi vedeau.

Vărsat

OMOLU A TRIMIS buba neagră peste oraș. Dar acolo, sus, bogății s-au vaccinat, iar Omolu era o zeiță din pădurile Africii, nu știa ce-i aia vaccin. Așa că vărsatul a coborât în orașul săracilor și i-a îmbolnăvit pe oamenii sănătoși, i-a lovit pe negri, umplându-i de bube și trântindu-i la pat. Atunci au apărut cei de la serviciul public, băgându-i pe bolnavi într-un sac și ducându-i la lazaret. Femeile rămâneau plângând, știau că n-or să li se mai întoarcă bărbații.

Omolu trimisese buba neagră în orașul de sus, în cartierul bogăților. Omolu nu știa de vaccin. Omolu era zeiță din pădurile Africii, cum putea ea ști despre vaccin și chestii științifice? Dar, cum buba era de-acuma slobodă (și buba neagră e groaznică), Omolu a trebuit s-o lase să coboare în orașul săracilor. Dacă o slobozise, trebuia s-o lase să-și facă mendrele. Dar lui Omolu îi era milă de copilașii ei săraci, așa că i-a luat vlaga și a lăsat-o doar vărsat, care-i o bubă albă și toantă, o biată variolă, acolo. Cu toate astea, cei de la serviciul public au venit și au luat bolnavii la lazaret Acolo familia nu-i putea vizita, n-aveau pe nimeni, doar vizita doctorului. Mureau și nimeni nu știa, și când mai reușea câte unul să se întoarcă, era privit ca un cadavru înviat, fiarele vorbeau de epidemia de variolă,

și de necesitatea vaccinării. La candomblé-uri tobele băteau zi și noapte în cinstea lui Omolu, ca să-i potolească furia. Tatăl-de-sfânt Paim, din Alto de Abacaxi, preferatul lui Omolu, i-a brodat o față de masă albă de mătase, cu franjuri, ca să i-o ofere și să-i domolească furia. Dar Omolu a refuzat-o, lupta împotriva vaccinului.

În casele sărace, femeile plâneau. De frica vărsatului, de groaza lazaretului.

Almiro a fost primul dintre Căpitani care s-a îmbolnăvit de vărsat. Într-o noapte, când negrișorul Ciupitul l-a căutat în colțul lui ca să facă acel lucru pe care Glonț îl interzisese atât de strașnic, Almiro i-a spus:

— Am niște mâncărimi timpi te...

Și-și arată brațele, pline de bășici.

— Cred că am și fierbințeală.

Ciupitul era un negru curajos, tot grupul o știa. Dar de bubă, de boala lui Omolu îi era o groază nebună, simțea o spaimă pe care generații de africani i-o transmisese ră multiplicată. Și uitând că puteau descoperi legăturile lui cu Almiro, a sărit în mijlocul magaziei strigând:

— Almiro are bubă... Băieți, Almiro are bubă!

Copiii s-au ridicat încet și s-au depărtat de locul unde stătea Almiro. Acesta a început să suspine. Pedro Glonț încă nu venise, nici Scamatorul; Cotoi și João Babanul erau tot prin oraș, așa că Șchiopul era stăpân. În ultima vreme devenise din ce în ce mai singuratic, aproape că nu mai vorbea cu nimeni. îi batjocorea rău pe toți, din nimic sărea la bătaie, nu-I mai asculta decât pe Glonț. Aghiazmă se ruga pentru el mai mult decât pentru toți, ba uneori se gândea că-i intrase Satana în trup. Părintele José Pedro era răbdător cu el, dar Șchiopul se depărtase de părinte. Nu mai voia să știe de nimeni, dacă se băga în vreo discuție sigur ieșea cu bătaie.

Când Șchiopul și-a făcut loc printre copii, toți s-au dat la o parte. Se temeau de el aproape la fel ca de bubă

neagră. Șchiopul își făcuse rost în acele zile de un cățel și numai de el se ocupa. La început, când venise înfometat la magazie, Șchiopul mai că nu l-a omorât în bătaie. Dar a sfârșit prin a prinde drag de el, așa că l-a păstrat pentru sine. Acum parcă nu mai trăia decât pentru câine. De asta s-a și dus să-l ia, să-l ducă mai departe de Almiro. S-a întors apoi printre copii, care arătau de la distanță bășicile ce ieșiseră, nenumărate, pe pieptul bolnavului. Mai întâi i s-a adresat, cu vocea lui răgușită, Ciupitului:

— Acuma or să-ți iasă bube pe puță, negru prostănac.

Ciupitul îl privi speriat. Șchiopul s-a întors către ceilalți, arătându-l cu degetul pe Almiro:

— Aici n-o să se îmbolnăvească nimeni din cauza șmecherului ăstuia!

Toți se uitau la el, așteptând să spună ce voia. Almiro plângea, cu capul în mâini, rezemat de perete. Șchiopul zise:

— O să plece de aici chiar acum! Să stea pe stradă până ce hingherii de la serciviu' public or să-l ducă la lazaret.

— Nu, nu - zbieră Almiro.

— Ba da - zise Șchiopul. Doar n-o să chemăm noi hingherii aici, ca să afle toată copoimea unde ne ascundem. Pleci, cu binele sau cu răul, și ia-ți și boarfele. Du-te la dracu', că doar n-o să luăm noi buba din cauza ta. De dragu' tău, fătălăule...

Almiro gemea că nu și nu, iar suspinele lui umpleau hardughia. Negrul Ciupitul tremura, Aghiazmă striga că asta-i pedeapsa lui Dumnezeu, din cauza păcatelor lor, ceilalți nu știau ce să mai facă. Șchiopul se pregătea să-l oblige pe Almiro să plece. Aghiazmă luă în brațe icoana Sfintei Fecioare și zise:

— Să ne rugăm cu toții, că asta-i pedeapsa lui Dumnezeu pentru păcatele noastre. Noi păcătuim tare mult și. Dumnezeu, iacă, ne pedepsește. Să-i cerem

iertare...

Și vocea lui suna ca o goarnă, vestea pedeapsa.

Câtiva își împreunară mâinile, iar Aghiazmă începuse un Tatăl nostru, dar Șchiopul îl îmbririci cât colo:

— Cară-te, țârcc-vnice...

Aghiazmă continuă să se roage în șoaptă, cu icoana în brațe. Era un tablou ciudat. În fund, Almiro plângea și repeta: nu, nu... Aghiazmă se ruga, ceilalți stăteau nehotărâți și speriați; Ciupitul tremura la gândul că luase boala. Șchiopul vorbi iar:

— Mă, dacă nu vrea să iasă, îl dăm afară cu sila. Că altfel, toți murim de bubă, toți... Nu vedeți, nenorociților? Hai să-l ducem undeva să-l ia la lazaret.

— Nu, nu - plângea Almiro - Pentru Dumnezeu...

— Asta-i pedeapsă... - repeta Aghiazmă.

— Tacă-ți fleanca, Fustă de popă - îl repezi Șchiopul. Hai să-l ducem, că nu vrea să plece de vorbă bună.

Și cum ceilalți șovăiau, se îndreptă spre Almiro și tocmai se pregătea să-l lovească cu piciorul:

— Cară-te, bubosule!

Almiro se făcu mic:

— Nu, nu poți să faci așa ceva. Sunt și io din grup. Să așteptăm să vină Glonț...

— E pedeapsă... E pedeapsă...

Vocea lui Aghiazmă îl irită și mai tare pe Șchiop, care-i trase un șut zdravăn bolnavului:

— Șterge-o, bubosule! Șterge-o!

Dar în acel moment, o mână l-a prins de umăr și l-a aruncat într-o parte. Mutul se așezase între Almiro și Șchiop. Mulatrul ținea un revolver în mână și ochii îi fulgerau:

— Jur că are gloanțe și că-l mănânc pe-al de se-aiinge de Almiro...

— Și-i privi crunt pe toți.

— Ce te bagi tu, mă, banditule?

Șchiopul voia să pună din nou stăpânire pe situație.

— El nu-i un câine de polițai ca să vă purtați așa cu el. E din grup, are dreptate. Să-l așteptăm pe Glonț. El o să hotărască. Și dacă s-atinge vreunu' de d, îl ard ca pe-un caraliu.

Și strânse și mai tare revolverul în mână.

Ceilalți s-au depărtat încet, încet. Șchiopul a scuiat:

— Toți sunteți niște lași...

S-a dus la cățel, s-a așezat lângă el, iar cei care erau mai aproape îl puteau auzi scrâșnind: „lașii, lașii”...

Mutul a rămas în fața lui Almiro, cu revolverul în mână. Almiro plângea și scâncetele i se înteteau când se uita la bubele care i se întindeau pe corp. Aghiazmă se ruga, îi cerca lui Dumnezeu să se întoarcă la marea lui bunătate, să nu mai fie judecătorul ceresc. Pe urmă i-a venit ideea să-l cheme pe părintele José Pedro. A ieșit ca o săgeată pe ușa magaziei și s-a îndreptat spre casa părintelui. Pe drum alerga tot rugându-se, cu ochii dilatați de groaza pe care i-o stârnise Dumnezeu.

Glonț a venit cu Scamatorul și cu Babanul. Le ieșise bine treaba și comentau reușita râzând în hohote. Fusesse și Cotoi cu ei, dar rămăsese în oraș, se dusesse acasă la Bălaia. Au intrat în magazie și primul lucru pe care l-a văzut a fost Mutul cu revolverul în mână.

— Ce mai e și asta? - a întrebat Pedro.

Șchiopul s-a ridicat din colț, cu câinele după el:

— Prostu' ăsta care face pe haiducu' nu vrea să ne lase să împlinim ce-am hotărât - și-l arată pe Almiro. ăsta are buba...

João Babanul se chirci. Pedro privi la Almiro, iar Scamatorul veni lângă Mut. Mulatrul nu dăduse drumul revolverului. Atunci Pedro îl întrebă:

— Cum a fost, Mutule?

— Peste ăsta a dat nenorocirea - și-l arată pe copilul care plângea și ticălosul ăla, parc-ar fi fost un polițai, a

vrut să-l arunce în stradă ca să-l ia serviciu' public la lazaret. Io nu m-aș fi băgat, da' ăsta mic nu voia să meargă. Și atunci toți ăștia - și scui pă - au vrut să dea-n el ca să-l facă să plece. Da' el a zis că și el e din grup și că să așteptăm până vii tu. Io am zis c-avea dreptate și m-am dat de partea lui... Doar nu-i un polițai ca să ne purtăm așa cu el...

— Ai făcut bine, Mutule - și Pedro Glonț îl bătu pe umăr. Apoi se uită la Almiro: - Chiar ai luat-o?

Copilul lăsă capul în jos și izbucni în plâns. Șchiopul tipa.

— N-aveți altceva de făcut decât ce v-am zis eu. Nu puteți chema serviciu' public aici, ca să afle toată lumea unde ni-i ascunzișu'. Numa să-l lăsați pe-o stradă unde trece lume multă. Haide, vrei, nu vrei, asta e...

Glonț strigă la el:

— Care-i, mă, șef aici, tu sau eu? Vrei să-ți ard una?

Șchiopul plecă mormăind. Cățelul veni să-i lingă mâna, dar el îl lovi cu piciorul. Dar i-a părut rău imediat și a început să-l mângâie, în timp ce-i observa pe ceilalți.

Pedro se aplecă spre Almiro. João Babanul ar fi vrut să-și înfrângă spaima și să se apropie de el, dar frica de buba neagră era uriașă înăuntrul lui, mai mare poate decât cunoscuta-i bunătate.

Numai Scamatorul era lângă Glonț, care i s-a adresat lui Almiro:

— Ia să văd...

Almiro i-a arătat brațele pline de bășici. Scamatorul a zis:

— E vărsat. Buba neagră se înnegrește imediat...

Glonț a rămas pe gânduri. În magazie se făcuse liniște. Babanul reușise să-și învingă groaza și se apropia de el. Dar venise cam împleticit; părea că-și siluia propria voință ca să stea lângă Almiro. Atunci a intrat și Aghiazmă, însoțit de părintele José Pedro. Preotul a dat bună-seara și

a întrebat cine era bolnav. Aghiazmă i l-a arătat pe Almiro, părintele s-a dus la el, i-a luat brațul și l-a examinat. Apoi i-a spus lui Glonț:

— Trebuie să-l ducem la asistență...

— La lazaret?

— Da.

— Nu, nu-l ducem - a răspuns Glonț.

Șchiopul s-a ridicat iar și a venit mai aproape:

— Păi de când vă tot zic... Tre' să mergă la lazaret.

— N-o să mergă - a repetat Pedro.

— De ce, fiule? - a întrebat părintele José Pedro.

— Știi bine, părinte, că nimeni nu mai iese viu din lazaret. Nimeni nu se mai întoarce de acolo. Iar el e de-al nostru, din grup. Nu putem să-i facem așa ceva...

— Dar așa-i legea, băiatul meu...

— Să moară?

Preotul făcu ochii mari. Copiiiăștia îl lăsau mereu cu gura căscată, erau mult mai inteligenți decât păreau. Și, în fond, părintele știa că aveau dreptate.

— Nu se duce, nu, părinte... - repetă Pedro.

— Și atunci ce-ai să faci, copile?

— Să-l îngrijim aici...

— Dar cum?

— O chem pe Dori Aninha...

— Dar ea nu știe să trateze boala asta!

Câteva clipe, Pedro rămase nehotărât. Apoi zise:

— Mai bine să moară aici decât ia lazaret!

Șchiopul se băgă iar:

— O să ne dea boala la toți...

— Se-ntoarse către ceilalți: - La toți o să ne-o dea. Nu putem să-l lăsăm.

— Tacă-ți gura, nenorocitul, că te arunc cât colo - îl repezi Glonț. Dar interveni preotul:

— Are dreptate, Gloanțe.

— N-o să mergă la lazaret, părinte. Dumneavoastră

sunteți bun, știți bine că nu poate merge. Acolo-i o mizerie, toți mor.

Preotul știa că-i adevărat, de aceea tăcu. Atunci a intrat în vorbă João Babanul:

— Da' el n-are casă?

— Cine?

— Almiro. Are, sigur că are...

— Nu vreau să merg acolo, se smiorcăi Almiro. Am fugit de-acasă.

Pedro se apropie de el și-i vorbe cu multă blândețe:

— Stai, Almiro. Întâi mă duc eu acolo și vorbesc cu maică-ta. Pe urmă te ducem. Acolo stai bine, nu trebuie să mergi la lazaret iar părintele vorbește cu un doctor să te îngrijească, nu-i așa părinte?

— Da, sigur că da - promise preotul.

Exista o lege care-i obliga pe toți cetățenii să anunțe la Sănătatea Publică toate cazurile de variolă pe care le cunoșteau, pentru ca bolnavii să fie imediat duși la lazaret. Părintele José Pedro își știa datoria dar, încă o dată, se dăduse de partea Căpitanilor nisipului, împotriva legii.

Glont s-a dus acasă la Almiro. Mama copilului a înnebunit când a auzit - era o spălătoreasă care se încurcase cu un zilier din Cidade de Palha. Au venit să-l ia pe Almiro, iar preotul s-a dus să-l viziteze și apoi a chemat un medic. Dar s-a întâmplat ca doctorul să vâneze un post la Sănătatea Publică, așa că a denunțat cazul de variolă. Almiro a ajuns la lazaret, iar părintele José Pedro a căzut prost, fiindcă medicul (care-și zicea liber-cugetător, dar în realitate nu era decât un vrăjitor al răului, și arivist pe deasupra) l-a denunțat și pe el ca tăinuitor al cazului. Autoritățile n-au acționat împotriva unui preot, dar s-au plâns Arliepiscopiei. Așa că părintele a fost chemat la secretarul Arhiepiscopei. S-a speriat

Draperii grele, fotolii înalte și portretul Sfântului Ignațiu pe perete. În partea cealaltă, un crucifix. O masă

mare și covoare scumpe. Părintele José Pedro a intrat cu inima bubuind. Nu cunoștea motivul pentru care fusese convocat de secretarul Arhiepiscopiei la palatul episcopal. În prima clipă își aduse aminte de parohia pe care o tot aștepta de doi ani de zile. O fi pentru parolue? Zâmbise bucuros. Atunci, da, avea să devină un preot adevărat, să aibă sufletele lui, pe care să le păstorească! O să-l slujească pe Dumnezeu. Dar l-a năpădit un fel de tristețe: și copiii lui, făpturile părăsite de pe străzile Bahiei, mai ales Căpitanii nisipului – cu ei cum rămânea? Era unul dintre puținii lor prieteni. Niciodată un preot nu se mai aplecase asupra acelor copii. Se mulțumeau să meargă să țină din an în paște câte o slujbă la Școala de corecție, iar asta îi făcea și mai antipatici copiilor, care așteptau nerăbdători cafeaua chioară întârziată din cauza slujbei. Cât a așteptat parohia, părintele José Pedro se dedicase copiilor părăsiți. Nu putea spune că reușise mare lucru. Dar trebuia să se țină seama de faptul că el făcea o experiență și că de multe ori trebuise să se întoarcă de unde plecase. De foarte puțină vreme părintele obținuse încrederea absolută a copiilor. Aceștia îl tratau deja că pe un prieten, chiar dacă nu-l luau totdeauna în serios ca preot. Și trebuise să treacă multe cu vederea pentru a câștiga încrederea Căpitanilor nisipului. Dar José Pedro își spunea că dacă ar fi fost doar Aghiazmă și vocația lui – și tot merita osteneala. Părintele trebuise să facă foarte multe lucruri care erau împotriva învățaturii primite. Ba chiar acceptase lucruri care erau împotriva Bisericii. Dar era singura cale... Și deodată părintele se gândi că poate de-asta îl și chemaseră. Sigur, asta trebuia să fie! Multe bătrâne bisericose murmurau deja împotriva lui, din cauza legăturilor cu copiii care trăiau din furt. Și pe urmă mai era și tărașenia cu Almiro... E clar, asta eră!

Când descoperi adevărata cauză a convocării, părintele José Pedro fu cuprins de panică. Mai mult ca

sigur că o să fie pedepsit și, cu asta, adio speranță de a căpăta o parohie! Iar el avea nevoie de o parohie, întreținea o mamă bătrână și o soră la Școala normală. Abia pe urmă se gândi că poate tot ce făcuse fusese greșit și că superiorii lui nu-l aprobau. Iar la seminar îl învățaseră să se supună, să se supună...

Se-ntoarse însă cu gândul la copii. Prin fața ochilor îi trecură Agliiazmă, Pedro Glonț, Scamatorul, Șchiopul, Huzur, Cotoi... Trebuie să-i salveze... în copii era toată nădejdea lui Iisus. Trebuia să facă orice, numai să-i salveze. Nu ei erau vinovați că porniseră pe drumul pierzaniei...

Intră secretarul. Luat cu gândurile, preotul nu observase cât de lungă fusese așteptarea, după cum nu-l auzise pe secretar intrând cu pas ușor. Era înalt și foarte slab, colțuros, cu sutana foarte curată și cu părul lipit de craniu. Buzele lui aveau o linie dură. Mătăniile-i coborau pe piept și, deși figura lui dădea impresia purității, aceasta nu-i îndulcea cu nimic trăsăturile. Nu exista nici urmă de simpatie umană pe chipul cu trăsături de piatră. Ca și cum puritatea ar fi fost o platoșă care îl despărțea de lume. Se spunea că ar fi foarte inteligent, mare orator sacru, celebru pentru rigiditatea obiceiurilor. Se opri în fața părintelui José Pedro, iscodind statura puțină a preotului, anteriorul murdar și cârpit, privirea speriată și lipsa de inteligență care, amestecată cu un aer de bunătate, i se reflectau pe chip. 11 studie câteva minute, cât era necesar ca să pătrundă până în străfundul sufletului lipsit de complicații al lui José Pedro. Tuși. Părintele îl văzu abia acum >. se sculă și-i sărută umil mâna.

— Prea-sfinte...

— Așezați-vă, părinte. Avem de vorbit.

Îl privea cu ochii lui lipsiți de expresie. Se așeză, își împreună mâinile cu mare grijă și-și trase anteriorul de lângă sutana murdară a părintelui José Pedro. Vocea-i contrasta

cu persoana. Se putea spune că are o voce dulce, aproape feminină, dacă n-ar fi fost accentul de hotărâre ce răzbătea din fiecare cuvânt. Părintele José Pedro își plecă fruntea și așteptă să vorbească superiorul său. Acesta începu:

— Arhiepiscopia noastră a primit grave plângeri împotriva dumneavoastră, părinte.

Părintele José Pedro vru să mimeze nedumerirea, ca și cum n-ar fi înțeles. Dar malițiozitatea superiorului era mai presus decât inteligența sa, iar gândul îi zbură în clipa aceea la Căpitanii nisipului. Secretarul zâmbi.

— Cred că știți despre ce e vorba...

Preotul făcu ochii mari, dar imediat își plecă fruntea:

— Dacă-i vorba despre copii...

— Păcătosul nu-și poate ascunde păcatul, el iese la lumină din străfundurile conștiinței...

Vocea canonicului își pierduse nota de blândețe.

Părintele José Pedro îl asculta îngrozit. Era tocmai ceea ce-și închipuise. Superiorii lui, dotați cu suficientă inteligență ca să înțeleagă vrerea lui Dumnezeu, nu erau de acord cu metoda folosită de el cu Căpitanii nisipului. Și spaima creștea în el; nu de canonic sau de episcop îi era frică, ci de a-l fi supărat pe Dumnezeu. Îi tremurau mâinile. Vocea secretarului își recăpătă blândețea. Era ca o voce de femeie, dulce și suavă, dar care-i refuza omului mângâierea:

— Ne-au parvenit destule plângeri, părinte José Pedro. Arhiepiscopia a închis ochii, cu speranța că o să vă recunoașteți greșeala și o să vă îndreptați...

Îl privi pe preot cu ochi duri. José Pedro își plecă fruntea.

— Văduva Santos s-a plâns nu demult. Ați ajutat o șleahță de golani, într-o piață, să o fure. Mai mult, i-ați incitat să facă așa ceva... Ce-aveți de spus, părinte?

— Nu-i adevărat, prea-sfinte.

— Vreți să spuneți că văduva a mințit?

Îl fulgeră pe preot cu privirea. Însă de data aceasta José Pedro nu mai lăsă capul în jos, ci repetă:

— Ceea ce v-a spus nu e adevărat...

— Știți bine că văduva Santos este una dintre cele mai bune protectoare ale religiei din Bahia? N-ați auzit de donațiile...

— Pot să vă povestesc cum a fost...

— Nu mă întrerupeți... La seminar nu v-au învățat să fiți umil și respectuos, față de superiorii dumneavoastră? Chiar dacă n-ați fost unul dintre studenții cei mai străluciți...

Părintele José Pedro știa lucrul acesta, nu trebuia să i se repete că fusese unul dintre cei mai slabi studenți din seminar în ceea ce privește teoria. De asta îi și era așa de frică să nu cumva să greșească, să nu-l supere pe Dumnezeu. Secretarul avea dreptate, doar era mult mai inteligent, era mult mai aproape de Dumnezeu, care este suprema inteligență.

Canonicul făcu un gest cu mâna, ca și cum ar fi alungat incidentul cu văduva. Vocea îi deveni suavă:

— Și totuși, acum e vorba de ceva mult mai grav. Din cauza dumneavoastră, părinte, Arhiepiscopia a fost căutată de autorități. Știți ce-ați făcut? Știți?

Preotul nu încercă să nege:

— E vorba de copilul cu vărsat?

— Da, de copilul cu variolă. Iar dumneavoastră ați ascuns cazul în fața autorităților sanitare...

Părintele José Pedro avea încredere în bunătatea lui Dumnezeu. De multe ori se gândise că Domnul aproba ceea ce făcea el: Și acum credea la fel. Gândul îi umplu deodată sufletul. Își îndreptă spinarea și-l privi drept în ochi pe canonic:

— Dumneavoastră știți ce este un lazaret?

Canonicul nu răspunse.

— Să vă spun eu: foarte rar se mai întoarce cineva de

acolo. Cu atât mai puțin un copil... A trimite acolo un copil înseamnă să comiți un asasinat...

— Asta nu e treaba noastră - veni răspunsul inexpresiv, dar plin de hotărâre - Asta-i treaba Sănătății Publice. Treaba noastră este să respectăm legea.

— Chiar dacă atentează la legea milostiveniei lui Dumnezeu?

— Ce știți dumneavoastră despre mila lui Dumnezeu? Ce mare inteligență aveți ca să înțelegeți dorințele lui Dumnezeu? V-a cuprins cumva demonul vanității?

Părintele José Pedro încercă să explice:

— Știu că sunt un preot ignorant și nedemn să-L servesc pe Domnul. Dar acești copii n-au avut pe nimeni care să se îngrijească de ei. Am avut intenția...

— Bunele intenții nu scuză actele rele - i-o tăie canonicul cu o voce foarte dulce pentru o asemenea sentință.

Părintele José Pedro se simți iar șovăitor, dar își înălță gândul spre Dumnezeu și vru să-și mărturisească încrederea:

— Să fi fost rele actele mele? Erau copii care niciodată n-au auzit vorbindu-se serios de Dumnezeu. Îl amestecau pe Dumnezeu cu sfinții negrilor, n-aveau nicio idee despre religie. Am vrut să văd dacă pot salva acele suflete...

— V-am spus că intențiile v-au fost bune, dar acțiunile n-au corespuns intențiilor...

— Dar dumneavoastră nu cunoașteți acești copii...

Canonicul îi aruncă o privire de oțel.

— Sunt copii fără copilărie, se nasc maturi. Trăiesc ca oamenii mari, cunosc totul despre viață, totul... Trebuie să te porți cu ei cu abilitate, să faci concesii.

— De-asta faceți tot ce vor ei...

— Uneori da, ca să obțin un rezultat bun...

— Pactizați cu furturile, cu crimele acestor perversi...

— Ce vină au ei?

— Și părintele își aminti de João de Adão.

— Cine-i îngrijește? Cine-i învață? Cine-i ajută? Au parte de vreun pic de afecțiune?

Se înflăcărase de-a binelea, iar canonicul se îndepărtă și mai mult de el, în timp ce nu-l slăbea cu privirea lui de oțel.

— Fură ca să mănânce, pentru că toți bogății ăștia care dau pe dinafară de atâta avuție, care fac donații bisericilor uită că există și copii înfometați... Ce vină...

— Tăcere!

— Vocea prea-sfințici sale era autoritară.

— Cine v-ar auzi vorbind ar spune că sunteți comunist. Și nici nu-i de mirare. În mijlocul acestor oameni de nimic unde trăiți ați învățat teoriile lor... Sunteți un comunist, un dușman al Bisericii...

Preotul se uită la el îngrozit. Canonicul se ridică și întinse brațul, pironindu-l cu un gest:

— Fie ca Domnul, în bunătatea Sa, să ierte faptele și cuvintele dumneavoastră. L-ați jignit pe Dumnezeu și Biserica. Ați dezonorat haina preotească. Ați violat legile Bisericii și pe cele ale statului. Ați acționat ca un comunist. De aceea ne vedem obligați să nu vă dăm atât de repede parohia pe care ați solicitat-o. Mergeți - vocea-i era din nou dulce, dar de o dulceață plină de hotărâre, o dulceață care nu admitea nicio replică ispășiți-vă păcatele, dedicați-vă credincioșilor bisericii unde slujiți și uitați aceste idei comuniste; în caz contrar, va trebui să luăm măsuri mai severe. Credeți că Dumnezeu aprobă ceea ce faceți? Amintiți-vă că inteligența dumneavoastră nu este prea mare, că nu puteți pătrunde voința Domnului cu ea...

Îi întoarse spatele părintelui José Pedro și se-ndreptă spre ușă. Părintele făcu doi pași spre el și vorbi cu glas gătuit:

— Dar e unul care vrea să se facă preot...

Canonicul se întoarce:

— Întrevederea a luat sfârșit, părinte José Pedro. Vă puteți retrage. Să vă deie Domnul gândul cel bun...

Preotul rămase nemișcat câteva minute, vrând să mai adauge ceva. Dar cuvintele nu-i ieșeau din gură, parcă avea limba încleiată, privea doar spre ușa pe care ieșise superiorul său. Nu se putea gândi la nitnic. Avea o înfățișare caraghioasă, cu mâna întinsă, cu trupul aplecat într-o parte, cu anteriorul murdar și cârpit, cu ochii cășcați de spaimă, cu buzele tremurânde. Draperiile grele împiedicau lumina să pătrundă în sală. Preotul rămase o vreme în semiîntuneric.

Comunist... Cântăreți vagabonzi, dar dăruți cu talent, fredonau pe stradă un vals de pe vremuri:

Sunt lipsit de bucurie, Doamne-Dumnezeule...

Părintele José Pedro stătea rezemat de perete. Canonicul zisese că el nu putea înțelege voința Domnului. Nu avea putere de înțelegere, vorbea ca un comunist. Vorba asta, mai ales asta, îl urmărea neîncetat. De la toate amvoanele, toți preoții predicaseră împotriva celui cuvânt iar el, acum... Canonicul era foarte deștept, se apropia de Dumnezeu prin inteligența lui, îi era ușor să-l audă glasul. Iar el greșise, pierduse doi ani pe calea pierzaniei. Se gândise să aducă spre Domnul atâția copii... Copii răătăciți... Or fi ei de vină? Lăsați copiii să vină la mine... Iisus Hristos... Era o figură radioasă și tânără. Preoții spuneau că era un revoluționar. Îi iubea pe copii... Vai de cine face rău unui copil... Văduva Santos era protectoarea bisericii... Oare și ea va fi auzind vocea Domnului? Doi ani pierduți... Făcea concesii? Ei bine, făcea. Altfel cum să-și fi păstrat încrederea Căpitanilor nisipului? Nu erau ca alți copii... Știa tot, până și secretele sexului. Erau ca niște bărbați, deși erau copii... Nu-i puteai lua ca pe mucoșii care merg la colegiul iezuiților pentru prima comuniune. Aceia au mamă, tată, frați, preoți pentru spovedanie, și

haine, și mâncare, au de toate... Dar n-avea să-i dea el, acum, lecții canonicului... Canonicul știa totul și era foarte inteligent. Putea auzi glasul Domnului... Era apropiat de Cel-de-Sus... El nu fusese printre studenții cei mai străluciți... Fusese printre cei mai slabi... Doar n-avea să-i vorbească Dumnezeu unui preot sărac cu duhul... îl auzea pe João de Adão. Un comunist ca João de Adão... Dar comuniștii sunt răi, vor să distrugă tot... João de Adão era un om bun... Un comunist... Și Iisus? Nu, nu se putea gândi că Iisus e comunist... Superiorul lui înțelegea mai bine lucrurile decât un biet preot cu anteriorul murdar... Canonicul era inteligent, iar Dumnezeu e suprema inteligență... Aghiazmă voia să se preoțească. Da, chiar așa, voia să se preoțească, avea vocație adevărată. Dar păcătuia zi de zi, fura, jefuia. Nu era vina lor... Vorbește ca un comunist... Așa a zis canonicul. Oare o să-l ierte Domnul?

Părintele José Pedro pășește încet, sprijinindu-se de zid. îi ajung la urechi ultimele note ale unui cântec îndepărtat. Preotul are privirea fixă.

Da, părinte José Pedro, uneori Dumnezeu le vorbește ignoranților... El era un ignorant... Dar l-a auzit pe Dumnezeu... Sunt niște bieți copii... Ce știu ei despre bine și rău, dacă nimeni nu i-a învățat nimic, niciodată? Niciodată mâna vreunei mame nu le-a mângâiat creștetul. N-au auzit o vorbă bună de la un tată. Doamne, ei nu știu ce fac... De-asta am fost între ei, de-asta de multe ori am făcut ce-au vrut ei...

Preotul își împreunează mâinile și le ridică spre cer.

Oare un comunist tot așa face? Să le dau un pic de mângâiere acelor biete suflete. Să le salvez, să le fac o soartă mai bună... De aici ieșeau numai hoți, asasini, borfași, în cel med bun caz vagabonzi... Profesiunea cea mai demnă... Ar fi putut să iasă muncitori cinstiți, demni... Trebuia să facă ceva pentru ei, cât mai curând... De la

Corecție ieșeau și mai răi... Nu cu pedepsele brutale, acolo am văzut atâtea... E atâta brutalitate...

Doar cu răbdare, cu bunătate... Și Iisus tot așa gândea... De ce ca un comunist? Dumnezeu poate vorbi și unui ignorant... Să părăsesc copiii? Parohia e pierdută, oricum... Și bătrână mea mamă, ce-o să suspine... Și școala surorii... Și ea vrea să-i învețe pe copii... Dar altfel de copii, cu cărți, cu mamă, cu tată... Nu ca ăștia, părăsiți pe stradă, dormind sub cerul liber, pe sub poduri, în magazine... Nu, nu-i poate părăsi! Cu cine o fi Dumnezeu? Cu canonicul sau cu bietul preot? Văduva... Nu, Dumnezeu e cu preotul... E cu preotul... Sunt prea prost ca să pot auzi vocea Domnului... (Se ascunde sub portalul unei biserici.) Dar uneori Dumnezeu le vorbește ignoranților... (Iese de sub portal și merge mai departe, ținându-se de perete.) Da, o să continue. Dacă greșește, Dumnezeu o să-l ierte... „Bunele intenții nu scuză faptele rele”. Dar El este bunătatea supremă... Așa o să facă... Poate că dintre Căpitanii nisipului nu vor ieși numai hoți... Și n-ar fi asta o mare bucurie pentru Iisus? Da, Iisus a zâmbit. Are un chip radios. I-a zâmbit părintelui José Pedro. Mulțumescu-ți Ție, Doamne...

Preotul îngenunchează pe stradă și-și înalță brațele spre cer. Dar vede că lumea zâmbește în jurul lui. Sare înspăimântat în picioare și urcă repede într-un tramvai, rușinat din cale-afară.

Cineva comentează:

— Ia uitați-vă, un preot beat. Ce nerușinare...

Și toți râd, pe stradă și în tramvai.

Huzur își zgârie o bubiță cu unghia lui neagră. Apoi se uită la tot brațul: e plin. De-asta simțea o fierbințeală, o moleșală în tot trupul! Era febra bubei. Orașul sărac era bântuit de bubă. Doctorii ziceau că epidemia se domolise, dar erau încă multe cazuri, în fiecare zi duceau oameni la lazaret. Oameni care nu se mai întorceau, se gândi Huzur.

Până și Almiro, din cauza căruia fusese tămbălău în magazie, plecase și el la lazaret. Și nu s-a mai întors... Era un copil drăgălaș. Unii ziceau că el și cu Ciupitul... Dar nu era rău, nu supăra pe nimeni. Șchiopul iscase tot scandalul. După ce-a aflat că a murit a fost și mai mohorât, parcă se-nvinovăța de moartea lui Almiro. Nu vorbea cu nimeni, numai cu cățelul lui.

— O să se țicnească de tot - își zise Huzur.

Își aprinse o țigară. Se îndreptă spre magazie. Înăuntru nu era decât Scamatorul. La ora aceea a după-amiezii era greu să găsești pe cineva acolo. Scamatorul l-a văzut când a intrat:

— Fă-ncoace o țigară, Huzure!

— Huzur îi aruncă una, se duse în colțul lui și-și strânse zdrențele într-o boccea. Scamatorul îl urmărea curios:

— Pleci?

Huzur se duse la el cu bocceaua sub braț:

— Să nu spui la nimeni... Numa lu' Glonț.

— Urâte duci?

Mulatrul râse:

— La lazaret...

Huzur își arată brațele pline de bube, pieptul.

— Nu pleca, Huzure...

— De ce, frățioare?

— Știi și tu... E groapă de cimitir, sigur...

— Crezi c-o să rămân aici să le dau și ălorlalți?

— Te îngrijim noi...

— A.ți muri toți. Almiro avea casă. Eu n-am nimic și pe nimeni.

Scamatorul tăcu. Voia să spună multe. Mulatrul sedea în fața lui, cu bocceaua sub brațul plin de bube. Zise:

— Spune-i lu' Pedro. Celorlalți nu-i nevoie.

Scamatorul nu putu decât să-l întrebe, prosteste:

— Chiar pleci?

Huzur dădu din cap și ieșiră împreună. Bolnavul privi orașul și făcu un gest larg cu mâna. Era ca un rămas-bun, fiindcă el era un vagabond și nimeni nu-și iubește mai mult orașul decât vagabonzii. Se-ntoarse înspre Scamator:

— Când o să mă pictezi... O să-mi faci un tablou?

— Da, mă, Huzur...

— Simțea dorința de a spune vorbe bune, ca unui frate...

— Să nu mă faci cu bube...

Statura lui de copil dispăru pe plajă. Scamatorul rămase cu-n nod în gât. Dar i se părea frumos gestul lui Huzur, să plece spre moarte ca să nu-i îmbolnăvească și pe ceilalți. Oameni ca el au o stea în loc de inimă. Și când mor, inima li se suie pe cer, așa spune Pescarul. Huzur era un copil, nu un om mare, dar avea deja o stea în loc de inimă. Uite, nu i se mai vede nici umbră. Și deodată, siguranța că n-o să-și mai revadă niciodată prietenul umple inima Scamatorului. Era siguranța că celălalt plecase spre moarte.

La macumbele în cinstea lui Omolu, poporul negru, pedepsit cu buba, cânta:

Omolu.

Stăpâna mea.

Boala ia-o, pe pustie.

Fă-mi pielea de catifea!

Buba du-o la moșie, în sertão, pe pustie.

Omolu, stăpâna mea!

Omolu răspândise buba peste oraș, ca răzbunare împotriva orașului bogat. Dar bogății aveau vaccin, ce știa Omolu de vaccinuri? Ea era o biată zeiță din jungla

Africii. O zeiță a negrilor săraci. Ce putea ea ști despre asemenea treburi doftoricești? Și atunci buba a coborât și a biciuit poporul lui Omolu. Tot ce-a putut Omolu să facă a fost să transforme buba neagră în vărsat,

cu bășici albe și prostănace. Dar și așa au murit negri, au murit săraci. Însă Omolu zicea că nu vărsatu-i ucisese, ci lazaretul. Omolu voia doar să-i ciupească pe copilașii ei negri. Lazaretul i-a ucis. Iar acum macumbele îi cereau să ia vărsatul din oraș, să-l ducă la moșiile bogaților din sertão. Ei aveau bani, pământ cât vezi cu ochii, dar habar n-aveau de vaccin. Și Omolu a spus că da, se va duce în sertão.

Iar negrii, oga, fiice și tați-de-sfânt cântau:

E chiar mama noastră bună și ne poate ajuta...

Omulu promite să plece. Dar ca să nu o uite fiii ei cei negri, le spune în cântarea de adio:

Acum vă las, copiii mei.

Da mă-ntorc curând la voi...

Și-n noaptea în care tobele atabaque băteau la macumbe, într-o noapte de taină a Bahiei, Omolu s-a furișat în trenul companiei Leste Brasileira și a plecat în sertão, la Juazeiro. Vărsatul a plecat cu ea.

Huzur s-a întors scheletic, cu hainele dansând pe el. Acum avea fața însemnată toată de vărsat. În noaptea când a intrat în magazie, l-au privit cu neîncredere. Numai Scamatorul a venit imediat la el:

— Te-ai făcut bine, mulatrul?

Huzur a zâmbit. Au venit să-i strângă mâna, iar Pedro Glonț l-a îmbrățișat:

— Mulatru bun! Mulatru de milioane!

Fină și Șchiopul a venit, iar João Babanul s-a așezat lângă el. Mulatrul și-a privit prietenii. K cerut o țigară.

Avea mâna descărnată, ochii-n fundul capului. Stătea tăcut, privind cu drag magazia veche, copiii, cățelul din brațele Șchiopului. Atunci Babanul a întrebat:

— Cum a fost la lazaret?

Huzur s-a întors brusc și pe față i se citea o expresie amară de dezgust. N-a răspuns imediat, iar când i-au ieșit pe gură, vorbele parcă-l dureau:

— Nu știu ce să spun. E prea... de groază. Când intri acolo, parcă ai intra într-un sicriu...

Îi privi pe ceilalți, care rămăseseră suspendați de cuvintele lui. Avea glasul plin de amărăciune:

— Parcă ai intra într-un sicriu ca să te duci la cimitir... La fel, la fel...

Nu mai găsea vorbele. Șchiopul întrebă strângând din dinți:

— Și mai cum?

— Nimic. Nimic. Nu mai știu... Pentru numele lui Dumnezeu, nu mă mai pisați atâta...

Își plecă fruntea, cu capul bălăbănindu-se. Vocea-i era răgușită, parcă înspăimântată:

— La fel ca atunci când pleci spre cimitir. Totu-i mort.

Și se închise în el, parcă cerând să nu mai fie întrebat. João se-adresă celorlalți:

— Nu trebuia să-l întrebăm nimic...

Huzur făcu din cap un gest aprobator. Zise încetisor: Nimic... E prea...

Scamatorul privi pieptul lui Huzur. Era ciupit tot de variolă. Dar în locul inimii, văzu o stea...

O stea în loc de inimă.

Soartă

S-au așezat la o masă în colț. Cotoi a scos cărțile. Dar nici Pedro Glonț, nici João Babanul, nici Scamatorul, nici măcar Huzur, niciunul nu s-a arătat interesat. Îl așteptau pe Pescar la Porta de Mar. Mesele erau ocupate. Multă vreme Porta de Mar n-avusese clienți, din cauza variolei. Acum, dacă buba se dusesse pe pustii, oamenii vorbeau despre morți. Cineva pomeni despre lazaret. „E-o nenorocire să fii sărac”, zise un marinăr.

La o masă s-a cerut rachiu. S-a auzit clinchet de pahare pe tejghea, în timp ce un bătrân aruncă o vorbă:

— Nimeni nu poate schimba soarta. Soarta se face acolo sus – și arată spre cer.

Dar João de Adão îi răspunse peste mese:

— Într-o bună zi oamenii or să schimbe soarta asta a săracilor... 1

Pedro Glonț ridică fruntea, iar Scamatorul zâmbi. João Babanul și Huzur păreau însă înclinați să-i dea dreptate bătrânului, care repetă:

— Nimeni n-o poate schimba. Așa e scrisă acolo, sus...

— Ba, într-o zi oamenii tot e schimbă... - zise Pedro Glonț și toți ochii se-ntorseseră spre copil.

— Ce știi tu, puștiule? - îi zise bătrânul.

— E băiatu' Blondului, vorbește taică-su-n el - răspunse João de Adão, privindu-l cu respect - Tatăl lui a murit ca să ne schimbe soarta.

„Pedro se uită împrejur. Bătrânul tăcuse și-l privea, și el, altfel. Încet, încet, simți cum i se-ntoarce încrederea. Afară, o ghitară începuse să cânte.

Noapte de pace adâncă, pacea adâncă din ochii tăi
Fiică de bubos

MUZICA REVERSE pe deal. Golanii începuseră iar să cânte la ghitară, să improvizeze cuplete, să inventeze sambe pe care le vindeau mai apoi „sambiștilor” celebri din oraș. La cârciuma lui Dioclécio se strângea iarăși grupul din fiecare seară. O vreme, totul încetase pe deal, ca să lase locul lacrimilor și vaietelor femeilor și ale copiilor. Bărbații plecau de acasă cu capul în jos și la fel se întorceau. Iar sicriile negre ale adulților, sicriile albe ale fecioarelor sau sicriașele copiilor coborau străzile abrupte către cimitirul îndepărtat. Asta în cazul în care nu era vorba de coborârea sacilor cu buboși, vii încă, duși la lazaret. În urma lor, familia plângea ca după mort, cu siguranța că nu-i va mai vedea niciodată. Niciun sunet de ghitară, nicio voce de bariton negru nu străpungea atunci tristețea dealului. Doar rugile de la priveghi, doar bocetele și suspinele femeilor...

Așa era pe deal când Esteva a fost dus la lazaret. Nu s-a mai întors și într-o seară Margarida a simțit că el murise acolo. În scara aceea avea și ea febră. Dar vărsatul părea mai blând pe trupul ei, așa că spălătoreasă le-a ascuns tuturor boala și a reușit să nu fie băgată în sac. Curând, a început să se întremeze. Cei doi copii se îngrijeau de casă, făceau tot ce le spunea mama lor. Zé Plăpândul era o gură în plus, încă nu știa să facă nimic la cei șase anișori ai lui. Dar Dora mergea de-acum pe paisprezece ani, sânii începuseră să-i împungă bluza, părea o femeiușcă serioasă care îi aduce doctorii mamei/ are grijă de ea... Margarida s-a făcut mai bine când ghitarele începuseră iar să se audă pe deal, pentru că epidemia de variolă trecuse. Muzica pusese din nou stăpânire pe nopțile de pe deal, iar Margarida, cu toate că nu era complet vindecată, s-a dus pe la casele clientelor să ia rufe la spălat S-a întors cu greutatea la spinare și s-a așezat la albie. Amuncit toată ziua sub soarele arzător și sub ploaia de după-amiază. A doua zi n-a mai putut munci, fiindcă o întorsese vărsatul, iar vărsatul când se întoarce e totdeauna teribil. Două zile mai târziu, cobora dealul ultimul coșciug, ultima victimă a variolei. Dora nu se smiorcăia. îi curgeau lacrimile pe față, dar pe ultimul drum al maică-sii ea se gândea că Zé Plăpândul cerea mereu de mâncare. Frățiorul plângea și după mama, și de foame. Era prea mic ca să înțeleagă cât de singur rămăsese în imensitatea orașului.

În seara aceea, orfanii au căpătat de mâncare de la vecini. A doua zi, arabul, care era proprietarul barăcilor de pe deal, a pus să se toarne spirt peste casa Margaridei, ca să o dezinfecteze. Apoi a închiriat-o, fiindcă era o baracă foarte bine situată, chiar în vârful dealului. Și-n timp ce vecinii discutau problema orfanilor, Dora și-a luat fratele de mână și a coborât în oraș. Nu și-a luat rămas-bun de la nimeni, era ca o fugă. Zé Plăpândul mergea fără să știe

încotro, târându-se după sorăsa. Dora mergea liniștită. Avea să găsească în oraș pe cineva să le dea de mâncare sau măcar să aibă grijă de cel mic. Ea o să-și găsească de lucru, croitoreasă în vreo casă. Era o copilă, dar multe case preferau asemenea copile, fiindcă salariul era mai mic. Odată, mamă-sa îi spusese că o s-o bage croitoreasă în casa unei cliente. Dora știa unde stă, așa că a pornit-o într-acolo. Dealul, sunetul ghitarelor, samba cântată de un negru rămăseseră în urmă. Asfaltul fierbinte arde picioarele desculțe ale Dorei. Zé Plăpândul e tare vesel văzând orașul necunoscut pentru el, tramvaiele pline, automobilele care claxonează, mulțimea care umple străzile. Dora fusese odată cu Margarida la această clientă. Stătea în Barra și se duseseră cu vagonul de bagaje, cărând balotul de rufe spălate, Stăpâna casei o primise foarte bine pe Dora, o-ntrebuse dacă voia să vină să lucreze acolo. Rămăsese s-o aducă Margarida după ce-o mai crește nițel. Acolo se gândea Dora să meargă. Întrebând din om în om, o luă înspre Barra. Drumul era lung, căldură - ast altului îi ardea tălpile. Zé Plă pândul cerea de mâncare și se plângea de oboseală. Dora îl încuraja cu promisiuni și meraseră mai departe. Dar în Campo Grande, Plăpândul nu mai putea. Drumul era din cale-afară de lung pentru el, pentru cei șase anișori ai lui. Atunci Dora a intrat într-o brutărie și, cu ultimii cincizeci de réis pe care-i mai avea, a cumpărat două chifle și l-a lăsat pe Zé Plăpândul pe o bancă:

— Mănânci și mă aștepți, auzi? Eu mă duc până într-un loc și mă-ntorc. Da' să nu te miști de aici, că te pierzi...

Zé promise, făcând o mutrișoară serioasă și mușcând cu nădejde din pâinea tare. Ea-l sărută și plecă.

Polițistul care a îndrumat-o i-a privit sâni abia răsăriți, părul bălai neîngrijit, ciufulit de vânt. Simțea că o ard tălpile și o sfârșeală pusese stăpânire pe ea. Dar a plecat mai departe. Căuta numărul 611. Qnd a ajuns la 53

s-a oprit puțin ca să-și tragă sufletul și să se gândească ce o să-i spună stăpânei casei. Apoi a pornit din nou. Acum, o chinuia foamea, foamea cumplită a copiilor de treisprezece ani, o foame care se cere numaidecât potolită. Dorei îi veni să plângă, voia să se așeze jos, în mijlocul străzii, sub soarele arzător, să nu se mai miște. O cuprinsese dorul de părinții morți, dar se scutură și își continuă drumul.

La 611 era o casă mare, aproape un palat, cu copaci în față. Într-un mango era un balansoar în care se legăna o fetișcană de vârsta Dorei. O împingea un băietan de vreo șaptesprezece ani și amândoi râdeau. Erau copiii stăpânilor, Dora rămase privindu-i câteva clipe, cu invidie. Apoi sună. Băiatul o văzu, dar continua s-o legene pe fată. Dora mai sună o dată și în sfârșit apărură slujnica. Îi spuse că voia să vorbească cu dona Laura, stăpâna. Slujnica o privi cu neîncredere. Dar băiatul lăsa scrânciobul și veni la poartă. Se uita la sânii abia înmuguriți ai Dorei, la coapsele ce se ghiceau pe sub fustă. O întrebă:

— Ce dorești?

— Vreau să vorbesc cu dona Laura. Sunt fata Margaridei, spălătoreasă dumneaei... Că ea a murit...

Băiatul nu-și mai dezlipea ochii de pe sânii Dorei. Era inimoasă, cu ochii mari, cu părul bălai, nepoată de italian și de mulatră. Margarida zicea că trăgea spre bunic, un vlăjgan blond, cu mustață îngrijită. Dora își plecă ochii, fiindcă simți că domnișorul o dezbrăca din priviri. Acesta se simți, la rândul-i, descumpănit și se întoarse către slujnică:

— Cheam-o pe mama...

— Îndată, domnișorule.

Băiatul își scoase o țigară și o aprinse. Trimise fumul în sus, își țuguie buzele și mai privi o dată sânii fetei:

— Cauți de lucru?

— Da, domnule.

Vântul îi ridică puțin fusta. Lui îi trecură prin cap

gânduri murdare, se și vedea în pat, cu Dora aducându-i cafeaua de dimineată, și cum aveau s-o facă lată mai apoi.

— Mă duc să vorbesc cu mama, să-ți aranjez ceva...

Ea-i mulțumi. Era însă cam speriată, deși nu prinsese prea mult din maliția otheadelor lui. Veni dona Laura, cu părul argintiu, cu fiică-sa după ea, observând-o pe Dora printre gene. Era roșie la față, dar nu lipsită de grație.

Dora îi spuse că maică-sa murise:

— Mi-ați promis o slujbă...

— De ce-a murit Margarida?

— De vărsat, doamnă.

Dora nu știa că spunând asta pierde orice speranță de a căpăta vreo slujbă.

— De variolă?

Domnișoara se dădu înapoi, temătoare. Până și băiatul se îndepărtă puțin, gândindu-se la sânii mici ai Dorei ciupiți de vărsat. Scurpă cu dezgust. Dona Laura luă un ton trist:

— Dar am angajat pe altcineva. Acum nu mai am nevoie...

— Dora se gândi la Zé Plăpândul:

— Nu aveți nevoie de un băiețel pentru cumpărături, comisioane, lucruri de-astea? Fratele meu...

— Nu, fetițo, n-am nevoie.

— Și nu știți pe nimeni?

— Nu. Dacă aș ști, te-aș recomanda...

Voia să pună capăt discuției. Se-ntoarse spre băiat:

— N-ai două mii de réis, Emanuel?

— De ce, mamă?

— Să mi-i dai mie.

Băiatul îi dădu banii și ea-i puse pe gardul de piatră. Îi era frică să o atingă pe Dora, voia să o vadă plecată înainte de a contamina casa:

— Ia banii ăștia. Du-te cu Dumnezeu...

Dora se-ntoarse și o luă la vale pe stradă. Băiatul mai

rămase uitându-se după fesele rotunde care se ghiceau sub fusta prea strâmtă. Dar îl întrerupse vocea doinei Laura, care-i spunea slujnicei:

— Dos Reis, vino cu o cârpă cu spirt să ștergi poarta, că a pus mâna fata asta. Cu variola nu ne jucăm...

Băiatul se întoarse la leagănul de sub manglicri, dar din când în când suspina pentru sine: „Și-avea niște sâni așa de grozavi...”

Zé Plăpândul nu era pe bancă. Dora se sperie. Te pomenești că frate-său plecase și se pierduse pe străzi! Cum să-l găsească, dacă nici ea nu cunoștea orașul? Simțea o sfârșeală în tot corpul, îi era dor de mama, ar fi vru: să plângă. Picioarele-i ardeau și-i era foame. Se gândi să cumpere pâine – avea acum două mii patru sute de réis – dar mai întâi se duse după frate-său. îl găsi lângă un tufiș, mâncând corcodușe verzi. Îi dădu peste mână:

— Nu știi că de la astea te doare burta?

— Mi-e foame...

Au cumpărat pâine și au mâncat. Restul zilei s-a scurs căutând un loc de muncă. Peste tot îi spuneau că nu, frica de variolă era mai mare decât bunătatea. Seara, Zé Plăpândul nu se mai putea ține pe picioare de oboseală. Dora era tristă și se gândea „să se întoarcă pe deal. Avea să fie o povară pentru vecinii cei săraci.

N-ar fi vrut să se întoarcă pe deal. De pe deal, maică-sa plecase-ntr-un coșciug, taică-su într-un sac. îl mai lăsă încă o dată pe Zé Plăpândul într-un parc și merse la brutărie să mai ia niște pâine. Cheltui ultimii bănuți. Luminile se aprinseră și, la început, Dorei i se păru frumos. Pe urmă, însă, simți că orașul era dușmanul ei, că nu făcuse decât să-i ardă tălpile și s-o obosească. Casele acelea frumoase nu o voiau. Se-ntoarse cu capul în pământ, ștergându-și lacrimile cu dosul palmei. Și din nou nu-și găsi fratele. A colindat tot parcul, până l-a văzut căscând gura la un joc de babaroase între doi băietani: un

negru puternic și un alb cam slăbuț. Dora se-așează pe bancă și-și strigă fratele. Puștanii se ridicară și ei. Ea despacheta pâinea și-i dădu lui Zé Plăpândul să mănânce. Băieții se uitau la ea. Negrului îi era foame și ea pricepu imediat. Le întinse și lor. Mâncară toți patru, în tăcere, pâinea veche (asta era mai ieftină). Când au terminat, negrul s-a șters cu mânăca la gură și a vorbit:

— Frate-tău zice că mama voastră a murit de vărsat...

— Și tata la fel...

— Și la noi a murit unu'...

— Tatăl tău?

— Nu. Almiro, unul din grup.

Albul cel slab, care până atunci tăcuse, întrebă:

— Ți-ai găsit de lucru?

— Nu vrea nimeni fată de bubos...

Plângea. Zé Plăpândul se juca pe jos cu zarurile pe care cei doi le lăsaseră în iarbă. Negrul clătină din cap. Cel slab se uită la el, pe urmă la Dora:

— Ai unde dormi?

— Nu.

Sfrijitul se-ntoarse către negru:

— S-o luăm la magazie...

— O fată?... Țe-o să zică Glonț?

— Uite, plânge... - răspunse sfrijitul în șoaptă.

Se uită și negrul. Era vizibil încurcat. Albul goni o muscă de pe piept. Puse mâna pe umărul Dorei, ușor, de parcă i-ar fi fost frică s-o atingă:

— Vino cu noi. Noi dormim într-o magazie...

Negrul se forță să zâmbească:

— Nu-i chiar un palat, dă-i mai bine ca pe stradă.

Și au plecat João Babanul și Scamatorul mergeau înainte. Amândoi ar fi vrut să vorbească cu Dora, dar niciunul nu știa ce să-i spună, nu se mai aflaseră niciodată într-o asemenea încurcătură. Lumina felinarelor strălucea în părul ei. Negrul zise:

— E-o frumusețe.

— Grozavă! - întări Scamatorul.

Dar nu-i priveau nici sânii, nici coapsele. Numai părul ei bălai strălucind în lumina felinarelor...

Pe nisip, Zé Plăpândul n-a mai putut. Negrul l-a luat pe copil (chiar dacă și el era tot un copil...) și l-a suit în cârcă. Scamatorul mergea lângă Dora, dar tăceau amândoi în noapte.

Au intrat în magazie cam nesiguri. Babanul l-a pus jos pe Zé Plăpândul și a așteptat să intre Dora cu Scamatorul. S-au dus toți trei în colțul Scamatorului, care a aprins lumina. Ceilalți îi priveau surprinși. Câinele Șchiopului lătra.

— Lume nouă... - murmură Cotoi, care tocmai ieșea.

Se-ntoarse din drum și veni la ei:

— Cine-i, Scamatorule?

— Le-a murit mama și tata de vărsat. Erau pe stradă, n-au unde dormi.

Cotoi se uită la Dora zâmbind curtenitor. Făcu un fel de reverență (văzuse ceva asemănător la cinema), frângându-se stângaci, și încercă o formulă care-i trecuse cândva pe la urechi:

— Bine-ați venit, madam...

Nu-și mai aminti restul și rămase cam rușinat, apoi plecă s-o vadă pe Bălaia. Ceilalți, însă, veniră aproape. Șchiopul și Huzur erau în frunte. Dora îi privea speriată. Zé Plăpândul adormise buștean. João Babanul se-așeză în fața fetei. Lumina lumânării sclipea în părul ei blond și cobora, când și când, până la sânii. Scamatorul se ridică, sprijinindu-se de perete. Luna apăruse prin găurile acoperișului.

Huzur era în fața lor. Șchiopul venea șontăcând, ceilalți se îmbulzeau și ei, mâncând-o din priviri pe fată. Cel care a vorbit a fost Huzur:

— Cine-i gagica asta?

Scamatorul a făcut un pas înainte:

— I-era foame. Ei și lu' frate-su. Vărsatu' le-a omorât părinții.

Huzur râse zgomotos. Se îndreptă:

— Bună bucătică...

Șchiopul râse batjocoritor, arătându-i pe ceilalți:

— Stau toți ca vulturu' deasupra mortăciunii...

Dora se vârî în Zé Plăpândul, care se trezise și tremura tot. Se-auzi o voce din grup:

— Scamatorule, chiar crezi că-mbucătura e numa a ta ș-a lu' Babanu'? Lasă-ne și nouă...

— Iuhuuu, mi s-a-ncins tărâța! – chiui altul.

Mulți râdeau. Unul făcu un pas înainte, arătându-i Babanului sexul:

— Uită-te săracu', cum așteaptă. Nu mai poate...

João Babanul făcu scut cu trupul său. Nu zicea nimic, dar scoase pumnalul... Șchiopul zbieră:

— Nu faci nimic cu asta! Trebuie să fie pentru toți!

Scamatorul încercă:

— Da' nu vedeți că-i un copil...

— Cu țâțe! – strigă o voce.

Mutul ieși în față. îi sticleau ochii și un zâmbet sălbatic îi lumina fața sumbră:

— Nici Lampião nu ține cont de asta. Dă-ne-o, Babane...

Știa că Scamatorul era slab, nu ținea la bătaie. Parcă erau scoși din minți, dar tot le era frică de João, care strângea pumnalul cu sete. Mutul se credea în mijlocul bandei lui Lampião, gata să defloreze, împreună cu ceilalți, o fată de bogătan. Luminarea ilumina părul bălai al Dorei și chipul ei îngrozit

Babanul tăcea încrâncenat, cu pumnalul în mână. Scamatorul scoase șișul, alăturându-i-se. Atunci scoase și Mutul pumnalul și făcu un pas înainte. Ceilalți veneau în spate, câinele lătra. Huzur mai făcu o încercare:

— Dă-te la o parte, Babane. E mai bine...

Scamatorul se gândea că dacă ar fi fost și Cotoi acolo, ar fi trecut de partea lor, fiindcă el avea femeie. Dar nu era...

Dora vedea grupul înaintând. Frica învinsese sfârșeala. Zé Plăpândul plângea. Dora nu-și lua ochii de la Mut. Fața întunecată a mulatrului se deschisese, luminată de dorință, și un râs nervos îi contracta mușchii. Văzu și ciupiturile de pe fața lui Huzur, când acesta trecu prin lumina lumânării. Atunci își aminti de maică-sa moartă. Un scâncet o scutură, iar asta îi opri o clipă pe copii. Scamatorul profită:

— Nu vedeți că plânge?

Băieții se opriră o clipă. Dar Mutul zise:

— Și noi ce facem? Coceanu' nu știe de lacrimi... își reluară pasul de pândă, hotărâți. Înaintau încet, cu privirea când la Dora, când la pumnalul lui João...

Deodată se repeziră, erau foarte aproape. Abia atunci vorbi Babanul:

— Pe primu' îl găuresc...

Huzur râse. Mutul juca pumnalul. Zé Plăpândul țipa, Dora privea înspăimântată. Își luă fratele, în brațe și-l văzu pe João aruncându-l jos pe Huzur. Vocea lui Pedro Glonț, care tocmai apăruse, îi opri pe toți:

— Ce dracu-i aici?

Scamatorul se ridică. Mutul îi dădu drumul - îl tăiasse deja la mână. Huzur rămase cum era, cu fața sângerând. João Babanul sta ferm pe poziție, paznic în fața Dorei. Glonț veni în față:

— Ce s-a-ntâmplat?

Huzur vorbi de jos:

— Șmecherii ăștia au făcut rost de-o bucățică și-o vor numa pentru ei. Da' și noi avem dreptu'...

— Și noi, sigur. Eu, cel puțin, vreau să călăresc azi...
- schelălăi Șchiopul.

Pedro se uită la Dora și-i văzu pieptul, părul blond.

— Au dreptate, zise. Cară-te, Babane!

Negrul îl privi speriat. Grupul iarăși avansa, condus chiar de Glonț. João Babanul întinse mâinile și strigă:

— Gloanțe, îl mănânc pe primu' care se-apropie!

Pedro Glonț mai făcu un pas:

— Cară-te, Babane.

— Nu vezi că-i un copil? Nu vezi?

Pedro Glonț se opri, se opri și grupul. O privi pe Dora, dar cu alți ochi. îi văzu groaza de pe chip, lacrimile curgând șiroaie. Auzi plânsul lui Zé Plăpândul. João vorbea:

— Io mereu am fost cu tine, Gloanțe. Sunt prietenu' tău, da' ea-i o copilă, io și Scamatoru' am adus-o aici. Îs prietenu' tău, da' dacă vii aici te omor. E o copilă, nimeni să nu-i facă vreun rău că...

— Te terminăm pe tine și p-ormă... - zise Mutul.

— Tacă-ți fleanca! - strigă Glonț.

— Și taică-su și maică-sa au murit de bubă - continuă Babanul. Noi am găsit-o, n-avea unde dormi și am adus-o aici. Nu-i curvă, e o copilă, nu vedeți că-i o copilă? Să n-o atingă nimeni, Gloanțe.

— O copilă... - repetă Pedro Glonț încet. Apoi trecu lângă Scamator și lângă Baban.

— Ești un negru bun. Ai dreptate...

— Se-ntoarse ca fulgerul spre ceilalți: - Cine vrea să vină, să poftească...

— Nu poți să faci așa ceva, Gloanțe.

— Și Huzur își trecu mâna peste tăietura de pe față.

— Vrei s-o ai numa tu cu Babanu' și cu Scamatoru'...

— Jur că nu vreau să-i fac nimic; nici eu, nici ei. E o copilă; nimeni nu se-atinge de ea. Cine vrea, să încerce...

Cei mai mici și mai fricoși se depărtară. Huzur se ridică și se duse-n colțul lui, ștergându-se de sânge. Mutul vorbi rar către Glonț:

— Io nu dau înapoi de frică. Dau fiindcă zid că-i o copilă.

Pedro se întoarse către Dora:

— Nu-ți fie frică! N-o să te atingă nimeni.

Ea ieși din colț, rupse o bucățică de cârpă și-ncepu să șteargă rana Scamatorului. Se duse apoi până la Huzur (care se făcuse mic), îi șterse rana și-i opri sângele. Toată frica, toată oboseala dispăruseră, și asta numai pentru că avea încredere în Pedro. Se duse și la Mut:

— Și tu ești rănit?

— Nu... - zise mulatrul, fără să priceapă. Și fugi în colțul lui, parcă-i era frică de Dora.

Șchiopul se uita cu atenție. Câinele plecă de lângă el și veni să-i lingă picioarele Dorei. Ea îl mângâie, apoi îl întreabă pe băiat:

— E al tău?

— Da. Da' poți să-l iei tu.

Ea zâmbi. Glonț se plimba de colo-colo. Pe urmă vorbi pentru toți:

— Măine o să plece. Nu vreau fete aici.

— Nu - zise Dora Rămân și vă aju știu să gătesc, să cos, să spăl...

— Din partea mea, poa' să rămână - zise Mutul. Dora privi la Pedro:

— Zici că nimeni n-o să-mi facă vreun rău?... Pedro Glonț se uită la părul ei bălai. Luna intrase în magazie...

Dora, mamă

Cotoi veni legănându-se, cu mersul lui inconfundabil. Se chinuise o groază de vreme să bage ață-n ac, dar zadarnic. Dora îl culcase pe Zé Plăpândul și se pregătea să-l asculte pe Scamator citind povestea aceea așa de frumoasă din cartea cu coperti albastre. Cotoi se mai legănă doi pași:

— Dora...

— Ce-i, Cotoiule?

— Vrei să faci o treabă?

Se uita la ac și la ața din mână de parcă s-ar fi aflat în fața unei probleme grave. Nu știa cum să înceapă. Scamatorul se opri din citit, iar Cotoi schimbă vorba:

— O să chiorăști de atâta citit, Scamatorul... Măcar dac-ai fi avut un bec...

Se uită iar la Dora, nehotărât.

— Ce-i, Cotoiule?

— Ața asta, lua-o-ar dracu'... N-am văzut treabă mai grea. Să bagi asta-n coada acului...

— Dă-ncoace...

Vârî ața-n ac și-i făcu nod. Cotoi se-ntoarse către Scamator:

— Numa femeile se pricep la de-alde-astea...

Întinse mâna după ac, dar Dora nu i-l dădu. îl întrebă ce-avea de cusut. Băiatul îi arătă haina ruptă la buzunar. Era haina de stofă care fusese a Șchiopului când acesta devenise copil bogat într-o casă din Grața:

— E-o haină a-ntâia! - zise Cotoi.

— Grozavă - aprobă Dora - Scoate-o.

Scamatorul și Cotoi rămaseră cu ochii la Dora, privind-o cum cosea. În realitate nu era o minunăție de cusătură, dar ei nu avuseseră niciodată pe nimeni care să le cârpească hainele. Și numai Cotoi și Aghiazmă obișnuiau să și le cârpească. Cotoi fiindcă făcea pe fantele și avea amantă, Aghiazmă pentru că-i plăcea să fie îngrijit. Ceilalți lăsau zdrențele să fluture până ce nu le mai puteau purta și atunci cerșeau sau furau alt palton și altă haină. Dora termină:

— Mai ai ceva?

Cotoi își trecu mâna peste părul lucind de briantină:

— Cămașa, la spate...

Se întoarse. Cămașa era sfâșiată de sus până jos. Dora-l puse să se așeze și-ncepu să o coasă chiar pe el. Când degetele ei atinseră pentru prima dată spatele

Cotoiului, acesta se înfioră. Ca atunci când Bălaia își plimba unghiile ei lungi și îngrijite, zgâriindu-i spatele și spunând:

— Pisicuța zgârie motănașul...

Dar Bălaia nu-i cosea hainele și poate că nici nu știa să bage ața-n ac. Știa și-i plăcea să se zbenguie cu el în pat, să-i zgârie spatele, dar dinadins, ca să-l înfioare și să-l excite, să fie mai dulce dragostea. Dora, însă, nu. Nu era înadins. Mâna ei cu unghii rupte și murdare, roase cu dinții, nu voia să excite, să înfioare. Îl atingea ca mâna unei mame care cârpea cămașa fiului ei. Mama Cotoiului murise demult. Era o femeie fragilă și frumoasă. Avea și ea mâinile neîngrijite, era nevestă de muncitor și nu-și făcea manichiura. Și ea tot așa făcea, cosea cămașa Cotoiului chiar pe el... Mâna Dorei îl atinge din nou, dar senzația e diferită. Nu mai e un fior de dorință. E senzația aceea de mângâiere caldă, de siguranță pe care i-o dădeau mâinile mamei. Dora stă în spatele lui, el n-o poate vedea; și-și imaginează că e mama lui, care s-a întors. Cotoi e iarăși mic, îmbrăcat cu cămeșoi de cânepă și-n joaca de pe stradă, pe deal, rupe totul de pe el. Și atunci vine maică-sa, îl așază-n fața ci și mâinile ei agere conduc acul și ața, din când în când îl ating și-i dau acea senzație de fericire totală. Nicio dorință... Numai fericire. S-a întors și-i cârpește cămășile. Ar vrea să se strângă la pieptul Dorei, iar ea să-i cânte ca să-l adoarmă, ca atunci când era mic. Și-și amintește că încă mai este un copil. Dar numai ca vârstă, pentru că altfel e un bărbat, fură ca să trăiască, se culcă-n fiecare seară c-o femeie de stradă, îi ia banii... Acum însă e în întregime copil, o uită pe Bălaia și mâinile cu care ea-l zgârie, uită buzele care-i prind gura în sărutări nesfârșite, sexul care-l preocupă. Uită de viața lui de mic cartofor, jucător de cărți măsluite. Uită tot și redevine un băietan de paisprezece ani cu o mamă care-i coase cămașa. Și ar vrea ca ea să-i cânte ca să-l adoarmă... Un

cântec de leagăn care apropie genele pruncilor... Dora rupe ața cu dinții și se apleacă peste el. Părul ei blond cade pe umărul Cotoiului. Dar el nu vrea nimic altceva decât să-i fie mai departe mamă. Fericirea din acele momente e aproape absurdă, ca și cum viața lui n-ar mai fi existat după moartea mamei. Ca și cum ar fi rămas copil, la fel ca toți copiii. Fiindcă în noaptea asta i s-a întors mama. De aceea mângâierea inconștientă a părului bălai al Dorei nu-i aprinde dorința. Dimpotrivă, îi mărește fericirea copilărească. Iar vocea ei spunând: „Gata, Coțoiule”, îi sună în auz ca vocea dulce și muzicală a maică-sii când îi cânta, la căpătâi, cântece de leagăn.

Se ridică și o privește pe Dora recunoscător:

— Acum ești mama noastră.

— Dar se rușinează de cuvintele scăpate gândindu-se că Dora nu va înțelege, fiindcă ea râde cu fețișoara ei serioasă de femeiușcă în devenire. Dar Scamatorul înțelege, iar Cotoi vorbindu-i Dorei fericit, fără dorință, numind-o „mamă”, și ea zâmbind cu-n aer matern și copilăros - toate astea i se întipăresc Scamatorului în minte ca un tablou.

Cotoi își aruncă haina și iese cu mersul lui legănat. Simte ceva nou în magazie: și-au găsit o mamă, mângâiere și grijă de mamă.

Bălaia îl găsește ciudat în noaptea asta:

— Ce-i cu Motănelul meu? Ce s-a-ntâmplat?

Dar el își păstrează secretul. E ceva uriaș să-ți regăsești pe pământ o mamă care murise... Bălaia n-avea cum să înțeleagă.

Când Scamatorul a început să citească, João Babanul a venit să se așeze lângă el. Noaptea era ploioasă. În povestea pe care o citea Scamatorul, noaptea era tot ploioasă, iar corabia era în mare pericol. Marinarii încasau la bice pe spinare, căpitanul era un ticălos. Corabia părea să se scufunde în orice clipă, biciul ofițerilor plesnea

spinările goale. João Babanul avea durerea întipărită pe chip. Mutul veni cu un ziar, dar nu întrerupse lectura, se așeză și el să asculte. Acum, marinarul John era biciuit pentru că alunecase și căzuse pe puntea udă. Mutul întrerupse lectura:

— Dacă ar fi fost Lampião acolo, l-ar fi mâncat de viu pe căpitanu' ăsta...

Asta a și făcut marinarul James, un munte de om. S-a aruncat asupra căpitanului și revolta a izbucnit pe corabie. Afară ploua. Ploua și-n poveste, era povestea unei furtuni și-a unei revolte. Unul dintre ofițeri s-a dat de partea marinarilor.

— E-a-ntâia... - zise João.

Le plăcea eroismul. Mutul se uită la Dora: îi străluceau și ei ochii, semn că-i plăcea. Asta-l bucură pe Mut. Apoi, marinarul James trebui să ducă o luptă crâncenă. Mutul fluieră de mulțumire. Râse și Dora, satisfăcută. Râdeau amândoi, pe urmă hohotiră cu toții, după obiceiul Căpitanilor nisipului. Hohotiră îndelung și ceilalți s-au apropiat, la timp ca să audă sfârșitul istoriei. Se uitau toți la fețișoara serioasă a Dorei, chip de femeiușcă aproape, care-i privea cu blândețe de mamă. Zâmbeau, și când marinarul James îl aruncă pe căpitanul vasului într-o barcă de salvare și-i zise „cobră fără venin”, hohotiră toți împreună cu Dora și o priviră cu dragoste, cum își privesc copiii mama mult iubită. Când se sfârși povestea, se împrăștiară prin colțuri, comentând:

— Bună, mă, bună...

— Ala da, bărbat...

— Face cât șapte...

— Da' căpitanu' a făcut o moacă, ce zici?

Mutul îi întinse ziarul Scamatorului. Dora îl privi pe Mulatru și acesta zâmbi încurcat:

— Scrie ceva de Lampião...

— Chipul lui întunecat se luminează: - Știi că Lampião e

nași-miu?

— Nași-tu?

— Chiar așa... Mama l-a ales, fiindcă Lampião e bărbat adevărat, nu se dă pe zece... Maică-mea era vitează, ținea pușca-n mână ca pe-o jucărie. Într-o zi i-a pus pe fugă pe doi soldați care-au vrut să facă pe nebunii. Ce mai, făcea cât un bărbat.

Dora asculta încântată. Fața ei serioasă privea cu mai multă simpatie la chipul întunecat al mulatrului. Mutul a tăcut, cu aerul cuiva care vrea să mai spună ceva. În sfârșit, s-a hotărât:

— Și tu ești curajoasă, știi? Mama era o femeie voinică; era mulatră, n-avea nici urmă de păr blond, doar o hălăciugă creată... Și nici copilă nu mai era, putea să-ți fie bunică... Da' tu semeni cu ea...

Se uită la Dora, apoi plecă ochii:

— Nici nu-ți vine să crezi, da-mi amintești de ea...
Semeni cu ea...

Scamatorul privea cu ochii lui de miop. Mutul aproape striga, chipul lui întunecat strălucea ca de bucuria unei descoperiri. „Și ăsta și-a descoperit mama”, își zise Scamatorul. Dora era serioasă, dar privirea îi era mângâietoare. Mutul râse, râse și ea, și râsul deveni hohot. Dar Scamatorul nu-și uni glasul cu ei. Începu să citească, iute-iute, știrea din ziar.

Lampião fusese luat prin surprindere la intrarea într-un sat. Șoferul unui camion, care-l văzuse pe șosea împreună cu banda lui, se repezise în sat și dăduse alarma. Avuseseră timp să ceară întăriri de prin satele vecine, venise chiar și o coloană mobilă. Când Lampião a intrat în sat, a fost întâmpinat cu o ploaie de gloanțe, ploaie neașteptată. Au fost împușcături multe și Lampião n-a putut face altcum decât să-și croiască drum spre caatinga, casa lui dintotdeauna. Un om din bandă a căzut cu un glonte în piept. I-au tăiat capul și i l-au trimis la Bahia ca

pe-un trofeu. Era fotografiat în ziar: gura deschisă, ochii holbați, îl ținea unul de ciuful năclăit. Îi tăiaseră gâtul cu satirul. Dora zise:

— Săracul de el... Ce câinoșenie!

Mutul îi mulțumi din priviri. Avea ochii injectați și chipul încă și mai întunecat, cu durerea întipărită pe el.

— Pui de cătea... Pui de cătea de șofer, dacă pun mâna pe tine...

Știrea mai arăta că Lampião trebuie să mai fi avut răniți, fiindcă retragerea fusese foarte rapidă. Mutul vorbi încet, ca pentru sine:

— E timpul să mă duc și io...

— Unde? - întrebă Dora.

— Lângă nașu'! Are nevoie de mine...

Ea-l privi cu tristețe:

— Chiar te duci, Mutule?

— Da, mă duc.

— Și dacă te omoară poliția, dacă-ți taie capul?

— Jur că n-o să mă prindă viu. Și mor de gât cu unu-doi, da' n-or să mă prindă viu... Și de frică, nu mi-e frică...

Îi spuse toate astea mamei lui, mulatră din sertão, puternică și curajoasă, în stare să se lupte cu soldații, cumătră lui Lampião, ibovnică de cangaçeiro, și-i spunea că poate avea încredere în el, că n-or să-l prindă viu, că va lupta până la moarte... Dora îl asculta cu mândrie.

Scamatorul închise ochii și văzu și el, în locul Dorei, o țarancă voinică, apărându-și bucatăica de pământ împotriva coloneilor²³, cu ajutorul prietenesc al pistolarilor. O văzu pe mama Mutului. Tot așa o vedea și mulatrul. Părul blond era o hălăciugă încurcată, ochii blânzi erau ochi mici de indiană, fețișoara gravă era un chip aspru de țarancă amarnică. Iar zâmbetul îi era zâmbetul mamei care e

---

23 Colonei: latifundiați brazilieni care și-au cumpărat titlul militar, iar averea și-au obținut-o prin lupte sângeroase, gărzile personale de "cangaçeiros" ucigându-i pe micii proprietari sau pe vecinii mai slabi.

mândră de feciorul ei.

Aghiazmă o privise la început cu neîncredere. Pentru el, Dora era păcatul. De multă vreme renunțase la negresele de pe plajă și la înfierbântarea trupurilor care se rostogolesc în nisip. Se despărțea de puținele-i păcate pentru a apărea curat în fața lui Dumnezeu și a merita sutana preotească. Se gândea chiar să-și facă rost de o slujbă de vânzător de ziare, ca să scape de păcatul zilnic al furtului.

O privea pe Dora cu suspiciune: femeia era păcatul însuși. În realitate, ea era doar o fetiță, un copil părăsit ca și ei. Nu râdea ca puștoaicele de pe plajă, cu răs insolent și provocator, un răs cu dinții strânși de dorință. Avea chipul serios al unei domnișoare foarte demne. Dar sânii mici împungeau rochia, pulpa ce se vedea când și când era albă și rotundă. Lui Aghiazmă îi era frică. Nu atâta de ispita Dorei, nu. Ea nu avea aerul celor care ademenesc, era un copil, era prea mică pentru așa ceva. Dar îi era frică de ispita din el, de demonul ce l-ar fi putut împinge pe dinăuntru. De asta încerca să se roage cu glas scăzut ori de câte ori ea se apropia de el.

Dora veni să se uite la icoane. Scamatorul se opri în spatele ei, privind și el. Erau flori sub Pruncul pe care Aghiazmă îl furase cândva. Dora se apropie:

— E o frumusețe...

Frica începu să dispară din sufletul lui Aghiazmă. Ea se interesa de sfinții lui, sfinți la care nu se uita nimeni din magazie. Dora întrebă:

— Toate sunt ale tale?

El dădu din cap afirmativ și zâmbi. Se ridică și-i arătă tot ce avea: icoane, catehismul, tot. Ea privea cu mulțumire. Și zâmbea când îl vedea pe Scamator cum se uita la ea cu ochii lui miopi. Aghiazmă începu istoria Sfântului Anton, cel care fusese în două locuri diferite în același timp, și asta numai ca să-l salveze pe tatăl lui de la

spânzurătoare, fiindcă fusese condamnat pe nedrept. Povestea tot așa cum Scamatorul citea poveștile eroice cu marinari curajoși și răzvrătiți. Dora asculta cu aceeași atenție și simpatie. Se-așezară la taclale amândoi, cu Scamatorul lângă ei, urmărindu-i tăcut. Aghiazmă povesti lucruri legate de religie, minuni de-ale sfinților, despre bunătatea părintelui José Pedro:

— Când o să-l cunoști, o să-ți placă...

Ea răspunse că era sigură de asta, iar el uitase deja că fata purta ispita în sânii de copilă, în coapsele rotunde sau în părul bălai. Acum îi vorbea ca unei femei vârstnice care-l asculta cu drag. Ca unei mame. Atunci înțelese. Pentru că în clipa aceea simți o dorință nestăvilită, dorința de a-i povesti că vrea să se preoțească, să-și urmeze chemarea, să-l slujească pe Dumnezeu. Numai mamei lui ar fi avut curajul să-i povestească toate astea. Iar ea stă în fața lui. Vorbele-i ies singure din gură:

— Știi că vreau să mă fac preot?

— Ce bine... - zise ea.

Chipul lui Aghiazmă se luminează. O privi pe Dora, întrebând-o exaltat:

— Crezi că merit? Dumnezeu e bun, dar știe și să pedepsească...

— De ce? - și-n vocea Dorei simți spaima.

— Nu vezi că viața noastră-i plină de păcate?... Zi de zi...

— Da' nu-i vina noastră... - spuse Dora Noi nu avem pe nimeni.

Dar Aghiazmă, acum, o avea pe ea. Pe mama lui. Râse mulțumit:

— Și părintele José Pedro tot așa zice. Cine știe...

Râse, iar ea zâmbi încurajându-l.

— ...cine știe, te pomenești că-ntr-o bună zi o să ajung preot.

— Păi sigur, o s-ajungi.

— Vrei Pruncul ăsta? - întrebă el deodată.

Era ca un copil care-i dă o bucățică de acadea mamei lui, care-i dăduse bănuțul s-o cumpere.

Iar Dora îl primi cum primește mama colțul de acadea de la copilul ei iubit, ca să-i facă o bucurie.

Scamatorul o văzu pe mama lui Aghiazmă, pe care n-o cunoștea, nu știa cum fusese, dar o văzu în locul ei pe Dora. Și se simți invidios pe fericirea lui Aghiazmă.

Îl întâlnește pe Pedro Glonț întins pe nisip. Șeful Căpitanilor nisipului nu intrase în magazie în acea noapte. Rămăsese să privească luna, bucurându-se de căldura plăcută a nisipului. Ploaia încetase, iar vântul era acum calduț. Scamatorul se așează și el, iar Dora își făcu loc între ei. Pedro o privi cu coada ochiului și-și împinse cu-n deget șapca pe ceafă. Dora se întoarse către el:

— Ai fost bun cu mine și cu frate-meu...

— Ar trebui să pleci... - îi răspunse Pedro.

Ea nu zise nimic, dar se întristă. Atunci vorbi Scamatorul:

— Nu, Gloanțe. E ca o mamă... Ca o mamă, da. Pentru toți...

Repetă:

— Ca o mamă... Ca o mamă adevărată...

Pedro se uită la amândoi. Își scoase șapca și o așează pe nisip. Dora îl privea cu drag. Pentru el... Pentru el era totul: soție, soră și mamă. Zâmbi încurcat:

— M-am gândit c-o să fi o ispită pentru toți...

Ea zise că nu, dar el continuă:

— Unii ar putea profita de-o clipă când nu suntem aici...

Râseră. Scamatorul repetă:

— Nu. E ca o mămică...

— Poți să rămâi - zise Pedro Glonț, iar Dora îi răspunse cu un zâmbet, doar era un adevărat erou pentru ea, o figură pe care niciodată nu și-a putut-o imagina, dar

pe care, într-o bună zi, avea să și-o imagineze. îl iubea – ca pe un copil necăjit, ce pe un frate curajos, ca pe un iubit, fără pereche de frumos.

Dar Scamatorul le văzu zâmbetele amândurora. Și repetă, însă cu glas sumbru:

— E ca o mamă! – și glasul îi suna trist, pentru că nici pentru el nu era mamă. Pentru că și pentru el era iubită.

Dora, soră și logodnică

CUM ROCHIA o încurca în mișcări și cum ea voia să fie cu totul și cu totul unul dintre Căpitani nisipului, o schimbă cu niște pantaloni primiți de Ciupitul de pomană, în Orașul de Sus. Pantalonii erau enormi pentru negrișor, și atunci el i-a oferit Dorei. Dar și ei îi erau mari, a trebuit să-i scurteze ca să-i vină cât de cât. Îi legase cu o sfoară, după exemplul celorlalți, iar rochia o tăiasse și o făcuse bluză. Dacă n-ar fi fost părul lung și sânii mici, oricine ar fi luat-o drept băiat, unul din banda Căpitanelor nisipului. **Z** în ziua în care, îmbrăcată ca un flăcău, a apărut în fața lui Pedro Glonț, băiatul a început să râdă. Și râdea cu atâta poftă, că se tăvălea pe jos. În sfârșit, reuși să spună:

— Ești așa de caraghioasă...

Ea s-a întristat și atunci Pedro Glonț s-a oprit din râs.

— Nu-i drept să-mi dați de mâncare în fiecare zi.

Acum o să fac și eu ce faceți voi.

Uimirea lui nu avea limite:

— Vrei să spui...

Ea-l privea calm, așteptând să termine ce avea de spus.

— ...c-o să mergi cu noi pe stradă, șterpelind lucruri...

— Chiar așa!

Vocea-i suna plină de hotărâre.

— Ai înnebunit...

— Nu înțeleg de ce!

— Nu pricepi că nu se poate? Asta-i treabă de

bărbat...

— Că parcă voi ați fi ditamai bărbații... Și voi tot niște copii sunteți.

Pedro căuta argumente:

— Da' noi avem pantaloni, nu fustă...

— Și eu - și arăta spre pantaloni.

O clipă, el nu mai știa ce să zică. O privea gânditor, îi trecuse cheful de râs. După o vreme, zise:

— Dacă ne prind polițaii pe noi, nu-i nimic. Da' dacă te prind pe tine?

— La fel.

— Te bagă la orfelinat. Habar n-ai ce-i acolo...

— Nu mi-e frică. Acum merg cu voi.

Băiatul ridică din umeri într-un gest de neputință. O prevenise. Ea însă înțelese că era îngrijorat, de aceea zise:

— O să vezi, pot fi la fel ca voi...

— Ai mai văzut femeii să facă ce face un bărbat? Nu rezisti la ghionți și pumni...

— Fac altele.

Pedro Glonț tăcu. În fundul sufletului îi plăcea atitudinea ei, deși îi era frică de urmări.

Umbla cu ei pe străzi, ca orice Căpitan al nisipului. Acum orașul nu i se mai părea ostil. Începuse să-l iubească și ea, învățase să se strecoare pe ulicioare și străduțe, să sară din tramvaie și autobuze în mers. Era sprintenă ca o felină. Totdeauna mergea cu Pedro Gonț, cu João Babanul și cu Scamatorul, Babanul n-o slăbea o clipă, parcă era umbra Dorei și nu mai putea de bucurie când ea-i spunea, prietenește, „frate-meu”. Negrul o urma ca un câine credincios și i se dedicase în întregime. Nu mai înceta să se minuneze de calitățile Dorei, o găsea aproape la fel de curajoasă ca pe Glonț. Îi spunea speriat Scamatorului:

— E vitează ca un bărbat...

Scamatorului i-ar fi plăcut să nu fie așa. Nu-și dorea decât o privire afectuoasă din partea Dorei. Dar nu

privirea maternă pe care ea o avea pentru cei mici și pentru cei triști, pentru Mut sau pentru Aghiazmă. Și nici privirea fraternă aruncată Babanului, Șchiopului, Cotoiului sau lui însuși. Își dorea una din privirile acelea pline de iubire cu care ea-l învăluia pe Pedro când îl vedea fugind de vreun polițai sau de vreun tip ieșit în ușa magazinului ca să strige: „Hoțul! Hoțul! Prindeți hoțul!...” Privirile acelea ea le ținea numai pentru Glonț, iar ăsta habar n-avea. Scamatorul ascultă laudele Babanului, dar nu zâmbi.

În noaptea aceea, Pedro Glonț veni cu un ochi umflat și cu buza ruptă, sângerând. Se-ntâlnise cu Ezequiel, șeful altei bande de cerșetori și hoți, dar mult mai mică și mai dezordonată decât a Căpitanilor nisipului. Ezequiel era cu încă trei, unul dintre ei izgonit de Căpitanii nisipului, pentru că își furase un tovarăș. Glonț îi lăsase pe Zé Plăpândul și pe Dora la capătul străduței Taboão, ca să meargă singuri la magazie. Babanul avea o treabă și nu-i putea însoți. Pedro se gândise să meargă el cu Dora, să n-o lase singură pe plajă.

Dar încă nu venise seara, așa că nu era periculos. În afară de asta, el trebuia să se ducă după bani la Gonzales d'O 14, căruia-i dăduse niște aur, furat de la un arab bogat.

În drum spre O 14, Pedro Glonț se gândea la Dora. La părul ei bălai lăsat pe spate, la privirile ei. Era frumoasă, ca o logodnică. Logodnică... Nici nu se putea gândi la una ca asta... Nu voia ca ceilalți din grup să se simtă îndreptățiți să se gândească la prostii. Dacă i-ar fi spus că era ca o logodnică pentru el, s-ar fi putut trezi și alții să-i spună la fel. Și atunci n-ar mai fi fost nici lege, nici ordine la Căpitanii nisipului. Pedro Glonț nu uită că el e șeful...

Merge atât de obosit că aproape dă nas în nas cu Ezequiel. Toți patru au făcut zid înaintea lui. Ezequiel e un mulatru înalt, cu un chiștoc în colțul gurii. Scuipă:

— Nu vezi pe unde calci? Ai chiorât?

— Ce vrei, mă?

Puștiul care fusese la Căpitani întreabă:

— Ce mai fac javrele alea?

— N-ai uitat păruiala primită? Ți-au trecut semnele?

Puștiul strânge din dinți și dă să facă un pas, dar Ezequiel îl oprește și-i spune lui Glonț:

— O să vin să vă fac o vizită zilele-astea.

— O vizită? - întreabă Pedro nedumerit.

— Cică aveți o curvuliță pentru toată lumea...

— Tacă-ți fleanca, mă!

Ezequiel se aruncă la bătaie. Ceilalți trei însă erau deja deasupra lui Glonț. Ezequiel îi pusese piciorul pe față. Cel care fusese la Căpitani strigase:

— Ține-l bine!

Și-i dăduse un pumn în bărbie.

Ezequiel i-a dat două picioare în gură:

— De-acum eu ți-s nașul, frumosule.

— Pas... - vru să răspundă Pedro, dar alt pumn îl reduse la tăcere.

Polițaiul venea spre ei, așa că au rupt-o la fugă. Pedro și-a adunat șapca de pe jos - lacrimi de furie i se prelingeau pe obraz. Polițaiul îi zise:

— Șterge-o, haimana, înainte să te bag la închisoare.

Pedro scuipă sângele din gură. Coborî strada încet, nici vorbă să se mai ducă după bani. Mergea și tot repeta: „Ăștia-s bărbați numa patru contra unu”. Și se gândea la răzbunare.

A intrat în magazie. Dora era singură cu frate-său, care dormea. Ultimele raze ale soarelui pătrundeau prin acoperiș, luminând straniu interiorul. Dora l-a văzut și i-a ieșit înainte:

— Ai luat banii?

Dar a dat cu ochii de față umflată a lui Pedro, de buza spartă:

— Ce-ai pățit, frățioare?

— Ezequiel cu încă trei. Nu-s bărbați decât patru

contra unu...

— Ei ți-au făcut asta?

— Au fost patru. Da' și-așa, m-au luat pe neașteptate, că altfel... Am făcut prostia să cred c-o să lupt numa cu Ezequiel. Da' ah sărit toți patru.

Ea l-a pus să se așeze, s-a dus până-n colțul lui Aghiazmă și a adus apă. Cu o bucată de cârpă i-a șters rănile. Pedro făcea planuri de răzbunare. Ea-l aproba:

— Las că le-arătăm noi data viitoare!

Pedro a râs:

— Da' ce, vii și tu?

— Sigur...

Acum îi ștergea buzele, aplecată deasupra lui, cu fețele apropiate, cu părul amestecându-li-se...

— De ce v-ați certat?

— Așa, pentru nimic.

— Spune-mi...

— A zis niște chestii...

— Din cauza mea, nu-i așa?

El a dat din cap. Atunci că l-a sărutat pe gură și a fugit El a sărit după ea, dar ea se ascundea, nu se lăsa prinsă. Curând au apărut și ceilalți. De departe, ea-i zâmbea lui Glonț. Nu era nici urmă de provocare în zâmbetul ei, însă privirea-i era deosebită de aceea frățească, aruncată celorlalți. Era o privire dulce de logodnică, de logodnică ingenuă și timidă. Poate că nici nu știa că e de dragoste. Și-n ciuda faptului că nu era o noapte cu lună, în magazia de tip colonial apăruse o idilă. Ea zâmbea și-și pleca privirea, alteori îi făcea cu ochiul, fiindcă își zicea că asta înseamnă să iubești. Iar inima-i bătea nebunește la fiecare otheadă. Nu știa că asta se cheamă dragoste.

În sfârșit, a venit luna în magazie, cu lumina ei palidă. Pedro ieșise și se întinsese pe nisip. Și cu ochii închiși, tot pe Dora o vedea. A simțit-o venind și

întinzându-se lângă el. I-a spus:

— Acum ești logodnica mea. Într-o bună zi o să ne căsătorim.

Era tot cu ochii închiși. Ea i-a răspuns șoptit:

— Ești logodnicul meu.

Chiar fără să știe ce e iubirea, simțea că e bine.

Când au venit Șchiopul și João Babanul, Glonț s-a ridicat de pe nisip și și-a strâns locotenenții. Au mers lângă luminarea Scamatorului. A venit și Dora și s-a așezat între Baban și Huzur, care și-a aprins o țigară și s-a întors spre ea:

— Învăț să cânt o samba de milioane. La ghitară, sor-meo.

— Tu cânți frumos, frățioare.

— Am un succes la baluri...

Pedro Glonț i-a întrerupt. Toți îi priveau fața umflată, buza ruptă. El le-a povestit:

— Patru contra unu...

— Le trebuie o lecție - a spus Șchiopul, râzând Io n-aș mai ieși c-o față ca a ta.

Au făcut un plan de bătaie și, pe la miezul nopții, au plecat vreo treizeci. Banda lui Ezequiel sc-adăpostea pe la marginea cheiului de lemn, sub niște bărci întoarse, și sub pod. Dora mergea lângă Pedro, cu un cuțit în mână. Șchiopul a zis:

— Semenii cu Rosa Palmeirao.

Nu se pomenise femeie mai vitează ca Rosa Palmeirao. Se bătuse cu șase soldați deodată. Orice marinar de pe cheiul Bahiei îi cunoștea povestea vieții. De aceea Dorei i-a plăcut comparația și a zâmbit:

— Mulțumesc, frățioare.

Frățioare... E un cuvânt frumos și prietenos. Se obișnuiseră să-i zică „surioară”, iar ea le spunea „frățioare”. Pentru cei mici e ca o mamă, îi îngrijește și-i alintă. Pentru cei mari e ca o soră care spune numai vorbe

calde și se joacă inocentă cu ei, înfruntând împreună pericolele în viața aventuroasă pe care o duc. Dar nimeni nu știe că pentru Pedro ea este logodnică, nici chiar Scamatorul n-a aflat. În străfundul lui, Scamatorul o consideră tot logodnică.

Câinele Șchiopului aleargă lătrând. Mutul îl imită și toți râd. Babanul fluieră o samba pe care Huzur o prinde din zbor și începe s-o cânte tare:

Mulatra de m-a părăsit...

Sunt veseli. Au șișuri și pumnale la brâu, dar nu le vor scoate decât dacă ceilalți o vor face întâi. Fiindcă și copiii părăsiți au legile și morala lor, au sentimentul demnității omenеști.

Deodată Babanul strigă:

— Hei, sunt aici!

Cu tămbălăul pe care l-au făcut, l-au scos pe Ezequiel de sub o barcă:

— Cine-i acolo?

— Căpitanii nisipului, care nu înghit măgării... - răspunde Glonț.

Și s-au încăierat.

Întoarcerea a fost un triumf. În ciuda faptului că Șchiopul avea o tăietură, iar Ciupitul venea pe brațe de cât îl snopiseră (un vlăjgan din banda lui Ezequiel îl cotonogise, până sărise Mutul și-l doborâse), toți erau veseli, victorioși, comentând victoria. Cei ce rămăseseră la magazie i-au primit cu urale. Au rămas până târziu, tot sporovăind despre întâmplare. Vorbeau de curajul Dorei, care se luptase cu un băiat. „Ca un bărbat”, zicea Babanul, și toți au simțit că era ca o soră, exact ca o soră...

Ca o logodnică, exact ca o logodnică, se gândea Pedro, întins pe nisip. Luna îngălbenise plaja, iar stelele se oglindeau în marea albastră a Bahiei. Ea a venit să se așeze lângă el. Și au început să vorbească despre tot felul de nimicuri. Exact ca doi îndrăgostiți. Nu s-au sărutat, nu

s-au îmbrățișat, sexul nu-i chema în acel moment. Numai părul ei blond flutura, atingând ușor fața băiatului.

— Ai păr frumos! - a spus el.

Ea a râs uitându-se la chica lui:

— Și-al tău e frumos.

Au râs amândoi și imediat râsul s-a transformat în hohot. Era obiceiul Căpitanilor nisipului. Ea i-a povestit întâmplări de pe deal, povești cu vecinii de-acasă; el își amintea tot felul de lucruri din viața agitată a bandei:

— Când am venit aici aveam cinci ani. Eram mai mic decât fratele tău...

Râdeau nevinovat, fericiți să stea unul lângă celălalt. Pe urmă, i-a luat somnul. Dormeau unul lângă altul, iar Pedro nu făcuse decât să-i ia mâna, să i-o țină într-a lui. Ca doi frați...

Școala de corecție

Gazeta DE SEARĂ a dat știrea cu litere de-o șchioapă. Pe prima pagină, pe toată lățimea, un titlu informa cititorii:

A FOST PRINS ȘEFUL „CĂPITANILOR NISIPULUI”.

Apoi veneau titlurile de deasupra unei fotografii care-i arăta pe Pedro Glonț, Dora, João Babanul, Șchiopul și Cotoi flancați de polițiști:

O FATĂ ÎN GRUP

POVESTEA VIEȚII EI

DUSĂ LA UN ORFELINAT

ȘEFLL „CĂPITANILOR NISIPULUI” EFIUL UNUI GREVIST

CEILAUȚI REUȘESC SĂ SCAPE

„ȘCOALA DE REEDUCARE ÎL VA ÎNDREPTA V NE ASIGURĂ DIRECTORUL

Sub fotografic era următoarea legendă:

„După ce a fost percheziționată toată această șleahță, șeful bandiților a început să strige și să facă gălăgie, ceea ce a permis fuga celorlalți. Capul răufăcătorilor este

marcat cu o cruce și lângă el poate fi văzută Dora, tânără vivandieră a flăcăilor bahieni

Apoi venea articolul:

Ieri, poliția din Bahia a înregistrat o victorie. A reușit să-l prindă pe liderul grupului de minori delincvenți cunoscut sub numele de „Căpitanii nisipului”. Nu o dată, ziarul nostru a abordat problema minorilor care trăiesc pe stradă, dedicându-se furtului.

Și tot în repetate rânduri, am adus la cunoștința cetățenilor spargerile înfăptuite de acest grup. Într-adevăr, orașul trăia înspăimântat de acești copii și nimeni nu știa de unde vin, nimeni nu le cunoștea conducătorul. Cu câteva luni în urmă, am avut prilejul să publicăm scrisorile domnului Șef al Poliției, domnului Judecător de Minori și a directorului Școlii de Reeducare asupra acestei probleme. Toți promiteau să intensifice campania împotriva minorilor delincvenți, dar mai ales împotriva „Căpitanilor nisipului”.

Iată că acum această meritorie campanie a dat primele roade, prin capturarea șefului acestei bande și a mai multora din grup, inclusiv a unei fete. Din nefericire, datorită unei inteligente manevre a lui Pedro Glonț – căpetenia –, ceilalți au reușit să scape printre degetele poliției, în orice caz, poliția a făcut deja destul prinzându-i pe șef și pe romantica inspiratoare afurturilor, Dora, o figură foarte interesantă de minoră delincventă. Prezentările fiind făcute, iată faptele:

TENTATIVA DE FURT.

Ieri, la căderea serii, cinci băieți și o fată au pătruns în micul palat al Dr. Alcebiades Meneses, din strada São Bento. Au fost simțiți de fiul doctorului, student la medicină, care i-a lăsat să pătrundă într-o cameră, apoi i-a încuiat. După aceea, a chemat poliția și i-a predat.

Redacția Gazetei de seară, informată asupra întâmplării, s-a prezentat la locuința Dr. Meneses. A ajuns tocmai în momentul în care minorii erau duși la Chestura

Poliției. Am cerut să fotografiem grupul, iar poliția, foarte amabila, ne-a permis. În momentul în care fotograful a manevrat aparatul și a declanșat magneziul, Pedro Glonț, temutul șef al „Căpitanilor nisipului”, a facilitat

EVADAREA

Dând dovadă de o agilitate nemaipomenită, Pedro Glonț a scăpat printre degetele polițistului care îl ținea și, cu o lovitură de capoeira, l-a trântit la pământ Totuși, n-a fugit Bineînțeles, toți ceilalți polițiști s-au năpustit asupra lui, pentru a-l împiedica să o facă. Numai când le-a strigat celorlalți: „Fugiți, ma Ai... ** au înțeles cu toții planul căpeteniei micilor bandiți.

Singurul polițist care rămăsese să păzească grupul a fost doborât de unul dintre ei, foarte iute, cu o nouă lovitură de capoeira. Într-o clipă, au dispărut cu toții pe strada Montanha.

LA POLIȚIE

La Chestura Poliției am vrut să-l ascultăm pe Pedro Glonț. Dar el n-a scos o vorbă și nici autorităților nu le-a răspuns la întrebări, n-a spus unde dormeau și unde ascundeau lucrurile furate. Și-a dezvăluit doar numele, arătând că este fiul unui grevist care a fost ucis la meetingul din 191... și că nu mai are pe nimeni pe lume. În ceea ce o privește pe Dora, este fiica unei spălătorese care a murit de variolă în timpul ultimei epidemii ce s-a abătut asupra orașului. Sunt numai patru luni de când se află printre „Căpitanii nisipului”, dăruia luat deja parte la mai multe spargerii. Și se pare că este foarte mândră de asta.

LOGODNICI

Dora le-a declarat reporterilor noștri că este logodnica lui Pedro Glonț și că se vor căsători. Este, încă, o copilă naivă, mai demnă de milă decât de pedeapsă. Nu are mai mult de 14 ani, iar Pedro abia a împlinit 16. Dora a fost dusă la orfelinatul „Sfânta Fecioară”. Aici îl va uita curând pe Pedro Glonț, romanticul logodnic-bandit, ca și

viața de delincvent pe care a dus-o alături de „Căpitanii nisipului”.

Cât despre Pedro Glonț, el va fi trimis la Școala de Reeducare pentru Minori, imediat ce poliția va afla de la el.

locul unde se ascunde grupul. Poliția este aproape sigură că va cunoaște acest lucru, chiar în cursul zilei de azi.

ARE CUVÂNTUL DIRECTORUL ȘCOLII DE REEDUCARE

Școala de Reeducare a minorilor din Bahia, așezământ care îi reunește pe toți copiii abandonați sau delincvenți, este condusă de un director care s-a dovedit un vechi prieten al Gazetei de seara. Cu câțva timp în urmă, un reportaj al nostru a anihilat cercul de calomnii la adresa acestui bastion al educației și a directorului său. Astăzi, domnul director s-a aflat la poliție, așteptând să-l poată lua cu sine pe minorul Pedro Glonț. La întrebările noastre, domnia sa a răspuns:

— Se va reeduca. Stabilimentul nostru se numește „Școala de Reeducare Deci, se va îndrepta.

— La o altă întrebare, a zâmbit:

— Să fugă? Nu-i ușor să fugi de la Reeducare. Pot să vă garantez ca nu o va face.

Seara, Scamatorul a citit articolul. Șchiopul a zis:

— Acu-i la Corecție. L-am văzut când a ieșit de la poliție.

— Și ea, la orfelinat... - a completat João Babanul.

— Las că-i scoatem noi de-acolo - a spus Scama torul cu siguranță în glas. Apoi s-a întors către Șchiop: Până vine Pedro, tu o să fii șefu’.

João Babanul a întins mâna și a vorbit tare, pentru toți:

— Fraților, până vine Glonț, Șchiopu’ e șef... Șchiopul a spus: -

— S-a dat prins ca să ne scape pe noi. Trebuie să-l eliberăm. Așa e drept, nu?

Toți erau hotărâți.

În drum spre sala aceea, Pedro Glonț calcula cam la ce se putea aștepta. N-a văzut niciun paznic. Veniseră doi polițiști, un judecător de instrucție și directorul de la Corecție. Au încuiat ușa. Judecătorul a zis, cu glas ironic:

— Acum ziariștii au plecat, flăcău. Așa că o să ne spui tot, vrei-nu vrei.

Directorul școlii a râs:

— Păi sigur c-o să spună...

Judecătorul a întrebat:

— Unde dormiți?

Pedro Glonț i-a privit cu ură:

— Credeți c-o să spun...

— Sigur, cred...

— Atunci o s-aștepți mult și bine!

Și i-a întors spatele. Judecătorul le-a făcut semn polițiștilor. Pedro a simțit două bice deodată. Și cizma judecătorului drept în față. A căzut, înjurând.

— Nu spui? - a întrebat directorul.

— Țsta-i doar începutul.

— Nu - a venit răspunsul lui Pedro.

Acum îl loveau toți. Cu biciul, cu bastonul, cu piciorul. Directorul școlii s-a ridicat și l-a așezat în picioare, dar Pedro Glonț a căzut din nou. Nu s-a mai ridicat. Polițiștii îl pocneau cu biciul. El îi vedea în fața ochilor pe Baban, pe Șcamator, pe Mut, pe Șchiop și pe Cotoi. Toți atârnavă de el. Siguranța tuturor depindea de curajul lui. Era șef, nu putea trăda. Și-a amintit scena din seara precedentă. Reușise să-i scape, cu toate că el fusese arestat. Mândria i-a umplut inima. N-o să vorbească, o să fugă de la Corecție, o s-o elibereze pe Dora. Și o să se răzbune... O să se răzbune...

Urla de durere, dar niciun cuvânt n-au scos de la el.

Pentru el se face noapte. Nu mai simte durerea, nu mai simte nimic. Și totuși polițiștii încă-l mai lovesc, judecătorul încă-l mai chinuiește. Dar el nu mai simte nimic.

— A leșinat - observă judecătorul de instrucție.

— Lăsări pe nuna mea - spune directorul îl duc la școală și acolo o să spună tot. Garantez. După aceea, vă anunț.

Judecătorul consimte, promițând că a doua zi îl va expedia pe Glonț la Reeducare.

În zori, când Pedro s-a trezit, pușcăriașii cântau. Era o melodie tristă. Vorbea despre soarele de pe străzi, despre cât de mare și frumoasă e libertatea.

Paznicul Ranulfo, care-l adusese de la poliție, l-a condus la direcție. Pedro Glonț își simțea trupul ca strivit între două pietre de moară. Dar era mulțumit, nu scosese nimic de la el, nu spusese unde se ascundeau Căpitani nisipului. Și-a amintit de cântecul pe care deținuții îl cântau în zori și care spunea că libertatea e cea mai scumpă de pe lume. Că pe străzi e soare și lumină, iar în celule, un întuneric veșnic, pentru că acolo nu intră libertatea. Libertatea! Și João de Adão, liber pe străzi, sub soare, vorbea de ea. Spunea că nu doar pentru salariu făcuseră ei grevele acelea și vor mai face și altele. Și pentru libertate, fiindcă docherii îi cam duceau dorul. Pentru libertate murise și tatăl lui Glonț. Și tot pentru libertate - gândea Pedro - pentru libertatea prietenilor lui, încasase el bătaie la poliție. îl durea fiecare fibră a trupului, era vânat tot, iar în urechi îi răsună încă melodia deținuților. Acolo, afară, spuneau bătrânele versuri, acolo este soarele, și libertatea, și viața. Pe fereastră, Glonț vede soarele. Șoseaua trece prin fața porții celei mari a școlii. Aici, înăuntru, parc-ar fi întuneric veșnic. Acolo, afară, e și libertatea, și viața. „Și răzbunarea”, se gândește Pedro.

Intră directorul. Paznicul Ranulfo îl salută și i-l arată

pe Glonț. Directorul zâmbeste, își freacă mâinile și se așază la un birou înalt. Se uită la Pedro câteva clipe:

— În sfârșit... De-o grămadă de vreme aștept păsăroiul ăsta, Ranulfo.

Gardianul zâmbeste, aprobând cuvintele directorului.

— E șeful ălor, Căpitanii nisipului. Uită-te... Tipul criminalului înăscut. E-adevărat că dumneata nu l-ai citit pe Lombroso... Dar dacă l-ai fi citit; ai pricepe ce spun. Are stigmatul crimei întipărit pe față. La o asemenea vârstă să ai deja o cicatrice! Și uită-te ce ochi... Nu-l poți trata ca pe un oarecare. O să-i dăm onoruri speciale...

Glonț îl privește cu ochi inerti. E obosit, pică din picioare. Paznicul Ranulfo îndrăznește:

— Îl duc lângă ceilalți?

— Ce? Nu, nu. Pentru început, bagă-l la carceră. Să vedem dacă-l scoatem de acolo mai îmblânzit...

Gardianul salută și-l împinge pe Pedro Glonț. Directorul recomandă:

— Regim numărul trei.

— Fasole și apă... - murmură Ranulfo. Se uită la Pedro cu coada ochiului și dă din cap: - Slab ești, da o să ieși de acolo scândură.

Afară e soarele, și libertatea. Închisoarea, deținuții, bătaia, toate acestea îl învățaseră pe Glonț că libertatea e lucrul cel mai de preț de pe lume. Acum știe că nu degeaba se povestea pe chei, la piață, la Porta de Mar că tatăl lui murise pentru libertate. Libertatea e ca soarele. E lucrul cel mai de preț.

Îl aude pe paznicul Ranulfo trăgând zăvorul pe dinafară. Fusesse aruncat în carceră. Era o încăpere mică, sub scări, în care nu puteai sta în picioare, fiindcă dădeai cu capul de tavan, dar nici așezat, pentru că nu era loc. Ori te-așezai pe vine, ori strâns turcește, de-ți amorteau toate oasele. Așa se și așază Pedro. Avea trupul contorsionat și primul lui gând a fost că mititica îi servea numai omului-

șarpe pe care-l văzuse odată la circ. Încăperea era perfect închisă, întunericul de nepătruns. Aerul intra prin crăpăturile fine și rare ale treptelor scării. Așa cum stătea, Pedro nu putea face nicio mișcare, din toate părțile îl împiedicau pereții. Îl dureau picioarele și simțea o dorință nebună să le întindă. Avea fața plină de răni și vânătăi, de la bătăile primite la poliție, dar de data asta Dora nu mai era acolo ca să-l șteargă, cu o cârpă udă, și să-i îngrijească fața rănită. Libertatea însemna și Dora. Nu doar soarele, hoinăreala pe străzi, hohotul Căpitanilor nisipului. Însemna de asemenea să simți fluturând părul ei bălai, s-o auzi povestind lucruri de pe deal, să-i simți buzele pe buzele tale rănite. Logodnică... Și nici ea nu era liberă. Pe Pedro îl dor încheieturile și acum a început și capul. **t)** ora e ca el, lipsită de soare, lipsită de libertate. O duseseră la orfelinat. Logodnică... înainte de-a veni ea, nu se gândise niciodată la acest cuvânt: „logodnică”. Îi plăcea doar să răstoarne puștoaice pe plajă. Să se întindă piept lângă piept, frunte lângă frunte, coapsă lângă coapsă, sex lângă sex. Dar nu se gîndisc niciodată să stea pe nisip lângă o fată, copilă ca și el, să vorbească vrute și nevrute și să se hârjonească așa, ca toți copiii, fără să o răstoarne ca să facă dragoste cu ea. Asta era altfel de dragoste, se gândea el. Niciodată nu înțelesese pe de-a-ntregul ce e aceea iubirea. Ce era el? Un copil părăsit pe stradă, care prin forță, agerime și curaj ajunsese să conducă grupul cel mai îndrăzneț al copiilor părăsiți, Căpitanii nisipului. Ce putea ști el despre dragoste? Crezuse întotdeauna că iubirea era clipa aceea plăcută când o negresă sau o mulătră gemea sub trupul lui, pe nisip. Asta învățase devreme, când n-avea încă treisprezece ani. Și o știau toți Căpitanii nisipului, chiar și cei mai mici, care nu aveau încă vlagă să răstoarne o puștoaică. Dar știau și așteptau cu bucurie ziua când aveau s-o facă.

Oasele și capul lui Pedro dor cumplit. Îi e sete, n-a

băut, nici n-a mâncat pe ziua de azi. Cu Dora a fost altfel. Când a apărut, și el și ceilalți n-au avut alt gând decât s-o răstoarne, s-o posede, să facă dragoste cu ea, pentru că era frumoasă și asta era singurul fel de dragoste pe care-l știau. Dar, cum era doar o copilă, o respectaseră. Apoi ea devenise ca o mamă pentru toți. Dar și ca o soră, avea dreptate João? Pentru el, însă, din primul moment, fusese altceva, îi fusese și tovarășă de joacă, la fel ca pentru ceilalți, soră mult-iubită, dar îi dăduse și un alt fel de bucurie, diferită de cea oferită de o soră. Logodnică... I-ar fi plăcut chiar dacă ar fi vrut să-și refuze această plăcere, n-ar fi putut. E adevărat că nu făcuse nimic pentru asta, continuase să stea de vorbă, să-i asculte glasul, să-i atingă mâna. Însă i-ar fi plăcut să o posede, s-o vadă gemând de iubire. Așa cum alții au soție. O soție care este mamă, soră și prietenă. Ea era mama, sora și prietena Căpitanilor nisipului. Pentru Pedro Glonț, însă, ea este logodnică, și ntr-o zi îi va fi soție. N-o pot ține într-un orfelinat ca pe „o copilă singură pe lume! Ea are un logodnic, o mulțime de frați și de copii pe care trebuie să-i îngrijească.

Durerea dispare din trupul lui Pedro Glonț. Are nevoie de mișcare, trebuie să meargă, să alerge, doar așa se poate gândi la planul de eliberare a Dorei, Aici, în întunericul ăsta, nu poate. Și stă neputincios, gândindu-se că poate și ea stă tot la carceră. Încearcă să se miște. Șobolanii mișună, dar el e obișnuit cu ei, nu-i bagă în seamă. Doza, însă, s-o fi sperind de zgomotul ăsta neîncetat. Poate înnebuni pe oricine, doar pe șeful Căpitanilor nisipului - nu. Cu atât mai mult o fată. E adevărat că Dora e cea mai curajoasă fată din câte s-au născut în Bahia, care, oricum, e patria femeilor viteze. E mai neînfricăată chiar decât Rosa Palmeirao, care s-a bătut cu șase soldați deodată, decât Maria Cabaçu, care nu se uita unde dat și care-i soața lui Lampião, aia care mânua o pușcă mai bine ca un pistolar. Mai ceva, fiindcă-i doar o

copilă, abia a intrat în viață. Pedro zâmbește mândru, în ciuda durerilor, a oboselii, a* setei care a început să-l obsedeze.

Ce bună ar fi o cană cu apă! în fața plajei e marea o apă nesfârșită. Mare pe care Pescarul, marele luptător de capoeira, o brăzdează cu șalupa lui, aducând pește din mările sudului. Pescarul e băiat de gașcă. Dacă Glonț n-ar fi învățat cu el capoeira de Angola, lupta cea mai frumoasă din lume, fiindcă e și un dans, n-ar fi putut să-i facă scăpați pe Babanul, pe Cotoi și Șchiop. Acum, se gândește, aici, la mititica, unde nu putea mișca un deget, capoeira nu-i servea la nimic. Apă, ce bună ar fi fost apa acum! Oare și Dorei i-o fi sete? Sigur e la carceră și ea! Pedro își închipuie orfelinatul la fel, la fel ca Școala lui de corecție. Setea-i mai rea decât un șarpe cu clopoței. E mai înspăimântătoare ca buba neagră: îți taie gâtul, nu alta, și aduce întuneric în minte. Puțină apă... N-ar strica și un pic de lumină. Dacă ar avea puțină lumină, ar vedea chipul zâmbitor al Dorei. Dar așa, în întuneric, nu-i vede decât fața suferindă, chinuită. O mânie surdă, neputincioasă crește în el. Încearcă să se ridice, dar creștetul i se „lovește de treptele scării care servește de acoperiș. Smucește ușa, dar se pare că afară nu-i nimeni să-l audă. Parcă vede înaintea ochilor fața sadică a directorului. I-ar înfige până-n plăsele pumnalul în piept! Fără să-i tremure mâna, fără remușcări, cu bucurie. Pumnalul lui a rămas la poliție. Da' o să i-l dea Mutul pe-al lui, că el are pistol. Mutul vrea să se ducă la banda lui Lampião, nași-su. Lampião ucide polițiști, ucide tot ce-i jeg sufletesc. Pedro simte în acest moment că-l iubește pe Lampião ca pe eroul lui personal, ca pe răzbnătorul lui. E brațul înarmat al săracilor din sertão. Într-o bună zi poate și el o să facă parte din grupul aceluia. Și - cine știe? - poate că vor putea invada orașul Bahia, să-i crape capul directorului de la Școala de corecție... Ce mutră ar face când l-ar vedea pe

Glont năvălind în școală, în fruntea haiducilor... Ar scoate mai întâi carafa de rachiu, dar primit de la un prieten din Santo Amaro, apoi i-ar crăpa capul. Ba nu! mai întâi l-ar băga în carcera asta, fără mâncare, fără băutură...

Setea... Setea o să-l omoare. Ea-l face să vadă în întuneric chipul trist și îndurerat al Dorei. Siguranța aceea că ea suferă... închide ochii.

Încearcă să se gândească la Scamator, la Mut, la Baban, la Cotoi, la Șchiop, la Huzur și la ceilalți din magazie, care merg s-o salveze pe Dora. Dar imaginea dispare repede. Chiar și cu ochii închiși tot chipul ci înnegurat de sete îl vede. Smucește iarăși ușa. Strigă, înjură. Nu răspunde nimeni, nimeni nu-l vede, nimeni nu-l aude. Așa trebuie să fie în iad. Are dreptate Aghiazmă cu frica lui de iad. E îngrozitor să suferi de sete, pe întuneric. Cântecul deținuților spunea că afară e soarele și libertatea. Dar și apa, râurile curgând limpezi peste pietre, cascadele, marca cea tainică. Scamatorul, care știe multe, fiindcă noaptea citește cărți de furat la lumina lumânării (își strică ochii...), i-a spus odată că pe pământ e mai multă apă decât uscat. Citise într-o carte. Dar în carceră nu e nici un strop. Te pomenești că nici înin a Dorei nu este. De ce să tot tragă de ușa, cum face acum? Nu vine nimeni și mâinile au început să-l doară. În ajun îl bătuseră la poliție. Are spatele negru, pieptul o rană, fața umflată. De asta zisese directorul că are mutră de criminal. N-are, bineînțeles. Tot ce vrea el e libertatea. Într-o zi, un bătrân a spus că nu se schimbă soarta nimănui pe lume. João de Adão însă zisese că da, iar el îl credea pe João de Adão. Tatăl lui murise ca să schimbe soarta docherilor. Când o să scape, și el o să se facă docher, să lupte pentru libertate, pentru soare, pentru apă și pentru hrana tuturor. Scurpă și din gură-i iese ceva vâcos. Setea-l strânge de gât. Aghiazmă vrea să se preoțească doar ca să scape de infernul acela. Părintele José Pedro știe cum e la Corecție, e împotriva internării

copiilor acolo. Dar ce putea face un biet preot fără parohie împotriva tuturor? Fiindcă toți îi urăsc pe copiii săraci, își spune Pedro. Când o să iasă, o să-i ceară mameide-sfânt Dorî Aninha să facă un farmec, ceva, să-l omoare pe director. Ea are putere de la Ogum, iar el l-a scos odată pe Ogum de la poliție. Făcuse multe pentru vârsta lui. Și Dora făcuse multe în lunile cât a stat cu ei. Acum le era la amândoi sete. Pedro zgâlțâie zadarnic ușa. Setea îl roade pe dinăuntru ca o armată de șobolani. Se chircește mai tare și oboseala îl răpune, în ciuda setei, adoarme. Visează urât însă, visează cum șobolanii mușcă fața frumoasă a Dorei.

Îl trezesc niște ciocănituri discrete în treptele scării. Se ridică puțin, nu prea mult, să nu dea cu capul, întreabă încet:

— E cineva acolo?

O bucurie nebună îl cuprinde când aude:

— Da' acolo cine-i?

— Pedro Glonț.

— Șeful Căpitanilor nisipului?

— Da.

Aude un fluierat. Vocea continuă grăbită:

— Am ceva pentru tine, mi l-a dat cineva azi”.

— Dă-ncoace, repede!

— Acum vine cineva. Da' mă-ntorc.

Pedro aude pașii îndepărtându-se. Dar e bucuros. La început se gândește că o fi ceva. de la Dora, dar își dă seama că-i o prostie să se gândească la un asemenea lucru. Cum să-i trimită Dora ceva? Trebuie să fie de la vreunul din grup. Probabil că încearcă să-l scoată de aici. Dar mai întâi trebuie să scape de la mititica. Câtă vreme e acolo, Căpitanii nu pot face nimic. Da' dacă-l duc în Școala de corecție, imediat o să scape, fuga-i ușoară. Pedro Glonț se așază mai bine. Oare cât să fie ceasul? În ce zi or fi? Aici e tot timpul noapte, niciodată soare. Așteaptă nerăbdător să

se întoarce mesagerul. Dar acesta întârzie și el e cuprins de agitație. Ce-or face ceilalți fără el? Scamatorul, s-o fi gândit la vreun plan ca să-l scoată de acolo? Dar cât timp stă la carceră totul e zadarnic. Și câtă vreme nu-l scot pe el, Dora stă și ea în Orfelinat. Cineva vine și deschide ușa. Pedro se aruncă înainte, crezând că vor să-l scoată. O mână îl îmbrânțește:

— Ușurel, ușurel...

Îl vede pe paznicul Ranulfo în ușă. Îi aduce o cană cu apă pe care Pedro i-o smulge din mină și-o bea dintr-o înghițitură. Dar a fost așa de puțină... Nu i-a ajuns. Paznicul îi mai dă o strachină cu zeamă în care plutesc câteva boabe de fasole. Glonț cere:

— Puteți să-mi mai dați un pic de apă?

— Măine... - râde paznicul.

— Numai puțină...

— Măine îți dau. Da' dacă mai bați în ușă și strigi, în loc de opt stai cincisprezece zile.

Și trănțește ușa în nasul lui Pedro.

Aude zăvorul încuindu-se. Pipăie în întuneric până ce dă de strachină: bea zeama chioară de fasole. Nici nu-și dă seama cât de sărată este. Ronțăie apoi boabele tari. Dar setea își arată iarăși colții. Fasolea atât de sărată i-a ascuțit-o. Ce-i o cană cu apă la setea lui, care cere un ulcior plin? Se lasă moale în jos. Nu se mai gândește la nimic. Orele trec una după alta. În întuneric, nu mai vede decât fața tristă a Dorei. Și-și simte trupul o rană vie.

Foarte târziu, aude din nou bătăile în scară. Întreabă:

— Cine-i acolo?

— Un șchiop ți-a trimis vorbă c-or să te scoată de aici. Imediat ce ieși de la carceră...

— E noapte? - întreabă Pedro.

— Se-nșerează acu'...

— Mor de sete.

Vocea nu răspunde. Disperat, Pedro se gândește că

puștiul e-n stare să plece. Dar n-a auzit pași pe scări... Vocea însă revine:

— Apă nu pot. N-am cum să-ți dau. Da' o țigară vrei?

— Vreau.

— Așteaptă puțin.

Câteva minute mai târziu se-aud bătăi în ușă. Și vocea pe dedesubt:

— Îți dau țigara pe-aici. Pune mâinile jos, chiar pe mijlocul ușii.

Pedro face întocmai. O țigară turtită ajunge până la el. O scoate de sub ușă, apoi imediat vine și chibritul, c-o bucată de cutie ca să-l poată aprinde.

— Mulțumesc - zice Pedro.

Dar în acel moment se aude un zgomot afară. O plesnitură, un trup care se rostogolește. O voce cunoscută spune:

— Dacă te mai prind că intri în vorbă cu cei de afară, capeți pedeapsă dublă!

Pedro lasă capul în jos. Acum or să-l pedepsească pe copil pentru el. Când o să fugă, o să-l ducă la Căpitani. La soare și la libertate. Își aprinde țigara, cu multă grijă, ca să nu piardă singurul chibrit pe care-l are. Palmează țigara, să nu se vadă strălucind prin crăpăturile scândurilor. Liniștea îl învăluie din nou și cu ea vin gândurile, vedeniile.

Cânt termină țigara ce chircește iarăși. Dacă ar putea dormi... Măcar n-ar mai vedea înaintea ochilor chipul plin de suferință al Dorei.

Câte ore? Câte zile? întunericul e la fel de adânc, setea la fel de nepotolită. I-au adus deja fasole și apă de trei ori. A învățat să nu mai bea zeama de la fasole, ca să nu-l înseteze mai tare. E tare slăbit, îl ia cu leșin. Butoiașul în care își face nevoile răspândește un miros groaznic. Nu l-au golit încă. Îl doare burta și când face treaba mare e un chin, parcă i-ar ieși și mațele. Picioarele nu-l mai țin. Singurul lucru care-i mai dă curaj eete ura care-i umple

sufletul.

— Oameni buni... Nenorociților...

Asta-i tot ce-i mai iese din gură. Dar și asta, cu glas pierit. Nu mai are putere să strige, să zgâlțâie ușa. E. sigur c-o să moară aici. E din ce în ce mai rău cu stomacul. O vede pe Dora întinsă pe jos, murind de sete, chemându-l. João Babanul e lângă ea, dar despărțit de treptele unei scări. Scamatorul și Aghiazmtă plâng.

bău adus apă și fasole a patra oară. Bea apă, dar nu se repede să mănânce fasolea. Nu mai știe să spună decât atât:

— Oameni buni... Oameni buni...

În acea zi (care pentru Pedro era o noapte fără sfârșit), înainte de a i se aduce mâncarea - dacă se putea numi așa - s-a întors vocea de pe scară. Glonț întreabă, fără să se miște:

— De câte zile sunt aici?

— De cinci.

— Mai dă-mi o țigară.

Țigara îl mai aduce în fire. Își spune că dacă mai stă cinci zile moare. Asta-i pedeapsă pentru un bărbat, nu pentru un copil. Ura nu mai încapă în sufletul lui, pentru că este deja mai mare decât sufletul.

E tot noapte, Dora moare încet-încet în fața ochilor lui. Babanul e lângă ea, dar treptele tot îi despart. Scamatorul și Aghiazmă plâng neconținut. Oare doarme sau e treaz? îl doare rău burta.

Cât o să mai dureze întinericul? Dar agonia Dorei? Mirosul tinetei e îngrozitor. Dora se sfârșește în fața ochilor lui. Oare asta-i și sfârșitul lui?

Mutra directorului apare lângă chipul Dorei. Cum, până și agonia i-o torturează? Cât o mai avea până moare? ... Pedro Glonț se roagă ca ea să moară repede, repede... Ar fi mai bine. Acum a venit directorul, ca să-l tortureze mai tare. îi aude vocea:

— Scoală...

— Și îl lovește cu piciorul.

Deschide ochii mari. Dora dispare. Vede numai mutra directorului, care-i zâmbeste:

— Să vedem dacă te-ai mai împlânzit

Nu poate ține ochii deschiși, e prea tare lumina.

Cade în mijlocul coridorului, fiindcă nici picioarele nu-l mai țin. O fi murit Dora sau nu? – se gândește în timp ce cade.

E din nou în biroul directorului. Acesta îl privește zâmbitor:

— Ți-a plăcut apartamentul? Mai ai chef să furi? Eu știu să vă învăț minte, știu să vă înmoi aici.

Pedro Glonț este de nerecunoscut. Oasele-i ies prin piele, iar fața îi e verde din pricina complicației intestinale. Paznicul Fausto, stăpânul unei voci pe care a auzit-o la ușa carcerei, e lângă el. E un tip dat dracului, umblă vorba că-i la fel de rău ca directorul. Întreabă:

— În atelierul de fierărie?

— Cred că-i mai bine la plantația de trestie. Să-l facem agricultor – și râde.

Fausto se arată de acord, în timp ce directorul recomandă:

— Fii cu ochii pe el! Ăsta-i catâr afurisit. Dar n-o să te-nvăț eu...

Pedro îl privește drept în ochi. Paznicul însă îi dă un ghiont zdravăn.

Vede acum în tihnă clădirea cea mare. În mijlocul curții, bărbierul îl rade-n cap. Își vede părul blond căzând, jur-împrejur. îi dau niște pantaloni și o haină bătând în albastru. Se îmbracă acolo, pe loc. Paznicul îl duce mai întâi la fierărie:

— Ai *machete*? Și cuțit?

Îi dă unelte lui Pedro. Merg la plantația de trestie, unde alți copii muncesc la acea oră.

În prima zi, de atâta slăbiciune, Glonț abia mai ține *machete-Xe* în mână. De aceea paznicii îl lovesc, dar el nu zice nimic.

Seara, la apel, se uită la toți, vrând să-l descopere pe cel care-i vorbea și-i dădea țigări. Suie scările către dormitorul aflat la etajul trei, ca să le piară orice chef de fugă. Se încuie ușa. Paznicul Fausto comandă:

— Gașcă, dă-i drumu' la rugăciune.

Un băiat roșcovan dă semnalul. Toți repetă cuvintele și ingenunchează. Spun Tatăl nostru și Ave Maria, tare, în ciuda oboselii. Pedro se aruncă în pat îl așteaptă o cuvertură murdară. Rufăria de pat se schimbă la două săptămâni, dar la câtă mizerie e pe ei... Iar faimoasa rufărie de pat nu înseamnă decât o cuvertură și o fată pentru o pemă-pietroi.

E gata adormit când simte o mână pe umăr.

— Tu ești Pedro Glonț, așa-i?"

— Da.

— Eu ți-am adus mesajele de la ai tăi.

Pedro se uită la mulatrul de lângă el. Are vreo zece ani.

— Au mai venit?

— În fiecare zi. Voiau să afle când ieși de la mititica.

— Spune-le că-s la trestie...

— Nu vrei să ronțai ceva păstăi? Am câteva aici, noi noaptea...

— Sunt mort de somn... Cât m-au ținut?

— Opt zile. Unu' a murit acolo...

Băiatul pleacă. Nici nu l-a întrebat cum îl cheamă. Nu vrea decât să doarmă. Dar cei care se duc prin paturile pederăștilor fac zgomot. Paznicul Fausto sare din camera lui cu pereții subțiri:

— Ce-i zgomotul ăsta?

Tăcere. Bate din palme:

— În picioare, toată lumea!

Îi fixează cu privirea pe fiecare în parte.

— Nu știe nimeni?

Tăcere. Gardianul se freacă la ochi și-și începe plimbarea printre paturi. O pendulă bate de zece ori pe perete.

— Nu spune nimeni?

Iar tăcere. Paznicul se scobește în dinți.

— Atunci o să rămâneți toți în picioare. O oră. Fân la unșpe. Și primu' care încearcă să se așeze întră la carceră. Că tot e goală...

O voce de copil rupe tăcerea:

— Domnu' paznic..."

E unul mic, gălbejit rău.

— Vorbește, Henrique.

— Știu io...

Toți ochii îl țințuiesc, Fausto îl încurajează pe pârâcios:

— Spune tot ce știi!

— Jeremias a fost, s-a dus în patu' lui Berto să facă lucruri rușinoase.

— Domniile lor Jeremias și Berto!

Cei doi ies de lângă paturile lor.

— În picioare, la ușă! Până la miezul nopții. Ceilalți pot să se culce.

Se mai uită o dată la toți. Pedepsiții stau în picioare lângă ușă.

După ce pleacă paznicul, Jeremias îl amenință pe Henrique. Ceilalți comentează în șoaptă. Pedro adoarme.

În sala de mese, când își bea zeama caldă și-și mestecă pâinea neagră și tare, se trezește cu un ghiont de la vecin:

— Tu ești șef la Căpitanii nisipului? - îl întreabă șoptit.

— Da.

— Ți-am văzut poza în ziar... Ești bărbat, nu glumă!

Da' te-au termii. ni.

Îi privește chipul supt. Mestecă mai departe și vorbește:

— O să rămâi aici?

— O s-o întind...

— Și eu. Am un plan... Qnd o s-o șterg d-aici pot să vin la grupul tău?

— Poți.

— Unde-i gaura voastră?

Glont îl privește cu neîncredere:

— Găsești băieți din grup în fiecare seară pe Campo Grande.»

— Crezi c-o să ciripesc?

Paznicul Campos bate din palme. Se ridică toți și se îndreaptă spre diferitele ateliere sau către plantație.

Spre prinz, Pedro îl vede pe Șchiop trecând pe șosea. Și-l vede și pe paznicul care îl gonește.

Pedeapsă... pedeapsă... E cuvântul pe care Pedro îl aude cel mai des la Școala de corecție. Sunt bătuți pentru orice, pedepsiți pentru nimica. Și ura crește în toți.

La capul locului îi lasă un bilet Șchiopului. A doua zi găsește funia între trestii. Au pus-o cu siguranță în timpul nopții. E o frânghie subțire, dai rezistentă, nouă-nouă. În mijlocul ei, pumnalul, pe care Pedro îl pune la brâu, pe dedesubt. Cel mai greu e să ducă frânghia în dormitor. Să fugă în timpul zilei e imposibil, paznicii sunt cu ochii pe ei și nici nu poate duce frânghia pe sub haine, că se vede.

Deodată izbucnește scandalul. Jeremias se aruncă asupra paznicului Fausto, cu *tnaehete-Ye* în mână. Se mai aruncă și alți copii, dar imediat apare grupul de gardieni înarmați cu bice. îl leagă pe Jeremias. Pedro profită de ocazie și vâără frânghia sub haină, gonind spre dormitor. Un paznic coboară cu revolverul în mână. Glont se dă după ușa; paznicul trece în fugă.

Bagă repede frânghia sub saltea și se întoarce la

plantație. Jeremias a fost dus la carceră. Acum gardienii strigă adunarea. Ranulfo și Campos au pornit pe urmele lui Agostinho, care a spălat puțina în toiul aceluia tãmbãlau. Tãiat la umãr, Fausto s-a dus la infirmerie. Directorul e între ei, cu ochii fulgerând mânioși.

Un paznic numără copiii. îl întreabă pe Pedro:

— Unde-ai fost?

— Am stat deoparte, să nu mă bag în scandal.

Paznicul îl privește neîncrezător, dar trece mai departe.

Ranulfo și Campos se întorc cu Agostinho. Fugarul e bătut în fața tuturor. Apoi directorul spune:

— La carceră cu el!

— Dar mai este și Jeremias - zice Ranulfo.

— Nu-i nimic, să stea amândoi. Așa pot face și conversație...

Pe Pedro îl trec florii. Cum să intre doi în carcera aia?

În noaptea asta paza e strașnică, așa că nu se poate încerca nimic. Copiii scrâșnesc din dinți cu ură.

Două nopți mai târziu, când paznicul Fausto adormise deja în camera despărțită cu scânduri, când niciun copil nu mai părea treaz, Pedro Glonț se ridică și trage frânghia de sub saltea. Avea patul chiar lângă fereastră. O deschide și leagă frânghia de o zăbrea. Lăasă funia să atârne. E prea scurtă. Distanța până jos e mare. O strânge. Încearcă să nu facă zgomot, dar unul dintre vecinii de pat tot se trezește:

— Speli puțina?

ăla n-are faimă bună. E turnător. De asta îl și puseseră lângă el. Glonț scoate pumnalul:

— Auzi, mă, fă-te că dormi! Dacă încerci să chirăi îți tai gâtul, pe-onoarea mea. Sau dacă zici ceva după ce-am plecat... Ai auzit de Căpitanii nisipului?

— Da.

— Ei or să-ți fie nașii!

Pune pumnalul la îndemână. Frânghia a tras-o de tot,

iar de ea leagă un cearșaf – cu nodul acela marinăresc pe care l-a învățat de la Pescar. îl mai amenință o dată pe ăl mic, aruncă frânghia, se strecoară pe fereastră și începe cderarea. E abia la mijloc când aude deja strigătele pârâciosului. Se lăsă să alunece pe frânghie și la capăt, sare. Distanța a fost mare, dar el e deja în picioare și o rupe la fugă. Salt peste zid, ca să evite câinii polițiști lăsați liberi în curte, apoi zboară pe șosea. Are câteva minute de avantaj, cât le-a trebuit gardienilor să-și tragă nădragii și să ia câinii cu ei. Glonț ține pumnalul între dinți și-și aruncă, din fugă, hainele. Așa, câinii n-or să-l mai recunoască după miros. Gol, în dimineața rece își începe cursa către soare, către libertate.

Scamatorul citește manșeta Gazetei de seară:

ȘEFUL „CĂPITANILOR NISIPULUI” REUȘEȘTE SĂ FUGĂ DE LA ȘCOALA DE REEDUCARE

Urma un lung interviu cu directorul, din care se vedea dt de furios e acesta. Toată magazia râde. Până și părintele José Pedro, care era acolo, râde cu hohote, ca și cum ar fi fost un Căpitan al nisipului.

Orfelinatul

O LUNĂ DE ORFELINAT a fost de ajuns ca să ucidă veselia și sănătatea Dorei. Se născuse pe deal, crescuse alergând pe deal. Venise pe urmă libertatea hoinărelilor prin orașe viața aventuroasă de la Căpitanii nisipului. Nu era o floare de seră, îi plăceau soarele, strada, libertatea.

I-au strâns părul în două coade, legate cu panglici. Panglici roz. I-au dat o rochie de pichet albastră și un șorț mai închis la culoare. O puneau să meargă la școală împreună cu fete de cinci și șase ani. Mâncarea era proastă și mai erau și pedepsele. Post negru, fără distracții... A venit febra, au dus-o la infirmerie. Când s-a întors, era străvezie. Tot mai avea febră, dar n-a mai spus, fiindcă ura liniștea infirmeriei, unde soarele nu pătrundea niciodată, așa că fiecare oră părea agonia crepusculului.

Când putea, se apropia de gard, fiindcă uneori îi zărea pe Scamator ori pe João Babanul dând târcoale. Într-o zi i-au aruncat un bilet. Pedro fugise de la Corecție. Avea să vină s-o scoată și pe ea de acolo. Nici n-a mai simțit febra care o mistuia.

În alt bilet au anunțat-o să facă ce-o face și să se ducă la infirmerie. Dar nici nu era nevoie să facă ceva, fiindcă o maică i-a observat ochii arzând. I-a pus mâna pe frunte:

— Arzi de febră.

Au dus-o la infirmerie, unde era tot timpul o lumină de crepuscul. Parcă era o anticameră de mormânt, cu draperiile grele care nu lăsau lumina să intre. Văzând-o, medicul a dat trist din cap.

Lumina a intrat totuși. A intrat cu ei. Ce slab era Pedro! - s-a gândit Dora când l-a văzut. João, Cotoi, Scamatorul, toți erau acolo. Scamatorul a trebuit să-i arate șișul maicii, care și-a înăbușit un strigăt. Fetița care stătea în patul de alături, cu varicelă, tremura sub cearșaf. Dora ardea, abia se ținea pe picioare. Maica a murmurat:

— E tare bolnavă...

Dora, însă, a zis:

— Vin, Pedro!

Au ieșit pe ușă. Mutul ținea câinele uriaș de zgardă. Aduseseră o bucată de carne. Cotoi a deschis poarta cea mare. În stradă a zis:

— A mers la fix...

Scamatorul și-a spus părerea:

— Mai bine s-o ștergem înainte să se dea alarma.

Au luat-o pe-o străduță. Dora nu mai simțea febra, mergea lângă Pedro Glonț, ținându-l de mână.

Mutul venea ultimul, cu pumnalul în mână și cu un zâmbet întunecat pe chip.

Noaptea liniștii adânci

CĂPITANII NISIPULUI o privesc pe mămica Dora, pe

surioara Dora, pe Dora logodnica, Scamatorul o vede pe Dora, iubita lui. Căpitanii nisipului privesc tăcuți. Mama-de-sfânt Dorî Aninha spune cu glas tare o rugăciune împotriva febrei, a febrei care-o mistuie pe Dora, care o termină văzând cu ochii. Cu o fiertură aburindă de soc cere febrei să se ducă pe pustii. Privirea arzândă a Dorei zâmbește. Parcă liniștea adâncă a nopții Bahiei s-a cuibărit în ochii ei.

Căpitanii nisipului o privesc în tăcere pe mama, sora și logodnica lor. Greu or s-o pună pe picioare, febra a dărâmat-o! Unde-i veselia ei, de ce nu mai fuge cloșca cu puii ei, de ce nu pornește în marea aventură a străzii cu frații ei negri, mulatri, albi? Unde-i bucuria din ochii ei? Numai o liniște adâncă, adânca liniște a nopții. Fiindcă Pedro Glonț îi strânge mâna în mâna lui.

Liniștea nopții Bahiei nu se află și în inima Căpitanilor nisipului. Le e tare teamă să n-o piardă pe Dora. Însă liniștea adâncă este în ochii ei. Ochi ce se închid încetisor, în timp ce mama-de-sfânt Dorî Aninha gonește febra ce-o devorează.

Liniștea nopții învăluie magia.

Dora, soție

Pe plajă, câinele latră la lună, Șchiopul iese din magazie și o însoțește pe Dori Aninha de-a lungul nisipurilor. Ea spune că foarte curând febra o să se ducă pe pustii. Iese și Aghiazmă, merge să-l cheme pe părinte. Are încredere în el, poate știe vreo doctorie.

Înăuntru, Căpitanii nisipului stau tăcuți. Dora le-a cerut să se ducă la culcare. S-au așezat pe jos, dar foarte puțin au adormit. În tăcerea imensă a nopții se gândesc la febra care-o mistuie pe Dora. Ea l-a sărutat pe Zé Plăpândul și i-a cerut să se culce. El nu prea înțelege, știe că e bolnavă, dar nicio clipă nu-i trece prin cap că l-ar putea părăsi. Ceilalți însă numai la asta se gândesc. Le e teamă să nu rămână iarăși fără mamă, fără logodnică, fără

soră, ai nimănui.

Lângă ea, numai Pedro Glonț și João Babanul au mai rămas. Negrul zâmbește, dar Dora știe că e un răs forțat, ca să-i dea curaj, un surâs smuls cu forța din tristețea sufletului lui. Pedro îi strânge mâna. Mai încolo puțin, Scamatorul stă rupt în două, cu capul în mâini.

Dora vorbește:

— Pedro!

— Spune!

— Vino încoace!

El vine mai aproape. Nu i-a mai rămas decât un fir de voce. Pedro o întreabă blând:

— Vrei ceva?

— Ți place de mine?

— Doar știi...

— Așază-te lângă mine.

Pedro se așază lângă ea. João se îndepărtează, se duce lângă Scamator. Dar nu vorbesc, rămâne fiecare cu tristețea lui. O noapte de pace adâncă învăluie magazia. Iar liniștea nopții este și-n privirea îndurerată a Dorei.

— Mai aproape...

El se apropie, trupurile li se ating. Ea îi ia mâna, i-o pune pe sân. Arde de febră. Mâna lui Pedro pe sânul ei de copilă. Ea-l pune s-o mângâie și-i spune:

— Știi că de-un timp nu mai sunt copilă?

Mâna lui pe sânul ei, trupurile lipite. Și o liniște uriașă în ochii ei:

— Eram la orfelinat... Acum pot să-ți fiu soție.

El o privește înspăimântat:

— Nu, că ești bolnavă...

— Până nu mor. Vino...

— N-o să mori.

— Dacă vii tu, nu...

Se îmbrățișează. Dorința e abruptă și teribilă. Pedro nu vrea s-o facă să sufere, dar ea nu dă semne de

suferință. O pace adâncă e în toată ființa ei.

— Acum, ești a mea - șoptește el cu glas răscolit.

Parcă nici nu simte durerea primei posesiuni. Chipul aprins de febră se luminează de bucurie. Acum liniștea e doar a nopții, sufletul Dorei e numai fericire. Trupurile se despart. Dora murmură:

— Ce bine... Acum sunt a ta.

El o sărută. Liniștea se întoarce pe chipul ei. Îl privește pe Pedro cu dragoste.

— Am să mă culc puțin - spune ea.

El se așază lângă ea și-i prinde mâna fierbinte. Soție...

Liniștea nopții îi învăluie pe soți. Dragostea este mereu dulce și bună, chiar când moartea este aproape. Trupurile nu se mai leagănă în ritmul dragostei. Dar în sufletele celor doi copii nu mai e pic de teamă. Numai liniște, liniștea nopții Bahiei.

În zori, Pedro pune mâna pe fruntea Dorei. Rece. Nu mai are puls, inima nu-i mai bate. Strigătul lui cutremură magazia, îi trezește pe copii. João are ochii holbați. Îi spune lui Glonț:

— Nu trebuia să faci ce-ai făcut...

— Ea a vrut - explică el și iese repede, ca să nu izbucnească în plâns.

Vine și Scamatorul să privească. Nu are curaj s-o atingă. Dar simte că pentru el viața din magazie s-a sfârșit, nu-i mai rămâne nimic de făcut aici. Aghiazmă intră cu părintele José Pedro. Preotul ia pulsul Dorei, îi închide ochii:

— S-a prăpădit.

Începe o rugăciune. Și aproape toți se roagă cu glas tare:

— Tatăl nostru care ne ești în ceruri...

Pedro își amintește de rugăciunile de la Școala de corecție. Se chircește tot, își astupă urechile. Se întoarce

și vede trupul Dorei. Aghiazmă îi pune o floare roșie între degete. Pedro izbucnește în plâns.

Au venit și mama-de-sfânt Dori Aninha, și Pescarul. Pedro nu ia parte la discuție. Aninha zice:

— A fost ca o umbră în viața asta. O să fie o sfântă pe lumea cealaltă. Zumbi din Palmares e sfânt în candomblé-ul de caboclo²⁴, la fel și Rosa Palmeirão. Bărbații și femeile viteze se transformă în sfinți ai negrilor...

— A fost ca o umbră... - repetă Babanul.

A fost ca o umbră pentru toți, ceva inexplicabil. Mai puțin pentru Pedro, care a avut-o. Mai puțin pentru Scamator, care a iubit-o.

Vorbește părintele José Pedro:

— O să se ducă în rai, n-a păcătuit. Nu știa ce-i păcatul...

Aghiazmă se roagă. Pescarul știe ce așteaptă cu toții de la el. Să ia cadavrul cu barca lui și să-l arunce în mare, în fața fortului vechi. Da, fiindcă n-aveau ce face, cum să plece un cortegiu de înmormântare din magazie? E foarte greu să îi explici asta părintelui. Șchiopul o face cu glas grăbit. La început, preotul se îngrozește. E păcat, el nu poate aproba un păcat. Dar consimte, ca să nu se descopere Iquinta Căpitanilor nisipului. Glonț nu scoate o vorbă.

În jur domnește liniștea nopții. Pe chipul mort al Dorei, chip de mamă, de soră, de iubită și soție, aceeași pace. Câțiva copii plâng. Mutul și Babanul or să poarte trupul. Dar, nemișcat în fața lor, stă Glonț. Mutul nu poate întinde mâinile. João plânge ca o femeie. Aninha îl ia de braț pe Pedro și-l trage încetșor. Apoi învelește trupul Dorei cu un giulgiu alb de dantelă:

---

24 Candomblé de caboclo : credința africană a fuzionat cu cea indian-amazonică, incluzând între "sfinții" orixa zeități indiene, numite caboclo. Acești sfinți sînt mai recentî decît frații lor africani și de aceea beneficiază de un situai mai modern, mai puțin pur.

— Se duce la Yemanjá - spune - O să fie sfântă și ea...
Dar nimeni nu se poate apropia de cadavru, fiindcă
Pedro l-a îmbrățișat și nu-i mai dă drumul.
Scamatorul îl cheamă:

— Lasă. Și eu o iubeam. Acuma...

O duc, în liniștea nopții, către misterele mării.
Părintele se roagă, e o procesiune stranie care se
îndreaptă prin nopte către șalupa Pescarului. De pe plajă,
Pedro vede barca depărtându-se. Își mușcă mâinile, întinde
brațele...

Se întorc la magazie. Pânza albă a bărcii se pierde în
depărtare. Luna luminează nisipurile, stelele - câte-n cer,
atâtea sunt și-n mare. Și e liniște. Liniștea nopții. O liniște
care vine din ochii Dorei.

Ca o stea cu plete blonde...

PE CHEIUL BAHIEI se spune că atunci când moare
un viteaz, el se transformă în stea, pe cer. Așa s-a
întâmplat cu Zumbi, cu Lucas da Feira sau cu Besouro, toți
- negri curajoși. Dar nu s-a pomenit așa ceva la moartea
nici unei femei, oricât de vitează ar fi fost. Unele, ca Rosa
Palmeirao sau ca Maria Cabaçu, au devenit sfinte în
candomblé-urile de caboclo. Dar niciuna nu s-a
transformat în stea.

Pedro se aruncă în apă. Nu poate sta în magazie,
între suspine și lamentări. Vrea s-o însoțească pe Dora, să
meargă cu ea, să se unească pe tărâmul nesfârșit al lui
Yemanjá. Înoată spre orizont Urmează direcția bărcii
Pescarului. Înoată, înoată mereu. O vede pe Dora înainte-i,
Dora, soața lui, cu brațele întinse către el. Înoată până
simte că-l părăsesc forțele. Se întoarce pe spate, cu ochii
spre stele și spre luna plină din mijlocul boitei. Ce mai
contează că mori când pleci în căutarea iubitei, când
dragostea te așteaptă?

Ce contează că astronomii vor susține că în acea
noapte a trecut o cometă pe deasupra Bahiei? Pedro a

văzut-o pe Dora transformată în stea, zburând pe cer. Fusese cea mai vitează dintre femei, mai vitează decât Rosa Palmeirão și Maria Cabaçu. Atât de curajoasă, că în clipa dinaintea morții, așa copiliță cum era, se dăduse iubirii lui. O stea cum nu mai fusese în noaptea liniștită a Bahiei. Fericirea luminează chipul lui Pedro. A venit și pentru el liniștea nopții. Fiindcă acum știe că ea va străluci pentru el între iniile de stele de pe cerul fără de pereche al orașului negru.

Barca Pescarului îl duce la mal.

Cântecul Bahiei, cânt de libertate

Vocații

Nu TRECUSE multă vreme de la moartea Dorei, imaginea prezenței ei atât de scurte și totuși atât de vii, a morții ei, umplea încă de vedenii nopțile din magazie. Unii, când intrau, încă mai întorceau capul spre colțul unde ea obișnuia să se așeze, lângă João Babanul și Scamator, cu speranța de a o vedea tot acolo. Fusese o întâmplare inexplicabilă. Fusese ceva cu totul neașteptat în viața lor: apariția unei mame, a unei surori. De aceea o mai căutau încă, deși îl văzuseră pe Pescar cum o ia în barcă și o conduce spre largul mării. Numai Pedro n-o mai căuta în magazie. O căuta pe cer, printre puzderia de stele, pe steaua lui cu plete blonde.

Și într-o zi Scamatorul a intrat în magazie, dar nu și-a mai aprins luminarea, n-a mai pus mâna pe carte, n-a mai deschis gura. Pentru el, toată viața aceea se sfârșise de când Dora fusese răpusă de fierbințeală. Când venise ea, umpluse magazia cu prezența ei. Pentru Scamator totul căpătase alt sens. Magazia devenise cadrul unui tablou schimbător: când pletele blonde deasupra Cotoiului, care își vedea astfel mama, când buzele sărutându-l pe Zé Plăpândul ca să adoarmă. Sau gura ce cânta cântece de leagăn. Sau zâmbete mândre de curajul Mutului, de parcă ar fi fost o neînfricată mulatră din sertão. Sau intrarea în

magazie, cu pletele în vânt, cu fața numai zâmbet, după ce se întorceau din aventura zilnică de pe străzile orașului. Ochii plini de dragoste, febra îmbujorându-i chipul, mâinile care chemau iubitul pentru prima și ultima iubire. Acum, Scamatorul privea magazia ca pe o ramă fără tablou. Inutilă. Pentru el încetase să mai aibă sens, sau poate căpătase unul îngrozitor. Se schimbase mult în cele câteva luni de după moartea Dorei, umbla tăcut, serios, și-l regăsise pe domnul acela care odată, pe strada Chile, vorbise cu el și-i dăduse țigaretul și cartea lui de vizită.

În noaptea aceea, Scamatorul n-a aprins lumânarea, n-a pus mâna pe nicio carte. A rămas tăcut și când João Babanul a venit lângă el. Își strângea lucrurile într-o boccea. Numai cărți avea. João îl privea și nu spunea nimic, dar înțelegea multe, deși toți ziceau că nu exista prostănac mai mare ca negrul João.

Numai când a venit Pedro și s-a așezat lângă el, întinzându-i o țigară, numai atunci a vorbit și Scamatorul:

— O să plec, Gloanțe...

— Unde, frate-meu?

Scamatorul privi magazia și copiii mișunând – umbre printre șobolani:

— Ce ne aduce nouă viața? Numa bătai la poliție când ne prind. Toți spun că într-o zi viața o să se schimbe... Și părintele, și João de Adão, chiar și tu. Așa că acu' eu mi-o schimb pe-a mea...

Pedro Glonț nu spunea nimic, privea doar cu ochi întrebători. João Babanul nu întreba nimic, înțelesese.

— O să învăț cu un pictor din Rio. Domnul Dantas, cel cu țigaretul, i-a scris și i-a trimis niște desene de-ale mele. Și ăla i-a spus să mă trimită... într-o zi o să arăt cum e viața noastră, aici... O să vă fac portretele, la toți... Așa ai zis și tu odată, ți-aduci aminte? Ei, așa o să fac...

Vocea lui Pedro se înviorează:

— Păi atunci o să ajuți și tu să ne schimbăm viața...

— Cum? - întrebă João.

Nici Scamatorul nu înțelegea, nici Glonț nu știa să explice. Dar avea încredere în Scamator, în tablourile pe care acesta avea să le facă, în urma lăsată de ură în sufletul lui, în urma lăsată de dragoste, și-n dorință de dreptate și libertate pe care-o purta în inimă. Doar nu degeaba trăiești o copilărie întreagă la Căpitanii nisipului! Chiar dacă pe urmă ajungi artist, nu hoț, asasin sau vagabond. Însă Pedro nu știa să spună toate lucrurile astea. Abia dacă a reușit să îngaime:

— N-o să te uităm, frățioare... Ne-ai citit povești, ai fost cel mai grozav dintre noi... cel mai grozav...

Scamatorul își pleacă ochii. João se ridică și vocea lui era chemare, dar și strigăt de adio:

— Fraților! Fraților!

Au venit toți, s-au strâns în jurul lor Babanul a întins brațele:

— Fraților, Scamatorul nostru pleacă. O să fie pictor mare la Rio. Fraților, trăiască Scamatorul!

Strigătele au pătruns adânc în sufletul băiatului. A privit magazia. Nu mai era ca un tablou fără ramă. Era ca o ramă pentru nenumărate tablouri. Ca scenele unui film, vieți de luptă și de curaj. Și de mizerie. Ar fi vrut să rămână. Dar la ce folosea? Dacă pleca ar fi putut fi de mai mult ajutor. Ar fi arătat toate acele vieți... îi strâng mâna, îl îmbrățișează. Mutul e trist, așa de trist, de parcă ar fi murit un cangaçeiro de-al lui Lampião.

În întinericul de pe chei, omul cu țigaretul - un poet - i-a dat Scamatorului o scrisoare și niște bani:

— Te așteaptă - în port. I-am telegf aflat. Sper că n-o să înșeli încrederea pe care o am în talentul tău...

Niciodată un pasager de la clasa a treia nu a avut atâta lume să-l conducă. Mutul i-a dat un pumnal ca amintire. Pedro îi făcea să râdă pe toți cu glumele lui. Numai João Babanul nu-și ascundea tristețea din suflet.

De departe, Scamatorul vede șapca lui Pedro fluturând în aer. În mijlocul atâtor oameni necunoscuți, militari în uniformă, negustori și domnișoare, e cuprins de timiditate, nu știe ce să facă, simte că i-a rămas curajul la Căpitanii nisipului. Dar în suflet i-a rămas întipărită dragostea de libertate. Iar dragostea aceasta, adâncă, avea să-l facă să-l părăsească, după o vreme, pe bătrânul pictor care-l învăța numai lucruri academice, ca să meargă să picteze pe socoteala lui tablouri care, înainte de a fi admirate, vor fi înspăimântat o țară.

A trecut iarna, a trecut vara, a venit altă iarnă, plină de noroi și de vânt, un vânt care nu a încetat o clipă să spulbere nisipul de pe plajă. Acum, Aghiazmă vindea ziare, făcea tot felul de munci, căra bagajele călătorilor. Reușise să nu mai fure ca să poată trăi. Glonț fusese de acord să rămână în magazie, în ciuda faptului că nu ducea aceeași viață ca și ceilalți. Pedro nu înțelegea ce se întâmplă în sufletul lui Aghiazmă. Știa doar că vrea să se preoțească, să fugă de viața aceea. Dar el crede că asta nu rezolvă nimic, nu îndreaptă nimic din viața lor. Părintele José Pedro făcea totul pentru a le schimba viața. Dar era singur, ceilalți nu găseau că procedează bine. Și atunci la ce bun toate astea? Numai uniți, cum spunea João de Adão...

Dumnezeu îl chema însă pe Aghiazmă. În nopțile magaziei, copilul auzea chemarea Domnului. Era o voce puternică, ce răsuna înăuntrul lui. O voce vuind ca vocea mării, ca vocea vântului în jurul magaziei. Iar vocea nu vorbește numai urechilor, ci și sufletului. O voce care îl cheamă, îl bucură și-l înfricoșează în același timp. O voce care îi cere totul, ca să-i acorde fericirea umilinței. Dumnezeu îl cheamă... E o chemare lăuntrică, puternică precum vocea vântului, precum vocea mării. Aghiazmă vrea să trăiască întru Domnul, o viață de reculegere și de penitență care să-i spele păcatele, să-l facă demn de contemplarea lui Dumnezeu. Dacă El îl cheamă, Aghiazmă

se gândește că ar putea fi salvat. Se va pocăi, nu va mai privi la spectacolul lumii. Nu vrea să mai vadă nimic din jurul lui, ca să aibă ochii îndeajuns de curați să poată contempla chipul Domnului. Fiindcă pentru aceia care nu au privirea destul de limpede, chipul Domnului este teribil, ca marea înfuriată. Dar pentru cei care au ochii și inima curate, chipul Domnului e blând ca undele mării într-o dimineată însorită și fericită.

Aghiazmă este însemnat de Dumnezeu. Dar și de viața Căpitanilor nisipului. Renunță la libertate, renunță să vadă și să audă spectacolul lumii, renunță la gustul pentru aventură moștenit de la Căpitanii nisipului ca să audă numai chemarea Domnului, fiindcă prea este puternic glasul acesta ca să mai asculte și altceva. O să se roage pentru Căpitanii nisipului în chilia lui de pocăit. Fiindcă trebuie să asculte și să urmeze chemarea. E o voce care-i transfigurează chipul în noaptea de iarnă a magaziei, de parcă ar fi glasul primăverii.

Preotul José Pedro a fost convocat din nou la Arhiepiscopie. De data aceasta, secretarul este însoțit de părintele superior al Capucinilor. Părintele José Pedro tremură, gândindu-se că iar îl vor certa, îi vor vorbi despre păcatele lui. A făcut multe împotriva legii, ca să-i ajute pe Căpitanii nisipului. Se teme că a dat greș, fiindcă prin nimic nu le-a îmbunătățit viața. Dar în anumite momente, în cele mai grele, le-a adus puțină mângâiere acelor biete suflete. Și-l avea pe Aghiazmă... Era o victorie, a lui Dumnezeu. Dacă nu făcuse totul, dacă nu schimbasesc cum ar fi vrut acele vieți, nu pierduse chiar totul. Câștigase ceva pentru Dumnezeu. Se bucura, cu toate că era trist că obținuse atât de puțin pentru Căpitanii nisipului. Uneori fusese chiar familia care le lipsea atâta. Fusese uneori și tată, și mamă. Acum, șefii erau flăcăiandri, aproape bărbați. Scamatorul plecase deja, ceilalți aveau să o facă și ei curând. Chiar dacă erau hoți, și chiar dacă duceau o

viață plină de păcate, în anumite momente preotul reușise să mai ușureze traiul lor mizer, oferindu-le puțină mângâiere și afecțiune. Și solidaritate.

De data. aceasta, însă, canonicul nu-l ceartă. Îl anunță că Arhiepiscopul a decis să-i dea o parohie. Termină spunând:

— Ne-ați dat mult de lucru, părinte, cu ideile dumneavoastră greșite despre educație. Sper ca bunătatea înalt-prea Sfințiri sale Arhiepiscopul, care v-a dat această parohie, să vă facă să reflectați mai mult la obligațiile dumneavoastră și să vă deziceți de toate aceste invenții sovietice.

Parohia nu avusese niciodată preor, pentru că arhiepiscopul nu găsisese niciodată vreunul dispus să meargă în mijlocul pistolarilor, într-un cătun pierdut în sertão. Dar numele satului îi umple inima de bucurie părintelui José Pedro. Avea să meargă în mijlocul tâlharilor. Dar tâlharii sunt ca niște copii mari! A mulțumit, a vrut să spună ceva, dar superiorul ordinului Capucinilor l-a întrerupt:

— Preasfinția sa canonicul mi-a spus că printre copiii aceia este unul care are chemare preotească...

— Chiar despre asta voiam să vă vorbesc - zise părintele. Niciodată n-am întâlnit o chemare mai arzătoare.

Misionarul a zâmbit:

— Nouă ne-ar trebui un călugăr. Nu-i același lucru cu un preot, știu. Dar este foarte aproape. Și dacă are chemare într-adevăr, ordinul nostru îl poate trimite la studii și chiar hirotonisi.

— O să fie nebun de bucurie.

— Vă luați răspunderea pentru el?

Aghiazmă avea să fie călugăr. Putea chiar, odată și odată, să se hirotonisească. Preotul a ieșit, mulțumind lui Dumnezeu.

Îl conduc pe părinte la gară. Fluieratul trenului sună ca o lamentație. Pe peron sunt câțiva dintre Căpitani nisipului. Părintele José Pedro îi privește cu dragoste. Pedro spune:

— Ați fost tare bun cu noi, părinte. Un om bun N-o să vă uităm niciodată...

Nici nu-l recunosc pe Aghiazmă când apare îmbrăcat cu anterior de călugăr, legat cu un cordon lung ce atârna într-o parte.

— Îl cunoașteți pe fratele Francisco? - spune preotul, îl privesc toți pe Aghiazmă, oarecum rușinați. Dar

Aghiazmă zâmbeste. E parcă și mai slab, cu un aer ascetic. Îmbrăcămintea Capucinilor îl face să pară foarte înalt.

— O să se roage pentru voi... - spune preotul José Pedro.

Își ia rămas-bun de la ei și suie în vagon. Trenul fluieră și fluieratul sună ca un adio. De la fereastră, preotul îi vede pe copii făcând cu mâna, fluturând șepci și zdrențe ce servesc de batiste. O bătrână care stătea în fața lui, avidă de conversație, se sperie când îl vede pe preot plângând.

Huzur vine rar pe la magazie. Are o ghitară, compune sambe, e un vlăjgan cât ușa - încă un vagabond pe străzile Bahici. Nimeni nu duce o viață mai grozavă ca vagabonzii. Își trece zilele la taclale pe la docuri, în piață, scara merge la toate serbările de prin mahalale și din Cidade de Palha, sau la macumbe. Cântă la ghitară, bea și mănâncă pe alese, înnebunește puștoaicele cu vocea și cântecele lui, dezlănțuie scandaluri pe la petreceri și când poliția pornește pe urmele lui vine și se ascunde în magazie, la Căpitani.

Aici cântă pentru ei și râde în hohote, ca și cum încă ar mai fi unul de-al lor. Dar Huzur se depărtează încet-încet, pe măsură ce crește. Când o să facă nouăsprezece

ani n-o să se mai întoarcă niciodată. Va fi un vagabond întreg, unul din acei mulatri care iubesc Bahia mai presus de orice, care duc o viață fericită pe străzile orașului. Dușman al bogăției și al muncii, iubitor de chefuri, de muzică și de trupuri de puștoaice. Pește. Zurbagiu. Luptător de capoeira, cuțitar, hoț - dacă trebuie. Bun la suflet, așa cum zice și samba pe care a compus-o chiar el, în cinstea altui vagabond. Promite mereu puștoaicelor să se îndrepte și să se apuce de muncă, dar tot vagabond rămâne. Unul dintre „vitejii” orașului. Figură pe care viitorii Căpitani ai nisipului o vor iubi și admira, așa cum Huzur l-a iubit și l-a admirat pe Pescar.

Într-o zi, Pedro Glonț hoinărea cu Șchiopul prin oraș. Au intrat în biserica Pledade - le plăcea să vadă aurăria și se putea șterpeli ușor portofelul vreunei femei care se ruga. Dar acum nu era nicio femeie în biserică. Numai un grup de copii săraci și un capucin care-i învăța catehismul.

— E Aghiazmă... - zise Șchiopul.

Pedro rămase cu ochii la el. Ridică din umeri:

— La ce bun?

Șchiopul adăugă și el:

— Nu-ți dă de mâncare...

— Trebuie să fim uniți!

Iar Șchiopul:

— Bunătatea nu ajunge.

Apoi:

— Numai ura...

Aghiazmă nu-i vedea. Cu o răbdare și o bunătate infinită, îi învăța paginile catehismului pe copiii care chicoteau și sușoteau. Cei doi Căpitani au ieșit, gânditori. Pedro îi pusese nuna pe umăr Șchiopului:

— Nici ura, nici bunătatea. Doar lupta.

Vocea blândă a lui Aghiazmă traversa biserica. Vocea de ură a Șchiopului e lângă Pedro. Acesta însă nu auzea nimic. Auzea numai vocea lui João de Adão, docherul, și a

lui taică-său, murind în luptă.

— Dragoste neîmplinită

COTOI le-a SPUS că fata bătrână e putred de bogată. Era ultima dintr-o familie avută, avea vreo 45 de ani, era urâtă și nervoasă. Umbla zvonul că are o cameră plină de aurărie, briliante și bijuterii strânse de generații. Glonț s-a gândit că asta ar fi adus o groază de bani. Gonzales, patronul de la dugheana O 14, dădea bani buni pentru asemenea lucruri. Îl întrebă pe Șchiop:

— Crezi că poți intra?

— Sigur...

— După aia venim noi.

Au râs. Cotoi a plecat la Bălaia. Șchiopul i-a anunțat:

— Măine dimineată mă duc acolo.

Fata bătrână a deschis. N-avea decât o slujnică, o negresă bătrână care părea să facă parte din moștenire, fiindcă era în casă de vreo cincizeci de ani. Stăpâna s-a uitat înțepată la Șchiop:

— Ce dorești?

— Sunt un biet orfan șchiop - și și-a arătat piciorul. Nu vreau să trăiesc furând, nici cerșind. N-aveți ceva pentru mine? Aș putea să vă fac cumpărăturile...

Fata bătrână nu-și lua ochii de la el. Un flăcăiaș.

Nu bunătatea vorbea în ea, ci vocea sângei, aflat la ultimele zvâcniri. Mai avea puțin și sexul ei avea să devină inutil; doctorii ziceau că atunci n-o să mai fie așa nervoasă. Cu ani în urmă, când era tinerică, avusese un băiat la cumpărături. Ce bine era... Dar o descoperise frate-său și-l dăduse afară. Acum, frate-său era mort și uite că apare altul.

— Bine.

L-a trimis la baie. După-amiază i-a dat bani de cumpărături și ceva în plus ca să-și ia haine. Șchiopul a reușit să cumpere o mie două sute. Și-a spus:

— Om mă fac la asta...

La bucătărie, negresa spunea povești de demult cu limba ei peltică. Șchiopul asculta cu interes prefăcut, ca să-i câștige încrederea. Dar când a încercat s-o întrebe de aurărie, negresa a amuțit. Șchiopul n-a insistat. Știa să aștepte, nu era nou în de-alde astea. În sufragerie, stăpâna broda și-l privea când și când pe Șchiop prin ușa deschisă. Era urâtă la față, dar trupul copt nu era lipsit de vino-încoace. L-a chemat să-i arate la ce lucra și când el a venit aproape ea s-a aplecat, lăsându-și sânii voluminoși la vedere. Lui însă nici prin gând nu-i trecea că i-ar fi arătat intenționat. Îi lăudă priceperea:

— Sunteți tare pricepută...

Părea aproape un băiat binecrescut. În ciuda piciorului șchiop și a chipului urât, ea-l găsea frumos. Ar fi fost mai bine dacă era un pic mai mic... Dar mergea și așa... Se mai apleacă o dată și-i arată sânii. Șchiopul întoarce capul, nu se gândea că o făcea dinadins. Când i-a lăudat iar broderia, ea l-a mângâiat pe față:

— Mulțumesc, băiatule.

Avea o voce languroasă.

Negresa a așezat o saltea în sufragerie pentru Șchiop. A acoperit-o cu cearșaf, i-a pus și pernă. Stăpâna era plecată la o prietenă, aproape, și când s-a întors, Șchiopul se culcase. A auzit-o despărțindu-se de cineva:

— Iart-o pe o babetă că ți-a dat de lucru cerându-ți s-o conduci...

— Vai, dona Joana, cum puteți vorbi așa...

Intră, încuie ușa dinspre stradă, scoate cheia. Negresa adormise de mult în cămăruța ei de lângă bucătărie. Stăpâna vine până în sufragerie și se uită la Șchiop, care se prefăcea că doarme. Suspină. Pleacă în camera ei.

Luminile erau stinse în toată casa. Cu toate că era foarte devreme față de ora la care obișnuiau să se culce locuitorii magaziei, Șchiopul se lăsa pradă somnului.

De asta nu știa la ce oră a venit. Mai întâi a simțit o mână care-i mângâia părul. A crezut că visează. Mâna a alunecat, a trecut peste piept, peste burtă și a ajuns la sex. Atunci Șchiopul s-a trezit de-a binelea, dar a rămas cu ochii închiși. Stăpâna îi frământa sexul, se hpea de el. Era în cămașă de noapte, așa că și-a ridicat-o și a așazăt mâna băiatului pe trupul ei. Atunci Șchiopul s-a lipit de ea. Voia să vorbească, dar ea i-a astupat gura, șoptind:

— Să nu audă bucătăreasa.

Și a continuat, parcă mai încet:

— O să fii bun cu mine, nu-i așa?

S-a strâns lângă el. I-a dat pantalonii jos, apoi s-au acoperit cu cearșaful. Dar când Șchiopul a vrut să meargă până la capăt, ea i-a spus:

— Nu. Ne jucăm doar.

Era o treabă neterminată care-l înfuria pe băiat.

Femeia gemea încetișor. Îi trăgea capul între sânii ei enormi, se freca de sexul lui, așeza mâna băiatului pe sexul ei.

Șchiopul se trezește mahmur, cu o sfârșeală în tot trupul. Noptile astea parcă-s bătălii. Niciodată nu trăiește plăcerea completă, satisfacția totală. Fata bătrână vrea doar o fărâmă de dragoste. Îi e frică de iubirea completă, de scandalul de a rămâne însărcinată. Dar e însetată de dragoste, chiar dacă nu e vorba decât de firimituri. Șchiopul însă vrea totul, iar faptul că nu i se dă îl irită, îl umple de ură; în același timp a devenit prizonierul unui trup de femeie, al jumătăților de mângâieri schimbate noapte de noapte. Ceva îl reține în casa asta. Chiar dacă dimineața o urăște pe Joana, cu o furie neputincioasă, simțind dorința s-o strângă de gât, fiindcă n-o poate avea cu adevărat, fiindcă e urâtă și bătrână, când se apropie seara devine nervos, așteptând mângâierile de amor ale fetei bătrâne, mâna ce se plimbă pe sexul de flăcăiandru, sânii unde să-și așeze capul, șoldurile late. Face planuri ca

s-o posedea, dar fata cea veștedă i le dezoacă în ultima clipă, fugind, certându-l pe șoptite. O ură surdă îl macină pe Șchiop. Dar mâna ei îl mângâie iarăși și el iar nu mai poate lupta împotriva dorinței. Și se întoarce mereu la lupta teribilă din care iese nervos și sfârșit.

Toată ziua e îmbufnat și-i răspunde Joanei brutal, făcând-o să plângă. îi spune că-i bătrână și c-o să plece. Ea-i dă bani și-i cere să rămână. Dar el nu pentru bani rămâne. Rămâne fiindcă îl reține dorința. Acum știe care este cheia de la odaia cu obiecte de preț. Știe și cum s-o șterpelească și s-o ducă la Căpitani. îl reține însă dorința lângă sânii și coapsele femeii, lângă mâna fetei bătrâne.

Totdeauna fusese nefericit lângă o femeie. Când pune mâna pe câte-o negresă pe plajă, totdeauna o făcea cu ajutorul celorlalți/ cu forța. Niciuna nu se uita la el cu jind. Erau și alții urâți, dar el era respingător cu piciorul lui târșit, cu mersul lui de păianjen. De altfel, terminase prin a se face antipatic și se obișnuise să trântescă negrese cu forța. Iar acum venea o albă, și bogată pe deasupra, cam veștedă, e-adevărat, dar nu tocmai de lepădat, și se culca cu el. îl mângâia peste tot, își lipea coapsele de el, îi pune capul între sânii ei mari. Șchiopul nu mai putea pleca, deși devenise tot mai brutal, tot mai nervos, reclamând o posesie completă. Degeaba însă, băbăția se mulțumea cu firimituri.

În timpul zilei Șchiopul o urăște, se urăște pe sine, urăște lumea întreagă.

Glont i-a spus că prea zăbovește. Trebuia să fi aflat de mult secretele casei. Șchiopul aprobă - n-o să mai întârzie. Și noaptea lupta e încă și mai înverșunată. Babeta geme, dar „nu culege decât firimiturile. Nu-i încredințează „onoarea ei”. Asta îl convinge definitiv pe Șchiop.

Zgârcita îl așteaptă pentru noaptea de dragoste. E ca o nevastă pe care a părăsit-o soțul. Plânge și se vaită. Nu-i mai vine iubirea, și are și ea nevoie de dragoste, ca toate

puștoaicele astea care trec pe stradă, frumos îmbrăcate.

Furtul o face să turbeze. Pentru că se gândește că Șchiopul n-a iubit-o, în nopțile lungi și vicioase, decât ca s-o fure. Setea ei de dragoste e umilită. Parcă ar fi scuipat-o în față, spunându-i că urâtenia ei e de vină. Plânge și nu mai geme cântece de dragoste. Simte c-ar avea curajul să-l strângă de gât pe Șchiop – dacă-l întâlnește. Pentru că și-a bătut joc de iubirea ei, de setea de amor ce-i clocotea în sânge. Iar nefericirea e cu atât mai mare cu dt o săptămână întreagă fusese pe deplin fericită, datorită acelor firimituri de dragoste. Face o criză, rostogolindu-se pe jos.

În magazie, Șchiopul râde povestindu-și aventura. Dar în sufletul lui știe că babeta l-a făcut încă și mai rău, că i-a sporit, cu viciile ei, ura mocnită ce fierbea în el. Acum, o dorință nesatisfăcută îi umple nopțile. O dorință care-i tulbură somnul, care-l umple de ură.

Pe tampoanele unui tren

Vapoarele sosesc la Ilhéus pline cu femei. Femei care vin din Bahia, din Aracaju, din Recife și chiar din Rio de Janeiro. Coloneii cei grași privesc de pe pod sosirea femeilor. Brune, blonde sau mulatre, toate vin în căutarea lor, fiindcă a crescut prețul la cacao și vestea s-a răspândit ca un fulger în toată țara. Ca și vestea deschiderii a patru cabarete, și asta într-un orășel ca Ilhéus. Sau că în nopțile de joc și de șampanie coloneii dădeau gata câte cinci sute de mii de réis. Că dimineața ieșeau goi pe străzile orașului, în așa-numitul costum al lui Adam. Astfel de vești ajungeau repede pe străzile cu femei pierdute. Le aduceau comis-voiajorii. Așa a rămas cabaretul Brama din Aracaju gol. S-au dus toate la El-Dourado, cabaretul din Ilhéus. O puzderie de femei din Recife au coborât din câteva vapoare ale companiei Lóide Brasileiro. Pernambucanii au rămas fără femei, toate au venit la cabaretul Bataclan – așa-l numeau studenții aflați în vacanță. Cele câteva venite

de la Rio s-au dus la Trianon, fostul Vesúvio, cel mai luxos dintre cabaretele din oraşul plantatorilor de cacao. Până şi Rita Şold-Bogat, celebră pentru fesele ei unduioase, a lăsat liniştea. oraşului Estância, unde era regina femeilor de viaţă şi se avea bine cu toată lumea, şi a venit să se facă regină la Far-West, cabaretul de pe Strada Broaştei, unde sărutările şi gălgâitul şampaniei se amestecau cu împuşcăturile şi hărmălaia încăierărilor. Fiindcă acesta era cabaretul arendaşilor şi al micilor fermieri îmbogăţiţi peste noapte.

Şi strada Bălaiei, din zona femeilor uşoare ale Bahiei, a rămas pustie. Femeile plecaseră la Bataclan, la El-Dourado, la Fer-West. Câteva veniseră chiar şi la Trianon, unde dansau cu coloneii. La Bataclan, femeile pernambucane şi sergipane dădeau o parte din banii câştigaţi de la coloneii studenţilor, care le dădeau în schimb dragoste. Călătorii se înghesuiau la El-Dourado. Până şi la Far-West femeile primeau bijuterii. Sigur, uneori primeau şi câte un glonţ - straniu medalion roşu în mijlocul pieptului. Rita Şold-Bogat dansa charleston pe o masă, printre împuşcături şi valuri de şampanie. Aşa s-au petrecut lucrurile şi atunci, când cu bogăţia adusă de cacao.

Când a aflat Bălaia că Isabel avea medalioane şi inel de briliante, deşi nu era la Trianon, cel mai luxos cabaret, ci lá Bataclan, n-a mai rezistat. Şi-a făcut bagajele. Păi ce n-o să facă ea la Trianon, ea, cea mai căutată de pe strada ei? Îl îmbracă pe Cotoi cu un costum de stofă ultraelegant, făcut la comandă, şi dintr-odată Cotoi n-a mai fost un copil, ci peştele cel mai tânăr din Bahia.

În noaptea când, purtându-şi mândru hainele cele noi, pantofii de lac şi pălăria de pai, a venit la magazie, João Babanul a exclamat uimit:

— Ăsta-i Cotoi, mă?

Cotoi nu împlinise încă optsprezece ani. De patru o

iubea pe Bălaia. Se-ntoarse către João:

— Gata, de-acu' încep să trăiesc de-adevăratelea...

Le oferi țigări dintr-o tabacheră scumpă, își trecu mâna peste părul pieptănat. îl bătu pe umăr pe Pedro:

— Frate-meu, plec la Ilhéus. Stăpână-mea vrea să facem avere. Merg cu ea. Te pomenești c-o să mă îmbogățesc! Când o să fiu fermier, o să-i tragem un chiolhan pe cinste.

Pedro zâmbi. Mai pleca unul. Doar n-or să rămână copii toată viața... Deși ei niciodată n-au fost copii cu adevărat. De mici, în primejdioasa viață a străzii, Căpitani nisipului erau ca niște bărbați. Deosebirea stătea numai și numai în înălțime. În rest, erau la fel: iubeau și tăvăleau negresele pe plajă, furau ca să trăiască - la fel ca hoții din oraș. Când erau arestați, mâncau bătaie ca și cei mari. Uneori tâlhăreau cu arma în mână, ca bandiții cei mai de temut ai Bahiei. Nici nu vorbeau între ei așa cum vorbesc copiii, ci discutau ca bărbații. Ba și simțeau ca bărbații. Când ceilalți copii n-aveau altă grijă decât joaca, învățatul, cărțile, ei trăiau în împrejurări pe care numai cei mari știau să le rezolve. Totdeauna fuseseră bărbați, în viața lor de mizerie și aventură, niciodată nu fuseseră cu adevărat copii. Copilăria înseamnă să ai un cămin, tată, mamă, să fii lipsit de griji. Ei n-avuseseră nici tată, nici mamă în viața lor de pe stradă. Tot timpul și-au purtat de grijă singuri. Mereu au avut răspunderi de bărbați. Acum, cei mai mari, cei care de ani de zile erau în fruntea grupului, erau adolescenți, începeau să pornească fiecare pe drumul lui. Scamatorul plecase deja, făcea tablouri la Rio de Janeiro. Huzur se despărțise curând după aceea de magazie, cânta la gitară pe la petreceri, se ducea la candomblé-uri, făcea scandal pe la baruri, încă un vagabond în oraș. E cunoscut, scrie de el și-n ziare. Ca și ceilalți hoinari, e cunoscut și de poliție, care e mereu cu ochii pe el. Aghiazmă e călugăr într-o mănăstire, l-a chemat Dumnezeu și niciodată n-or să

mai afle ceva despre ek Acum pleacă și Cotoi, să stoarcă bani de la coloneii din Ilhéus. A zis odată Pescarul că ăsta o să se-mbogățească... Pentru că viața străzii, singurătatea făcuseră din el un mare trișor, un hoț de buzunare, un pește. După el vor pleca și ceilalți. Numai Pedro nu știe ce să facă. În scurtă vreme nu va mai fi un adolescent, va fi bărbat în toată puterea cuvântului și va trebui să lase altuia șefia Căpitanilor nisipului. Unde să se ducă? El n-o să poată fi un intelectual, ca Scamatorul, ale cărui mâini erau făcute* pentru pictură; n-avea chemare nici pentru viața lui Huzur, care nu simte spectacolul zilnic al luptei oamenilor, căruia nu-i place decât să hoinărească pe străzi, să stea la taclale, așezat pe vine pe la docuri, să bea pe la petrecerile de mahala. Pedro simte spectacolul omenesc, simte că libertatea aceea nu e suficientă pentru setea pe care o poartă în el. Nu simte nici chemarea divină, cum a simțit-o Aghiazmă. Lui, predicile părintelui José Pedro nu-i spun nimic. Numai cuvintele lui João de Adão găseau ecou în sufletul lui. Dar și João de Adão știe prea, puțin. N-are decât mușchi puternici și o voce autoritară – prietenească, totuși bune să conducă o grevă. Iar Pedro nu vrea nici să plece, asemeni Cotoiului, să-i înșele pe coloneii din Ilhéus și să le smulgă paralele. Vrea ceva, dar nu știe bine ce, de asta mai rămâne la Căpitani.

Magazia striga, despărțindu-se de Cotoi. Acesta, elegant, zâmbește netezindu-și părul, iar pe deget îi strălucește ghiulul de culoarea vinului, furat cândva.

Pe chei, Glonț îi face cu mâna. În hainele zdrențuite, fluturând șapca, se simte foarte departe de Cotoi care, alături de Bălaia, pare un om făcut, cu costumul lui de comandă. Și Pedro simte deodată o tristețe, o dorință să fugă; să se ducă oriunde, cu vaporul sau pe tampoanele unui tren.

Dar cel care va pleca pe tampoanele unui tren va fi Mutul. Într-o seară l-a prins poliția în timp ce ușura un

negustor de portofel. Mutul avea atunci şaisprezece ani. L-au dus la poliție și l-au stâlcit, pentru că el îi scuipa pe toți, soldați sau ofițeri, cu acel dispreț imens pe care-l are țăranul pentru poliție. N-a scos un strigăt cât l-au bătut. Opt zile mai târziu l-au aruncat în stradă și el a plecat aproape vesel, pentru că acum avea o misie în viață: să omoare polițiști.

A petrecut câteva zile la magazie, sumbru, gânditor. Îl chema viața din sertão, lupta haiducească. Într-o zi i-a spus lui Glonț:

— O să mă duc o vreme la Trăsniți! din Aracaju.

Indienii Trăsniți erau Căpitanii nisipului din Aracaju. Dormeau pe sub poduri, furau și hoinăreau pe străzi. Judecătorul de minori Olímpio Mendonça era om de treabă, încerca să rezolve conflictele cum putea mai bine, se minuna de istețimea copiilor lipsiți de copilărie, înțelegea că-i imposibil să dai de capăt problemei. Le tot povestea scriitorilor isprăvi de-ale copiilor, pentru că în fond îi iubea pe acești dezmoșteniți. Era trist însă, fiindcă nu le putea rezolva în niciun fel problema. Când vedea apărând printre Indienii Trăsniți vreo mutrișoară nouă știa că-i un bahian sosit pe tampoanele trenului. Iar dacă dispărea vreunul, știa c-o luase invers, către Căpitanii nisipului din Bahia.

Într-o dimineață, trenul de Sergipe fluiera în gara Calçada. Nu venise nimeni cu Mutul la gară, doar avea să se întoarcă, pleca pentru o vreme la Indienii Trăsniți, ca să uite de el poliția bahiană, care-l luase în vizor. Mutul se sui în vagonul de marfă, care avea ușa deschisă, și se ascunse printre baloți. Curând, trenul plecă. Văzu șoseaua ce ducea în sertão, India Nord-estina. Din colibe apar femei și copii. Bărbații, goi până la brâu, sunt pe câmp. Pe drumul de animale, paralel cu linia trenului, merg cirezi de vite. Văcarii strigă mânând animalele. În gărilile mici vin vânzători cu plăcințele, sugiuc sau prăjituri. Sertonul îi

pătrunde în nări și-i fură ochii. Prăjiturile defilează pe tăvile vânzătorilor din halte, iar peisajele aspre, nicicând uitate, bucură din nou ochii țăranului din el. Anii petrecuți în oraș nu-i șterseseră dragostea pentru câmpia frumoasă și mizeră. Nu fusese niciodată un copil de oraș, ca Pedro, Huzur sau Cotoi. Totdeauna fusese un rătăcit în oraș, cu accent diferit, vorbind de haiduci, zicându-i lui Lampião „nășicu”, imitând glasul animalelor din câmpie. Pe vremuri, el și maică-sa avuseseră o bucățică de pământ. Ea era încuscrită cu Lampião, coloneii nu se atingeau de un fir din părul ei. Dar când Lampião a plecat în sertonul pernambucan, s-au repezit ca ulii la avutul lor. S-au dus la oraș ca să caute dreptate. Ea a murit pe drum; Mutul și-a continuat drumul, cu chipul întunecat. A învățat multe la oraș, între Căpitani. A învățat că nu numai în sertão bogații erau răi cu săracii, ci și la oraș. A învățat că toți copiii săraci sunt amărâți, că bogații îi alungă de peste tot Sigur, a mai și zâmbit, dar niciodată n-a încetat să urască. În persoana lui José Pedro a descoperit motivul pentru care Lampião îi respecta pe preoți. Acum își dădea seama că Lampião era un erou, iar experiența trăită în oraș, ura acumulată aici l-au făcut să-l iubească și mai mult pe nașu-său. Mai presus chiar decât pe Glonț.

Acum a ajuns în sertão. Parfum de flori de câmp. Pământ prieten, păsări prietene, câini jigăriți pe la porțile caselor. Bătrâni cu aer de misionari indieni, negri cu mătânii ia gât. Miros plăcut de mâncare țărănească, de porumb și de manioc. Bărbați numai piele și os, care lucrează pământul pentru o mie cinci sute de réis. Numai caatinga e a tuturor, fiindcă a eliberat-o Lampião, a golit-o de bogați; a transformat-o în câmpia haiducilor care luptă împotriva moșierilor. Eroul Lampião, erou ai întregului serton din cinci state. Unii zic că-i criminal, tâlhar fără inimă, asasin și violator. Dar pentru Mut, pentru bărbații, femeile și copiii din sertão el este un nou Zumbi din

Palmares, un eliberator, comandam al unei noi armate, care luptă pentru libertate. Fiindcă acesta-i bunul cel mai de preț de pe lume, asemeni soarelui. Iar Lampião luptă, ucide, defloarează și fură pentru libertate. Pentru libertate și pentru dreptatea celor umiliți din imensul sertão care cuprinde cinci state: Pernambuco, Paraíba, Alagoas, Sergipe și Bahia.

Sertonul îl emoționează pe Mut. Trenul nu fuge, merge la pas străbătând pământurile pustii. Aici totul e liric, sărac și frumos. Numai mizeria oamenilor e groaznică. Dar ei sunt atât de puternici, încât reușesc să fie frumoși chiar în mizerie. Și cum să nu fie tocmai acum, când Lampião a eliberat caatinga și a adus dreptatea și libertatea? Pe drum trec flașnetari, poeți ambulanti. Trec văcari mânând animalele, iar oamenii îngrijesc culturile. În gări, coloneii coboară din tren ca să-și mai dezmoștească picioarele. Au la brâu ditamai revolverele. Flașnetarii orbi cântă, cerând de pomană. Un negru în cămeșoi, cu mătânii la gât, trece bolborosind cuvinte stranii într-o limbă necunoscută. A fost sclav, acum e un nebun într-o gară. Toți se tem de el, de prezicerile lui; a suferit mult, biciul vechilului i-a vărgat spinarea. Așa cum biciul polițiștilor, vechilii bogaților a însemnat coastele Mutului și lui or să-i șbe de frică, într-o zi.

Caatinga, parfum de flori sălbatice, mersul lin al trenului... Bărbați cu pantaloni de stofă și. pălării cu boruri largi. Copii ce învață să devină haiduci la școala mizeriei și a nedreptății.

Trenul se oprește în mijlocul pustietății. Mutul sare iute din vagon. Bandiții țin puștile ațintite spre vagoane - camionul care i-a adus e oprit ceva mai încolo, firele telegrafului au fost tăiate. În sălbăcia sertonului nu e țipenie de om. O domnișoară leșină într-un vagon, un comis-voiajor își ascunde portofelul. Un colonel gras coboară din tren și strigă:

— Căpitane Virgulino...

Tâlhăruil îl ia în cătare:

— Înăuntru!

Mutul crede c-o să-i plesnească inima de atâta bucurie. L-a întâlnit pe nașu-său, Virgulino Ferreira Lampião, eroul copiilor din sertão. Se-ndreaptă spre el, alt haiduc vrea să-l gonească, dar el zice:

— E nașu' meu...

— Cine ești tu, mă?

— Sunt Mutu', băiatu' cumetrei matală...

Lampião îl recunoaște și zâmbește. Tâlhării au intrat în vagoanele de clasa întâi, nu sunt multe, vreo douăsprezece. Mutul îi cere:

— Nașule, lasă-mă să rămân cu voi... Dă-mi o pușcă.

— Ești prea mic... - și Lampião îl privește cu ochi întunecați.

— Nu sunt, nu! M-am luptat și cu-n polițai...

Lampião strigă:

— Zé Baiano, dă-i o pușcă Mutului!

Se-ntoarce spre fin:

— Păzește ușa de colo. Dacă vrea s-o șteargă vreunu', găurește-l!

Intră în cușete. Înăuntru, strigăte și leșinuri, zgomotul unui foc de armă. Apoi grupul se-ndreaptă spre șosea, părăsind calea ferată. Aduce cu el doi polițiști, călători în trenul cu pricina. Lampião împarte banii, îi dă și Mutului. Dintr-un vagon curge un fir de sânge. Mirosul plăcut al câmpiei umple nările copilului. Polițiștii sunt legați de niște copaci. Zé Baiano pregătește pușca, dar vocea Mutului se înalță:

— Lasă-mă pe mine, nașule. Sunt de-ăi de m-au bătut la poliție, au stâlcit o groază de copii!

Își ridică arma - care țaran din sertão nu țintește bine?

Chipul întunecat se luminează într-un zâmbet. A

căzut primul, al doilea se zbate să fugă, dar glonțul îl ajunge numaidecât. Și Mutul se aruncă asupra lor cu pumnalul, să-și potolească pofta de răzbunare. Zé Baiano spune:

— Copilu' ăsta are snagă...

— Mă-sa era o femeie... maică-măiculiță... - își amintește Lampião cu mândrie.

— O adevărată fiară... - își spune călătorul, în timp ce trenul se pune încet în mișcare, după ce feroviarii au luat trunchiurile de copaci de pe șine. Grupul de bandiți se pierde în caatinga. Aerul din sertăo umple pieptul Mutului. Se oprește puțin și, cu pumnalul, face două tăieturi pe patul puștii. Primele două... în depărtare, trenul șuieră înspăimântat.

Ca un trapezist la circ...

— FUSESE O ADEVĂRATĂ nebunie să atace casa aceea de pe strada Rui Barbosa. La doi pași de acolo, în Piața Palatului, mișunau polițiștii, detectivii, soldații... Dar ei erau însetați de aventură, creșteau mereu și le creștea și îndrăzneala. Și pe urmă - ghinion! - stăpânii fuseseră acasă, dăduseră alarma imediat, poliția venise în goană. Glonț și Babanul au dispărut pe străduța dinspre piață, Ciupitul a șters-o și el, numai Șchiopul a rămas pe vine în stradă. Juca barbut cu paznicul. Sticleții i-au lăsat pe ceilalți și s-au repezit, gândind că tot era ceva să-l prindă pe șchiopul ăla. Șchiopul fugea în zigzag pe stradă, polițiștii se apropiau. S-a făcut c-o ia la dreapta și l-a driblat pe unul, luând-o pe stradă în sus. Dar în loc să mai fenteze o dată și s-o ia în jos, spre Baixa de Sapateiro, a luat-o spre Piața Palatului. Asta pentru că Șchiopul știa că fugind. În linie dreaptă nu avea nicio șansă. Erau bărbați cu picioare lungi, iar el era șchiop, abia se mișca. Și nu voia să fie prins, cu niciun preț. Își amintea de ziua când îl luaseră la poliție. De coșmarurile din nopțile vieții lui: N-or să-l prindă, niciodată n-or să-l mai prindă! Fuge și ăsta e

singurul lui gând. Sticleții îi răsuflă în ceafă. Știe ce mult i-ar bucura capturarea lui. Să prindă un Căpitan al nisipului e o ispravă pentru un polițist. Așa că asta va fi răzbunarea lui. Nu-i va lăsa să-l înhațe, n-or să-l atingă. Șchiopul îi urăște, așa cum urăște lumea întreagă, fiindcă n-a putut avea niciodată un strop de dragoste. Iar când l-a avut, a trebuit să renunțe la el pentru că viața îl marcase deja. N-avusese parte de nicio bucurie a copilăriei. Îmbătrânise înainte de zece ani, luptând pentru cea mai mizeră dintre vieți - viața de copil părăsit. Nu reușise niciodată să iubească pe cineva, poate doar pe câinele ăsta care se ține după el. Când sufletele celorlalți copii erau atât de pure, al lui era deja plin de ură. Orașul, viața, oamenii, totul era obiect de ură. Și nu-și iubea decât ura, sentimentul care-l făcea curajos și puternic, în ciuda defectului fizic. O singură dată se-ntâmplase ca o femeie să fie bună cu el. Dar, în realitate, nu fusese bună cu el, ci cu fiul pe care-l pierduse, crezând că i se întorsese. Altă dată, o femeie venise în patul lui, îi mângâiasse sexul, profitase de el ca să culeagă fărâme din dragostea de care nu avusese parte. Dar nimeni nu-l iubise, pentru că era așa cum era, un copil părăsit, beteag și trist. Atât de mulți îl urau! Și el îi ura pe toți. îl snopiseră la poliție, iar omul ăla râdea în timp ce îl loveau. Pentru el, polițiștii care îl urmăresc acum sunt de fapt omul cu vestă. Dacă-l prind, iar or să râdă. Nu, n-or să-l prindă! Sunt pe urmele lui, dar n-or să-l prindă. Ei cred c-o să se oprească în capul străzii, lângă elevatorul²⁵ cel mare. Dar Șchiopul nu se oprește. Sare pe parapetul de piatră, se întoarce spre polițiștii care încă mai fug, râde cu toată forța urii lui. îl scuiă în ochi pe cel care a ajuns primul și se aruncă pe spate, în gol, ca un trapezist la circ.

O clipă, piața rămâne fără suflare. „S-a aruncat”, țipă o femeie și leșină. Șchiopul se face fărâme, ca un acrobat

---

25 Elevator: mijloc de transport pe cablu, un fel de telecabină care poartă călătorii pe străzile foarte abrupte.

care n-a reușit să prindă celălalt trapez. Câinele urlă pe coama dealului.

Știri din presă

Gazeta de seară publică o telegramă din Rio care relatează despre succesul expoziției unui tânăr pictor, necunoscut până acum. Câteva zile mai târziu, revine cu un material de specialitate, cronică de artă apărută într-un ziar din Rio de Janeiro. Asta pentru că pictorul este bahian și *Gazeta de seara* se arată foarte grijulie cu gloriile bahiane. După ce vorbește despre calitățile și defectele tânărului pictor preocupat de aspecte sociale, într-un limbaj care abundă în cuvinte ca: *atmosfera, lumina, culoare, unghi* sau *forța*, autorul notează:

...un detaliu i-a izbit pe toți cei care au vizitat această stranie expoziție plină de scene și portrete de copii săraci. Toate sentimentele înalte sunt totdeauna prezentate sub chipul unei fete slabe, blonde și cu ochi febrili. Și tot răul de pe lumea aceasta este încarnat în figura unui bărbat cu palton negru și aer de comis-voiajor. Cum ar interpreta oare un psihanalist repetarea aproape inconștientă a acestor figuri în toate pânzele? Nu se știe decât că pictorul João José are un trecut...

Și continuă aceeași abundență de termeni ca: *forța, atmosferă, culoare, lumină, unghiuri* și altele, mai sofisticate. Câteva luni mai târziu, același ziar își informa cititorii, într-o notă intitulată:

CADOU GRECESC...

Poliția din Belmonte îl înapoiază pe escrocul Cotoi, pe care Poliția din Belmonte îl primise de la Poliția din Ilhéus, de fapt un adevărat cadou grecesc.

Un tânăr, dar foarte cunoscut escroc, care opera la Ilhéus sub numele de Cotoi, după ce i-a jumulit de bani pe mulți fermieri și comercianți, a fost prins la Belmonte. Aici a continuat să „vândă gogoși „credulilor, pentru că era maestru în așa ceva. A reușit să le vândă multor fermieri o

groază de pământuri excelente pentru cultivarea arborelui de cacao. Iar când aceștia s-au dus să-și vadă terenurile, au constatat că ele se aflau, toate, pe albia râului Cachoeira. În cele din urmă, poliția din Belmonte a reușit să pună mâna pe temutul escroc și să-l trimită înapoi la Ilhéus.

Locuitorii din Ilhéus sunt mai bogați decât noi, termina, ironic, ziaristul. Ei îl pot întreține cu mai multă ușurință pe elegantul Cotoi decât fiii frumosului Belmonte, Prințul Sudului. Căci dacă orașul Belmonte este Prințul, Ilhéus este – pe drept cuvânt – Regele Sudului.

În altă zi, la aceeași rubrică de știri de la poliție, *Gazeta de seară* a anunțat că un vagabond, cunoscut sub porecla de Huzur, provocase un scandal teribil la un bal în Cidade de Palha, spărsese capul gazdei cu o carafă de bere, iar acum era căutat de poliție.

În ajunul unui Crăciun, *Gazeta de seară* a apărut cu o manșetă anunțând un titlu bombă. O știre tot atât de senzațională ca aceea care povestea istoria femeii ce însoțea banda lui Lampião, amanta tâlharului. Era o știre formidabilă, fiindcă oamenii din cinci state braziliene trăiau cu ochii pe Lampião. Cu ură sau cu dragoste, dar nicidecum cu indiferență. De data asta, manșeta spunea, cu litere de-o șchioapă:

Un copil de 16 ani în grupul lui Lampião

— Titlurile reportajului erau și ele tipărite cu litere groase.

UNUL DINTRE CEI MAI DE TEMUT TÂLHARI

35 DE CRESTĂTURI PE PATUL PUȘTII

A FOST ÎN BANDA CĂPITANILOR NISIPULUI

*MOARTEA LUI MACHADÃO SE DATOREAZĂ
MUTULUI*

Reportajul era amănunțit. Relata că satele jefuite văzuseră în ultimul timp în banda lui Lampião un băietan de vreo șaisprezece ani, căruia i se zicea Mutul. În ciuda

vârstei, micul bandit se și făcuse temut în tot sertonul, ducându-i-se vestea pentru cruzimea lui. Se spunea că pe patul puștii lui sunt treizeci și cinci de creștături. Și se știe că fiecare creștătură pe pușcă înseamnă un om ucis. Apoi se povestea moartea lui Machadão, unul dintre cei mai vechi din bandă.

S-a întâmplat ca bandiții să prindă un sergent bătrân de poliție chiar pe șosea. Lampião l-a dat Mutului ca să-l „despice”. Mutul a început să-l despice încetișor, cu vârful pumnalului, tăind bucățele-bucățele cu o bucurie nestăpânită. Atâta cruzime l-a cutremurat pe Machadão care, îngrozit, a ridicat pușca spre Mut. N-a apucat să tragă, fiindcă Lampião, care era foarte mândru de copil, l-a pus jos cu un glonț. Mutul și-a continuat treaba netulburat. Articolul mai vorbea și despre alte crime ale tâlharului de șaisprezece ani, amintind apoi că printre Căpitani nisipului fusese unul poreclit așa și că era foarte posibil să fie una și aceeași persoană. Autorul încheia cu nelipsitele considerații morale.

Ziarele s-au epuizat rapid.

Câteva luni după aceea iar s-au epuizat ziarele, fiindcă aduceau știrea capturării Mutului, pe când dormea.

O coloană mobilă străbătea sertonul vânându-l pe Lampião. îi dăduseră de urmă în Bahia, unde ajunsese cu o zi înainte. Din mai multe fotografii privea întunecat Mutul. *Gazeta de seara* afirma că are „trăsături de criminal înăscut”.

Dar același ziar se contrazicea, câteva luni mai târziu, când a avut loc procesul. Tribunalul l-a condamnat pe Mut la treizeci de ani închisoare, pentru cincisprezece omucideri cunoscute și dovedite, deși pe pușca lui erau șaisprezece creștături, ziarul repetând că fiecare creștătură însemna un om mort. În continuare se publica raportul medicului legist, recunoscut pentru onestitatea și vasta sa cultură, unul dintre cei mai mari sociologi și antropologi

din țară, din care reieșea că Mutul e un tip absolut normal. Dacă se făcuse tâlhar și ucisese atâția oameni cu atâta cruzime nu însemna că era anormal sau marcat ereditar. Mediul era de vină. Și urmau cuvenitele considerații științifice.

Asta însă nu a prea trezit curiozitatea publicului așa cum a făcut-o înălțătorul, pasionatul și vibrantul rechizitoriu al procurorului, care a stors lacrimi juraților (până și președintele tribunalului și-a șters una). Procurorul a descris, cu o sublimă forță oratorică, suferințele victimelor crudului tâlhar-copil.

Publicul a fost indignat de faptul că Mutul n-a plâns în fața tribunalului. Chipul lui sumbru era de un calm straniu.

Tovarăși

ÎN ORAȘ e o mișcare stranie. Pedro Glonț iese din magazie cu Babanul și cu Ciupitul. Cheiul e pustiu, parcă-i părăsit. Numai soldații păzesc depozitele cele mari. Azi nu se descarcă vapoare. Hamalii, cu João de Adão în frunte, s-au solidarizat cu lucrătorii de la tramvaie și sunt în grevă. Parcă ar fi sărbătoare în oraș, dar o sărbătoare cu totul altfel decât cele obișnuite. Se văd grupuri de oameni stând de vorbă pe la colțuri, automobilele mișună claxonând prin oraș, lucrătorii de la magazine râd, Ladeira da Montanha e plină de lume care urcă și coboară, elevatoarele stau. Mașinile merg bară la bară, lumea-i adunată pe la porți. Grupuri de greviști se îndreaptă tăcute spre sediul sindicatului, unde vor asculta comunicatul hamalilor, citit de pe o hârtie care se pierde în mâinile uriașe ale lui João de Adão. La ușă, un grup stă de vorbă lângă polițiștii care asigură paza.

Pedro hoinărește cu Babanul și cu Ciupitul. Spune.

— Frumos...

Babanul râde, negrul Ciupitul își dă cu părerea:

— O să iasă cu scandal.

— Io nu m-aş face taxator de tramvai sau vatman nici să mă tai! Câştigă o mizerie... Las că bine fac... - zice şi Babanul.

— Hai să ne uităm! - propune Glonţ.

Se duc la uşa sindicatului. Înăuntru intră negri, mulatri, spanioli şi portughezi. Îi văd pe João de Adão şi pe alţi câţiva hamali, ieşind, aplaudaţi de lucrătorii de la tramvaie. Îi aplaudă şi ei. Babanul şi cu Ciupitul, fiindcă le place de João de Adão. Pedro, nu doar pentru asta, ci şi pentru că-i place spectacolul grevei, care seamănă cu cele mai frumoase aventuri ale Căpitanilor nisipului.

Un grup de bărbaţi bine îmbrăcaţi intră în clădire. De lângă uşă, băieţii aud o voce care vorbeşte tare, alta care o întrerupe: „Vândut, trădător!”

— Frumos... - repetă Glonţ.

Ar vrea să intre, să se amestece cu greviştii, să strige şi să lupte alături de ei.

Oraşul a adormit devreme. Luna luminează cerul, de pe mare se aude vocea unui negru. Îşi cântă amărăciunea vieţii, de când l-a părăsit iubita. În magazie, băieţii dorm. Până şi Babanul sforăie, întins la intrare, cu pumnalul în mână. Numai Glonţ stă treaz, trântit pe nisip, cu ochii la lună, ascultându-l pe negrul care-şi cântă dorul pentru mulatra ce s-a dus. Vântul aduce frânturi de melodie care îl fac pe Glonţ s-o caute pe Dora printre stelele de pe cer. Pentru că ea a devenit o stea, o stea ciudată cu plete lungi, bălaie. Bărbaţii cutezători au o stea în loc de inimă. Dar niciodată nu s-a pomenit ca o femeie să aibă în piept o stea, ca o floare. Femeile cele mai viteze de pe pământul şi marea Bahiei, când mureau, deveneau sfinte pentru negri, ca şi vagabonzii cei mai neînfricaţi. Rosa Palmeirão a devenit sfântă într-un candomblé de caboclo, Se spun pentru ea rugăciuni în nagô²⁶, Maria Cabaçu e sfântă la

---

26 Nagô: idiom african, vorbit în Angola şi Nigeria şi păstrat de macumba braziliană ca limbă de cult.

candomblé-urile din Itabuna, acolo unde și-a arătat curajul pentru prima oară. Au fost două femei puternice, cu brațe groase ca ale bărbaților, ca ale greviștilor. Rosa Palmeirao era frumoasă, cu mersul ei legănat de femeie a mării, avusese odată și barcă, tăiasse cu ea valurile golfului. Bărbații de pe chei o iubeau nu numai pentru dârzenia ei, ci și pentru trup. Maria Cabaçu era urâtă, mulatră tuciurie, fiică de negru și de indiană, grasă și ciufută. Și îi bătea pe bărbații care o făceau urâtă. Dar s-a dat cu totul unui bărbat din Ceara, galben și slab, care a iubit-o ca și cum ar fi fost o frumusețe cu trup unduios și ochi senzuali. Fuseseră curajoase, deveniseră sfinte în candomblé-urile de caboclo, candomblé-uri care din când în când mai inventează sfinți noi și nu au puritatea de ritual a candomblé-urilor nagô ale negrilor. Sunt candomblé-uri ale mulatrilor și indienilor. Numai că Dora fusese și mai neînfricăată ca ele. Doar o copilă, trăise ca un Căpitan al nisipului, și oricine știe că un Căpitan al nisipului e un bărbat dârz. Dora trăise lângă ci, le fusese mamă. Dar și soră, bătând străzile, furând portofele, luptându-se cu grupul lui Ezequiel. Apoi îi fusese logodnică și soată lui Pedro Glonț, soată când o devora febra, când moartea îi dădea târcoale în pacea nopții. O pace care izvora din privirea ei și umplea noaptea. Fusese și la Orfelinat, fugise așa cum și el, Pedro, fugise din Școala de corecție. Murind, fusese curajoasă, își consolase copiii, frații, logodnicul și soțul, îi consolase pe Căpitanii nisipului. Mama-de-sfânt Dori Aninha o înfășurase într-un giulgiu alb, brodat, ca pe o sfântă. Pescarul o dusesse cu șalupa lui până la Yemanjá. Părintele José Pedro s-a rugat. Toți o iubeau. Dar numai Pedro a vrut să plece cu ea. Scamatorul a fugit din magazie, pentru că n-a mai putut suporta pereții după ce ea a plecat. Dar numai Glonț s-a aruncat în apă ca să urmeze destinul Dorei, să facă împreună acea călătorie minunată pe care vitejii o fac cu Yemanjá, către adâncurile

verzi ale mării. De aceea a fost singurul care a văzut-o când s-a transformat în stea, săgetând cerul. Numai pentru el a venit ea pe cer, cu lungile-i plete blonde. A strălucit deasupra lui, care era aproape un înecat și un sinucigaș. I-a dat forțe noi, șalupa Pescarului l-a mai găsit la întoarcere. Acum privește cerul, căutând-o. E o stea cu plete blonde, fără pereche în puzderia de stele. Fiindcă n-a mai fost femeie ca Dora, care era o copilă. Noaptea e plină de stele care se oglindesc în marea liniștită. Vocea negrului parcă lor li se adresează, parcă-i simți lacrimile în vocea plină. Și el își caută iubita, pierdută în noaptea Bahiei. Pedro se gândește că poate steaua Dorei aleargă pe străzi, pe ulițe și fundături în căutarea lui. Poate că îl crede prins în vreo aventură a străzii. Dar azi nu Căpitaniile nisipului sunt eroii frumoasei aventuri, ci vatmanii - negri puternici, mulatri zâmbitori, spanioli și portughezi veniți de departe. Ei sunt cei care, cu brațele ridicate, strigă precum Căpitaniile nisipului. Greva umblă liberă prin oraș. E frumoasă greva asta, cea mai grozavă aventură! Pedro Glonț ar vrea și el să intre în grevă, să strige și el alături de greviști, să asculte discursurile. Tatăl lui ținuse un discurs din asta, dar îl doborâse un glonț. Iar el are sânge de grevist Viața străzii l-a învățat și răsânvățat ce-i aceea libertatea. Cântecul pușcăriașilor spunea că libertatea e ca soarele - cel mai de preț lucru de pe lume. El știe că greviștii luptă pentru libertate, pentru ceva mai multă pâine, ceva mai multă libertate. De asta, lupta lor îi pare o serbare.

Umbrele care se apropie îl fac să se ridice neîncrezător. Dar imediat recunoaște trupul enorm al hamalului João de Adão. Lângă el este un tânăr bine îmbrăcat, dar cam ciufulit. Pedro își scoate șapca și se adresează lui João de Adão:

— Ai fost aplaudat azi, ai?

João de Adão râde. Fața lui e numai zâmbet când îi

spune lui Glonț:

— Căpitane Pedro, vreau să-ți prezint pe tovarășul Alberto.

Tânărul îi întinde mâna. Șeful Căpitanilor își șterge mai întâi palma de haina jerpelită și abia apoi o strânge pe a studentului. João de Adão explică:

— E student la facultate, dar e tovarășul nostru.

Glonț îl privește încrezător. Studentul zâmbește:

— Am auzit multe despre tine și grupul vostru. Ești grozav...

— Suntem bărbați - răspunde Pedro.

João de Adão se apropie mai mult:

— Căpitane, avem o vorbă cu tine. O treabă serioasă. Uite, tovarășul Alberto...

— Să mergem înăuntru - îi invită Glonț.

Când să intre, îl trezesc pe Baban. Negrul îl privește bănuitor pe student, îl crede de la poliție, așa că strânge pumnalul. Pedro îl vede și-i spune:

— E un prieten de-al lui João de Adão. Vino încoace, Babane...

Se așază toți patru într-un colț. Câțiva băieți s-au trezit și se uită la ei. Studentul privește magazia și copiii care dorm. Se înfioară, ca săgetat de o pală de vânt înghețat:

— Ce oroare!

Pedro îi spune lui João de Adão:

— Ce grozavă e greva! N-am văzut de când sunt treabă mai frumoasă. E ca o petrecere...

— Grevă-i petrecerea săracilor... - spune studentul.

Vocea lui Alberto e plăcută și blândă. Glonț o ascultă emoționat, ca pe vocea negrului care cânta pe mare.

— Tatăl meu a murit într-o grevă, știi? Întreabă-l și pe João de Adão dacă nu crezi...

— A murit frumos, spune studentul. A fost campionul tuturor hamalilor. De Blond vorbești, nu?

Studentul știe cine a fost taică-su - un campion... Toți îl cunosc, a murit frumos, a murit într-o grevă, greva e petrecerea săracilor... Ascultă vocea prietenoasă a studentului:

— Și ți se pare frumoasă greva, Pedro?

— Asta-i un tip de milioane - zice João de Adão. Nu-i cunoști pe Căpitanii nisipului, nici pe căpitanu' Pedro. E un tovarăș adevărat...

Tovarăș... Tovarăș... Pedro Glonț aude cel mai frumos cuvânt din lume. E la fel ca atunci când Dora spunea „frate”.

— Așadar, tovarășe Pedro, avem nevoie de tine și de grupul tău.

— La ce? - întreabă Babanul curios.

Glonț face prezentările:

— Negrul ăsta e João Babanul, băiat de ispravă, Cine-i de ispravă e ca Babanu', mai bun ca el nu se poate...

Alberto îi întinde mâna negrului. João șovăie o clipă, descumpănit, nu e obișnuit să i se dea mâna. Dar își revine și-i strânge repede mâna, rușinat. Studentul mai zice:

— Sunteți grozavi...

Deodată, interesat, întreabă:

— E adevărat că Mutul a fost de-ai voștri?

— O să-l scoatem noi din pușcărie, vine ea și ziua aia... - răspunde Pedro Glonț.

Studentul îi privește cam speriat. Se mai uită o dată prin magazie și João de Adão îi face semn, parcă vrând să spună: „Nu ți-am zis eu?” Pedro Glonț vrea să mai știe despre grevă, ce vor de la el:

— Pentru grevă aveți nevoie de noi?

— Și dac-ar fi așa? - i-o întoarce studentul.

— Dacă e să-i ajutăm pe greviști, s-a făcut! Puteți să vă bazați pe noi...

Și se ridică, acum e flăcău în toată puterea cuvântului, iar hotărârea luptei îi e întipărită pe chip.

— Vezi... - începe João de Adão să explice.

Dar tace, pentru că studentul vorbește deja:

— Greva se desfășoară în ordine perfectă. Noi vrem să facem lucrurile cu calm și în ordine, fiindcă numai așa vom învinge, iar muncitorii or să capete salarii mai mari. Nu vrem scandal, vrem să arătăm că muncitorii sunt capabili să fie disciplinați. („Ce păcat”, se gândește Glonț, căruia-i place tămbălăul.) Dar vezi, că directorii Companiei umblă să angajeze spărgători de grevă ca să lucreze mâine. Dacă muncitorii dizolvă grupurile de spărgători de grevă o să intervină poliția și s-a terminat... Dar tovarășul João de Adão și-a amintit de voi...

— Ca să-i gonim pe spărgători? Păi sigur - zice Glonț bucuros.

Studentul își amintește de discuția din ajun, de la sediu. Când João de Adão propusese să-i cheme pe Căpitani, mulți se declaraseră împotriva. Zâmbeau neîncrezători. João de Adão repeta:

— Voi nu-i cunoașteți pe Căpitanii nisipului... încrederea asta nemaipomenită i-a impresionat pe Alberto și pe alți câțiva. Ideea a învins până la urmă - ce pierdeau dacă încercau? Acum e mulțumit că a venit și mintea lui urzește deja planuri ca să-i folosească în luptă pe Căpitani. Câte nu puteau face „copiii ăștia înfomețați și goi! își amintește alte exemple, de lupta antifascistă din Italia, de copiii din Susso. îi zâmbește lui Pedro și începe să explice: spărgătorii de grevă aveau să vină în zori la cele trei depouri, ca să ia tramvaiele. Căpitanii nisipului trebuie să se împartă în trei și să pândească la intrarea în depouri. Și să-i împiedice, cu orice preț, să pună tramvaiele în mișcare. Glonț dădea aprobator din cap. Se-ntoarce spre João de Adão:

— Dac-ar fi trăit Șchiopu' și dacă și Cotoi ar fi fost aici...

Apoi își amintește:

— Scamatoru' ar fi făcut un plan cât ai clipi... Pe urmă ar fi făcut un tablou cu bătaia... Acu-i la Rio.

— De cine vorbește? - întreabă studentul.

— Unu', João José, noi îi ziceam Scamatoru'! Acuma pictează tablouri la Rio.

— Pictorul João José?

— Da, ăsta!

— Eu am crezut c-au fost basme ce se zicea despre viața lui. Știi că și el e un tovarăș bun?

— Totdeauna a fost un bun tovarăș - zice Glonț apăsât.

Studentul făcea planuri pentru Căpitanii nisipului. Pedro merge să-i scoale pe toți și le explică ce aveau de făcut. Alberto era entuziasmat de cuvintele flăcăiandrului. Când termină de explicat, Glonț rezumă totul în câteva vorbe:

— Greva e petrecerea săracilor. Săracii sunt tovarăși cu toții și sunt tovarășii noștri.

— Ești nemaipomenit - îi spune studentul.

— Stai, să vezi cum îi terminăm pe trădători!

Și-i explică lui Alberto:

— Eu merg cu un grup la depoul cel mare. Babanu' merge cu altul, iar Ciuputu' cu al treilea, la depoul cel mic. N-o să intre nimeni. Știm noi cum să facem. O să vezi...

— O să fiu pe-aproape, spune studentul. Atunci, la patru dimineața?

— La patru.

Studentul face un gest de salut:

— Pe curând, tovarăși...

Tovarăși... Frumos cuvânt, își zice Pedro.

Nimeni nu se mai culcă. Își pregătesc tot felul de arme.

În zorii ce se nasc, stelele dispar una câte una. Numai lui Pedro i se pare că vede, pe boltă, o stea alergând - e steaua Dorei, care îl umple de bucurie.

Tovarășă... Și că a fost o bună tovarășă. Și cuvântul i se lipește de buze, e cel mai frumos cuvânt pe care l-a auzit. O să-i ceară lui Huzur să facă o samba cu el, ca s-o cânte vreun negru noaptea, pe mare. Merg ca la o sărbătoare, dar înarmați, care cu ce-au apucat: șişuri, pumnale, bâte. Merg la sărbătoare, fiindcă greva-i sărbătoarea săracilor, repetă Glonț în gând.

În capul străzii Montanha se împart în trei. Babanul conduce un grup, Ciupitul pe al doilea, iar cel mai numeros îl are în frunte pe Glonț. Se duc la sărbătoare. La prima sărbătoare adevărată pe care au avut-o de când se știu. Dar asta e o sărbătoare de oameni mari.

Numai că e de săraci, de săraci ca ei.

E o dimineață rece. La colțul depoului, când Glonț îi aşază pe copii, Alberto se apropie. Pedro se întoarce, zâmbitor. Studentul îl anunță:

— Sunt la colțul străzii, tovarășe.

— Stai să vezi.

Acum, studentul e cel care zâmbește. Vădit lucru, este încântat de copii. O să ceară să lucreze cu ei. Pot să facă o mulțime de lucruri împreună.

Spărgătorii de grevă vin în grup compact. îi conduce un străin cu fața întunecată. Se îndreaptă spre intrare. Din umbră, din fundături, nimeni nu știe de unde, ca dracii scăpați din iad, apar copiii zdrențăroși, cu armele în mâini. Pumnale, șişuri, bâte. Fac zid în fața porții, grupul spărgătorilor se oprește. Deodată, dracii se aruncă, sunt ca un tăvălug. Sunt mai mulți decât spărgătorii de grevă, care cad sub loviturile de capoeira, primesc bâte pe spinare, câțiva au și rupt-o la fugă. Pedro Glonț îl doboară pe străin și cu ajutorul altuia îl jumulește mai bine. Spărgătorii de grevă cred că au venit dracii din iad.

Hohotul puternic și liber al Căpitanilor nisipului răsună în zori. Greva nu va mai fi spartă.

Și Babanul și Ciupitul au ieșit victorioși. Studentul își

adaugă bucuria la hohotul Căpitanilor nisipului. În magazie le spune, spre bucuria tuturor:

— Sunteți cei mai grozavi copii pe care i-am văzut vreodată...

— Tovarăși, tovarăși – spune João de Adão.

O spune și vântul care adie, și vocea din sufletul lui Pedro. Ca melodia unui cântec de negru:

— Tovarăși...

Tobele atabaque răsună ca trâmbițele la război

DUPĂ CE s-a terminat greva, studentul a continuat să vină pe la magazie. Stătea îndelung de vorbă cu Glonț și a sfârșit prin a-i transforma pe Căpitanii nisipului într-un grup de șoc.

Într-o seară, Pedro se plimbă pe strada Chile, cu șapca înfundată pe ochi, fluierând și târându-și picioarele. O voce strigă:

— Gloanțe!

Se întoarce. În fața lui, ca scos din cutie, stă Cotoi. Are ac de cravată, un inel pe degetul mic, costum albastru, pălărie de fetru așezată șmecherește:

— Tu ești, Cotoiule?

— Hai să plecăm de-aici!

O iau pe o străduță liniștită. Cotoi îi spune că a sosit de la Ilhéus de câteva zile. Că a stors ceva bani pe-acolo. E bărbat în toată puterea cuvântului, parfumat și elegant.

— Mai să nu te cunosc – îi zice Glonț și Bălaia?

— A rămas cu-n colonel. Da' eu o lăsasem mai dinainte. Acum am o brunețică – mănâncă jar, frate-meu...

— Și inelul ăla de care râdea Șchiopu'?

— I l-am împins pentru cinci miare unui colonel putred de bogat. A-nghițit momeala, nu s-a prins...

Râd și vorbesc vrute și nevrute. Cotoi întreabă despre ceilalți. Și zice că a doua zi ia vaporul spre Aracaju cu bruneta lui, că acolo zahărul a adus bani buni. Pedro se uită în urma lui. Elegant și parfumat... Se gândește că,

dacă ar mai fi rămas un timp în grup, poate n-ar fi ajuns pește. Ar fi învățat cu Alberto, studentul, lucruri pe care n-a avut de unde să le învețe. Lucruri pe care Scamatorul abia dacă le ghicise.

Revoluția îl cheamă pe Glonț tot așa cum îl chema Dumnezeu pe Aghiazmă, în nopțile petrecute în magazie. E o voce lăuntrică, puternică precum glasul mării, al vântului, o voce fără pereche. Ca vocea negrului care cântă într-o șalupă, pe mare, samba lui Huzur:

Tovarășii, a sosit și clipa...

Îl cheamă vocea. Și îl bucură, face să-i bată inima, îl cheamă să contribuie la schimbarea sortii săracilor. E glasul care străbate orașul, care pare că vine de la tobele atabaque, cele care răsună la macumbele religiei ilegale a negrilor. O voce care vine în zgomotul tramvaielor, care merge acolo unde sunt vatmanii și taxatorii greviști. O voce care vine de pe chei, din pieptul hamalilor, de la João de Adão, de la tatăl lui, mort în timpul unei greve, de la marinarii de pe vapoare, de la pescarii de pe șalupe și bărci. Un glas ce vine de la grupul luptătorilor de capoeira, din loviturile aplicate de meșterul Pescar. O voce care vine, poate, și de la părintele José Pedro, preot sărac și preocupat de soarta Căpitanilor nisipului. O voce care vine de la ficele-de-sfânt din candomblé-ul Donei Aninha - din noaptea când poliția l-a arestat pe Ogum. O voce care vine din magazia Căpitanilor nisipului. Care vine de la Școala de corecție și Orfelinat. Care vine din ura Șchiopului, care s-a aruncat în gol numai ca să nu se predea. Care călătorește cu trenul companiei Leste Brasileira de-a latul sertonului, care vine și de la grupul lui Lampião cerând dreptate pentru țărani. Și de la Alberto, studentul care cere școli și libertate pentru cultură. Și din tablourile Scamatorului de pe strada Chile, tablouri în care copiii zdrențăroși luptă și suferă de foame. Și de la Huzur, de la fanții vagabonzi din oraș, din ghitarele lor, din sambele

triste cântate de ei. O voce care vine din pieptul tuturor săracilor care rostesc un cuvânt frumos de solidaritate, de prietenie: „tovarăși”. O voce care invită la sărbătoarea luptei. Care e ca samba veselă a unui negru, ca sunetul tobelor atabaque la macumbe. Un glas ce vine din amintirea Dorei, luptătoarea cea vitează. Și care îl cheamă pe Glonț, așa cum vocea Domnului l-a chemat pe Aghiazmă, cum vocea urii l-a chemat pe Șchiop, cea a sertonului pe Mut, care a intrat în grupul lui Lampião. O voce mai puternică decât oricare alta. Pentru că îl cheamă să lupte pentru toți, pentru soarta tuturor, fără excepție. O voce mai puternică decât oricare alta. O voce care vine din tot orașul, din toate părțile. E glasul care aduce cu el o sărbătoare, care gonește iama și aduce primăvara. Primăvara luptei. A luptei la care cheamă glasul din toate piepturile înfometaiților orașului. Și care aduce cel mai de preț bun de pe lume, asemeni soarelui, mai presus de soare: libertatea. Orașul, în ziua de primăvară, e orbitor de frumos. Undeva, o femeie fredonează cântul Bahiei. Cântul ce slăvește frumusețea orașului. Oraș negru și bătrân, cu clopotnițe de biserică, cu străzi pavate cu piatră neagră. Cântecele Bahiei cântat de o femeie. Înăuntrul lui Pedro răsună un glas care îi cheamă: o voce care a transformat cântecele Bahiei în cântecele libertății. Un glas puternic care îl cheamă. Glasul orașului sărac Bahia. Glasul libertății. Revoluția îl cheamă pe Pedro Glonț.

Pedro Glonț a intrat în sindicat în aceeași zi în care João Babanul s-a imbarcat pe un cargou al companiei Lóide. Pe chei își ia rămas-bun de la negru, care pleacă în prima lui călătorie. Dar nu e un rămas-bun ca în cazul celorlalți care au plecat. Nu e un gest de despărțire. E un gest de salut către tovarășul care pleacă:

— Cu bine, tovarășe!

Acum se află în fruntea unui grup de șoc format din Căpitani nisipului. Viața lor s-a schimbat, acum totul este

altfel. Iau parte la mitinguri, la greve, la luptele muncitorilor. Viața lor s-a schimbat, lupta i-a schimbat.

A venit ordin de sus: Alberto să rămână cu Căpitanii nisipului, iar Glonț să plece la Indienii Trăsniți din Aracaju, să organizeze un grup de șoc. Și apoi, să schimbe soarta altor copii părăsiți din țară.

Pedro Glonț intră în magazie. Noaptea a coborât peste oraș. O voce de negru cântă pe mare. Steaua Dorei strălucește aproape la fel de intens ca și luna, pe cerul cel mai frumos din lume. Pedro se uită la copii. Ciupitul îl întâmpină, negrișorul are acum cincisprezece ani.

Glonț se uită la copii. Stau lungiți, unii dorm, alții discută, fumează și râd cu hohotul puternic al Căpitanilor nisipului. Glonț îi strânge pe toți și-l ia pe Ciupitul lângă el:

— Fraților, eu plec, vă las. Plec, iar Ciupitul rămâne șef. Alberto o să vină mereu pe la voi, iar voi trebuie să-l ascultați. Și toată lumea să ciulească bine urechile: Ciupitu' e șef!

Negrișorul spune:

— Fraților, Pedro Glonț pleacă. Trăiască Pedro Glonț!

Pumnișorii Căpitanilor nisipului se ridică, strânși.

— Gloanțe! Gloanțe! – strigă la despărțire.

Strigătele umplu noaptea, vocea plină a negrului care cântă pe mare înfioară stelele și sufletul lui Pedro. Pumnișori strânși, de copii care se revoltă. Glasuri care strigă la despărțire: „Gloanțe! Gloanțe!”

Ciupitul vine în frunte. Acum el o să fie șeful. Lui Pedro i se pare că-i vede pe Mut, pe Șchiop, pe Cotoi, pe Scamator, pe Aghiazmă, pe Huzur, pe Baban și pe Dora, pe toți la un loc, printre ceilalți. Acum destinul lor s-a schimbat. Negrul cântă, pe mare, samba lui Huzur:

Tovarăși, să pornim la luptă...

Cu pumnii ridicați, copiii îl salută pe Glonț, care pleacă să schimbe viața altor copii. Ciupitul strigă în fruntea tuturor, el e noul șef.

De departe, Pedro încă-i mai zărește pe Căpitanii nisipului. În lumina lunii, lângă bătrâna magazie părăsită, ei ridică brațele. Destinul lor s-a schimbat

Și-n noaptea misterioasă a macumbei, tobele atabaque răsună precum trâmbițele la război.

O patrie este și o familie

După ani și ani, ziarele de stânga - ziare mici, din care multe nici nu aveau existență legală, tipărite clandestin, ziare care circulau prin fabrici, trecute din mână în mână și citite la lumina lunii - publicau mereu știri despre un militant neobosit, Pedro Glonț, care era urmărit de poliția din cinci state ca organizator de greve, conducător de partide ilegale, dușman periculos al ordinii stabilite.

Și în anul în care toate gurile au fost închise, în anul care a fost o lungă noapte a terorii, aceste ziare, singurele care n-au tăcut, cereau libertate pentru Pedro Glonț, lider al clasei sale, deținut într-o colonie de muncă.

Iar în ziua când a evadat, în nenumărate cămine, la ora cinei sărace, chipurile s-au luminat la aflarea veștii. Și deși afară domnea teroarea, oricare din aceste cămine s-ar fi deschis pentru Pedro Glonț, evadatul. Așa a înțeles el că revoluția este o patrie și o familie.

CUPRINS

Scrisori la redacție 9

Sub clar de lună, într-o veche magazie părăsită 23

Magazia 25

Noaptea Căpitanilor nisipului 29

Podul Palmierilor 53

Luminile caruselului 68

Docurile 92

Aventura lui Ogum 107

Dumnezeu a zâmbit ca un pui de negru 123

	Familia 132
	O dimineată ta un tablou 151
	Vărsat 160
	Soartă 182
185	Noapte de pace adâncă, pacea adâncă din ochii tăi...
	Fiică de bubos 187
	Dora, mamă... 200
	Dora, soră și logodnică ... 211
	Școala de corecție 220
	Orfelinatul... 242
	Noaptea liniștii adânci... 244
	Dora, soție 245
	Ca o stea cu plete blonde 250
	Cântecul Bahiei, cânt de libertate 253
	Vocații 255
	Dragoste neîmplinită 264
	Pe tampoanele unui tren 270
	Ca un trapezist la circ... 279
	Știri din presă... 282
	Tovarăși 286
296	Tobele atabaque răsună ca trâmbițele la război ...
	O patrie este și o familie 301

Căpitanii nisipului este povestea fascinantă a unei bande de minori, copii obligați să-și câștige existența, prin orice mijloace, pe

străzile exoticei oraș brazilian Salvador de Bahia. Lupta pentru supraviețuire este pentru micuții eroi, vagabonzi care își iubesc orașul și libertatea mai presus de orice, o luptă pentru demnitate și o perpetuă căutare a unei posibile împliniri. Nu mizeria și violența vieții zilnice fac atracția cărții, ci măruntele gesturi eroice și frumusețea ascunsă sub stratul superficial de duritate și primitivism.

O carte senzuală, lirică și pitorească totodată, ieșită de sub pana unui patriarh al literelor sud-americeane, despre copilăria unor ființe lipsite de copilărie.